

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ 1930 : ΤΟΜΟΣ 5^{ΟΣ}

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

1930

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Π Ρ Α Κ Τ Ι Κ Α

ΤΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΤΟΣ 1930 : ΤΟΜΟΣ 5^{ΟΣ}

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

1930

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
A. ΕΠΕΤΗΡΙΣ	(3) - (5)
 B. ΣΥΝΕΔΡΙΑΙ	
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 9 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ	3
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 23 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ	26
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 6 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ	39
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 20 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ	73
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 6 ΜΑΡΤΙΟΥ	117
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 13 ΜΑΡΤΙΟΥ	126
ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 25 ΜΑΡΤΙΟΥ	(58)
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 10 ΑΠΡΙΛΙΟΥ	147
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 3 ΜΑΪΟΥ	161
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 15 ΜΑΪΟΥ	191
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 22 ΜΑΪΟΥ	222
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 30 ΜΑΪΟΥ	229
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 5 ΙΟΥΝΙΟΥ	251
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 13 ΙΟΥΝΙΟΥ	281
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 9 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ	295
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 23 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ	324
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 6 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ	343
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 20 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ	363
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 4 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ	381
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 11 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ	444
ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 18 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ	455
ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ	(109)
 Γ. ΛΟΓΟΙ	 (9) - (138)

**Δ. ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ. — ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ
ΣΥΓΓΡΑΜΑΤΩΝ — ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ** 1 - 463

ΘΑΝΑΤΟΙ ΜΗ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

FR. NANSEN, σ. 191. — P. APPEL, σ. 343. — KL. CRNČIĆ, σ. 363. — Πρώην Οίκουμενικοῦ Πατριάρχου ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΣΤ', σ. 381. — A. HEISENBERG, σ. 381.

ΕΚΛΟΓΑΙ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΕΠ. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ, σ. 39.

Δ Ω Ρ Ε Α Ι

B. ΔΑΜΠΙΚΗ, σ. 126. — T. ΚΑΝΑΗΛΩΡΟΥ, σ. 126. — ΔΗΜΟΥ ΑΘΗΝΑΙΩΝ, σ. 147. — ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΕΣΧΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ, σ. 148. — ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΑΧΕΙΑ, σ. 191. — Π. ΑΡΙΣΤΟΦΡΟΝΟΣ, σ. 222. — ΚΛΗΡΟΝΟΜΩΝ ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ, σ. 295. — ΕΛΕΝΑΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, σ. 381, 'Ανωνόμου διὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῆς 'Ακαδημίας, σ. 381.

Ε. ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ 464

ΚΤΕΝΑ, σ. 145. — ΜΕΝΑΡΔΟΥ, σ. 464. — ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ καὶ ΛΑΔΙΚΟΥ, σ. 464.

ΣΤ. ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ 473

Εύρετήριον κατὰ συγγραφέα, σ. 475. — Εύρετήριον καθ' ὕλην, σ. 479.

A

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΕΚΛΙΠΟΝΤΑ ΚΑΤΑ ΤΟ 1929

ΣΑΒΒΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ † 23 'Ιουλίου 1929
ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ † 26 'Οκτωβρίου 1929
ΣΙΔΕΡΙΔΗΣ ΞΕΝΟΦΩΝ † 15 Αύγουστου 1929

ΕΠΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ 1^{ης} ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1930

ΣΥΓΚΛΗΤΟΣ

ΠΑΛΑΜΑΣ Κ.	Πρόεδρος Ἀκαδημίας
ΣΤΡΕΪΤ Γ.	Ἀντιπρόεδρος Ἀκαδημίας
ΜΕΝΑΡΔΟΣ Σ.	Γενικός Γραμματεὺς Ἀκαδημίας
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ Γ.	Γραμματεὺς Πρακτικῶν
ΚΤΕΝΑΣ Κ.	Γραμματεὺς Δημοσιευμάτων
ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΣ Γ.	Πρόεδρος Τάξεως Θετικῶν Ἐπιστημῶν
ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ Γ.	Πρόεδρος Τ. Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν
ΒΟΡΕΑΣ Θ.	Πρόεδρος Τ. Ἠθικῶν καὶ Πολιτ. Ἐπιστημῶν

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΑΛΑΜΑΣ Κ.	Πρόεδρος Ἀκαδημίας
ΣΤΡΕΪΤ Γ.	Ἀντιπρόεδρος Ἀκαδημίας
ΜΕΝΑΡΔΟΣ Σ.	Γενικός Γραμματεὺς Ἀκαδημίας
ΚΤΕΝΑΣ Κ.	Γραμματεὺς Δημοσιευμάτων
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΕΜΜ.	Γραμματεὺς Α΄ Τάξεως
ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γ.	Γραμματεὺς Β΄ Τάξεως
ΡΑΛΛΗΣ Κ.	Γραμματεὺς Γ΄ Τάξεως

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ

Τάξις τών Θετικών Ἐπιστημῶν.

ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΒΕΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΒΟΥΡΝΑΖΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ	18 Μαρτίου 1926
ΖΕΓΓΕΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΙΩΑΚΕΙΜΟΓΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	7 Μαΐου 1929
* ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	17 Δεκεμβρίου 1926
ΚΑΤΣΑΡΑΣ ΜΙΧΑΗΛ	9 Φεβρουαρίου 1929
ΚΤΕΝΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ	26 Ἰουνίου 1928
ΜΑΛΤΕΖΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΠΟΛΙΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	18 Μαρτίου 1926
ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΦΩΚΑΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ	18 Μαρτίου 1926

Τάξις τών Γραμμάτων καὶ τών Καλῶν Τεχνῶν.

ΑΜΑΝΤΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΔΡΟΣΙΝΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	18 Μαρτίου 1926
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	10 Μαρτίου 1927
ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΚΟΥΓΕΑΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ	4 Ἰουλίου 1929
ΚΟΥΡΕΜΕΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	4 Ἀπριλίου 1929
ΜΕΝΑΡΔΟΣ ΣΙΜΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΝΙΡΒΑΝΑΣ ΠΑΥΛΟΣ (ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ Π.)	15 Φεβρουαρίου 1928
ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΟΡΛΑΝΔΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ	18 Μαρτίου 1926
ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ	18 Μαρτίου 1926

ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
* ΤΣΟΥΝΤΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΧΑΤΖΙΔΑΚΙΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.	18 Μαρτίου 1926

Τάξις τῶν Ἑθικῶν καὶ τῶν Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ΑΝΔΡΕΑΣ	18 Μαρτίου 1926
ΒΟΡΕΑΣ ΘΕΟΦΙΛΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	15 Φεβρουαρίου 1928
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	27 Μαρτίου 1929
ΗΛΙΟΠΟΥΔΟΣ ΤΙΜΟΛΕΩΝ	7 Μαΐου 1929
* ΔΙΒΑΛΑΣ ΜΙΧΑΗΛ.	18 Μαρτίου 1926
ΠΑΠΠΟΥΛΙΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	18 Μαρτίου 1926
* ΠΟΛΙΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΡΑΚΤΙΒΑΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	18 Μαρτίου 1926
ΡΑΛΛΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	4 Ἰουνίου 1929
ΣΤΡΕΪΤ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	10 Μαρτίου 1927
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ	18 Μαρτίου 1926

ΠΡΟΣΕΔΡΑ ΜΕΛΗ

ΓΕΔΕΩΝ ΜΑΝΟΥΗΛ	14 Νοεμβρίου 1929
ΖΑΛΟΚΩΣΤΑΣ ΠΕΤΡΟΣ	21 'Ιουνίου 1928
ΚΟΝΤΟΣ ΠΕΤΡΟΣ	28 Μαατίου 1928
ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ	18 Μαΐου 1929
ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	21 'Ιουνίου 1928
ΛΥΚΟΥΔΗΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ	21 'Ιουνίου 1928

ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΑ ΜΕΛΗ

ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	28 Δεκεμβρίου 1929
ΠΑΣΧΑΛΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	28 Δεκεμβρίου 1929

Β

ΛΟΓΟΙ

ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ *

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΤΕΩΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ

Ἡ προεδρία τῆς Ἀκαδημίας, Κύριοι Συνάδελφοι, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ ἀνεβίβασεν ἡ εὐμενῆς ὑμῶν ψῆφος, ὑπῆρξεν ὑψηλὴ τιμὴ, διὰ τὴν ὁποίαν σᾶς ὀφείλω πολλὰς χάριτας, ἀλλὰ καὶ πολλαπλῇ ὑποχρέωσις, διὰ τὴν ὁποίαν ὀφείλω νὰ σᾶς δώσω λόγον. Ἦτο ἡ ὑποχρέωσις, τὴν ὁποίαν ἀναλαμβάνει ὁ ἀνερχόμενος εἰς τὸ ὑψηλὸν αὐτὸ ἀξίωμα, ὅπως, ἔχων εἶδησιν καὶ συνείδησιν τῆς σπουδαιότητος τῶν καθηκόντων του, ἐκπληρώσῃ αὐτὰ μετὰ δραστηριότητος καὶ αὐταπαρνήσεως, μετ' εὐσυνειδησίας καὶ εὐθύτητος. Ἀλλ' ἐν τῇ ὑμετέρα ψήφῳ ὑπελάνθανε καὶ ἄλλη, ἠθικὴ ἢ μᾶλλον φυσικὴ, ὑποχρέωσις: ἡ τοῦ ἐργάτου νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἀτελὲς ἔργον του, ἢ τοῦ πατρὸς νὰ μεριμνήσῃ, αὐτὸς πρὸ παντός, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν τοῦ τέκνου του.

Καὶ ἡ ἀξίωσις ὑμῶν αὕτη οὐ μόνον εὐλόγος ἦτο, ἀλλὰ καὶ ἐπεβάλλετο ὑπὸ ἐπειγούσης καὶ ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης. Διότι ἡ ἡμετέρα Ἀκαδημία, ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ὑπὸ τὰς ὁποίας ἐγεννήθη καὶ τῆς νεαρᾶς αὐτῆς ἡλικίας, εἶχεν ἐλλείψεις θεμελιώδεις, ἀπειλούσας αὐτὴν ταύτην τὴν ὑπόστασίν της, καὶ ἀνάγκας ζωτικὰς, ἐπιπροσθούσας τὴν καρποφόρον λειτουργίαν της.

Ἔστρεψεν τῆς νομοθετικῆς κυρώσεως τοῦ Ὄργανισμοῦ αὐτῆς, καὶ ἤδη τὴν ἔχει. Ἀπὸ τοῦ παρελθόντος θέρους ἐκυρώθη διὰ Νόμον ἡ συντακτικὴ πρᾶξις, διὰ τῆς ὁποίας ἰδρύνθη ἡ ἡμετέρα Ἀκαδημία καὶ οὕτω ἐστρεώθη

* Συνεδρία τῆς 9 Ἰανουαρίου 1930.

πλέον ἀσφαλῶς ἢ ὑπαρξίς καὶ ἡ λειτουργία αὐτῆς. Ἐστερεῖτο τῶν διὰ τοῦ Πανεπιστημίου εἰσπραττομένων ἐτησίως 600.000 δραχμῶν, καὶ ἤδη τὰς ἐξησφάλισεν. Δι' εἰδικοῦ Νόμου ἐκανονίσθη ὀριστικῶς τοῦ σπουδαιοτέρου τούτου ἐτησίου πόρου τῆς Ἀκαδημίας ἢ εἰσπραξίς, γνωσμένη ἤδη ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἄνευ μάλιστα οὐδεμιᾶς ἐπιβαρύνσεως τοῦ Κράτους. Ἦτο ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς ἢ ἐν Ρουμανία ὑπολειπομένη κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία τοῦ ἀειμνήστου μεγάλου εὐεργέτου τῆς Ἀκαδημίας Τσούφλη· καὶ ἤδη διατελοῦμεν ἐν πλήρει γνώσει ὅλων τῶν κατ' αὐτὴν ζητημάτων. Μετὰ πολλὰς ἐρεῦνας καὶ διὰ μακροῦς ἀλληλογραφίας μετὰ τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ Προεβείας, τῆς ἐν Ρουμανία Διαχειριστικῆς Ἐπιτροπῆς, τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζίης τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, κατορθώθη ἐπὶ τέλους νὰ καταστῶμεν ἐνήμεροι καὶ κάτοχοι ὅλων τῶν σχετικῶν στοιχείων.

Ἡ Ἀκαδημία ἐστερεῖτο καὶ διετέλει ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ἐκ τῆς περιουσίας ταύτης ἀναλογοῦντος εἰς αὐτήν, κατὰ τὴν διαθήκην, κλήρου, καὶ ἤδη οὗτος ἐξεκαθαρίσθη καὶ καθωρίσθη ἐντελῶς. Τὸ μερίδιον τοῦτο τῆς Ἀκαδημίας, συνδεδεμένον μετ' ἄλλων κληροδοτημάτων καὶ ἰδίᾳ τοῦ ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν διαχειριζομένου ὑπὲρ Ἑλληνικῶν Σχολείων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, παρέμενε ὅλως ἀόριστον καὶ ἄγνωστον. Ἡ Ἀκαδημία οὕτως ἐστερεῖτο οὐ μόνον τοῦ εἰς αὐτὴν ἀνήκοντος ἐτησίου ποσοστοῦ τῶν εἰσοδημάτων, ἀλλὰ καὶ παντὸς δικαιώματος, ἐλέγχου, καὶ ἀναμίξεως ἐν γένει εἰς τὰ τῆς διαχειρίσεως τῆς περιουσίας ταύτης. Μετὰ μακρὰς δὲ καὶ ἐπιπόνους διαπραγματεύσεις, ἐπανειλημμένα παρὰ τῷ κ. Προϋπουργῷ διαβήματα, συνεντεύξεις μετὰ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν, συνεργασίας καὶ συζητήσεις μετὰ τῶν ἐνδιαφερομένων Ὑψηροῦν, αἱ ὁποῖαι διεξεδίδουν καὶ αὐτὸ τὸ κατὰ τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας παραχωρηθὲν εἰς αὐτὴν μερίδιον, κατελήξαμεν ἐπὶ τέλους εἰς ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα· κατόπιν εἰδικῆς συμφωνίας μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, κυρωθείσης δι' ὁμοφώνου πράξεως τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀρμοδίας Διαχειριστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἐπετεύχθη λίαν δικαία καὶ ἱκανοποιητικὴ δι' ὅλους ἢ ὀριστικὴ διανομὴ τῆς κληρονομίας ταύτης. Πρὸς τούτοις διὰ τῆς αὐτῆς πράξεως εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἀνετέθη ἐφεξῆς εὐτυχῶς ἢ ἐποπτεία, ἢ

διοικήσεις τῶν κεφαλαίων, ἢ διαχειρίσεις τῶν εἰσοδημάτων καὶ ἐν γένει ἡ λήρις παντὸς μέτρου πρὸς προστασίαν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς περιουσίας τοῦ ἐν λόγῳ κληροδοτήματος.

Ἡ Ἀκαδημία ἐστερεῖτο τοῦ φυσικοῦ αὐτῆς δικαιώματος τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Διεθνεῖς Συνδέσμους τῶν Ἀκαδημιῶν καὶ ἤδη τὸ ἀπέκτησεν. Κατόπιν πολλῶν ἐνεργειῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἐνεργὸν ἔλαβε μέρος καὶ ὁ κ. ἐπὶ τῶν δημοσιευμάτων Γραμματεὺς, προσετέθη εἰς τὸν Ὄργανισμόν, εἰδικὴ διάταξις ἀπονέμουσα εἰς αὐτὴν καὶ μόνην τὴν ἀντιπροσωπείαν ταύτην μετὰ τοῦ δικαιώματος τοῦ διορισμοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων εἰς τὰς συνόδους τῶν Διεθνῶν Ἀκαδημαϊκῶν Συνδέσμων καὶ τῶν Ἐνώσεων τοῦ Διεθνoῦς Συμβουλίου Ἐρευνῶν. Ἡ Ἀκαδημία ἐστερεῖτο Βιβλιοθήκης, καὶ ἤδη θὰ ἔχη πολυτελῆ καὶ πλουσίαν ἢ Κυβέρνησις, εἰσακούσασα τὰς εἰσηγήσεις καὶ κατιδοῦσα τὴν σχετικὴν ἀνάγκην τῆς Ἀκαδημίας, προθύμως συνήνεσεν, ὅπως μέγα μέρος τῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀγορασθείσης σπουδαίας Βιβλιοθήκης Μαυροκορδάτου - Μπαλτατζῆ, παραχωρηθῆ εἰς αὐτήν. Ἡ Ἀκαδημία ἐστερεῖτο τῆς ἀναγκαίας αἰθούσης διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῆς Βιβλιοθήκης καθὼς καὶ διὰ τὰς συνεδρίας τῶν Τάξεων, τῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῆς Συγκλήτου αὐτῆς, καὶ ἤδη ἀπέκτησεν μετὰ πολλὰς ἐπιπόνους προσπαθείας, κατορθώθη ἐπὶ τέλους νὰ κενωθῆ μία τῶν μεγαλυτέρων καὶ ἀναγκαιοτέρων αἰθουσῶν τοῦ κυρίου τῆς Ἀκαδημίας, στενοχωρουμένης, δυστυχῶς, εἰς μικρὸν μόνον τμήμα αὐτοῦ, τοῦ ὑπολοίπου πρὸ πολλοῦ κατεχομένου ὑπὸ ἄλλων ξένων πρὸς αὐτὴν δημοσίων ἰδρυμάτων. Εἶχεν ἀνάγκην χάριν τῆς κανονικωτέρας λειτουργίας της τῶν ὑπὸ τῆς πείρας ὑποδειχθειῶν συμπληρώσεων τοῦ Ἐσωτερικοῦ Κανονισμοῦ της καὶ ἤδη καὶ αἱ ἐλλείψεις αὗται ἐπληρώθησαν.

Πρὸς τούτοις, πλὴν διαφορῶν ἄλλων μικροτέρας σπουδαιότητος συμπληρώσεων καὶ βελτιώσεων ἐν γένει, νομοσχέδιον, κατ' εἰσήγησιν τῆς Ἀκαδημίας ὑποβληθὲν ὑπὸ τοῦ κ. τέως Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας εἰς τὴν Βουλὴν, προνοεῖ περὶ ἐπαρκoῦς χρηματικῆς χορηγίας εἰς αὐτὴν ἄνευ ἐπιβαρύνσεως μάλιστα τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους, πρὸς ἐκτέλεσιν διαφορῶν ἐπισημονικῶν ἐργασιῶν, διὰ τὴν διοργάνωσιν τῶν διαφορῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐπι-

τροπῶν τοῦ Συμβουλίου Ἐρευνῶν, διὰ τὴν ἀποστολὴν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων εἰς τὰς Διεθνεῖς Ἀκαδημαϊκὰς συνόδους καὶ τὴν πληρωμὴν τῶν σχετικῶν συνδρομῶν τῆς Ἑλλάδος.

Διὰ γενναίας δὲ δωρεᾶς τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Κυρίας Ἀριστόφρονος, εἰς οὓς πολλὰ ὀφείλει ἤδη καὶ ἔτη πλείονα θὰ ὀφείλῃ μετ' ὀλίγον ἢ ἡμετέρα Ἀκαδημία, ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς ἐπαρκῆ καὶ πλούσια τὰ μέσα, ὅπως, καθῆκον τέκνου πρὸς τὴν μητέρα ἐκτελοῦσα, προβῆ εἰς τὴν ἀναγκαίαν ἀνασκαφὴν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν καὶ τὴν δέουσιν χρησιμοποίησιν τοῦ τόπου, ὅπου ἔζησεν, ἐδίδαξε καὶ ἐτάφη ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημίας, ὁ κατὰ τὴν κρίσιν διασήμου ξένου κριτικοῦ: «ἄνθρωπος ἀληθῶς θεῖος, ὑπέροχος τύπος ὄλων τῶν πνευματικῶν δυνάμεων, ἀρετῶν καὶ χαρίτων, ἀθάνατος ἀρχηγὸς τῶν ἀληθῶν ἐργατῶν τοῦ πνεύματος». Εἶναι ἢ πραγματοποιήσις ἐνὸς τῶν ἡμετέρων προσφιλῶν ὀνείρων, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν εὐτυχή ἔμπνευσιν νὰ ὑποδείξῃ πρῶτος ὁ κ. Γεν. Γραμματεὺς. Ἡ ἀνασκαφὴ ἀρχεῖται κατ' αὐτάς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ συναδέλφου κ. Κουρουνιώτη.

Διὰ τὴν πληρῶσιν πολλῶν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐλλείψεων καὶ ἀναγκῶν τῆς Ἀκαδημίας ἔσχον πολῦτιμον καὶ πρόθυμον πάντοτε συνεργάτην τὸν κ. Γενικὸν Γραμματέα τὴν μετ' αὐτοῦ δὲ ἀρμονικὴν καὶ καθ' ὅλα εὐχάριστον συνεργασίαν, μετὰ στοργῆς καὶ ἀφοσιώσεως ἀφιερῶντος τὰς ὥρας καὶ τὴν σκέψιν του ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας, θέλω διατηρήσει ὡς μίαν τῶν ὠραιότερων ἀναμνήσεων τῆς προεδρίας μου.

Πρὸς δέ, ὀφείλομεν πολλὰς εὐχαριστίας εἰς τὸν συναδέλφον κ. Ζέγγελην, διὰ τὰς φροντίδας, τὰς ὁποίας κατέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν καὶ τὴν Γερουσίαν πρὸς ἐπιψήφισιν τῶν ἀνωτέρω ἐνεργητικῶν διὰ τὴν Ἀκαδημίαν Νόμων. Ἀλλὰ νομίζω, ὅτι διερχομένω τὰ αἰσθήματα ὀλοκλήρου τῆς Ἀκαδημίας, ἀπευθύνων ἐξ ὀνόματος αὐτῆς καὶ σήμερον δημοσίᾳ τὰς θερμὰς ἡμῶν εὐχαριστίας πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν κ. τέως Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας διὰ τὴν εὐμένειαν, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἐπέδειξαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν ὑποστήριξιν, τὴν ὁποίαν ἐπανειλημμένως μέχρι τοῦδε παρέσχον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, πρὸς ἐπίλυσιν τῶν θεμελιωδῶν αὐτῆς ζητημάτων.

Καὶ τώρα, ἂν ἠρωτώμην τί ὑπολείπεται ἀκόμη νὰ γίνη θὰ ἀπήρτων:

Οὐδὲν καὶ τὸ πᾶν. Οὐδέν, διότι ὄντως οὐδὲν ἐκ τῶν ἀπαραιτήτως ἀναγκαίων ὑλικῶν καὶ ἠθικῶν ἐφοδίων ἐλλείπει πλέον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅπως δυνηθῆῃ νὰ ἐκπληρώσῃ δεόντως τὸν προορισμὸν της· ἀλλ' ὁ προορισμὸς αὐτὸς εἶναι τὸ πᾶν!

Καὶ ἔχει ὄντως, ὡς πᾶσα Ἀκαδημία, μέγαν προορισμὸν νὰ ἐκτελέσῃ, καὶ μέγαν ἐθνικὸν σκοπὸν νὰ ἐπιδιώξῃ: Τὴν ἠθικὴν δηλαδὴ μόρφωσιν, τὴν ὑλικὴν πρόοδον καὶ ἐν γένει τὸν πολιτισμὸν τοῦ Ἔθνους! Διότι ἡ Ἀκαδημία ὅπως εἶπεν ἄλλοτε ὁ κορυφαῖος τῶν Γάλλων ποιητῶν, ὁ *Victor Hugo*, ἴσταται εἰς τὸ μέσον καὶ εἰς ἴσον ὕψος μεταξὺ τῶν δύο ἄλλων μεγάλων ἐπισήμων σωματείων τοῦ Κράτους, τῆς Βουλῆς καὶ τῆς Γερουσίας· ἀκτινοβολοῦσα τὴν σκέψιν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ εἰς ὅλα τὰ κοινωνικὰ στρώματα τοῦ Ἔθνους συμπληροῦν τὸ ἔργον ἐκείνων. Ἐκεῖ ἡ δύναμις καὶ ἡ ἐπιβολὴ τῆς Ἀρχῆς· ἐδῶ ἡ πειθὼ καὶ ἡ χάρις τοῦ λόγου. Ἐκεῖ ἡ διοίκησις καὶ ἡ ποδηγέτησις ἐξωτερικῶς τοῦ πολίτου, ἐδῶ ἡ ἐξευγένισις καὶ ἡ διαπαιδαγώγησις ἐσωτερικῶς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖ κυβερνᾶται ἡ μηχανὴ καὶ ρυθμίζεται ἡ ζωὴ τοῦ Κράτους, ἐδῶ μορφοῦνται τὰ ἦθη καὶ ἐξυψοῦται ἡ ψυχὴ τοῦ Ἔθνους. Ἐκεῖ νομοθετοῦνται τὰ βάρη καὶ ἐπιβάλλονται αἱ ὑποχρεώσεις τοῦ πολίτου, ἐδῶ ἀπονέμονται τὰ ἔπαθλα τῶν ἀγώνων καὶ βραβεύεται ἡ ἀρετὴ τῆς φυλῆς. Ἐκεῖ σφραγίζεται ὁ Νόμος, ἐδῶ μορφοῦται τὸ πνεῦμα. Ἀλλ', ὅπως εἶπεν ὁ *Hugo*, ὁ Νόμος εἶναι σκληρὸς καὶ ἄκαμπτος (*dura lex*) καὶ δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ πανταχοῦ ἐνῶ τὸ πνεῦμα εἶναι αἰθέριον ρευστόν· αὐτὸ εἰσδύει ὅπουδῆποτε καὶ ἀναπνέεται ὑπὸ ὅλον τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἀκαδημία, ἀπὸ τῶν πρώτων βημάτων της, συνήνητησεν, ὡς γνωστόν, μεγάλας δυσχερείας, προσκόμματα μέγιστα, ἀλλ' εὐτυχῶς τὰ ὑπερεπήδησεν σκοπέλους σοβαροῦς, οἱ ὅποιοι ἔκλειον τὸν δρόμον της, καὶ εἰς πολλοὺς μάλιστα ἐφαίνοντο ἀνυπέροβλητοι· ἀλλὰ τοὺς ἀπεμάκρυνεν! Ἀχρηστος καὶ περιττὴ τότε διὰ τοὺς μὲν, ἀκατάλληλος καὶ ἀτελής διὰ τοὺς δέ, ἀπεδείχθη χρήσιμος καὶ ἀπαραίτητος δι' ὅλους! Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ πολεμηθῆῃ τόσον ζωηρῶς! Εἶναι ἡ μοῖρα ὅχι μόνον ὄλων τῶν Ἀκαδημιῶν, ἀλλὰ καὶ παντὸς ὑψηλοῦ καὶ σπουδαίου ἔργου νὰ λιθοβολῆται ἐν τῇ γενέσει του. Κατὰ τινα δὲ ἀραβικὴν παροιμίαν: Οἱ λίθοι ρίπτονται κατ' ἐκείνων μόνον τῶν δέν-

δρων, τὰ ὅποια φέρουν χρυσοῦς καὶ πολυτίμους ἐν γένει καρπούς. Ὑπάρχουν ἔργα μικρᾶς σχετικῶς ἀξίας, ἀλλὰ κοινῆς ἀντιλήψεως, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι προσπὰ εἰς τὸν πολὺν κόσμον καί, ἐπομένως, ἐννοοῦνται καὶ ἐννοοῦνται εὐκόλως ἐξ ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ. Τὰ τοιαῦτα ἔργα ἀποσποῦν ἀμέσως τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ τὰ χειροκροτήματα τοῦ πλήθους. Ἀλλ' ὑπάρχουν ἄλλα, τὰ ὅποια, καθὸ εἰς ἀνωτέρας καὶ ὑψηλοτέρας σφαίρας ἀνήκοντα, τυγχάνουν, ἀκριβῶς διὰ τοῦτο, κατ' ἀρχὰς μετριᾶς ἢ καὶ κακῆς ἐνίοτε ὑποδοχῆς. Ἐπιδοκιμάζονται μόνον ὑπὸ τῶν ὀλίγων, τῶν ἐκλεκτῶν, τῶν δυναμένων νὰ τὰ ἐννοήσουν καὶ τὰ ἐκτιμήσουν. Ἀλλ' αὐτῶν ὅμως ἡ γνώμη δικαιούται ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ κατισχύει ἐπὶ τέλους ὀριστικῶς. Ἡ ἐπιτυχία κατόπιν τὰ ἐπιβάλλει ἐνῶ ἡ φήμη τὰ προάγει, ἡ δὲ δόξα τὰ διαιωνίζει!

Καὶ τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν οὐδεὶς πλέον, καλῆ τῇ πίστει, ἀλλ' ἐν γνώσει τῶν πραγμάτων, ἀμφισβητεῖ τὴν χρησιμότητα καὶ τὸ κῆρος· ἀνεγνώρισθη ὄχι μόνον ὡς χρήσιμος, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀπαραίτητος θεσμὸς πρὸς προαγωγὴν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ τόπου. Τὸ Ἔθνος παρακολουθεῖ μετ' ἐνδιαφέροντος τὰς προόδους τῆς καὶ ἀποβλέπει εἰς αὐτὴν μετ' ἐμπιστοσύνης. Καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη αὐτὴ ἀποτελεῖ ἐθνικὸν κεφάλαιον ἀνυπολογίστου ἀξίας. Τῆς ἐμπιστοσύνης δὲ ταύτης ἐκδήλωσις προφανῆς εἶναι τὰ πολλὰ καὶ πλούσια βραβεῖα, τῶν ὁποίων διαρκῶς ἀνατίθεται εἰς αὐτὴν ἡ ἀπονομή, αἱ σπουδαῖαι δωρεαί, τὰς ὁποίας διὰ διαφόρους χρησίμους σκοποὺς λαμβάνει, ἡ εὐμενὴς ὑποστήριξις τῆς Κυβερνήσεως, ἡ προθυμία, μεθ' ἧς ἐκυρώθη ὑπὸ τῶν Νομοθετικῶν Σωμάτων ὁ Ὄργανισμός τῆς, αἱ ὑπὸ δημοσίων Ἀρχῶν, Ἐταιρειῶν καὶ ἰδιωτῶν ἐν γένει αἰτούμεναι παρ' αὐτῆς κρίσεις, προτάσεις καὶ ὑπηρεσίαι καθόλου.

Ἡ Ἀκαδημία ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, προσπαθεῖ νὰ διατελῇ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς τὸ δημόσιον αἴσθημα, εἰς τὸ ὕψος τῶν σημερινῶν δυσκόλων ἐθνικῶν περιστάσεων καὶ τῶν ἐπιγυνοσῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἔθνους. Καλλιεργοῦσα τὴν σκέψιν ἐξυπηρετεῖ συγχρόνως καὶ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον ἐν γένει, μὴ λησμονοῦσα τὴν ζωὴν τοῦ τόπου. Προκαλοῦσα καὶ βραβεύουσα πλὴν τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν, φιλολογικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἔργων, καὶ ἄλλα, ὁμολογουμένως πολὺ πλείονα ἐπὶ τοῦ παρόντος, ἐπικαίρου πρακτικῆς χρησι-

μότητος, συντελεῖ εἰς ἀνάπτυξιν τῆς γεωργίας, εἰς προστασίαν τῆς βιομηχανίας καὶ εἰς προαγωγὴν ἐν γένει τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας τῆς χώρας. Τοιοῦτοι ἄλλως εἶναι καὶ οἱ ὑπὸ τῶν ἀθλοθετῶν αὐτῆς τεθέντες ὄροι καὶ αὐτοὺς ἐφαρμόζει καὶ ὑποχρεοῦται νὰ ἐφαρμόζη πιστῶς. Ἄλλὰ δέχεται καὶ καταδέχεται ἢ Ἀκαδημία νὰ κατέρχεται καὶ νὰ ἀπονέμη καὶ τοιαῦτα βραβεῖα; Βεβαίως! Καὶ ὄχι μόνον δέχεται, ἀλλὰ καὶ ἐπιδιώκει καὶ ἐπιζητεῖ νὰ λάβῃ καὶ ἄλλα. Βιομηχανικαί, γεωργικαί, βιοτεχνικαὶ καὶ πρακτικαὶ καθόλου ἔρευ-
 ναὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ Πλάτωνος; Ἀναμφιβόλως. Ἐπιστημονικαὶ ἔρευ-
 ναὶ διὰ πρακτικὸν σκοπὸν; Βεβαίως! Ἐφηρμοσμένη Ἐπιστήμη ἀναμφιβόλως!
 Ἄλλὰ Ἐπιστήμη πάντως!

Ἐξ ἀγνοίας τῆς βαθμιαίας ἐπὶ τὸ πρακτικώτερον τροπῆς καὶ ἐξελέξεως τῶν Ἀκαδημιῶν, κατὰ τοὺς τελευταίους ἰδίως χρόνους, θεωρεῖται ὑπὸ τινων, ὅτι αὗται ἀσχολοῦνται εἰς θεωρητικὰς καὶ φιλοσοφικὰς μόνον ἐργασίας· ἀλλ' ἢ ἀντίληψις αὕτη πρὸ πολλοῦ ἀνήκει εἰς τὸ παρελθόν. Διότι ἐνοήθη ἤδη καλῶς πανταχοῦ, ὅτι ἢ ἐπιστήμη, ἣτις θὰ ἀπεξενούτο ἢ θὰ ἀπεμακρύνετο τῆς πρακτικῆς ζωῆς, θὰ κατεδίκαζεν ἑαυτὴν εἰς στείρωσιν, καὶ θὰ ἐμαραίνετο ἄγονος ἐντὸς τοῦ στενοῦ χώρου τοῦ θεωρητικοῦ σταδίου τοῦ ἐπιστήμονος! Ἐὰν δὲ ἢ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ἔχη ἄπειρον ἰδίαν ἀξίαν, καὶ ἀναμφισβητή-
 τως ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀνυπολόγιστον σπουδαιότητα, καὶ ἐὰν καθῆκον καὶ τιμὴ μάλιστα διὰ τὸν ἐπιστήμονα εἶναι, ὡς ὀρθῶς εἶπεν ὁ πολὺς *Poincaré*, νὰ τὴν ἀναζητῇ δι' ἑαυτὴν καὶ μόνην, ἀνεξαρτήτως τῆς χρησιμότητος καὶ τῶν πρακτικῶν ἐφαρμογῶν τῆς, καθίσταται ὅμως αὕτη ἀκόμη πολυτιμωτέρα, καὶ πολὺ γονιμωτέρα εἰς ἀποτελέσματα, ὅταν δὲν περικλείεται ἐν τῇ πρακτικῇ ἀχρηστίᾳ τῆς καθαρῆς Ἐπιστήμης, ἐὰν δὲν φυλακίζεται ἐν τῇ μονώσει τοῦ Ἐργαστηρίου μετὰ τοῦ ἐπιστήμονος, ἀλλ' ἐξέρχεται τούτου, ριπτομένη ἐν τῷ κοινωνικῷ σταδίῳ, ἐπίκουρος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς ποικίλας πρακτικὰς αὐτοῦ ἀνάγκας.

Οὕτως ἢ Ἐπιστήμη, ἔχουσα ἤδη πλήρη συνείδησιν τῆς μεγάλης αὐτῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ διπλῆς ἀποστολῆς, δὲν περιορίζεται πλέον εἰς μόνην τὴν θεωρητικὴν ἔρευναν τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἐπεκτείνει αὐτὴν καὶ εἰς τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς, συντελοῦσα οὕτω τεραστίως εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ

τῆς εὐημερίας ἐν γένει τῆς ἀνθρωπότητος. Αἱ Ἀκαδημαῖαι κατέστησαν, διὰ τοῦτο αἱ πηγαί, ἐξ ὧν ἀπορρέει, καὶ τὰ ὄργανα δι' ὧν διοχετεύεται εἰς τὴν πρακτικὴν ζωὴν ἐκάστου τόπου, εἰσδύων καὶ κυκλοφορῶν εἰς τὸν κοινωνικὸν ὀργανισμόν, ὁ ζωογόνος χυμὸς τῆς Ἐπιστήμης. Ὁ φανταζόμενος αὐτὰς ἀκόμη ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν θεωρίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν φιλολογίαν ἀφιερωμένας, ἀπατᾶται δεινὴν ἀπάτην, εὐρισκόμενος πολὺ ὀπισθεν τῆς ἐποχῆς του!

Καὶ ἐὰν εἰς ἔθνη μεγάλα καὶ πλούσια, κρατοῦντα τὰ σκῆπτρα τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καθόλου, αἱ Ἀκαδημαῖαι δὲν ἀπαξιοῦν νὰ προκαλοῦν καὶ βραβεύουν πρακτικὰς ἐρεῦνας ὑπὲρ τῶν κλάδων τούτων τῆς ἐθνικῆς αὐτῶν οἰκονομίας, ἀκολουθοῦσαι τὸ δόγμα: ὅτι, πρέπει νὰ ζήσωμεν πρὶν φιλοσοφήσωμεν, πόσον μᾶλλον εἶναι ἀναγκαῖον τοῦτο παρ' ἡμῶν; Ἐν Ἑλλάδι ἰδίως, ὅπου μέχρι τοῦδε, δυστυχῶς, ἡ ἐθνικὴ ἡμῶν οἰκονομία παρέμεινεν εἰς τὸ σκότος, ἄνευ τῆς ἀρωγῆς καὶ τῶν φώτων τῆς Ἐπιστήμης, ἐπιβάλλεται καὶ ἐπείγει σύντονος καὶ δραστηρία ἢ ἐπιστημονικὴ βοήθεια καὶ ποδηγέτησις αὐτῆς. Εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη τὸ μέγα καὶ τόσον ἐπιζήμιον αὐτὸ χάσμα τοῦ παρελθόντος νὰ πληρωθῇ διὰ πολλαπλῆς ἐργασίας τοῦ παρόντος καὶ διὰ τῆς διαρκοῦς προόδου τοῦ μέλλοντος. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἀπολύτου κυριαρχίας ἐν τῷ κόσμῳ ἐν γένει τῆς Ἐπιστήμης, οἱ λαοί, οἱ ὑστεροῦντες ἐν αὐτῇ, στερούμενοι τῶν σημερινῶν ὄπλων τῆς πάλης καὶ ἄνευ τῶν ὀργάνων τῆς προόδου ἀγωνιζόμενοι, παραμένονν στάσιμοι καὶ ἠττῶνται ἐν τῷ λυσσωδῆ περι ὑπάρξεως διεθνῆ ἀγῶνι.

Ἄλλὰ θὰ ἦτο βεβαίως ἀνάρμοστος κατάπτωσις καὶ ἄρησις τοῦ μεγάλου ἐπιστημονικοῦ παρελθόντος τοῦ τόπου τούτου, ἐὰν ἐλέγομεν, ὅτι, ἐν Ἑλλάδι, τῇ πρώτῃ ταύτῃ κοιτίδι τῆς ἀληθοῦς Ἐπιστήμης, ἐν τῇ χώρᾳ, ἔνθα ἐκηρύχθη καὶ ἐλατρεύθη ὡς ἐθνικὸν δόγμα ἡ θεμελιώδης ἐπιστημονικὴ ἀρχή: ἡ Ἐπιστήμη χάριν τῆς Ἐπιστήμης, ἡμεῖς περιοριζόμεθα μεταφέροντες αὐτὴν ἔξωθεν ὡς ξένον ἐμπόρευμα, ἀρκοῦμενοι εἰς μόνας τὰς πρακτικὰς ἐφαρμογὰς αὐτῆς. Τὴν ἀρχὴν ταύτην ἐφήρμοσαν ὀρμεμφύτως, τόσον εἰς τὴν Ἐπιστήμην, ὅσον καὶ εἰς τὴν Τέχνην οἱ ἀρχαῖοι καὶ δι' αὐτὸ ὑπῆρξαν καὶ θὰ παραμείνουν αἰωνίως οἱ μέγιστοι τοῦ κόσμου καλλιτέχναι καὶ δι' αὐτὸ ἐθανυματούργησαν

ὡς ἐπιστήμονες. Ὅθεν καὶ ἡ Ἀκαδημία ἡμῶν, μὴ περιοριζομένη εἰς τὰ πρακτικῆς σημασίας ἔργα, τείνει νὰ διεγείρῃ τὸν ζῆλον πρὸς πάσας τὰς ἐρεῦνας, νὰ προσελκύσῃ ἐν ἑαυτῇ ὅλας τὰς μούσας, νὰ ἐνθαρρύνῃ τὸ ἐθνικὸν δαιμόνιον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, καὶ νὰ ἐνισχύσῃ τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν καθὼς καὶ τὰ γενναῖα αἰσθηήματα, παρέχουσα ὡς ἐλατήριον τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐθνικὴν πρόοδον, τῆς λατρείας πρὸς τὴν πατρίδα, τὸ ἔνδοξον παρελθὸν αὐτῆς.

Τὰ ἔπαθλα, τὰ ὁποῖα ἀπονέμει, τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα κρίνει, τὰ μετάλλια, τὰ ὁποῖα παρέχει, τὰ δημοσιεύματα, τὰ ὁποῖα ἐκδίδει ἀσκοῦν εὐεργετικὴν καὶ διεγερτικὴν ἐπίδρασιν ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς δράσεως τῶν σκεπτομένων τάξεων, ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ ὕλικοῦ συμφέροντος τοῦ τόπου ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν καρδιῶν καὶ τῶν ψυχῶν καὶ τῆς ἠθικῆς μορφώσεως ἐν γένει αὐτοῦ τοῦ λαοῦ. Διότι τὰ βραβεῖα αὐτῆς δὲν σταματοῦν εἰς μόνην τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν, εἰς μόνον τὸ Ἔργαστήριον ἢ τὸ γραφεῖον τοῦ διανοουμένου, ἀλλὰ φθάνουν μέχρι τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς αὐτοθυσίας τοῦ ἐργάτου, μέχρι τῆς τελευταίας καλύβης τοῦ χωρικοῦ. Τὰ βραβεῖα ἡμῶν, τὰ ὁποῖα ἀποβλέπουν εἰς τὰς ἐναρέτους καὶ γενναίας πράξεις, βραβεύουν καὶ ἐνθαρρύνουν καὶ ἐνισχύουν τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ κυρίως· τὸ φιλανθρωπικὸν καὶ πατριωτικὸν ἔργον αὐτοῦ ἀνασύρομεν καὶ φέρομεν εἰς φῶς ἐκ τοῦ σκοτός, ἔνθα ἄγνωστον κατέκειτο μέχρι τοῦδε· τὰς ἀγαθὰς πράξεις τοῦ λαοῦ πρὸ παντός ἀναδεικνύομεν ὡς παράδειγμα καὶ τὰς ἐπιδεικνύομεν ὡς δίδαγμα πρὸς μίμησην. Οὕτω ἡ Ἀκαδημία εὐρίσκειται εἰς ἀέναον ἐπικοινωνίαν μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ ἔθνους, μέχρι τῶν κατωτάτων λαϊκῶν στρωμάτων αὐτοῦ.

Ἀλλὰ μετὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου καὶ τῆς συνεχοῦς προόδου τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὸ ἔργον αὐτῆς διαρκῶς πολλαπλασιάζεται, ἀπαιτοῦν συγχρόνως, ὅπως μὴ σταματήσῃ, καὶ τῶν μελῶν αὐτῆς τὴν αὐξησην καὶ τῶν ἐδρῶν αὐτῆς τὴν συμπλήρωσιν. Λογίζομαι δ' εὐτυχῆς, ὅτι, ἐπὶ τῆς προεδρίας μου, αἱ σχετικαὶ προσπάθειαι, τὰς ὁποίας ἐπιμόνως κατεβάλομεν, τῇ προθύμῳ συνδρομῇ ὄλων ὑμῶν, ἐτελεσφόρησαν ὄχι ὀλίγον· οὕτω προσετέθησαν ἡδη δώδεκα ἐν ὄλῳ μέλη, ἧτοι ἐπὶ τακτικῶς, δύο πρόεδρα καὶ τρία ἀντεπιστέλ-

λοντα. Ἄλλὰ ταῦτα δὲν ἀρκοῦν· παρίσταται ἐπείγουσα ἀνάγκη νὰ προστεθῶσι καὶ ἄλλα· διότι ἐλλείπουν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ σπουδαιότατοι καὶ ἀπαραίτητοι διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν αὐτῆς κλάδοι.

Ἄφ' ἐτέρον, ἡ Ἐκκλησία ὀφείλει ν' ἀνοίξῃ τὰς θύρας αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς ἀληθεῖς ἀξίας τοῦ ἔθνους. Διότι αὐτὴ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἴδρυμα ἔχει ἀνάγκην ἀνδρῶν ἱκανῶν νὰ ἐργασθῶσι μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς ποδηγέτησιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς δράσεως τοῦ τόπου· τιμῶσα δὲ αὐτούς, διὰ τοῦ κύρους της καὶ ἀποδίδουσα εἰς αὐτούς τὴν αἴγλην της, ἐνισχύεται συγχρόνως καὶ ἐκείνη ὑπὸ τῆς δυνάμεώς των. Ἡ Ἑλλάς, ἔθνος μικρόν, στερούμενον τῆς δυνάμεως τοῦ ποσοῦ, ἔχει ἀνάγκην νὰ χρησιμοποιηθῆται εἰς ποῖον δύναμιν αὐτῆς ὀλόκληρον, εἰς ἣν καὶ ὀφείλει τὴν δόξαν τοῦ παρελθόντος.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ νομίζωμεν, ὅτι μόνη ἡ μεγαλοφυΐα καὶ αἱ ἰσχυραὶ ἰδιοφυΐαι χρησιμεύουν καὶ πρέπει νὰ εἰσέρχονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι εἶναι ἀδύνατον καὶ εἰς αὐτὰ ἀκόμη τὰ μεγάλα ἔθνη, ὡς ὀρθῶς ἐλέχθη ἤδη, νὰ εὐρεθῶσι συγχρόνως πολλοὶ μεγάλοι ἐπιστήμονες, συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι! Καί, διὰ τοῦτο, αἱ Ἐκκλησίαι, πανταχοῦ κατ' ἀνάγκην προσλαμβάνουν, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἐν αὐταῖς ἀναγκαίων ἐδρῶν, ἐν ἐλλείψει μεγάλων, καὶ ἄλλων, σπουδαίους πάντως καὶ χρησίμους εἰς αὐτὰς ἄνδρας. Ὅταν διατρέχωμεν, λέγει ὁ *Souday*, τὸν κατάλογον τῶν μελῶν τῆς Γαλλικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς, δὲν ἐκπλησσομεθα διότι εὐρίσκομεν ἐν αὐτῷ πολλὰ ἄγνωστα ὀνόματα, ἀλλὰ διότι δὲν εὐρίσκομεν μερικὰ ὀνόματα πράγματι ἀθάνατα, ὅπως π. χ. τοῦ *Michelet*, τοῦ *Baudelaire*, τοῦ *Balzac*, τοῦ *Flaubert* καὶ ἄλλων. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ *Μολιέρως*, ὡς γνωστόν, μόνον μετὰ θάνατον εἰσῆλθε, διὰ τῆς προτομῆς του· ἐπ' αὐτῆς ὅμως ἡ Ἐκκλησία, μετανοοῦσα καὶ ὁμολογοῦσα τὸ λάθος της, ἔγραψε τὸ περίφημον: *Rien ne manque à sa gloire, il manquait à la nôtre*.

Ἄλλὰ καὶ οἱ ἱκανοὶ ἐργάται τοῦ πνεύματος δὲν πρέπει νὰ ἀπογοητεύονται καὶ νὰ ἀποσύρονται τοῦ ἀγῶνος, μὴνύοντες, ὡσεὶ προσβεβλημένοι, διότι δὲν εἰσῆλθον ἀμέσως ἀπὸ τῆς πρώτης ἢ τῆς δευτέρας ἢ καὶ τῆς τρίτης ἀκόμῃ ἀποπειράς. Ὁ καλὸς στρατιώτης δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ τῆς ἀλώσεως σπουδαίου

φρουρείου· μία δὲ ἔφοδος δὲν ἀρκεῖ συνήθως πρὸς τοῦτο. Ὁ *Victor Hugo* μόνον μετὰ πέντε διαδοχικὰς ἀποτυχίας ὁ δὲ *Alfred de Vigny* μόνον μετὰ ἕξ ἀποτυχίας εἰσῆλθον εἰς τὴν Γαλλικὴν Ἀκαδημίαν· καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ μεγάλοι συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχναι, καθῆκον πρὸς τὴν πατρίδα ἐκτελοῦντες, ὡς εἶπον, ὁμοίως ἠγωνίσθησαν διὰ νὰ εἰσέλθουν εἰς τὰς Ἀκαδημίας καὶ συντελέσουν εἰς ἀνύψωσιν αὐτῶν.

Πρὸς τούτοις, παρίσταται ἀνάγκη νὰ προσεταιρισθῇ ἡ Ἀκαδημία καὶ ξένα μέλη. Οὕτω θὰ προσελκύσῃ πρὸς ἑαυτὴν καὶ τοῦ διεθνοῦς διανοουμένου κόσμου τὴν μεγάλην δύναμιν, διεκδικουῖσα, συγκεντροῦσα καὶ τιμῶσα πᾶν ὅ,τι μέγα καὶ ἔνδοξον καὶ χρήσιμον ὑπάρχει ἐν αὐτῷ. Διότι τὸ ἐπιστημονικόν, τὸ φιλολογικόν καὶ τὸ καλλιτεχνικόν δαιμόνιον δὲν ἔχει πατρίδα· ἀνήκει εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁλόκληρον!

Ἄλλως, ἡ Ἑλλάς, ὡς πνευματικὴ ἐστία, εἶναι παγκόσμιος. Ἐὰν ποταμοί, θάλασσαί καὶ ὄρη θέτουν εἰς αὐτὴν στενὰ ὑλικά ὄρια, ἡ διάνοια ὅμως αὐτῆς ὤρισεν ἄλλα, ἀπείρως εὐρύτερα. Τὸ πνευματικόν κράτος της εἶναι ἀπέραντον! Πέραν τῶν ὄρατῶν αὐτῆς συνόρων ἡ Ἑλλάς ἔχει ἄλλα ἀόρατα, τὰ ὁποῖα φθάνουν πανταχοῦ, ὅπου ἀναπτύσσεται ἐπιστήμη, καὶ καλλιεργεῖται τέχνη, ὅπου ἀνθεῖ φιλολογία καὶ λατρεύεται τὸ πνεῦμα, καὶ ἐν γένει, ὅπου ἐπικρατεῖ ὁ πολιτισμός.

Ἡ Ἀκαδημία δὲ τῶν Ἀθηνῶν κυρίως, ὡς μήτηρ ὅλων τῶν ἄλλων, δικαιουῖται καὶ ὀφείλει νὰ καταστῇ, καὶ σὺν τῷ χρόνῳ βεβαίως θὰ καταστῇ, ὁ σύνδεσμος τῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀγώνων ὅλου τοῦ διανοουμένου κόσμου, ἐν τῷ πεδίῳ τῆς σκέψεως. Αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι τὸ ιδεῶδες της!

Καὶ ἤδη παραδίδω τὴν προεδρίαν εἰς τὸν ἀγαπητὸν διάδοχόν μου, τὸν ὑπέροχον ἡμῶν ποιητὴν κ. Παλαμᾶν· πέποιθα δὲ καὶ ἐλπίζω ἀδυστάκτως, ὅτι, διὰ τῆς πολυτίμου αὐτοῦ ὑπηρεσιακῆς πείρας, τῆς ἐγνωσμένης εὐσυνειδησίας περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων του, καὶ ἐν γένει διὰ τῶν πολλὰ πλεονεκτημάτων του καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἀφοσιώσεως καὶ τῆς στοργῆς αὐτοῦ πρὸς τὴν ἡμετέραν Ἀκαδημίαν, θέλει προαγάγει τὸ ἔργον, ἀννυψώσει τὸ γόητρον καὶ ἐνισχύσει τὸ κῦρος αὐτῆς.

Ὑπάρχουν οἱ πιστεύοντες, ὅτι οἱ ποιηταὶ μόνον νὰ ἱππεύουν τὸν Πήγα-

σον εἶναι ἱκανοί. Παραδόξως δὲ καὶ ὁ Πλάτων αὐτός, εἰς τὴν Πολιτείαν του, δὲν φαίνεται πολὺ εὐμενῆς πρὸς αὐτοὺς καὶ τὴν ποίησιν ἐν γένει. Ἄλλ' ὁ μέγας φιλόσοφος θὰ ἀντέφασκε πρὸς τὴν ποιητικὴν καὶ καλλιτεχνικὴν φύσιν του καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ μέγα ἔργον του, ἂν ὄντως ἐφρόνει ὡς ἀληθῆ τὸν τόσον σχολιασθέντα καὶ ἐκπλήξαντα τὸν κόσμον ἀφορισμὸν του αὐτὸν κατὰ τῆς ποιήσεως. Διότι, ἐὰν θεωρῆται καὶ εἶναι ὄντως ὁ κορυφαῖος τῶν πεζογράφων ὅλων τῶν αἰώνων, ὅπως λέγει ὁ *Sunday*, ἡ πεζογραφία του ὅμως εἶναι πλήρης ὑψηλῆς ποιήσεως· εἶναι συγχρόνως καὶ μέγας ποιητής, εἶναι ὁ ἀπαράμιλλος δημιουργὸς μύθων. Ἄλλὰ καὶ ὁ Ὁράτιος τοὺς ποιητὰς θεωρεῖ διὰ τὴν ποίησιν μόνον προωρισμένους. «Ἐκεῖνος λέγει, ὃ Μελπομένη, τὸν ὁποῖον περιέβαλες μὲ βλέμμα ἀγάπης εἰς τὸ λίκνον του, ἐκεῖνος δὲν θὰ εἶναι οὔτε παλαιστής εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Κορίνθου, οὔτε νικητῆς εἰς τὸν δρόμον τῆς Ἥλιδος, οὔτε θριαμβευτῆς στρατηγὸς εἰς τὸ Καπιτώλιον· ἀλλὰ θὰ εὖρη τὴν δόξαν διὰ στίχων, γεννωμένων ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων».

Ἐν τούτοις, ἡ ποιητικὴ φύσις, καὶ ὅταν δὲν προφητεύη, εἶναι ἱκανὴ νὰ διακρίνῃ τὴν ψυχὴν ὅλων τῶν πραγμάτων καὶ νὰ ἀνυψώσῃ ἐπὶ τῶν περὺ-γων τῆς τοὺς ἀνθρώπους μέχρι τῆς ἀληθείας. Ἄλλ' ὁ ποιητὴς πρὸ παντὸς εἶναι δημιουργός· ὁ *Leconte de Lisle* ἔλεγεν ὅτι ὁ *Hugo*, εἰσερχόμενος εἰς τὸν παράδεισον, θὰ ἠδύνατο νὰ προσφωνήσῃ τὸν Θεὸν «Ἀγαπητέ μου Συνάδελφε». Τὸ πνεῦμα, τὸ δυνάμενον νὰ ὑψοῦται εἰς τὰς ὑψηλὰς σφαίρας τῆς σκέψεως καὶ νὰ διατρίβῃ εἰς τὴν χώραν τῶν ἰδεῶν, εἶναι πλάνη νὰ νομίζεται, ὅτι δὲν εἶναι ἱκανὸν νὰ ἐξέλθῃ τῶν στενῶν ὁρίων τῆς κυρίας ἰδιοφυΐας του, καὶ ὅτι πρέπει νὰ παραιτῆται παντὸς δικαιώματος αὐτοῦ ὡς πολίτου, νὰ ἀπέχῃ πάσης δράσεως ὡς κοινωνικοῦ παράγοντος, πάσης ἐνεργείας ὡς συντελεστοῦ γενικωτέρας προόδου. Μετριοφροσύνη ὑπερβολικὴ ἢ φύσις δειλὴ δὲν παρέχει ἐνίοτε εὐχαρίστησιν διὰ γενικωτέραν δραῖσιν, ὡς καὶ τὸ θάρρος διὰ δημοσίαν ἐμφάνισιν, σπουδαίων τινῶν ἀνδρῶν. Διὰ τὸν δειλὸν π. χ. καὶ ἀφελῆ Γάλλον ποιητὴν *Casimir Delavigne* ἐλέχθη, ὅτι ὁ κόσμος, ὁ ὁποῖος θὰ τὸν ὑπεδέχετο μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ ἀγάπης, οὔτε τὸν προσεῖλκνεν, οὔτε τὸν ἐγνώριζεν οὔτε τὸν εἶδε ποτέ· τὸν ἤκουε μόνον ψάλλοντα κατ' ἰδίαν ἀπὸ τοῦ βάλθους τοῦ οικογενειακοῦ του ἀσύλου.

Ἄλλὰ αὐταὶ εἶναι ἐξαιρέσεις, δὲν εἶναι ὁ κανὼν. Τὸνναντίον ὁ *Chateaubriand* ὑπῆρξε γεροϋσιαστής, ὑπουργὸς καὶ πρέσβυς, ὁ *Hugo* γεροϋσιαστής καὶ σπουδαῖος πολιτικὸς παράγων, ὁ δὲ *Lamartine* βουλευτής, λαβὼν ἐνεργὸν μάλιστα μέρος εἰς τὴν πολιτικὴν κίνησιν εἰς δυσκόλους στιγμὰς τῆς Γαλλίας. Ὁ *Ναπολέων* εἶπεν εἰς τὴν Ἀγίαν Ἐλένην, ὅτι θὰ διώριζε τὸν *Pascal* γεροϋσιαστὴν καὶ τὸν *Corneille* ὑπουργόν. Καὶ ὅταν δὲ ἐβασίλευε, δὲν ἔπαυσε νὰ προσφέρῃ ἔδρας εἰς τὴν γεροϋσίαν καὶ ἄλλα ἀξιώματα, σπουδαίας θέσεις καὶ ἄλλας ὑψηλὰς διακρίσεις, εἰς μεγάλους ποιητάς, ἐπιστήμονας καὶ καλλιτέχνας τῆς ἐποχῆς του.

Μοῦ ὑπολείπεται εἰσέτι ἐν καθήκον, Κύριοι Συνάδελφοι: νὰ σᾶς ἐκφράσω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας μου διὰ τὴν εὐμενῆ συνδρομὴν, τὴν ὁποίαν μοι παρέσχετε κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προεδρικῶν μου καθηκόντων εἴτε ὡς συγκλητικοὶ εἴτε ὡς μέλη Ἐπιτροπῶν εἴτε ὡς ἀπλᾶ μέλη τῆς Ἀκαδημίας. Θὰ εἶμαι δὲ εὐτυχὴς ἐὰν ἐκπληρῶν τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας μοι ἐνέθηκεν ἡ ψήφος σας, ἠδυνήθην καὶ ἐγὼ νὰ ἀνταποκριθῶ ὁμοίως εἰς τὰς προσδοκίας ὑμῶν καὶ ἔτυχον οὗτω, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει, τῆς αὐτῆς ἐπιδοκιμασίας.

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Δὲν εὐρίσκω καὶ διὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἄλλο τίποτε προσφορώτερον ἀπὸ τὰς ἰδίας λέξεις, μὲ τὰς ὁποίας ἐξέφρασα τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, ὅτε ἠξιώθην νὰ ἐκλεγῶ ἀντιπρόεδρος. Εἶπα τότε: Διστάζω νὰ πεισθῶ ὅτι θὰ δυνηθῶ νὰ πληρῶσω, καθὼς πρέπει, βαρὺ χρέος. Ὅπως δὴπτε, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἐμέ, θὰ προσπαθῆσω νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὸ δεῖγμα τοιαύτης ἐξαιρετικῶς συγκαταβατικῆς πρὸς ἐμὲ διαθέσεως, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπερηφανέομαι.

Ὁ κρῶς οὗτος δισταγμὸς, ὅσον καὶ ἂν ἡ συγκίνησίς μου τὸν θερμαίνει, ἐντείνεται, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἀπὸ τὴν σκέψιν ὅτι διαδέχομαι ἄνδρα ποῦ ὄχι μόνον ἠτύχησε νὰ σωματώσῃ καὶ νὰ φυσήσῃ πνοὴν ζωῆς εἰς

τὴν παραμένουσαν ἀσύλληπτον ἰδέαν μιᾶς ἑλληνικῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ καὶ ὡς προϋστάμενος αὐτῆς ἐπέδειξε, διὰ τὸ καλὸν τοῦ ἰδρύματος, ἄλλως τε καὶ καθὼς προσεδοκᾶτο, μεγάλας δυσαναπληρώτους ἀρετὰς.

Ἀκόμη ἄς μου ἐπιτραπῆ νὰ σταματήσω εἰς τὴν ἀντίθεσιν, τὴν ὁποίαν δυνατὸν νὰ παρουσιάσῃ τὸ γεγονός, ὅτι σημαίνοντα ἐπιστήμονα, μάλιστα τῆς τάξεως τῶν καλουμένων γενικώτατα θετικῶν ἐπιστημῶν διαδέχεται εἰς τὴν προεδρείαν τῆς Ἀκαδημίας εὐκολοτάρακτος ποιητῆς, ὅσον καὶ ἂν θὰ ἠλάτιωνε τὴν ἀντίθεσιν τὸ ὅτι ἀστρονομικὰ τηλεσκοπία καὶ ἀεροπόρα ὄνειρα συναντῶνται ὅπωςδῆποτε εἰς τὸ ἀχανές.

Ἀνῆκω εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες, ὅσον καὶ ἂν συγκαταλέγονται εἰς τοὺς καλλιεργοῦντας τὰ γράμματα, θεωροῦνται κοινῶς, καὶ μὲ τὴν παροιμιώδη καταστάσαν λαϊκὴν ἔκφρασιν, ὅτι ἐδρεύουν στὰ σύγνεφα.

Καὶ μεταξὺ τῶν ἀνεπτυγμένων ἀνακινεῖτ' ἐνίοτε περιέργως τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῶν ποιητῶν εἰς ἐπιστημονικὰς ὀργανώσεις, καὶ ἂν καὶ κατὰ τὴ δύνανται οὗτοι νὰ συμβάλλουν συνεργαζόμενοι εἰς Ἀκαδημίας.

Σύγχρονος κριτικὸς τῶν ἐπιφανεστάτων τῆς γαλλικῆς λογοτεχνίας μὲ τὴν βαρῦτητα καὶ τῆς γνώμης τοῦ δοξασθέντος εἰς τὴν Γαλλίαν Ἑλληνοῦς Ἰωάννου Παπαδιαμαντοπούλου, ἀποφαίνεται: «Ὁ λυρισμὸς εἶναι καὶ οὗτος ὄργανον διανοητικῆς ὀξυδερεκείας. Καθὼς ἔλεγεν ὁ Μορέας γνώρισμα ἀπὸ τὰ κυριώτατα τοῦ ποιητοῦ εἶναι ἡ εὐθυκρισία».

Μολαταῦτα ὁ χαρακτήρ τῆς ποιητικῆς φαντασίας διαφοροτρόπως προσβλέπεται. Εἶναι γνωστὸν εἰς τὸ περίφημον ποίημα τοῦ Σίλλερ πῶς ὁ Ζεὺς ἐμοίρασε τὴν γῆν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, πῶς ἔλαβε καθεὶς τὸ μερίδιόν του, πῶς τελευταῖος προσέρχεται ὁ βραδυνκίνητος ποιητῆς. «Τί νὰ σοῦ κάμω; Ἥλθεσ ἀφοῦ ὅλα ἔχουν μοιρασθῆ. Ὅμως, ὅταν θέλῃς, θὰ σοῦ εἶναι ἀνοικτὸς εἰς τὸ πλευρόν μου ὁ οὐρανός». Τὸ ὠραῖον ποίημα συντρέχει καὶ τοῦτο εἰς τὴν μονόπλευρον ρωμαντικὴν ἀντίληψιν τῆς ποιητικῆς ἰδιοφυΐας. Καὶ ἂν τὸν μεγαλύνῃ, ἀπλοποιεῖ τὸν ποιητὴν καὶ εἶναι ὡς νὰ τὸν ἀδικῆ. Δίδει λαβὴν εἰς τὴν ὑπόθεσιν ὅτι ὁ ποιητῆς «κοῦφόν τι χρῆμα καὶ πτηνόν», καθὼς τὸν βλέπομεν εἰς τὸν πλατωνικὸν διάλογον τοῦ

«Ἴωνος» θὰ λησμονῆ, ἐὰν δὲν ἀδυνατῆ, νὰ πατᾶ τὰ πόδια του εἰς τὴν γῆν.

Καὶ ἰδοὺ μακρότατον χρόνον ὕστερον ἀπὸ τὸν σιλλερικὸν μῦθον ἐπαναλαμβάνεται, ἂν καὶ κατὰ τρόπον ὅλως διάφορον, μὲ τὴν κυριολεξίαν μιᾶς πεζῆς ἐπιστολῆς ἔνστασις, καὶ αὐτὴ βασιζομένη ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἀπομονωτικῆς ἀχρηστίας τοῦ ποιητοῦ. Κατὰ τὸ ἔτος 1926 ἡ Πρωσοικὴ Πολιτεία ἴδρυνεν εἰς ἰδιαιτέραν τάξιν τὴν κληθεῖσαν Ἀκαδημίαν τῶν ποιητῶν. Τὴν ἀπετέλουν, ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας διορισθέντες ἐν ἀρχῇ, λογοτέχνη. Ἐκ τούτων, ὁ ἐπισημώτατος, ἀπέχρυσεν τὸν διορισμόν. Εἶναι πέντε ὁ Gerard Hauptmann, ὁ κατ' ἐξοχὴν ποιητῆς δραματογράφος, ἰδιαιτέρως γνωστὸς καὶ εἰς ἡμᾶς ἐδῶ διὰ τὰς «Ἑλληνικὰς Ἀνοίξεις» του, περιγραφὴν περιηγήσεώς του εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ προσφάτως διὰ τὸν εὐγλωττον χαιρετισμόν του πρὸς τὴν νέαν ἑλληνικὴν ποίησιν, ἐπὶ τῆς προμετωπίδος μεταφράσεως ἑλληνικῶν ποιημάτων ἀπὸ τὸν Γερμανὸν Δίττεριχ. Ὁ Χάουπτιμαν εἰς γράμμα του πρὸς τὸν Ὑπουργὸν φρονεῖ ὅτι τοῦ ποιητοῦ ἢ θεοῖς δὲν εἶναι εἰς τὰς Ἀκαδημίας. Βεβαίως εἶναι ἀνάγκη, γράφει νὰ λειτουργοῦν Ἀκαδημαῖοι τῶν Ἐπιστημῶν, τῶν Εἰκαστικῶν τεχνῶν, τῆς Μουσικῆς. Τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰς τέχνας ταύτας προάγουν κοινὴ συνεργασία καὶ πλῆθος κρατικῶν διδασκηθῶν. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη τμημάτων εἰς Ἀκαδημίας καὶ Κολλεγίων διὰ τὴν ποίησιν, οὔτε καμμία συνειδητὴ διεύθυνσις τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ποίησιν πραγμάτων. Ἀρκοῦσι διὰ νὰ τὴν στηρίζουν ὀλίγοι ἄνθρωποι εὐμοιροῦντες μορφώσεως, καλαίσθητοι, καὶ μὲ τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ ἀρμόζοντος. Οἱ κύκλοι τῶν ἐλευθέρων ποιητῶν δὲν ἠμποροῦν εἰμὴ νὰ ἀντιδράσουν κατὰ τοιούτων νεωτερισμῶν.» Καὶ μόνον ἐν τέλει τοῦ γράμματός του ὁ ἀσυμβίβαστος ποιητῆς φροντίζει νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ἐννοεῖ καμμίαν κριτικὴν νὰ ἀσκήσῃ κατὰ τῆς ἀντιθέτου πρὸς τὴν ἰδικὴν του γνώμης· ἀναγνωρίζει τὴν εὐγενῆ πρόθεσιν τοῦ Κράτους καὶ μόνον ἀτομικὴν του πεποιθήσιν διερμηνεύει.

Ἡ ἀπροσδόκητος ἐπιστολὴ ἐξάφρυνε πρῶτιστος τοὺς κύκλους τῶν νεοφωτίστων ἀκαδημαϊκῶν συναδέλφων του. Ἡ γνώμη του ἐκρίθη ὡς ἐκβιάζουσα δημιουργίαν ζητήματος ἐπὶ γεγονότος, περὶ τοῦ ὁποίου, ἂν ἦτον ἢ ὄχι εὐθετον, δὲν ἠμποροῦσε τίποτ' ἐκ τῶν προτέρων νὰ λεχθῆ.

Ἵποπιος ἐφάνη, ἀποδοθεῖσα εἰς προσωπικοὺς λόγους, καὶ ἡ εἰλικρίνεια τῆς ὁμολογίας τοῦ ἐπιστολογράφου. Ὁ *Thomas Mann*, εἷς ἐκ τῶν συνιδρυτῶν τῆς Ἀκαδημίας, διπῶς, διὰ τὰ εἶπω οὕτω, σήμερον συνάδελφος τοῦ *Χάουπτιμαν*, καὶ αὐτὸς τιλοῦχος τοῦ διεθνοῦς βραβείου *Nobel*, ἀντέλεξε. «Δίχως τὰ διστάσω, γράφει, χωρὶς τὰ ἐρωτήσω ποῖα θὰ ἦσαν τ' ἄλλα μέλη τῆς Ἀκαδημίας τῶν ποιητῶν, ἐδέχθην. Διότι εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι δὲν πρέπει τὰ δεικνυόμεθ' ἀρνητικοί, ὅτε τὸ Κράτος ἔχει τὴν καλὴν θέλησιν τὰ δώσῃ εἰς τὴν λογοτεχνίαν θέσιν περισσότερον ἐπίσημον. Ἡ ἴδρυσις τῆς νέας ἀκαδημαϊκῆς τάξεως ἠμπορεῖ τὰ συντείνειν εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς περιωπῆς τῶν ἀνθρώπων τῶν Γραμμάτων καὶ μολονότι δὲν μὲ διακρίνουν διοικητικὰ καὶ ὀργανωτικὰ προσόντα, μολονότι, ἀπὸ τινων ἀπόψεων, κρατοποιήσις τῆς λογοτεχνίας θὰ ἠδύνατο τὰ παρουσιάσῃ καὶ κάποιαν κωμικότητα, ἐθεώρησα καθῆκον μου τὰ τεθῶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κράτους.

Αὐτὰ ὁ *Thomas Mann*. Θὰ ἠδυνάμην τὰ μεταφέρω τὸν λόγον καὶ εἰς ἄλλα σχετικὰ καὶ γενικὰ συγκεκριμένα μαρτύρια πρὸς πληροτέραν διευκρίνισιν τοῦ πράγματος. Δὲν εἶναι ταῦτα εἰς τὸ πρόγραμμα μιᾶς βραχείας διατριβῆς. Σκόπιμον κρίνω μόνον μετὰ τὰ δύο μνημονευθέντα παραδείγματα τὰ σταματήσω εἰς τρίτον πολὺ παλαιότερον καὶ ἴσως παραστατικώτερον. Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία τέλος πάντων ἀνοίγει τὰς πύλας τῆς εἰς τὸν *Βίκτωρα Οὐγκῶ*, ὕστερον ἀπὸ τέσσαρας ἀπορρίψεις τῆς ὑποψηφιότητός του. Κάποιος σύγχρονός του ἀπὸ τοὺς θερμοκεφάλους ποῦ συχνὰ δὲν εἶναι καὶ οἱ συνετώτερον σκεπτόμενοι, σκανδαλίζεται. Κατέρχεται εἰς τὴν δημοσιότητα. Πῶς! Τὸ εἶδωλόν των, ἓνας *Οὐγκῶ*, λέγει, καταδέχεται τὰ εἶναι ἰσοτίμος πρὸς τὸν *Flourens*! Ὁ οὕτω κατονομαζόμενος εἶναι ὁ ἐπιφανὴς τῷ καιρῷ ἐκείνῳ φυσιολόγος, μέλος καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, ἔχων τὸ ἀτύχημα τὰ καταφρονῆται τόσον ἀπὸ τὸν ἀδιάλλακτον *Οὐγκολάτρην*! Ὁ *Οὐγκῶ*, ἀποκρίνεται μεταξὺ ἄλλων παρατηρεῖ: «Δι' ὅ,τι μὲ ἀφορᾷ, εὐρίσκομαι εἰς τὸ δίκαιον. Εἶμαι ὀλίγον ποιητῆς, ἀλλὰ πολὺ στρατιώτης. Μ' ὅλα αὐτὰ ἡ Ἀκαδημία ὑπῆρξε μέγα τι (*quelque grande chose*) καὶ ἠμπορεῖ καὶ πρέπει τὰ ξαναγίνει.» Ὁ μέγι-

στος τῶν ποιητῶν τῆς Γαλλίας μὲ τὸ προφητικὸν ρῆμα καὶ τὴν μαχητικὴν ροπήν («*J'aurais été soldat si je n'étais poète*» ἀνακράζει εἰς κάποιον ποίημα τῆς νεότητός του) εἰσερχόμενος εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἐνῶ θὰ ἐδικαιούτο περισσότερον ἄλλων νὰ προσβλέπη ἀδιαφόρως, ἂν ὄχι ὑπεροπτικῶς, συντηρητικὰ ἐκ φύσεως καὶ τὴν παράδοσιν ἀκολουθοῦντα ἰδρύματα, ὅποια αἱ ἀκαδημαῖαι, τοῦναντίον εἰς τὸν λόγον του κατὰ τὴν ὑποδοχὴν του ἐξαίρει καὶ διαλαλεῖ τὴν σπουδαιότητα τοῦ σώματος, εἰς τὸ ὅποιον ἐμόχθησε νὰ γίνῃ δεκτός· «εἶμαι, λέγει, ὑπερήφανος διὰ τὰς ψήφους ποῦ ἔλαβα κ' εὐτυχῆς διὰ τὰς συμπαθείας, τῶν ὁποίων ἄξιός κείνομαι. Εἶμαι ὑπερπλήρης ἀπὸ συγκινήσεις καὶ τὴν στιγμὴν τῆς εἰσόδου μου εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐγὼ αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην εὐμενείας καὶ συγκαταβάσεως.» Κ' ἐδῶ θὰ ἦτο πρέπον νὰ τονισθῆ ὅτι ὁ ποιητῆς ἀσχέτως πρὸς τὸ ὅτι ἀνεξωογόνησε μὲ ροδοκόκκινον αἷμα τὴν πάσχουσαν ἀπὸ χλώρωσιν λογοτεχνικὴν γλῶσσαν τῶν καιρῶν ἐκείνων, διεκρίθη ὡς ἀκαδημαϊκός, ὅσον τοῦ ἐπέτρεψαν οἱ μετέπειτα χρόνοι τῆς ἐξορίας, ὄχι μόνον μὲ τὴν εὐθυκροσίαν τὴν δικαίωνουσαν τὸ μνημονευθὲν ἀπόφθεγμα τοῦ Μορεᾶς (σημειωτέον πρὸς τούτοις ὅτι καὶ εἰς τοὺς καιροὺς τῶν τρικυμιωδῶν συγκρούσεων τῶν νεαρῶν ρωμαντικῶν πρὸς τοὺς γηραλέους κλασικιστὰς ἐξεφράζετο μὲ ὄλην τὴν εὐλάβειαν περὶ τῶν εἰδώλων τῆς ἀντιθέτου παρατάξεως, ποῦ ἦσαν ὁ στόχος τῶν ὀπαδῶν του) διεκρίθη καὶ μὲ τὴν ἀσφάλειαν τῆς πολυγλωσσίας του εἰς ἀκαδημαϊκὰς συζητήσεις· καὶ δὲ εἶναι ἀβασάνιστος ἢ διατυπωθεῖσά ποτε κρίσις ὅτι τὸ οὐγκικὸν δαιμόνιον δὲν ἦτο παρὰ ἢ διὰ τῆς ἐργασίας καὶ τῆς σπουδῆς προσαποκτηθεῖσα μεγαλοποίησις μιᾶς ἀπλῆς εὐφυΐας.

Ἀσκόπως δὲν ἔφερα εἰς ἀντιπαράστασιν, ἐξ ἀφορμῆς τοῦ ζητήματος ποῦ γεννᾷ ἢ ἐργασία τῶν ποιητῶν εἰς ἀκαδημίας, τρεῖς διαφορτικὰς ἀπόψεις ἐκπροσωπουμένας ἀπὸ τρεῖς θεωροὺς αὐτοῦ, ποιητὰς. Ἔχομεν 1) τὴν ἀριστοκρατικὴν θεωρίαν τῆς ἀποχῆς. Ὁ ποιητῆς ἀναχωρητής. 2) Τὴν δημοκρατικὴν θεωρίαν τῆς συμμετοχῆς. Ὁ ποιητῆς ἀγωνιστής. 3) Τὴν μέσην θεωρίαν τῆς συνδιαλλαγῆς. Ὁ ποιητῆς ἐξαορτᾶται.

Ἀναμφιβόλως ὁ ἐγκέφαλος τοῦ ποιητοῦ ἐνεργεῖ συμφώνως πρὸς πολυ-

σύνθετον ὄργανισμὸν παρουσιάζοντα εἰς τοὺς καλλιτέχνας πλεῖστα σημεῖα ἐπαφῆς πολλαχῶς ἀπασχολοῦντα τοὺς περὶ αὐτῶν φιλοσοφοῦντας. Ἄλλὰ δὲν εἶναι καὶ ὀρθὸν ἢ ἐξέτασις τοῦ προκειμένου ζητήματος νὰ καταλήξῃ εἰς ἀναγνώρισιν ἐνιαίας τινὸς ποιητικῆς ἀρχῆς, εἰς ἐγκατάστασιν οἰονεὶ ἀπαρασαλεύτου δόγματος. Καὶ οἱ δύο ριζοσπαστικοὶ ἰδεολόγοι καὶ ὁ τρίτος καιροσκοπικὸς δὲν ἐκπροσωποῦν παρὰ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του ἕκαστος. Ὁ ποιητῆς δυνατὸν νὰ εἶναι μοναστής ἢ πολεμιστής ἢ πολιτευτής. Καὶ ὅλα μαζὶ καὶ τίποτε ἀπὸ αὐτά, καὶ ἄλλα.

Ὅσον καὶ ἂν εἶναι φύσις, δύναμις, ρυθμιστής τοῦ ποιητοῦ, ἢ φύσις, ἢ δύναμις καὶ ὁ ρυθμὸς τῆς φαντασίας του, φέρουν καὶ τὸν ποιητὴν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κύματα καὶ ρεύματα, ψυχολογικά, καλλολογικά, κοινωνιολογικά ἐπενέργειαι καὶ ἀντιδράσεις, κυρίαρχοι παράγοντες, ριζώματα, θὰ τοὺς ἔλεγα, τοῦ ἠθικοῦ κόσμου· κίνητρα, ὅποια λ.χ. ὁ ἐντὸς ἡμῶν ἄνθρωπος καὶ ὁ ἐκτὸς ἡμῶν κόσμος, τὸ αἷμα ποῦ ἐκκληρονομήσαμεν, ἢ ἀγωγή ποῦ ἐνεκολλώθημεν, στοιχεῖα ποῦ εὐρίσκονται εἰς ἀέναον μεταξὺ των διαπάλην. Καὶ καλῶς ἀνεγνωρίσθη ὅτι αἱ αὐθεντικώτεραι πηγαὶ καὶ αἱ μᾶλλον ἐδραῖαι βάσεις πρὸς κωδικοποίησιν, ἂν ἦτο κατορθωτὸν τοῦτο, τοῦ φαινομένου τῆς ποιητικῆς καὶ τῆς γενικώτερον καλλιτεχνικῆς ἰδιοσυγκρασίας εἶναι αὐτοὶ οὗτοι οἱ ποιηταὶ καθὼς μᾶς ἀποκαλύπτονται εἰς τὰς αὐτοβιογραφίας των, τὰς αὐτοκριτικὰς των, τὰς παντοειδεῖς ἐξομολογήσεις των. Αὐτοὶ ἀξίζει περισσότερον νὰ ἐρωτῶνται, νὰ προσέχωνται, νὰ σπουδάζωνται πρωτίστως ἀπὸ τοὺς ψυχολόγους τῆς τέχνης.

Ἀκόμη καὶ ἡ λεγομένη δημιουργικὴ φαντασία δὲν εἶναι δύναμις ἀποκλειστικῶς ρυθμίζουσα τὴν καλλιτεχνικὴν εὐρεσιν. Ἄν πιστεύσωμεν μεγάλου κύρους φυσιολόγον, τὸν Ribot, «δὲν ὑπάρχει, καθόλου εἰπεῖν, φαντασία, ὑπάρχον ἄνθρωποι φανταζόμενοι ὁ καθεὶς διαφοροτρόπως ἐντὸς αὐτῶν εὐρίσκεται ἢ πραγματικότης.» Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν μεταφυσικὴν τῆς ὑπόστασιν ἐὰν ἀναζητήσωμεν τὴν φαντασίαν, θὰ τὴν ἀντικρούσωμεν εἰς τοὺς κόσμους ὠρισμένων φιλοσόφων ὡς καθολικὴν ἀρχὴν ἐνεργοῦσαν εἰς κλίμακ' ἀσυγκρίτως εὐρύτεραν ἢ ὅσον κοινῶς ὑποτίθεται. Καὶ εἶναι πλέον τετριμμένη ἢ γνώμη περὶ τοῦ ὅτι ἐνεργὸν μέρος διαδραματίζει ἢ δημιουργικὴ φαντασία

ἐπὶ τοῦ ἐρευνητοῦ ἐπιστήμονος καὶ τοῦ ἐξοστατικοῦ ποιητοῦ. Γνησία ποίησις δὲν ὑπάρχει, μεθ' ὅσα διατείνονται, χωρὶς τὴν συνύπαρξιν καὶ τὴν συνεργίαν ἑτερογενῶν στοιχείων, ὅποια λ.χ. εἰς τὴν ἀπό τινων σημείων ἐποπτεῖαν, μουσικὴ καὶ λογικὴ ἢ πρώτη μὲ τὸ ἀπειρομέγεθες αὐτῆς, ἢ δευτέρα μὲ τὴν στάθμην της. Μουσικὴ καὶ λογικὴ, καθὼς ἐμπνέουν τὸν στίχον, μορφώνουν τὸν χαρακτῆρα.

Τὸ συμπέρασμα μου εἶναι ὅτι καὶ οἱ ποιηταὶ ἀποτελοῦσι διανοητικὰ κεφάλαια πρὸς ἐκμετάλλευσιν, κατὰ τὰς περιστάσεις, ἄξια διὰ τὰ ἐνεργοῦν καὶ εἰς τὰς αὐστηρῶς κανονικὰς συγκεντρώσεις τῶν Ἀκαδημιῶν καὶ εἰς τοὺς μεθυστικῶς ἐλευθέρους ρεμβασμοὺς τῶν ἀπομονώσεων.

Ἄλλὰ καὶ ἂν ἴσως ἦσαν οἱ ποιηταὶ πράγματι τὰ ἀντικοινωνικὰ ἐκεῖνα ὄντα, τὰ ὅποια ἐξέβαλεν ὁ Πλάτων τῆς Πολιτείας του ἐστεμμένα καὶ μυρόβλητα, καὶ τότε ἢ παρουσία των εἰς τὰς Ἀκαδημίας καὶ ὁ λόγος των κάποτε καὶ πότε θὰ ἔφθανε νὰ διασπείρῃ ἐκεῖ κάτι ποῦ θὰ ὠμοίαζε πνοήν, ὡς ἀπὸ τὸ ἄνοιγμα παραθύρου, ἴδρυσίζουσαν καὶ ἀρωματίζουσαν τὴν ἀτμόσφαιραν.

Ἄγαπητοὶ συνάδελφοι,

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν ποῦ ἔδωκεν εἰς ἐμὲ ἡ σημερινὴ συνεδρία, δὲν ἔκρινα παρέλκον τὴν γυμνότητα τῶν εὐχαριστιῶν μου πρὸς ὑμᾶς καὶ ἰδιαίτερος πρὸς τὸν Πρόεδρον, τὸν ὁποῖον διαδέχομαι, διὰ τοὺς εὐμενεστάτους ὑπερβάλλοντας εἰς καλωσύνην λόγους του, νὰ τὴν διακοσμήσω μὲ τὴν συνοπτικὴν ταύτην ἀνακοίνωσιν, τὴν ὁποίαν ἐγέννησεν, ἄλλως τε καὶ συγχωρητέα εἰς ἐμέ, διάθεσις λυρική, ὅσον ἀπροσώπως καὶ ἂν ἐξεδηλώθῃ.

Πρὶν καταλήξω θὰ ἐπεθύμουν ἀπλῶς νὰ φέρω εἰς τὴν προσοχὴν σας ὅτι θὰ ἦτο εὐχρῆς ἔργον, εἰάν, εἰς τὴν κατάλληλον ὥραν, ἐπληροῦτο αἰσθητοτέρα ὀσημέραι καθισταμένη ἔλλειψις διὰ τὴν Δογοτεχνίαν ἰδίου τμήματος πρὸς θεώρησιν ὠρισμένων κεφαλαιωδῶν ζητημάτων τῆς ἀρμοδιότητος κυριώτατ' ἀνθρώπων ἀποκλειστικῶς ἀφιερωμένων εἰς τὴν θεραπείαν τῶν ὠραίων καλουμένων γραμμάτων ἢ κυριολεκτικώτερον, τῶν ἔργων τῆς Φαντασίας. Εἰσῆλθομεν εἰς τὸ 1930. Ὁ σταθμὸς οὗτος εἶναι ὡς νὰ ὑπαγορεύῃ κάποιαν ἔντασιν δυνάμεων καὶ διὰ τὴν ἀναθεώρησιν, καὶ ἀπὸ περικοπῆς, καὶ

διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ πλησιέστερον ἀναψηλάφησιν ὄλων τῶν σημείων, τὰ ὅποια διετρεξάμεν εἰς ἑκατὸν ἔτη πνευματικῆς ζωῆς. Τοιουτοτρόπως ἡ ὄρασις φωτεινότερα θὰ διανοίγεται καὶ τὸ βῆμα θὰ προχωρῇ στερεώτερον εἰς τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον συνεχίζομεν.

Ἐν τέλει, ἀδυνατῶ νὰ ἀποσιωπήσω ὅτι, πρὸς ἀποτροπὴν πάσης τυχὸν ἀνησυχίας, τὴν ὁποίαν ἀρχόμενος τοῦ λόγου ἀφήκα νὰ ὑπονοηθῇ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν ἑνὸς χρέους, ἀναθέτω τὰς ἐλπίδας μου, κυριώτατα, εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν Σύγκλητον, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ ὄργανισμοῦ ὑπάγονται τὰ διοικητικὰ καὶ τὰ οἰκονομικὰ ζητήματα τῆς Ἀκαδημίας. Περιστὸν νὰ ἐξάρω, χωριστὰ διὰ τὸν καθένα, τὴν ἐπιστημοσύνην καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ἀποτελούντων ταύτην συναδέλφων. Εὐτυχῆ μὲ καθιστᾷ ἡ σκέψις ὅτι δὲν θὰ λείψῃ ἡ διαφωτιστικὴ τῶν ἀρωγῆ, ἀναγκαιοτάτη εἰς ἐμέ.

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ*

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΑΥΤΟΥ

ΥΠΟ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ

Ὁ Ξενοφῶν Α. Σιδερίδης ἐγεννήθη εἰς τὸ Σκούταρι τοῦ Βοσπόρου τὸ 1851 ἐξ οἰκογενείας καταγομένης ἐκ Καρπενησίου, ἣ ὁποία ἀνέδειξε καὶ τὸν ἐθνικὸν εὐεργέτην Σπυρίδωνα Σιδερίδην, γενναῖον χορηγὸν τῶν Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου.

Καὶ ὁ Ξενοφῶν Σιδερίδης, ὅπως καὶ ὁ ἀδελφός του Σπυρίδων, ἀνέπτυξε μεγάλας οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ ταχέως ἀφωσιώθη καὶ εἰς τὰ γράμματα καὶ ὑπηρέτησε μετὰ μεγάλης πρωτοτυπίας τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην. Εὐδουράτη γνῶσις εὐρωπαϊκῶν καὶ ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ μετὰ πολλοῦ κόπου κτηθεῖσα μοναδικὴ βιβλιοθήκη ἐβοήθησαν τὰς μελέτας τοῦ Ξενοφῶντος Σιδερίδου, τὰς περὶ τὴν τοπογραφίαν Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ πολιτικὴν ἱστορίαν τῶν βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν χρόνων. Αἱ περισσότεραι τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Πατριαρχείου, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἀλήθειαν, προσφέρουσι δὲ πάντοτε ἀγνώστους εἰδήσεις ἐκ νέων ἐπιγραφῶν ἢ ἄλλων κειμένων ἢ διορθοῦσιν ἐσφαλμένας γνώμας, ὅπως π. χ. ἡ ἐπανόρθωσις ἀφηγήσεως γεγονότων τινῶν ἐπὶ Ἡρακλείου. Τῶν μελετῶν τούτων συνυποβάλλω λεπτομεροῦς κατάλογον.

Ὁ Σιδερίδης διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόεδρος τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπι-

* Συνεδρία τῆς 14 Νοεμβρίου 1929.

τροπῆς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, μέλος τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ρωσικῆς Ἀκαδημίας Πετροπόλεως. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων καὶ ἐλαχίστων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, οἱ ὁποῖοι ἐκαλλιέργησαν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας τὰς ἱστορικὰς ἐπιστήμας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐνεργαίως τὸν ἑλληνισμόν καὶ ἐπιστημονικῶς εὐπρόσωπον ἀπέναντι τῶν ξένων ἰδρυμάτων, τοῦ Ρωσικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ τῶν ἄλλων.

Ὁ Σιδερίδης ὑπῆρξεν ἀγνός καὶ ἀνεπίδεικτος ἐργάτης ὄχι μόνον τῆς ἐπιστήμης ἀλλὰ καὶ τῆς κοινωνικῆς προόδου. Ἀθορύβως πάντοτε ὑπηρετεῖ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἐβοήθει τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην αὐτῆς κοινωνικῶς σκοποῦς.

Ἐκ τῶν τελευταίων ὑπηρεσιῶν τοῦ Σιδερίδου ὑπῆρξεν ἡ συνεργασία του μὲ τὸν μακαρίτην Καθολικὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν *Louis Petit* καὶ τὸν κ. *Jugie* πρὸς ἔκδοσιν εἰς ἑπτὰ τόμους τῶν ἔργων τοῦ μεγάλου πατριάρχου Γενναδίου Σχολαρίου. Μέχρι τοῦδε ἐξεδόθησαν δύο τόμοι, συνεισέφερε δὲ πρὸς τοῦτο ὁ Σιδερίδης καὶ γενναίαν χρηματικὴν συνδρομὴν.

Ἡ νεαρὰ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐκτιμῶσα τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐργασίαν τοῦ Σιδερίδου κατέλεξεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν τῆς τὸν παρελθόντα Ἰούνιον (1929). Ὁ αἰφνίδιος θάνατος τοῦ γεραοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν 15^{ην} Αὐγούστου ἐ. ἔ. (1929) ἐπέβαλεν ἡμῖν ἀντὶ τῆς ὑποδοχῆς του νὰ ἀφιερῶσωμεν τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις εἰς τὴν μνήμην του.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΣΙΔΕΡΙΔΟΥ

1. Ναός ἱερομάρτυρος Ἀυτονόμου, *Περιοδικὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου*, 17, 1886. Παράρτ. Ἀρχαιολογικόν, σ. 122 - 124.
2. Βυζαντινὰ ἐπιτύμβια ἐν Χρυσοπόλει, *αὐτόθι*, σ. 125 - 126.
3. Περὶ τοῦ Δαματρός τῶν Βυζαντινῶν, *αὐτόθι*, σ. 126 - 134.
4. Περὶ τῆς ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Νικοπόλεως, *αὐτόθι*, σ. 134 - 143.
5. Περὶ τοῦ Δαματρός τῶν Βυζαντινῶν, τανῦν Ἀλῆμ-Δάγ, *Περιοδ. τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλ. Συλλόγου*, 19, 1891, Παράρτημα Ἀρχαιολογικόν, σ. 15 - 24.
6. Βυζαντιναὶ Ἐπιγραφαί, *αὐτόθι*, σ. 24 - 27.
7. Βυζαντιναὶ ἐπιγραφαί, *Περιοδ. τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλολ. Συλλ.*, 20 - 22, 1892, Παράρτ. Ἀρχαιολ., σ. 17 - 19.
8. Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Παμμακαρίστου καὶ τῶν κτητόρων αὐτῆς, *αὐτόθι*, σ. 19 - 32.

9. Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τοῦ Σωτήρος τοῦ Φιλανθρώπου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια*, 1897, σ. 234-236, κ. ἀ. 1898, σ. 4-6 καὶ 10-11.
10. Λίβυσσα, Δακίβυζα, Γκέπουζα, *Περιοδικὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου*, 27, 1900, σ. 264-287.
11. Ἐπανόρθωσις ἀφρηγήσεως γεγονότων τινῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου, *αὐτόθι*, 28, 1904, σ. 98-118.
12. Παρατηρήσεις εἰς τὴν πραγματείαν τοῦ κ. Ἀθ. Παπαδοπούλου - Κεραμέως «Ναοὶ οἱ τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ 1593 καὶ 1904», *αὐτόθι*, σ. 126-145.
13. Παρατηρήσεις καὶ προσθήκαι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Χάλκῃ ἱερᾶς μονῆς τῆς Θεοτόκου, *αὐτόθι*, 29, 1907, σ. 121-132.
14. Περὶ τῶν ἐν Γαλατῇ ἁγιασμάτων, *αὐτόθι*, σ. 241-248.
15. Αἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει κινστέρναι τοῦ Ἄετίου καὶ τοῦ Ἄσπαρος, *αὐτόθι*, σ. 249-265.
16. Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει μονῆς τῆς Παμμακαρίστου δευτέρα ἔρρυναι, *αὐτ.*, σ. 265-273.
17. Ἐλεγχος τῆς ἐκδόσεως ὑπὸ τοῦ Louis Petit τῆς περὶ τῶν προνομίων τοῦ μητροπολίτου Τραπεζοῦντος συνοδικῆς πράξεως τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Νικηφόρου τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου (1260), *Νέα Σιών*, 6, 1907, σ. 707-745.
18. Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου θάνατος, τάφος καὶ σπάθη, *Μελέτη*, 1908, σ. 65-78 καὶ 129-146.
19. Περὶ τινος ἀντιγράφου τοῦ Νομοκανόνος τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ, *Περιοδικὸν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Φιλολ. Συλλόγου*, 30, 1908, σ. 182-205.
20. Ἀκρίτας, *αὐτόθι*, 31, 1909, σ. 96-101.
21. Βασίλειος Ποστέλνικος, *αὐτόθι*, σ. 101-107.
22. Τοπογραφικὰ τοῦ μεγάλου Παλατίου καὶ τοῦ Ἱπποδρόμου, *αὐτόθι*, σ. 107-112.
23. Βυζαντινὴ ἐπιγραφὴ ἐν Ἀριτσού, *αὐτόθι*, 32, 1911, σ. 119-131.
24. Ἐπιτύμβια ἐξ Ἀργυρουπόλεως (Φουντουκλῆ), *αὐτόθι*, σ. 132-133.
25. Γαβριὴλ Σεβήρου Ἱστορικὴ ἐπιστολή, *Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος*, 11, 1913, σ. 5-34.
26. Γενναδίου Σχολαρίου Κανὼν εἰς Γρηγόριον Παλαμᾶν, *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, 5, 1921, σ. 137-142.
27. Ἡ πρὸς Βοεμὸς ἐπιστολὴ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἔτει 1452, *Νέος Ποιμὴν*, 5, 1923, σ. 98-108.
28. Μανουὴλ Ὀλοβόλου ἐγκώμιον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Μιχαὴλ Η' τὸν Παλαιολόγον, *Ἐπετηρὶς τῆς Ἐταιρείας τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν*, 3, 1926, σ. 168-191.
29. Τὰ περὶ ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν γράμματα τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, *Γρηγόριος Παλαμᾶς*, 10, 1926, σ. 52-64.
30. Μιχαὴλ Ψελλοῦ λόγος ἐπὶ τῷ ἐν Βλαχέρναις γεγονότι θαύματι, *Ὁρθοδοξία Κωνσταντινουπόλεως*, 1928, σ. 508-519, 539-548.
31. Ἐπιστολαὶ τοῦ 16 αἰῶνος, *Χιακὰ Χρονικά*, 6, 1926, σ. 185-192.
32. Ἡ Ἡπειρωτὶς οἰκογένεια Ρερῆ (1448-1609), *Ἡπειρωτικὰ Χρονικά*, 3, 1928, σ. 160-168.
33. Κορτήσιος Βρανᾶς ὁ Ἡπειρώτης, *Ἡπειρωτικὰ Χρονικά*, *αὐτόθι*, σ. 249-271.
34. Μονὴ Καλλίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, *Ὁρθοδοξία*,
35. Γεωργίου Σχολαρίου τὰ εὗρισκόμενα, 1-2, 1928-29, τῇ συμπράξει τοῦ Louis Petit καὶ Jugie.

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΗΣ 3 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1830*

ΑΝΑΜΝΗΣΤΙΚΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Τὸ ἔτος εἰς τὸ ὁποῖον εἰσῆλθομεν εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἀναθεώρησιν μιᾶς ἱστορίας ἐκατὸν ἐτῶν. Ὅσον καὶ ἂν τὴν βαρύνουν τὰ χρόνια εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἀναγεννωμένης ἑλληνικῆς νεότητος, ἡ ὁποία μεθ' ὅλας τὰς τραγικὰς περιπετείας τοῦ δρόμου της καὶ ὡς νὰ μὴ τὴν ἐνοχλοῦν κωλύματα, σταθμοί, τέρματα κινεῖται, προχωρεῖ, τολμᾷ, ἐπισχύεται, κατισχύει, πάντοτε ἐλπίζει καὶ πάντοτε προσδοκᾷ. Καὶ ἰδοὺ εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ πανηγυρικοῦ ἔτους συναντῶμεν τὸ ριζικὸν γεγονός, τὴν ἐπέτειον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας τῆς ἀναγνωρισθείσης διὰ τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου. Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας κ. Γ. Στρέϊτ θὰ φέρῃ τὸν λόγον ἐπὶ τοῦ πολυσημάντου θέματος, ἐκ τῶν πρώτων ἀναγραφόμενου εἰς τὸ πρόγραμμα τῆς σημερινῆς συνεδρίας. Ἀλλ' ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ πρὸ τούτου νὰ τονίσω κάτι: Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης εἰς τὸ τέρμα τῆς ἱστορίας του τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως μνημονεύων τὸ κοσμοϊστορικὸν γεγονός, ἐπιλέγει: «Ὅλοι δὲ οἱ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες λαοὶ ἐχαιρέτισαν ἀγαλλόμενοι τὴν νέαν ταύτην δημιουργίαν». Ἡ λέξις δημιουργία, τῆς ὁποίας κάμνει χρῆσιν ὁ ἱστορικός, μοῦ ἐνθυμίζει ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐλευθερία, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἀποτελεσματικῶν παραγόντων πὸν προσπίπτουν εἰς τὴν προοπτικὴν τοῦ παρατηρητοῦ εἶναι καὶ ἡ πραγματοποίησις ἐνὸς ὄνειρου, ὃχι μόνον δι' ἐμέ, νομίζω, κατασκευτικῶν ἰδιαζόντως. Τὴν ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν ὄνειρο-

* Συνεδρία τῆς 6 Φεβρουαρίου 1930.

πόλησαν καὶ διελάλησαν ἕξ δημιουργοὶ ποιηταὶ οἱ μεγαλύτεροι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Εἶναι ὁ Γκαῖτε καὶ ὁ Σέλλεϋ, ὁ Βύρων καὶ ὁ Σατωβριάν, ὁ Δαμαρτῖνος καὶ ὁ Οὐγκώ. Οἱ χαιρετισμοὶ τῶν ἀγαλλομένων λαῶν, τοὺς ὁποίους ὑπονοεῖ ὁ ἱστορικός, ἀπηχοῦσι κατὰ μέγα μέρος τοὺς λόγους καὶ τοὺς διδυράμβους, τοὺς ἐνθουσιασμοὺς καὶ τὰς θυσίας τῶν ποιητῶν. Ἰερὸν χρέος μοῦ ἐπιβάλλει τὴν σιγμὴν αὐτὴν καὶ ἀπὸ τῆς ἕδρας ταύτης νὰ μνημονεύσω καὶ νὰ εὐλογήσω τὰ ὀνόματά των.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΤΗΣ 3^{ης} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1830 ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩ.

ΥΠΟ Γ. ΣΤΡΕΪΤ

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν δὲν δύναται ν' ἀντιπαρέλθῃ σιγῶσα τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν συνετελέσθη ἡ διπλωματικὴ προᾶξις ἢ ἐπισήμως διαδηλώσασα τὴν ἰδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, ἤτοι τὸ πρωτόκολλον τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830 μεταξὺ Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, ἀφ' οὗ χρονολογεῖται ἢ ἐν τῇ διεθνεῖ κοινωνίᾳ καθιέρωσις ὑπὸ τῶν τριῶν τούτων εὐεργετιδῶν Δυνάμεων τῆς ὡς κράτους ὑπάρξεως τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Δὲν ἐγεννήθη οὐδ' ἐδημιουργήθη τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος διὰ τοῦ πρωτοκόλλου ἐκείνου. Ἦδη τὸ ἀπὸ 1^{ης} Ἰανουαρίου 1922 Σύνταγμα τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ἀνέγραφεν, ἐν ὀνόματι τῆς ἀγίας καὶ ἀδαιρέτου Τριάδος, ὅτι «τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, τὸ ὑπὸ τὴν » φρικώδη Ὀθωμανικὴν δυναστείαν, μὴ δυνάμενον νὰ φέρῃ τὸν βαρῦτα- » τον καὶ ἀπαραδειγματίστον ζυγὸν τῆς τυραννίας καὶ ἀποσεῖσαν αὐτὸν » μὲ μεγάλας θυσίας κηρύττει σήμερον διὰ τῶν νομίμων παραστατῶν » του εἰς Ἐθνικὴν συνηγμένων Συνέλευσιν, ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, » τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ὑπαρξιν καὶ ἀνεξαρτησίαν».

Τὸ δὲ κήρυγμα τοῦτο «ἐγερτήριον ἅμα καὶ ὄρκος ἱερός», ὡς τὸ ὠνόμασεν ὁ Σπυρίδων Λάμπρος, ἐπραγματοποιήθη ἐν μακρῷ ἀγῶνι, καταπλήσσοντι διὰ τῶν ἡρωϊκῶν κατορθωμάτων ὀλοκλήρον λαοῦ καὶ δι' ὑψίστων τοῦ γένους ἡμῶν θυνσιῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ βοηθείᾳ πολυπληθῶν

γενναίων φιλελλήνων, οἵτινες ἔσπευσαν πάντοθεν προσφέροντες τὴν εὐγενῆ αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας ἀρωγὴν, ἐκυρώθη δ' ὑπὸ τῶν τριῶν εὐεργετῶν Δυνάμεων, πρὸς ἃς εὐγνώμονες φέρονται σήμερον αἱ σκέψεις ἡμῶν. Αἱ Δυνάμεις αὗται, εὐμενῶς παρακολουθοῦσαι τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν προσπαθείας καὶ ἐμπράκτως ἐν Ναυαρίνῳ, μετὰ τὴν ἀποφασιν τῆς ἐνεργοῦ ἀναμίξεως αὐτῶν εἰς τὸ ἐλληνοτουρκικὸν δράμα, παρασχοῦσαι τῇ Ἑλλάδι τὴν πολυτιμοτάτην αὐτῶν εἰς τὸν ἀγῶνα συμβολήν, προέβησαν τῇ 3 Φεβρουαρίου 1830 εἰς τὴν συνομολόγησιν ρήτρας, καθ' ἣν:

« ἡ Ἑλλὰς θέλει σχηματίσει ἐν κράτος ἀνεξάρτητον καὶ θέλει χαιρεῖ »
 » ὅλα τὰ δίκαια πολιτικά, διοικητικὰ καὶ ἐμπορικὰ τὰ προσπεφυκῶτα εἰς
 » τὴν ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν ».

Οὗτω δὲν ὑπῆρξε βεβαίως ἡ ἴδρσις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους ἀποτελεσμα διπλωματικῶν ἀπλῶς συμφωνιῶν. Ἄλλως ἡ τῶν κρατῶν γένεσις εἶναι πάντοτε σχεδὸν ἱστορικὸν γεγονός, ἐκτὸς τοῦ δικαίου συντελούμενον. Κράτος ὑπάρχει, ἅμα ὑπάρξει λαὸς ἐπὶ χώρας, συνείδησιν ἔχων τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑποστάσεως καὶ ὀργανωμένος ὑπὸ πολιτικὴν ἐξουσίαν αὐτοτελῆ. Ὅθεν ἔδει νὰ προηγηθῶσι τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1830 πᾶσαι ἐκεῖναι αἱ ὑπέροχοι πράξεις τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγωνιζομένου λαοῦ, αἱ θεμελιώσασαι τὴν πολιτικὴν τῶν Ἑλλήνων ἐξουσίαν καταργοῦσαι τὸν ξενικὸν ζυγόν, καὶ ἡ εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἔμπρακτος διπλωματικὴ καὶ στρατιωτικὴ τῶν Δυνάμεων ἐπέμβασις καὶ ἡ θαυμασίᾳ προσπάθειᾳ τοῦ Καποδιστρίου, ὅπως ἐν τῇ θυελλῶδει ἀναρχίᾳ καὶ παρὰ τὰς ὀλεθρίας προσωπικὰς ἔριδας καὶ ἀντιζηλίας ἐδραιώσῃ στερεὸν κρατικὸν ὀργανισμόν. Προὔπηρξε δὲ πάντων τούτων ἡ συνείδησις τῆς ὑποστάσεως τοῦ Ἐθνους, διότι, ἀφ' ἧς ἔπεσε μαχόμενος ὁ τελευταῖος τοῦ Βυζαντίου Αὐτοκράτωρ, ὑπ' αὐτὸν τὸν κατακτητὴν παρέμεινε ζωντανὸν τὴν ψυχὴν καὶ ἀδάμαστον τὸ ἐλληνικὸν Ἐθνος, δύο ἔχον τὰ ἀκράδαντα αὐτοῦ ἐρείσματα, τὴν ἀφθαρτον γλῶσσαν καὶ τὴν πατρῶαν θρησκείαν. Ταῦτα ὑπὸ τὸν ξενικὸν ζυγὸν διέσωσαν τὸ γένος ἀλλὰ καὶ εἴλκυσαν πρὸς τὸν ἀφυπνισθέντα Ἑλληνισμόν τὴν συμπάθειαν τῶν πεπολιτισμένων καὶ ὁμοθρήσκων λαῶν, καθ' ἣν στιγμὴν γενι-

κώτερον τὸ τῆς ἐλευθερίας αἰσθημα παρὰ τὰς κυβερνητικὰς βαρείας ἀντιδράσεις εἶχεν ἐκσπάσει ἀκρόατητον πρὸς νέας πολιτειακὰς κατευθύνσεις. Δὲν ἐλησμόνησαν οἱ ξένοι λαοὶ τί καὶ αὐτοὶ ὄφειλον εἰς τὴν γλῶσσαν ἐκείνην, οὐδ' ἦτο δυνατὸν χριστιανὸς νὰ μὴ αἰσθανθῇ ὅλην τὴν ἰσχὺν Ἐκκλησίας, ἣτις καὶ εἰς τὸν ἄγριον κατακτητὴν ἐπιβαλοῦσα σεβασμὸν, ἐν ἐθνικῇ ὀργανώσει διετήρησεν ἀλώβητον τὴν ἐλληνικὴν ψυχὴν.

Ἀλλὰ δὲν ἀποτελεῖ τὸ πρωτόκολλον τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου ἀπλῶς τὴν ληξιαρχικὴν πράξιν τῆς γεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἡτό τι πλέον ἢ ἡ ἐπίσημος καταχώρισις τοῦ γεγονότος, ὅτι νέον κράτος προσετίθετο εἰς τὴν διεθνή κοινωνίαν. Τὸ πρωτόκολλον ὑπῆρξεν ἢ ἐπιβάλλουσα τὴν εἰρήνην κατακλείς τῆς διὰ τῆς Συνθήκης τῆς 6^{ης} Ἰουλίου 1827 ὑπὲρ τοῦ ἐλληνικοῦ ἀγῶνος ἐπεμβάσεως τῶν τριῶν δυνάμεων, ἢ πρώτη διεθνὴς καταστατικὴ πράξις τοῦ νέου κράτους καὶ ἡ ἀφετηρία ἐτέρων συμπληρωκῶν διαπραγματεύσεων, αἵτινες ἤγαγον εἰς τὴν μετὰ τῆς Τουρκίας ὀριστικὴν Συνθήκην τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 1832.

Διότι ἐν τῷ πρωτοκόλλῳ τοῦ 1830 ὠρίζοντο συνάμα τὰ ὅρια τῆς τότε Ἑλλάδος καὶ ἡ μορφή τοῦ μέλλοντος πολιτεύματος αὐτῆς ὡς μοναρχικοῦ κληρονομικοῦ, συνεφωνεῖτο δ' ὅτι ὁ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος δὲν δύναται νὰ ἐκλεχθῇ μεταξὺ τῶν οἰκῶν τῶν βασιλευόντων εἰς τὰς ἐπικρατείας τῶν συνυπογραφουσῶν τριῶν Δυνάμεων. Ἐτι προεβλέπετο ἐν αὐτῷ ὅτι ἡ δηλοποίησις τοῦ πρωτοκόλλου πρὸς τὰ ἐνδιαφερόμενα μέρη, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Τουρκίαν, θὰ ἐσήμαινε τὴν αὐτόματον ἀποκατάστασιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν εἰρήνης καὶ τὴν ἐν ἑκατέρῳ αὐτῶν ἀφομοίωσιν τῶν ὑπηκόων τῆς ἐτέρας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν, πρὸς τὰς τῶν ἄλλων ἐπικρατειῶν τῶν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος εὐρυσκομένων, παρεχομένης καὶ πλήρους ἀμοφοτέρωθεν ἀμνηστίας τῶν ἐμπολέμων ἰθαγενῶν. Ἐκάστη δὲ τῶν τριῶν Αὐτῶν ἐπεφύλαττεν εἰς ἑαυτὴν τὴν εὐχέρειαν, ὅπως ἐγγυηθῇ τὸ σύνολον τῶν συμφωνουμένων ὄρων, ἀλλὰ ρητῶς ἀπεκλείετο εἰς ἐκάστην αὐτῶν τὸ δικαίωμα, ἵνα ἀποστειλῇ ποτὲ στρατὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄνευ τῆς συναινέσεως τῶν ἐτέρων δύο.

Σημειωτέον ὅτι τὰ τοῦ πρωτοκόλλου τούτου σύνορα περιόριζον τὴν Ἑλλάδα ἐντεῦθεν τῶν διὰ προγενεστέρου πρωτοκόλλου, τοῦ τῆς 10 Μαρτίου 1829, μεταξὺ τῶν αὐτῶν Δυνάμεων συννομολογηθέντων, ἅτινα ἀληθῶς διὰ τὸ τότε διὰ τοῦ πρωτοκόλλου ἐκείνου μόνον ἡμικυρίαρχον καθιστάμενον κράτος, ἐχάρασσαν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Παρασητικῆς πρὸς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, ἐνῶ κατὰ τὸ πρωτόκολλον τοῦ 1830 παρέμενεν εἰς τὴν Τουρκίαν ἡ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Ἀχελῷου καὶ ἡ ἀριστερὰ τοῦ Σπερχειοῦ, τῆς ὅλης ὀροθετήσεως καὶ ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτῆς πολλαπλῶς ἄλλως χωλαινούσης. Καὶ εἶχε μὲν ἀποδεχθῆ τὸ πρωτόκολλον τῆς 10 Μαρτίου 1829 ἡ Τουρκία, ἐπιβληθὲν αὐτῇ καὶ διὰ ρητοῦ ἄρθρου τῆς Ρωσσοτουρκικῆς Συνθήκης τοῦ 1829, ἀλλ' ἐθεώρησαν αἱ τρεῖς Δυνάμεις ὅτι, ὅπως ἐπιτύχωσι τὴν ὑπὸ τῆς Πύλης ἀποδοχὴν ἀνεξαρτήτου Ἑλλάδος, ἦτο ἀνάγκη νὰ περιορισθῶσι τὰ διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1829 συμφωνηθέντα εὐρύτερα ὄρια.

Ὅντως δ' ἀμφότερα τὰ μέρη ἀπεδέξαντο τὸ πρωτόκολλον τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου, ἡ Ἑλλὰς ἀληθῶς βαρυνυμοῦσα διὰ τὴν ἀποκοπὴν τῶν βορειοδυτικῶν αὐτῆς ἐπαρχιῶν καὶ διότι δὲν περιελαμβάνετο εἰς τὸ κράτος πρὸ παντὸς ἡ Κρήτη, ἀλλὰ καὶ ἡ Χίος καὶ ἡ Σάμος καὶ τὰ Ψαρὰ καὶ τινες ἄλλαι τῶν ἐλληνικῶν νήσων. Παρὰ ταῦτα «ἀποβλέπουσα γενικῶς εἰς τὴν τύχην, τὴν ὁποίαν ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτῶν φρονήσει καὶ εὐνοίᾳ ἐπεφύλασσαν αὐτῇ» ἡ Ἑλλὰς διὰ στόματος τοῦ Κυβερνήτου ἐδήλου ὅτι «συναισθάνεται τὸ χρέος αἰωνίου ἐγγνωμοσύνης καὶ ἀμέτρου ἐμπιστοσύνης πρὸς τοὺς εὐεργέτας αὐτῆς». «Ἡ ἀπόφασις τῶν Συμμάχων Δυνάμεων, ἔγραφεν ὁ Καποδίστριας ἐν τῇ ἀπαντήσει αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ πρωτοκόλλου, ν' ἀναγνωρίζεται ἡ Ἑλλὰς ὡς κράτος ἀνεξάρτητον, ὑπερεπλήρωσε τὰς νομίμους εὐχὰς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐπεσφράγισε τὰς εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας ἤξιωσαν νὰ ἐπιδαριλεύσωσιν αὐτῇ».

Διὰ δύο χωριστῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου πρωτοκόλλων, τοῦτο μὲν προσεφέρετο τὸ Ἑλληνικὸν Στέμμα εἰς τὸν Πρίγκηπα Λεοπόλδον τοῦ Σαξ. Κοβούργου, τοῦτο δ' ἐξησφαλίζετο ὑπὲρ τῶν καθολικῶν πλήρης ἐν Ἑλλάδι ἀνεξιδροσκειά. Εἶναι δ' ἄξιον πολλῆς

προσοχῆς τὸ τελευταῖον τοῦτο πρωτόκολλον διὰ τὴν λεπτὴν αὐτοῦ διπλωματικὴν διατύπωσιν, ἣν μάτην ἀναζητοῦμεν εἰς τὰς ὑστέρας περὶ τῶν μειονοτήτων διεθνεῖς διατάξεις. Διότι παραιτουμένη ἡ Γαλλία τῆς ἐπὶ τῶν δυτικοῦ δογματος χριστιανῶν ἐν Τουρκίᾳ προστασίας, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐκχωρουμένας τῇ Ἑλλάδι ἐπαρχίας, παρακατατίθησι τὴν προστασίαν ταύτην εἰς χεῖρας τοῦ νέου ἡγεμόνος, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι θὰ δοθῶσιν εἰς τοὺς καθολικοὺς ἐγγυήσεις ἰκαναὶ ν' ἀναπληρώσωσι τὸ ἔργον, ὅπερ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης αὐτὴ ἐξετέλει, ἐφ' ᾧ καὶ ἀναγράφεται ἐν τῷ Γ' πρωτοκόλλῳ ἢ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως «ἀφομοίωσις ὄλων τῶν ὑπηκόων τῆς νέας πολιτείας, ὅποιασδήποτε καὶ ἂν ᾧσι θρησκείας». Ὅσον διὰ τὸ Β' πρωτόκολλον, τὸ περὶ Πρίγκηπος Λεοπόλδου, παρέμεινεν ἀτελεσφόρητον, διότι ὁ Λεοπόλδος δοκιμάσας νὰ ἐπιτύχῃ βελτίωσιν τῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἑδαφικῶν ὄρων, παρητήθη ἀποτυχῶν.

Οὕτω παρὰ τὴν ἀμφοτέρωθεν ἀποδοχὴν τοῦ Α' πρωτοκόλλου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830, παρέμεινεν ἐκκρεμὲς τὸ ὅλον ἑλληνικὸν ζήτημα, ὑπὸ τὴν πίεσιν δὲ τῶν περιστάσεων καὶ τοῦ μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καποδιστρίου ἀφορήτου καταστάτος ἐμφυλίου ἐσωτερικοῦ σπαραγμοῦ, ἐπανελήφθησαν αἱ διαπραγματεύσεις, καταλήξασαι πρωτοστατούσης τῆς Γαλλίας εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν βορειῶν συνόρων τῆς Ἑλλάδος, ἣτις ἐπανέκτησεν οὕτω τὴν γραμμὴν τοῦ 1829. Τὸ ἑλληνικὸν στέμμα προσφέρεται εἰς τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ εὐγενοῦς φιλέλληρος Λουδοβίκου Α' Βασιλέως τῆς Βαυαρίας, τῆς ταχείας καθόδου τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος κριθείσης ὡς τοῦ μόνου τελεσφόρου μέσου πρὸς κατάπανσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι πολιτικῆς ἀναρχίας. Ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθήκη τῆς 9 Ἰουλίου 1832 ἔθηκε τέρμα εὐνοϊκόν, θεία συνάρσει, εἰς τὸ ἑλληνικὸν ζήτημα, κανονισθέντων τῶν ὀριστικῶν ὀρίων τῇ ἐγγυήσει μάλιστα τῶν τριῶν Δυνάμεων, αἵτινες ἐθλόγως ἐκλήθησαν «προστάτιδες» τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν μεγάλην ἱστορικὴν ταύτην τοῦ ὄρου ἔννοιαν.

Ὅσον βεβαίως καὶ ἀνταγωνισμοὶ ἐν τῷ ἀνατολικῷ καθόλου ζητήματι καὶ ἂν συνεβάλλοντό πως κατὰ τὸ στάδιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος εἰς ὅτε μὲν ταύτης ὅτε δ' ἐκείνης τῶν τριῶν Δυνάμεων τὰς πρωτοβουλίας καὶ ὅσον ἰδίᾳ

καὶ ἂν συνετέλεσεν ἐνταῦθα ἡ ἐπιθυμία, ὅπως ὑπερακοντίζουσαι τὰ ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Ἀδριανουπόλεως ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐπιτευχθέντα, ἐμποδίσωσιν αἱ Δυτικαὶ Δυνάμεις τὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπικράτησιν τῆς μεγάλης ὁμοθρήσκου τῶν Ἑλλήνων Αὐτοκρατορίας, γεγονός εἶναι ὅτι τὸ πρωτόκολλον τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830 ὀφειλόμενον ἐν τῇ διατυπώσει αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ἀποτελεῖ τὸ μέγιστον ἐπίσημον ὀριστικὸν ἐπὶ τὰ πρόσω βῆμα ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος. Ὁ κατὰ παντὸς δυνάστου πόθος τοῦ Caning, πρώτου ἀναγνωρίσαντος τοὺς Ἕλληνας ἐμπολέμους, εἶχε φέρει τοὺς καρπούς του. Τὸ ὄνειρον τοῦ Βύρωνος εἶχε πραγματοποιηθῆ! Ὡς ἔγραψε βαθῶς γνώστης τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, «ἡ Ἑλλάς, διὰ θαυματουργοῦ προσπαθείας, ἀνεσήκωσε τὸν βαρὸν λίθον τοῦ τάφου της. Μόνη ἢ κεφαλὴ αὐτῆς ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ τότε εἰς τὸ φῶς τῆς ἐλευθερίας. Διὰ νέων ἀγώνων ἐπίσης σκληρῶν ὅλον τὸ σῶμα πέπρωται νὰ ἀκολουθήσῃ.»

Τὸ σπουδαῖον ἦτο ὅτι διὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου ἐξησφαλιζέτο ἡ πλήρης τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησία, καταστάσα ἀναφαίρετον πλεόν κτήμα τοῦ ἑλληνικοῦ Κράτους. Διὸ καὶ πρὸ τῆς ἐγγυήσεως τῶν εὐεργετιδῶν Δυνάμεων ἠδύναντο αὐταὶ νὰ δηλώσωσιν ὅτι ἡ τελεία τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησία συνεπήγετο τὴν ἔλλειψιν παντὸς περιορισμοῦ τῆς κυριαρχίας αὐτῆς. Ὅτε δ' ἡ Τουρκία ἐζήτησεν, ὅπως εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπιτραπῇ νὰ ἔχῃ περιορισμένας μόνον στρατιωτικὰς δυνάμεις, τῇ ἀπηντήθη ὅτι «ἡ ἀνεξαρτησία αὕτη παρέχει εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος τὸ δικαίωμα, ἵνα διατηρῇ ὅσον στρατὸν αὐτὸ θέλει, δυνάμενον καὶ νὰ μετέχῃ ἢ μὴ μετέχῃ οἰουδήποτε πολέμου μεταξὺ τρίτων κρατῶν», ἠρνήθη δ' ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Λονδίνου τῆς 30^{ης} Αὐγούστου 1832 πᾶσαν ἀνάμειξιν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν τῆς Ἑλλάδος νομοθεσίαν». Ὁ δ' ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας Duc de Broglie ἐν θαυμασίῳ λόγῳ αὐτοῦ τῆς 18 Μαΐου 1833 ἐνώπιον τῆς Γαλλικῆς Γερουσίας, ὅστις εἶναι πράγματι ἀληθὴς ὕμνος πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν, ὁμιλῶν περὶ τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ 1830 ἐξήγησε πῶς ἡ Γαλλία ἐθέλησεν ἀποδίδουσα τὰς ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὴν οἰκουμένην, αἵτινες δὲν λησμονοῦνται ἀλλὰ παραμένουσι κεχαραγμένα εἰς τὴν μνήμην τῶν λαῶν, «νὰ συμπράξῃ μετὰ τῶν συμμάχων αὐτῆς εἰς τὸ ἀπελευθερωτικὸν ἔργον».

«Ἐπεθύμησε μάλιστα νὰ πράξῃ καὶ πέραν αὐτοῦ, ἐπιτυχοῦσα οὕτω νὰ καταστήσῃ τὴν Ἑλλάδα κράτος νόμου καὶ ἔργῳ πλήρως καὶ τελείως ἀνεξάρτητον, κράτος ἐλεύθερον, ὅπως ἐκλέγῃ τοὺς φίλους καὶ συμμάχους αὐτοῦ, μὴ ὑποκείμενον εἰς οὐδενὸς τὴν προστασίαν».

Τοιοῦτου γεγονότος τὴν ἑκατονταετηρίδα ὄφειλε σήμερον καὶ ἡ ἡμετέρα Ἀκαδημία νὰ πανηγυρίσῃ τεταγμένη, ὅπως πιστῶς παραφυλάττῃ τὰ κειμήλια τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Εἰς τὰ κειμήλια ταῦτα ἀνήκει τὸ διπλωματικὸν ἔγγραφον τῆς 3^{ης} Φεβρουαρίου 1830, δι' οὗ καθιερώθη ἡ ἀνεξαρτησία τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἄλλ' ἐθνικὸν κειμήλιον εἶναι καὶ ἡ εὐλαβὴς μνήμη, ἣν τηροῦμεν παντὸς Ἑλληνοῦ καὶ φιλέλληνοῦ συνεργήσαντος ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ταύτης καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν πρὸς τὰς τρεῖς Δυνάμεις, αἵτινες ὑπῆρξαν αἱ παραστάτιδες τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ κ. Γ. ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ*

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Μετὰ χαρᾶς ὑποδεχόμεθα σήμερον νέον συνάδελφον, τὸν ἐκλεγέντα διὰ τὴν πρόεδρον ἔδραν ἐμβρυολογίας καὶ ἱστολογίας καθηγητὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν κ. Γεώργιον Κοσμετᾶτον.

Τὸν κ. Κοσμετᾶτον παρακαλῶ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του μέσῳ ἡμῶν.

Ἡ ὀλομέλεια τῆς Ἀκαδημίας προθύμως κατέλεξεν ὑμᾶς, ἀγαπητὲ συνάδελφε, μεταξὺ τῶν μελῶν της. Εἶχε κατὰ τὸν κανόνα ὑπ' ὄψιν τὰς ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας Τάξεως ἐγκριθείσας προτάσεις καὶ εἰσηγήσεις μετὰ κύρους ἀποφαινομένων περὶ ὑμῶν συναδέλφων σας εἰς τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὁποίαν ἀκολουθεῖτε. Καὶ δὲν κρίνω περιττὸν νὰ ὑπομνήσω σήμερον—ὁ λόγος περὶ τῶν ἀγαθῶν εὐχαρίστως ἀκούεται καὶ ἐπαναλαμβανόμενος—ὅτι ἐξετιμῆθησαν, ὡς ἤρμοζον, αἱ πολυάριθμοι ἐκτελεσθεῖσαι εἰς ἐπιστημονικὰ ἐργαστήρια ἐργασίαι σας, ἀνακοινώσεις καὶ δημοσιεύσεις, αἵτινες ἀνεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῶν εἰδότων καὶ ἐπεβεβαιώθησαν εἰς τὸν κλάδον, ὡς νὰ εἶναι τρικόρυφος, τὸν ὁποῖον καλλιεργεῖτε, ἱστολόγος, ἐμβρυολόγος, ὀφθαλμολόγος. Ἐξαίροντ' ἐπίσης, καὶ ἀπὸ μορφώσεως καὶ ἀπὸ χαρακτηῆρος τὰ προσόντα καὶ ὁ ζῆλος καὶ ἡ ἰκανότης ὑμῶν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν βιολογικῶν ἐπιστημῶν, ἀφ' ὅτου καὶ πρὸ τῆς καθηγεσίας ὑμῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διετελεῖτ' ἐπὶ ἔτη ἐπιμελητῆς τοῦ ἱστολογικοῦ τμήματος τοῦ Ἀνατομείου καὶ νῦν διατρίβει ἐν αὐτῷ διευθύνων συνεργάτης τοῦ

* Συνεδρία τῆς 6 Μαρτίου 1930.

διακεκριμένου καὶ ὑμῶν καὶ τῆς ᾽Ακαδημίας συναδέλφου, τοῦ καθηγητοῦ κ. Σκλαβούνου.

Χαιρετίζων ὑμᾶς, ἀγαπητὲ συνάδελφε, εὐχομαι νὰ εἶναι ἡ εἴσοδος σας εἰς τὴν ᾽Ακαδημίαν σημαίνων σταθμὸς, διὰ νὰ συνεχίσῃτ' αἰσίως τὴν ἐπιστημονικὴν ὑμῶν δρασιν.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Γ. ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ

Ἐν πρώτοις ἐκφράζω εἰς τὸν κ. Πρόεδρον καὶ τὰ μέλη τῆς ᾽Ακαδημίας τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν τῆς ἐκλογῆς μου ὡς προσέδρου μέλους αὐτῆς. Κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην θεωρῶ καθῆκόν μου νὰ ἐκφράσω, ὡσαύτως, τὰς ἀπείρους εὐχαριστίας μου εἰς τὸν Καθηγητὴν καὶ ᾽Ακαδημαϊκὸν κ. Γεώργιον Σκλαβούνον, εἰς τὴν πολυετῆ μετὰ τοῦ ὁποίου συνεργασίαν ὀφείλω τὴν ἐπίδοσίν μου εἰς τὴν Ἐμβρολογίαν καὶ Ἱστολογίαν. Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ κ. Σκλαβούνου εἰς τὰς βιολογικὰς ἐν γένει ἐρεῦνας ἦτο δι' ἐμὲ πάντοτε ὑπόδειγμα εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν μου ζωὴν.

Ὡς θέμα διὰ τὴν σημερινὴν ὁμιλίαν ἐξέλεξα τὸ «περὶ τῆς κυτταρικῆς ἐρμηνεύας τῆς κληρονομικότητος».

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΥΤΤΑΡΙΚΗΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ ΤΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΟΣ.

Τὸ ζήτημα τῆς κληρονομικότητος ἀπησχόλησεν ἀπὸ ἐτῶν καὶ θ' ἀπασχολήσῃ ἐπὶ μακρὸν ἀκόμη τοὺς ἐρευνητάς.

Ἀρχικῶς ἐθεώρουν τὴν κληρονομικότητα ὡς μυστηριώδη τινὰ δύναμιν μὴ ὑπαγομένην εἰς ἐπιστημονικὴν παρατήρησιν. Ἦδη ὁ φιλόσοφος Montaigne ἐν τῷ συγγράμματί του «Essais» διερωτᾷται τί εἶναι ἡ σταγὼν αὐτῆ τοῦ σπέρματος, ἐξ ἧς προερχόμεθα καὶ ἣτις ἐμπεριέχει τὰς ἀποτυπώσεις ὅχι μόνον τῆς μορφῆς τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ τῶν σκέψεων καὶ τῶν ροπῶν τῶν πατέρων μας καὶ τίς θὰ διαλευκάνῃ τὸ ζήτημα, διατί τὸ τέκνον ὁμοιάζει πρὸς τοὺς γονεῖς.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἀπῆντησεν ἤδη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ Weissman ὁ ἰδρυτῆς τῆς θεωρίας τοῦ βλαστοπλάσματος, ἢ τῆς

βλαστικῆς συνεχείας, εἰπὼν ὅτι τὸ τέκνον ὁμοιάζει πρὸς τοὺς γονεῖς, διότι σύγκειται ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης ἢ οὐσίας. Ἄλλὰ ποία ἡ ὕλη αὕτη καὶ πῶς τελεῖται ὁ μηχανισμὸς τῆς κληρονομικότητος; περὶ τούτων μέχρι πρὸ τριακονταετίας ἀμυδρὰν ἰδέαν εἴχομεν καὶ ἀκόμη καὶ σήμερον πολλὰ ἔτι ἀγνοοῦμεν.

Ἡ μόνη παρατήρησις, ἣτις ἐγένετο κατὰ τὴν παλαιὰν ἐποχὴν, ἦτο ὅτι ζῶα τινα ἔφερον χαρακτῆρας προηγουμένων γενεῶν, αἵτινες εἶχον ἐξαφανισθῆ, τὸ δὲ σύνολον τῶν κληρονομηθέντων τούτων χαρακτῆρων ὠνόμαζον ἀταβισμόν ἢ προγονισμόν.

Αἱ γνώσεις ὅμως ἡμῶν περὶ τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ζητήματος προώδευσαν μετὰ τὰς ἐρεῦνας περὶ τῆς ὕφης τῶν γεννητικῶν κυττάρων καὶ ἰδίᾳ τοῦ ὠαρίου, ὅπερ γονιμοποιούμενον ὑπὸ τοῦ σπερματοζωαρίου ἐμπεριέχει ὅλους τοὺς κληρονομικοὺς χαρακτῆρας τοῦ εἴδους, τῆς φυλῆς, καὶ τοῦ ἀτόμου. Οὕτως ἔκτοτε ἤρχισε συνεργασία τῶν γενεσιολόγων (*généticiens*) καὶ τῶν βιολόγων, ἐξ ἧς προέκυψαν αἱ σημεριναὶ ἡμῶν γνώσεις περὶ τῆς κληρονομικότητος.

Ἐν πρώτοις πρέπει ν' ἀναφέρω τὸν ὑφιστάμενον ἐν μέρει ἀκόμη καὶ σήμερον ἀνταγωνισμόν μεταξὺ τῶν δοξασιῶν περὶ κληρονομικότητος καὶ τῶν θεωριῶν περὶ ἐξελίξεως, ἃς διετύπωσαν οἱ Lamarck καὶ Darwin καὶ τὰς ὁποίας ὁ Häckel συνώφισεν εἰς τὸν θεμελιώδη βιογονικὸν νόμον ὅτι «ἡ ὄντογονία εἶναι ἐπανάληψις τῆς φυλογονίας». Οὕτως οἱ γενεσιολόγοι δὲν παραδέχονται πάντες ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην τοῦ Lamarck, ὅτι δηλαδὴ οἱ ἐπίκτιτοι χαρακτῆρες δύνανται νὰ κληρονομηθῶσι, καὶ κατ' αὐτοῦ δὲ τοῦ βιογονικοῦ νόμου τοῦ Häckel προσάγουσιν ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἕκαστον ἔμβρυον ὠρισμένης τάξεως ζῶων ἀναπαράγει ὄργανισμόν ὁμοιάζοντα πρὸς τὸν γονέα αὐτοῦ, τὴν δὲ σταθερότητα ταύτην τῆς κληρονομικότητος ἐξηγοῦσι διὰ τῆς παραδοχῆς μιᾶς κληρονομικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν ὀνομάζουσιν «κληρονομικὸν μηχανισμόν.» Τὸν μηχανισμόν τοῦτον προσεπάθησεν ὁ Weissman νὰ ἐξημερεύσῃ διὰ τῆς θεωρίας τῆς βλαστικῆς συνεχείας, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ κύτταρα τοῦ ἐμβρύου διακρίνονται εἰς σωματικὰ καὶ εἰς βλαστικὰ ἢ γεννητικά. Καὶ τὰ μὲν θνήσκουσι σὺν τῷ θανάτῳ

τοῦ ἀτόμου, τὰ δὲ βλαστικά διὰ τῆς ἐκάστοτε ἀναπαραγωγῆς διαιωνίζονται ἢ ὡς λέγει ὁ Weissman εἶναι ἀθάνατα.

Εἰς ἐνίσχυσιν τῆς θεωρίας τοῦ Weissman συνετέλεσαν καὶ αἱ παρατηρήσεις τῶν Naudin καὶ Mendel ἐπὶ τῶν φυτῶν καὶ ζώων, ἀλλὰ σπουδαίως εἰς τὴν κατανόησιν ταύτην συνέβαλον αἱ μορφολογικαὶ ἔρευναι περὶ τῶν τελουμένων ἐν τοῖς γεννητικοῖς ἢ βλαστικοῖς κυττάροις κατὰ τὴν γονιμοποίησιν (Boveri).

Οὕτως αἱ διάφοροι ποικιλίαι τῆς κληρονομικότητος εὐκόλως ἤδη ἐξηγοῦνται σήμερον διὰ τῶν ἐν τῷ πυρῆνι ὑπαρχόντων μικροτάτων ἀλλὰ πολυπλόκων κοκκίων καὶ ραβδίων, τῶν διὰ τὴν φιλοχρωμίαν των χρωμοσώμων κληθέντων. Τὰ χρωμόσωμα ταῦτα, καθ' ἃ παραδέχονται, ἐμπεριέχουσιν ὑλικά μόρια, τὰ γονύλλια (gene), ἕκαστον τῶν ὁποίων φέρει ὠρισμένον χαρακτῆρα. Ἀλλὰ τὸ ἀξιοσημείωτον κατὰ τὴν διαίρεσιν ἐνὸς σωματικοῦ καὶ ἐνὸς βλαστικοῦ κυττάρου εἶναι ὅτι ἐνῶ ἐπὶ τῶν σωματικῶν κυττάρων παρατηρεῖται κατ' ἀρχὰς διπλασιασμός τῶν χρωμοσώμων καὶ εἶτα ἰσάριθμος διανομὴ αὐτῶν, εἰς τὰ θυγάτρια κύτταρα, ἐπὶ τῶν γεννητικῶν κυττάρων, πρὸ τῆς γονιμοποιήσεως, συμβαίνει κατ' ἀρχὰς ἐλάττωσις τῶν χρωμοσώμων κατὰ τὸ ἥμισυ ἐξ ἐκάστου γεννητικοῦ κυττάρου, καὶ εἶτα μῆξις τῶν ἡμισέων πατρικῶν καὶ ἡμισέων μητρικῶν χρωμοσώμων τ. ἔ. γονιμοποίησις, ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι ἡ καταβολὴ παντὸς ὄργανισμοῦ κληρονομεῖ τοὺς ἡμίσεις χαρακτῆρας ἐκ τοῦ σπερματοζωαρίου (τοῦ πατρὸς) καὶ τοὺς ἡμίσεις ἐκ τοῦ ὠαρίου (τῆς μητρός). Καὶ ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται διατὶ τὸ τέκνον ὁμοιάζει πρὸς ἀμφοτέρους τοὺς γονεῖς εἰς ἄλλοτε ἄλλον βαθμόν.

Διὰ τῆς θεωρίας τῶν χρωμοσώμων εὐκόλως νῦν ἐξηγοῦνται αἱ διάφοροι ποικιλίαι τῆς τε φυσιολογικῆς καὶ παθολογικῆς κληρονομικότητος. Ἐὰν γονύλλιον τι φέρῃ ἰδιαιτέρον τινα χαρακτῆρα, δύναται οὗτος ἢ νὰ κληρονομηθῇ καὶ ν' ἀναφανῇ εἰς τοὺς ἀμέσως κατιόντας, ὅποτε ἀποτελεῖ τὸν κυριαρχοῦντα χαρακτῆρα, ἢ καὶ νὰ παραμείνῃ ἐν λανθανούσῃ καταστάσει καὶ ν' ἀναφανῇ εἰς τὴν μεθεπομένην γενεάν. Δυνατὸν εἶναι ὡσαύτως χαρακτῆρ τις νὰ παραμείνῃ ἐπὶ περισσοτέρας γενεᾶς ἐν λανθανούσῃ καταστάσει καὶ ν' ἀναφανῇ εἰς τοὺς ἀπογόνους, ὅποτε λέγομεν ὅτι πρόκειται περὶ ἀταβιστικῆς κληρονομι-

κόπητος ἢ προγονισμοῦ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγεῖται πῶς ὁμοιότητές τινες δὲν κληρονομοῦνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν ἀνιόντων, ἀλλὰ ἐκ τῶν πλαγίων. Οὕτω π. χ. ιδιότης τις, καίτοι κληρονομηθεῖσα ἐξ ἴσου εἰς ὅλα τὰ τέκνα δυνατὸν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς ἓνα μόνον ἀδελφόν, ἐνῶ εἰς τὸν ἕτερον παρέμεινεν ἐν λανθανούσῃ καταστάσει, ἵνα ἐμφανισθῇ ἐκ νέου εἰς τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς κληρονομικότητος πλειόνων χαρακτηριστῶν, αὕτη εἶναι εὐκόλος, ὅταν παραδεχθῶμεν ὅτι ἀντὶ ἐνὸς γονυλλίου τ. ἔ. χαρακτηριστῆρος ἐν τῷ χρωμοσώματι ὑπάρχουσι περισσότερα τοιαῦτα, ὅποτε κατὰ τὴν γονιμοποίησιν ἐπέρχονται διάφοροι συνδυασμοὶ καὶ συνεπῶς ποικιλία χαρακτηριστῶν.

Ἄλλ' ὁ συνδυασμὸς οὗτος ποικίλων γονυλλίων παράγεται καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὰς τελευταίας ἐρεῦνας παρατηρηθείσης διασταυρώσεως τῶν πατρικῶν καὶ μητρικῶν χρωμοσώμων καὶ τῆς ἐπακολουθούσης συνενώσεως αὐτῶν.

Διότι εἶναι φανερόν ὅτι, καθ' ὅσον ἡ διασταύρωσις αὕτη μεταξὺ δύο ἑτερογενῶν χρωμοσώμων (σπερμογενῶν καὶ ὠογενῶν) τελεῖται κατὰ τὸ μέσον τοῦ μήκους αὐτῶν, ἢ κατὰ τὸ ἕτερον τριτημόριον, μετὰ τὴν συνένωσιν τῶν πατρικῶν καὶ μητρικῶν χρωμοσώμων, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τὰ νέα χρωμόσωμα θὰ περιέχωσιν ἀκριβῶς ἡμίσεις χαρακτηριστῶν, ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ ἐκ τῆς μητρός, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ κατὰ τὸ $\frac{1}{3}$ ἐκ τοῦ πατρὸς καὶ κατὰ τὰ $\frac{2}{3}$ ἐκ τῆς μητρός καὶ τὰνάπαλιν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς θεωρίας τῶν χρωμοσώμων θ' ἀναφέρωμεν καὶ τὸ ζήτημα, ἐὰν ταῦτα περιέχωσιν ἴδια ὑλικά μόρια, δι' ὧν ὀρίζεται τὸ γένος ἢ τὸ φῦλον τοῦ ἐκγόνου. Αἱ διάφοροι πειραματικαὶ ἔρευναι ἐπὶ κατωτέρων ὄργανισμῶν, κυρίως ἐν Ἀμερικῇ, κατέστησαν πιθανόν ὅτι ἐνυπάρχει ἐν τοῖς γεννητικοῖς κυττάροις εἰδικὸν χρωμόσωμον X ἢ ἑτεροχρωμόσωμον καλούμενον, δι' οὗ προκαλεῖται κατὰ τὴν διάπλασιν τοῦ ἐκγόνου ἡ ἀρρενογονία ἢ ἡ θηλυγονία.

Ἄλλὰ μεθ' ὅλας τὰς γενομένας σπουδαίας ταύτας ἐργασίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν χρωμοσώμων, ἠγέρθησαν τελευταῖον καὶ ἀντιρροήσεις 1) ὡς πρὸς τὴν ἀτομικότητα ἢ αὐτοτέλειαν τινῶν ἐξ αὐτῶν καταστρεφόμενων ἢ συγχωνευομένων πρὸς ἄλληλα· 2) ὡς πρὸς τὴν γνώμην ὅτι ὁ πυρὴν τοῦ

κυττάρου ἔχει τὸ ἀποκλειστικὸν μονοπώλιον τῆς κληρονομικότητος. Διότι ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ Benda, Mewes καὶ ἄλλων ἐν τῷ πρωτοπλάσματι τῶν γεννητικῶν κυττάρων ὑπάρχουσι μικρότατα κοκκία, τὰ πλαστοσώμια ἢ μιτοχόνδρια, ἅτινα κατὰ τὴν γονιμοποίησιν αὐξάνονται, διαιροῦνται καὶ διανέμονται εἰς τὰ ἔκγονα τῆς γονιμοποιήσεως ἀπαράλλακτα ὡς τὰ χρωμόσωμα, ἐξ οὗ ἔπεται, ὅτι δέον ἐφεξῆς νὰ διακρίνωμεν πυρηνικὰ καὶ πρωτοπλασματικὰ γονύλλια. Ὑπὲρ τούτου ἄλλωστε συνηγορεῖ καὶ ἡ ἀπόδειξις ἐιδικῶν περιοχῶν ἐν τῷ πρωτοπλάσματι τῶν ἀνισοτρόπων ὠαρίων, ἢ καταστροφῆ τῶν ὁποίων ἐπιφέρει τὴν ἀναστολὴν ὠρισμένων ὀργάνων. Ὡσαύτως ἐὰν διατάμωμεν ὠάριον ἐχίνου εἰς δύο τεμάχια οὕτως, ὥστε τὸ ἐν νὰ σύγκηται μόνον ἐκ πρωτοπλάσματος, καὶ ἐὰν τὸ ἀπύρηνον τοῦτο ὠοπρωτόπλασμα γονιμοποιήσωμεν διὰ σπερματοζωαρίου συγγενοῦς ζῶου, τότε θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ νεοπαραγόμενος ὄργανισμὸς ὁμοιάζει πρὸς τὸν τοῦ ἐχίνου, τουτέστιν ἐκληρονόμησε χαρακτῆρας ἐκ τοῦ ἀπύρηνου πρωτοπλασματικοῦ τεμαχίου τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν ἐχίνον. Ἐντεῦθεν ὁ Brachet παραδέχεται δύο εἰδῶν κληρονομικότητος, μίαν γενικὴν, ἣτις ἐνυπάρχει ἐν τῷ ὠαρίῳ, καὶ ἑτέραν ἐιδικὴν, ἣτις μεταφέρεται διὰ τοῦ σπερματοζωαρίου. Καὶ ἡ μὲν γενικὴ περιέχει ὅλους τοὺς συντελεστάς, οἵτινες παράγουσι τὸν ἀταβισμόν καθὼς καὶ τὴν μητρικὴν κληρονομικότητα, ἡ δὲ ἐιδικὴ διαβιβαζομένη διὰ τοῦ σπερματοζωαρίου περιέχει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ πατρὸς.

Ἄλλ' οἴασθήποτε ὑποθέσεις καὶ ἂν περὶ τούτου κάμωμεν, ἐκ τῶν μέγροι τοῦδε βιολογικῶν δεδομένων ἐν θεωρητέον ἀξιολογώτατον καὶ οὐσιωδέστατον, ὅτι αὕτη μεταβιβάζεται οὐχὶ μόνον διὰ τοῦ πυρῆνος ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ πρωτοπλάσματος καὶ κατ' ἀκολουθίαν πρέπει νὰ διακρίνωμεν αὐτὴν εἰς πρωτοπλασματικὴν καὶ πυρηνικὴν κληρονομικότητα.

Τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα βιολογικὰ δεδομένα ἔχουσι μεγίστην σημασίαν καὶ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἐξέτασιν περὶ τῶν διαφορῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν καὶ ἐθνικοτήτων καὶ μάλιστα περὶ τῆς γνησιότητος τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φυλῆς. Διὰ τοῦτο πρὶν περᾶνω τὸν λόγον, ἅς μοι ἐπιτραπῆ νὰ κάμω μνειάν μῆς δοξασίας τοῦ καθηγητοῦ κ. Σκλαβούνου¹, ἣτις ἐνῶ ἔχει βῆσιν βιο-

¹ Κατὰ προφορικὴν ἀνακοίνωσιν, ἥς ὁ κ. Σκλαβούνος ἐπέτρεψε νὰ κάμωμεν χρῆσιν ἐνταῦθα.

λογικήν, ὑποκινεῖ τὴν ἔρευναν ἐνδιαφερόντων ἱστορικῶν ζητημάτων.

Εἶναι γνωστὸν καὶ ἀναμφισβήτητον ὅτι ἡ νεωτέρα φυλή μας ἔνεκα τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐνοθεύθη ἢ ἐμίγη. Ἄλλ' ἡ μῆξις αὕτη ἐγένετο μεταξὺ τῶν ἀρρένων ἐπιδρομέων καὶ τῶν θηλέων γηγενῶν, τῶν ὁποίων συνήθως ἐφείδοντο οἱ ἐπιδρομεῖς δι' εὐνοήτους λόγους. Οὕτω παρήχθησαν ἔκγονοι φέροντες γονύλλια μητρικὰ ἐξ ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ γονύλλια πατρικὰ ἐκ τῆς ξένης φυλῆς. Ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι καὶ μετὰ τὸν τυχὸν φόνον ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν, μόναι αἱ γυναῖκες συμμιγνύμεναι μετὰ τῶν ἐπιδρομέων, θά ἠδύνατο νὰ μεταδώσωσιν εἰς τὴν νέαν φυλὴν ἂν μὴ τοὺς ἡμίσεις Ἑλληνικοὺς χαρακτηῖρας, τοὐλάχιστον μέρος αὐτῶν, καὶ ἄρα ἡ τοῦ Φαλμερᾶυερ γνώμη, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἐκσλαυϊσθεῖσα ἐξηφανίσθη τέλεον, μόνον καὶ διὰ τοῦ βιολογικοῦ τούτου ἐπιχειρήματος ἀνατρέπεται. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται ἱστορικὴ ἔρευνα ἐξηκριβωμένη διὰ τὴν τύχην τοῦ θήλεος ἀστικοῦ καὶ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ, ἵνα τὸ βιολογικὸν τοῦτο ἐπιχείρημα καταστῆ ἀκατανίκητον.

Περαιτέρω προβαίνων ὁ κ. Σκλαβοῦνος προσάγει ὑπὲρ τῆς φυλετικῆς σταθερότητος καὶ τὸν ἕτερον τῶν τριῶν κανόνων τοῦ Mendel, καθ' ὃν μετὰ μῆξιν καθαρῶν φυλῶν, οἱ μιγάδες, ὡς περιέχοντες τὰ γονύλλια τῆς καθαρᾶς φυλῆς ἐν λανθανούσῃ καταστάσει, εἶναι δυνατὸν μιγνύμενοι πρὸς ἀλλήλους ν' ἀναπαραγάγωσιν αὐθις ἔκγονα καθαρᾶς φυλῆς.

Ὡστε ἡ Ἑλληνικὴ φυλή, ὡς πᾶσα φυλή, ἐφόσον ὁ ἕτερος παράγων τῆς φυλετικῆς σταθερότητος, δηλαδή ὁ θῆλυς, δὲν ἐξηφανίσθη (περὶ οὗ ἀναμεινομεν παρὰ τῶν ἱστορικῶν Ἀκαδημαϊκῶν νὰ φωτισθῶμεν εἰς τὸ μέλλον) κέκτηται οὐ μόνον τὰ ἡμίση ἑλληνικὰ γονύλλια, ἀλλὰ δυνατὸν καὶ ἐκ τῶν νεοθευμένων τέκνων αὐτῆς ν' ἀναπαραγάγῃ τὰ ἀμιγῆ ἀρχαῖα ἑλληνικὰ γνωρίσματα, ὧν ἐννοεῖται τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν θὰ ἐξαριτηθῆ ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης μίξεως τῶν ὑπολειφθέντων θηλέων.

Τὸ δεύτερον τοῦτο ζήτημα θεωροῦμεν σπουδαιότατον, διότι ἐνῶ ἡ ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα ζητεῖ ἐπὶ τῇ βάσει ἀψύχου ὕλικου νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν φυλετικὴν συνέχειαν τῶν Ἑλλήνων, ἡ Βιολογία δύναται, ὁμοίως ὡς ἡ Ἰλωσσολογία, νὰ ἐπιδιώξῃ τοῦτο διὰ ἐμφύχου καὶ συγχρόνου ὕλικου. Διὰ

τοῦτο μετὰ τοῦ κ. Σκλαβούνου φρονοῦμεν ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο δύναται νὰ μελετηθῇ διὰ τῆς στατιστικῆς ἐρεύνης τῆς γενεαλογίας ἐκάστης νεωτέρας Ἑλληνικῆς οἰκογενείας. Πρὸς τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ ἰδρυθῶσι σύλλογοι, γενεαλογικοί, οἵτινες τῇ συνεργασίᾳ διδασκάλων ἢ ἱερέων ἐπὶ τῇ βάσει ὠρισμένου προγράμματος, θὰ μεριμνήσωσι περὶ γενεαλογικῆς ἐρεύνης ἐκάστης οἰκογενείας σημειοῦντες καὶ τοὺς ἰδιαιτέρους σωματικοὺς καὶ πνευματικοὺς χαρακτῆρας αὐτῆς, ὡς τοῦτο ἐγένετο ἐν ἄλλαις προηγμέναις χώραις π.χ. ἐν Γερμανίᾳ διὰ τῶν οἰκογενειακῶν βιβλίων (*Familienbücher*). Ἄλλὰ περὶ πάντων τούτων μόνον νύξεις παρέχομεν ἐνταῦθα ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς ἄλλην ἀνακοίνωσιν.

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ κ. Μ. ΓΕΛΕΩΝ*

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Ἐπὶ τοῦ Ἐπισημοῦ ἀνεκοινώθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἡ ἔκδοσις καὶ δημοσίευσις εἰς τὴν Ἐφ. τῆς Κυβερνήσεως τοῦ διατάγματος τοῦ ἐπισημοῦ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Μανουὴλ Γεδεών ὡς προσέδρου ἱστορικοῦ μέλους τῆς Ἀκαδημίας. Ὅθεν δεξιούμεθα σήμερον τὸν σεβασμὸν συνάδελφον, τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ λάβῃ θέσιν μεταξὺ ἡμῶν.

Ἡ Ἀκαδημία διὰ τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς ἐπεσφράγισε βίον ὅλον ἀκάματον ἱστοριοδίφου, ἀμερίστως ἀφιερωνθέντα εἰς τὴν ἔρευναν τῶν πατριῶν, βίον περιλαμβανόμενον εἰς χρονικὸν διάστημα ἐξήκοντα περίπου ἐτῶν, ἐτίμησε δὲ καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἡ Ἀκαδημία τὴν περίβλεπτον χορείαν ὁμογενῶν λογίων καὶ σοφῶν διδασκάλων, οἵτινες εἰς τὸ Βυζάντιον τῶν νεωτέρων καιρῶν ἐκαλλιέργησαν καρποφόρως τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα.

Τὴν ψῆφον τῆς Ἀκαδημίας ἐκλεξάσης τὸν Μανουὴλ Γεδεών διεφώτισε, κυριώτατα, ἡ σχετικὴ ἔκθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κριτῶν, ἀποτελοῦσα τὴν καλλίστην σύνοψιν τῆς πολυχρονίου πνευματικῆς δράσεως αὐτοῦ. Ὁ ἡμέτερος συνάδελφος, γέννημα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θρέμμα τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, τιτοῦχος τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἐκείνου τῶν Ἱεροσολύμων, ἐταῖρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου, μέλος τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Βερολινείου Ἰνστιτούτου καὶ ἄλλων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀκαδημαϊκῶν ἰδρυμάτων, ἀρχισυντάκτης τῆς πατριαρχικῆς «Ἐκκλησιαστικῆς

* Συνεδρία τῆς 20 Φεβρουαρίου 1930.

Ἀληθείας» ὑπὸ Ἰωακείμ τὸν Γ, συνεργάτης εὐφήμως μνημονευομένων περιοδικῶν καὶ ἄλλων φύλλων, τὰς θέσεις, τοὺς τίτλους καὶ τὰς διακρίσεις, τῶν ὁποίων ἠξιώθη, χρεωστεῖ εἰς τὰς δυσαριθμήτους πραγματείας του καὶ τὰς ἀντοτελεῖς συγγραφάς του, πάσας ἐξηγμένας ἐξ ἐπισταμένων αὐτοῦ ἀναδιφύσεων εἰς ἀρχεῖα καὶ εἰς βιβλιοθήκας Κωνσταντινουπόλεως, Ἀγίου Ὁρους, Ἀθηνῶν, ἐγκύρως ἀναγνωριζόμενας ὡς ὑπηρεσίας πρὸς τὸ Ἔθνος.

ΛΥΚΑΥΓΕΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ 1700–1730

ΥΠΟ Μ. ΓΕΔΕΩΝ

Μία τῶν πράξεων τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως, ἀλλὰ μάλιστα μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐπαναλαμβανομένη συνεχῶς, ἦν ἡ ἀπόλυσις ἐπιστολῶν ρουθαικῶν, καὶ ποτ' ἐπιτιμητικῶν, κατὰ τῶν διασπώντων τὴν τῶν ὀρθοδόξων πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ τὴν ἐν ἀρμονίᾳ διαβίωσιν. Ἐν δὲ ἐν τοῖς σωζομένοις πατριαρχικοῖς κώδικεσιν ἀπαντῶνται ρήγματα, ὧν ἕνεκα μόλις σειρὰ τις συνεχῆς «ὑπομνημάτων κανονικῶν ψήφων» ἀπὸ τοῦ 1739 παρατηρεῖται, ἀλλ' οἱ ἰδιωτικοὶ κώδικες τοῦ Νικολάου Κριτίου καὶ τοῦ Φωτίου Κυπρίου, γραμματέων καὶ ἀξιωματικῶν τῆς πατριαρχικῆς ἀσπλῆς, ἅμα δὲ καὶ διδασκάλων τῆς ἐν Φαναρίῳ πατριαρχικῆς ἡμῶν ἀκαδημίας, καθὼς καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τῶν ἀπὸ Δοσιθέου (1669-1707) μέχρις Ἀθανασίου (1827) πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων καὶ αἱ πρὸς αὐτοὺς ἀπαντήσεις, πρὸς δὲ ταύταις καὶ τινὰ χειρόγραφα τῆς ἀγιοταφικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοθήκης, ἀρκετὰ γράμματα περιέχουσιν ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν, ἐπιφανῶν ἐλλήνων, διδασκάλων καὶ λογάδων τοῦ ἔθνους κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, ἐκ δὲ τῶν γραμμάτων τούτων δυνατόν ἔνα διακριβωθῆ ἡ χαρακτὴρ τε καὶ φάσεις ἐρίδων κοινοτικῶν, ὅσαι διήρουν κατὰ καιροὺς τὰς ὀρθοδόξους ἐλληνικὰς κοινότητας τῆς Ἀνατολῆς.

Ἐξίς τοιαύτη κατὰ τὴν πρώτην εἰκοσαετίαν τοῦ προπαρελθόντος αἰῶνος (ΙΗ') ἀνέθορον ἐν μέσῳ τῆς ἤδη τεταραγμένης ἐλληνικῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ κοινότητος, ἐπὶ Ἰγνατίου μητροπολίτου αὐτῆς, διοικήσαντος τὴν ἐκκλησιαστικὴν ταύτην παροικίαν ἀπὸ τοῦ 1704 μέχρις 26 φεβρουαρίου 1725, κατὰ

τὸ ἐπιτύμβιον τοῦ μνήματος, ὅπερ ἀνήγειρεν αὐτῷ ὁ ἀνεψιὸς Ἀθανάσιος ἐπίσκοπος Κίτρου, λέσβιος ἴσως, ὡς ἦν λέσβιος καὶ ὁ Ἰγνατίος. Τὴν ἱερατεῖαν αὐτοῦ διακρίνει κοινοτικὴ διάσπασις πολυετής· ἀλλ' ἦν ἤδη διηρημένη, εἰκοσαετίαν βεβαίως πρὶν αὐτοῦ, τῶν θεσσαλονικέων ἢ φιλογενῆς κοινότης, τῷ 1684 διὰ τινα τιμὴν, ἣν ἀπένειμε τὸ Πατριαρχεῖον εἰς Ἀσάνην Λάσκαριν, θεσσαλονικέα· ἀπὸ δὲ τοῦ 1688, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μέχρι τοῦ 1696, διὰ τὸν βίαιον χαρακτῆρα Μεθοδίου τοῦ Θεσσαλονίκης, καὶ διὰ τινα πράξιν αὐτοῦ ἀντεθνικὴν, ἀξιοκατάκριτον¹. Τὰ τῶν δύο τούτων ἐρίδων ἐλατήρια καὶ ὁ χαρακτῆρ ἦσαν χαμαΐζηλα καὶ ταπεινά· οὐχὶ δὲ καὶ ὁ χαρακτῆρ τῆς ἐπὶ Ἰγνατίου διχοστασίας, ἴσως δεκαετίαν διαρκεσάσης. Καὶ Γιαννακὸς μὲν ὁ διδάσκαλος καὶ τις ἕτερος «σπουδαῖος» ἠγγέλλοντο ὡς σπείραντες σπόρον διχονοίας ἐν μέσῳ τῆς κοινότητος, ἀλλ' ὅμως ἡ νέα κοινοτικὴ διάσπασις εἶχε χαρακτῆρα ἀγῶνος ἐπιστημονικοῦ, τὸν δὲ ἀνταγωνισμόν τοῦτον τῶν ἐπιστημόνων μὴ δυνηθεὶς ὁ Ἰγνατίος ἐπ' ἀγαθῷ κοινῷ ἵνα διευθύνῃ, καθὼς συμβαίνει συνήθως, ἔστρεψε καθ' ἑαυτοῦ.

Ἐπ' ὅφιν ἔχω τὰς πρὸς Χρῦσανθον Ἱεροσολύμων, περιερχόμενον τότε τὴν Μακεδονίαν, ἐπιστολάς τοῦ Ἰγνατίου, παρακαλοῦντος αὐτὸν ἵνα διδάξῃ καὶ νοουθετήσῃ τοὺς χριστιανοὺς ὄλους, καὶ «τοὺς καλογήρους τῆς μονῆς τοῦ Βλατέως». Αὐτοὶ διέβαλλον εἰς τοὺς τούρκους συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1714-1716 τὸν Ἰγνατίον, ἐπὶ κινδύνῳ τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Περὶ τοῦ διδασκάλου Ἰαννακοῦ μανθάνομεν ἐκ γράμματος τοῦ Ἰγνατίου, ὅτι «ἐπενόησε κάποιαις νόθους καὶ νεοφανεῖς δόξας ἐδικὰς του, ἀντικειμένας τῶν ἱερῶν κανόνων». Ταῦτα γράφονται τῷ 1716, ὅτε, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐπέδραμε τὴν ἑλληνικὴν Θεσσαλονικὴν ὁ «σπουδαῖος» — ἂν αὐτὸς ἦ — Παχώμιος, ὁ βίαιος τῶν τότε περιπατητικῶν ἀντίπαλος. Ἀτυχῶς, εἰς οὐδεμίαν τῶν πρὸς Χρῦσανθον ἐπιστολῶν εὔρον εἰδησίην τινὰ περὶ Παχωμίου· θ' ἀρκεσθῶμεν δέ, πρὸς τὸ παρόν, εἰς τινὰς περὶ αὐτοῦ λέξεις τοῦ ἀειμνήστου διδασκάλου τῆς Πάτμου Μακαρίου, γράφοντος ὅτι διέμενε ἐν Θεσσαλονίκῃ, ὅτι «ἐπηγγέλλετο τὰ τῶν σοφῶν»².

¹ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ Ἐκκλησι. Ἱστορίας τ. Γ', σ. 485. Ζερλέντη ἐκδόσεις ἐν Δελτίῳ Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας, τ. ΣΤ', σ. 81 καὶ 87. ΠΕΤΡΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ἐν Βυζαντι. Δελτίῳ Κρούμβαχερ τ. Η', σ. 406.

² Βιβλιοθήκης Ἱεροσολυμητικῆς Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Κεραμέως, τ. Α', σ. 308.

ὅτι μαθητῆς ἐγένετο Μεθοδίου τοῦ Ἀνθρακίτου· ὅτι — τὸ κυριώτερον — ἦν «ὑβριστῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ἄκρος».

Ἐὰν παραδεξώμεθα καὶ τὰς διαδόσεις ταύτας ὁμοῦ μετὰ τῶν νεοφανῶν καὶ νόθων διδαχῶν τοῦ Ἰαννακοῦ, ὡς συντελεσάσας εἰς τὴν διάστασιν τὴν ἐν τῇ κοινότητι, καὶ οὕτως ὁμως ἐπιβάλλεται ἵνα θαυμάσωμεν αὐτήν, λαμπρὸν λαβοῦσαν μέρος εἰς τὸ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους παρατηρούμενον λυκαυγὲς τῆς παρ' ἡμῶν πνευματικῆς κινήσεως. Πάντες σχεδὸν οἱ λογιώτατοι καὶ οἱ διδάσκαλοι τῶν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως χρόνων, καὶ μικρῶ κατόπιν, ἠκολούθουν τῇ φιλοσοφίᾳ τῶν περιπατητικῶν, ἧς τὴν ἐπικράτησιν ἐβάσταζον, ἐπὶ ἡμιόλιον ἑκατονταετηρίδος, τὰ ὀγκώδη ὑπομνήματα τοῦ κορυφαίου τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀριστοτελικῶν φιλοσόφων Θεοφίλου τοῦ Κορδαλλέως. Ὁ μοναχὸς Παχώμιος «ἐπηγγέλλετο τὰ τῶν σοφῶν» ἦν «ὑβριστῆς ἄκρος τοῦ Ἀριστοτέλους». Αἱ δὲ καταδικαστέαι, κατὰ τὴν κρίσιν Ἰγνατίου τοῦ μητροπολίτου, διδασκαλίαι τῶν δύο λογίμων ἐλλήνων Γιαννακοῦ καὶ Παχωμίου ἦσαν, τό γε εἰς ἐμὲ ἦκον, οὔτε προσοχῆς ὅλως ἀνάξια, οὔτε ὑποστάσεώς τινος ἐστερημένα, διότι διέδιδον εἰς τοὺς ἀπλουστέρους καὶ βεβαίως εἰς τοὺς ἀνεπτυγμένους, ὅτι ὁ διὰ τῶν μυστηρίων ἀγιασμός τῶν πιστῶν, ἐὰν γίνηται κατὰ τρόπον ἐμπορικόν, ἐπὶ χρήμασι δῆλα δῆ, οὐδεμίαν οὐδαμῶς ψυχικὴν ἀπεργάζεται σωτηρίαν.

Τὸ Πατριαρχεῖον, κατὰ καθῆκον, ἀνέλαβε ἵνα κατασβέσῃ τὴν κοινοτικὴν πυρκαϊάν, ρουθετήσῃ καὶ ἐπιτιμῆσῃ κατ' ὀκτώβριον τοῦ 1717¹. Ἐγραφε καὶ ὁ Χρῦσανθος Ἱεροσολύμων πρὸς τοὺς θεσσαλονικεῖς. Ἀλλ' αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἦκιστα βοηθοῦσιν ἡμῖν εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ χαρακτῆρος, δηλ. τῶν ἀληθῶν αἰτιῶν τῆς κοινοτικῆς ἔριδος. Εὐρέθη καὶ γράμμα τοῦ Ἰγνατίου, ἐπικαλουμένου διὰ τοῦ Χρῦσανθου τὴν ὑποστήριξιν Γρηγορίου Γκίκα τοῦ μεγάλου διερμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, ὃς ἔγραφε τῇ 2 ἰανουαρίου 1718 πρὸς τὸν μακρὰν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διαμένοντα Χρῦσανθον «Γράφει ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης διὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀγίου Θεσσαλονίκης ...» Ἀς

¹ Χειρόγραφον 605 τῆς ἀγιοταφικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει βιβλιοθήκης φυλλ. 275α - 276β. Τὴν πατριαρχικὴν ἐπιστολὴν ὑπογράφουσιν οἱ συνοδικοὶ μητροπολίται Ἀζέντιος Κυζίκου, Νικομηδείας Παφίσιος, Νικαίας Γεράσιμος, Ἄρτης καὶ Ναυπάκτου Νεόφυτος, Βάρνης Καλλίνικος, Δέρκων Νικόδημος, ἀλλὰ καὶ Χρῦσανθος ὁ πατριάρχης τῆς Ἀγίας Πόλεως.

μὴν ἀμφιβάλλῃ ὅτι θέλει τοῦ γίνεαι ἢ πρόεπουσα συνδρομὴ μόνον λόγῳ . . . ὅμως, ἂν θέλῃ νὰ ἡσυχάσῃ καὶ νὰ ἐλευθερωθῇ, νὰ ἀφεθῇ ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας του, ἐπειδὴ ὅλη ἡ ἐπαρχία εἶναι ἐνάντια κατ' αὐτοῦ, καὶ δὲν λείπουνσι νὰ πέμπουν κατ' αὐτοῦ μαχζάρια εἰς τὴν βασιλείαν». Διετέλει λοιπὸν ὁ Ἰγνατίος ὑπὸ δυσμένειαν· ἀλλ' ἔμενεν ἐν τῇ ζωῇ, πηγὴν ἑαυτὸν χρημάτων οὔτω κατασκευάζων εἰς τοὺς ἀλλοπίστους, ἴσως καὶ τοὺς ὁμοπίστους.

Εἵπερ ἐλώφησεν ὁ κατὰ τοῦ Ἰγνατίου σάλος, ἀγνοοῦμεν, διότι οὔτε ἐπίσημοι σώζονται κώδικες, οὔτε ἰδιωτικοί· ἀλλ' ἐπιστολὴ τις Ἰγνατίου πρὸς Χρῦσανθον (8 Ἀπριλίου 1716, καθὼς καὶ προγενέστερον αὐτοῦ γράμμα) καταγγέλλει τὸν Ἰαννακόν, ὡς διδάσκοντα ὅτι ἓνας ἱερεὺς ἢ ἀρχιερεὺς, εἰ μὲν καὶ ἀρνηθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ καὶ τουρκεύσῃ, εἰς τοὺς μὴ εἰδότας ἐὰν λειτουργήσῃ καὶ τὰ μυστήρια πάντα ἐπιτελέσῃ, εἶναι τελειωμένα». Ἦν δὲ ὁ διδάσκαλος Ἰωάννης, ἢ Ἰωαννακός, ἢ Γιαννακός ἐκ Θεσσαλονίκης, ἔχων πατέρα θεσσαλονικέα, Γιάννην καὶ τοῦτον ὀνομαζόμενον, ἱεροψάλτην. Ὁ διδάσκαλος Ἰαννακός ἐσπούδασεν ἐν τῇ πατριαρχικῇ ἀκαδημίᾳ, συνεπλήρωσε δ' ἐν Ἰταλίᾳ (1708-14 ἢ 15) τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, δαπάνη τοῦ πεπαιδευμένου Νεοφύτου Μαυρομμάτη, μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἀρτης, ἐπαινούμενος ὑπὸ Δημητρίου Προκοπίου διὰ τὴν παιδείαν αὐτοῦ¹. Ἐδίδασκεν ἐν τῇ κοινοτικῇ σχολῇ Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοῦ 1715 (ἴσως ἀπὸ τοῦ 1714) μέχρι τοῦ 1722, ὅτε νέα διάστασις ἐδημιουργήθη ἐν τῇ μακεδονικῇ πρωτεύουσῃ, ἥδη τεταραγμένη. Τῷ 1722 μερὶς ἐλλήνων ἐζήτηι τὴν ἴδρουν δευτέρας σχολῆς, ἀξιούντων πρὸς συντήρησιν τοῦ νέου σχολείου νὰ λαμβάνωσι τὸ ἥμισυ τῶν πόρων τῆς προὔπαρχούσης σχολῆς· πόροι δὲ ἦσαν ὁ πρὸς 10 τοῖς 100 τόκος κεφαλαίου ἐκ δισχιλίων γροσίων, δηλαδὴ φράγκων χρυσῶν 8000. Τὸν ἐξ ὀκτακοσίων φράγκων ἐτήσιον τόκον ἔπρεπε νὰ διανεμηθῶσιν ἐξ ἡμισείας ὁ τὴν κατὰ Μαλεβράχιον φιλοσοφίαν ἐνστερνισθεὶς Παχώμιος καὶ ὁ ἀριστοτελικὸς Ἰαννακός. Πρὸς παῦσιν τῆς διαστάσεως ἐζητήθη τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας ἢ παρέμβασις. Τὸ Πατριαρχεῖον ἔστειλε τὸν ἀτυχῆ Παχώμιον ἐξόριστον

¹ Ἐν «Ἐπιτετμημένη ἀπαριθμήσει λογίων γραικῶν» μετεκδοθείσῃ ὑπὸ Κ. Ν. ΣΑΘΑ ἐν τ. Γ' Μεσαιωνικῆς αὐτοῦ Βιβλιοθήκης, σ. 502. Εἰδήσεις περὶ Ἰωαννακοῦ παρὰ τῆ συλλογῆ ἐπιστολῶν Νεοφύτου ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς Μεγίστης ἐν Ἀγίῳ Ὁρει Λαύρας.

εἰς Ἁγιον Ὄρος. Αὐτὸς ἐτιμωρήθη δι' ὑπερορίας, ἐνῶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης ἐτιμωρήθη μετὰ ἔτος ἕν, κατὰ ἀγρουστον τοῦ 1723, ὑποβλήθεις καθαιρέσει, διότι κατηγορήθη ὅτι «τὴν ἄθεον αἴρεσιν τοῦ Μολίνου» παρεδέξατο. Λόγος ὁμοῦ τοῦ διωγμοῦ, ὃν ἤγειρε κατ' αὐτοῦ Ἱερόθεος ὁ τῆς ἐν Καστοριά σχολῆς διδάσκαλος, ὁπαδὸς τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας, ἦν ἡ εἰσαγωγή τῆς κατὰ Μαλεβράχιον φιλοσοφίας εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ἀνωτέρας σχολάς. Ὁ περιπατητικὸς φιλόσοφος Ἰωαννακὸς ἱκανοποίησεν ἐγωῖσμον εὐτελεῖ· ἀλλὰ τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1722, γράφων πρὸς τὸν προστάτην αὐτοῦ Νεόφυτον Ἄρτης, ἐζήτηε ἵνα καταδικασθῶσιν ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας οἱ μαθηταὶ πάντες Ἀνθρακίτου τε καὶ Παχωμίου, διότι «φρονοῦσιν ἀναισθησίαν παντὸς σώματος ξένου, καὶ [ὅτι] νοῦς μόνον ὄρα καὶ ἀκούει, καὶ μόνον αὐτὸς αἰσθάνεται γλυκύτητα καὶ πικρότητα, καὶ τὰ ἄλλα μόνον ἀντιλαμβάνεται. Οἶδαν καὶ τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα πῶς ἐνεργεῖται. Πάντα λέγουσιν εἶναι οὐσίαν Θεοῦ· καὶ ὅτι ὁ Θεὸς οὐσιωδῶς ἐνυπάρχει ἐκάστῳ· ὡς μὴ δεχόμενοι θείων ἐνέργειαν»¹. Αἱ διδασκαλικαὶ ἀντιζηλῖαι λυπηρὸν ἐπήνεγκον ἀποτελεσματὶ κατεδικάσθη ἡ διδασκαλία τῶν δύο φιλοσόφων, Ἀνθρακίτου καὶ Παχωμίου, ταῦτόν εἰπεῖν ἀπεδοκιμάσθη λαθραίως τὸ τοῦ Μαλεβραχίου σύστημα, ἡ δὲ περιπατητικὴ φιλοσοφία, μετὰ τῶν πανταχοῦ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀνατολῆς διεσπαρμένων (ἐν χειρογράφοις) συγγραμμάτων τοῦ Κορνδαλλέως ἐπεκράτησεν εἰς πολλὰ μέρη καὶ σχολεῖα ἐπὶ ἑκατὸν κατόπιν ἔτη. Ὁ ἀριστοτελικὸς τῆς Καστορίας διδάσκαλος Ἱερόθεος ἐνίκησε, σὺν τῷ ὁμόφρονι Γεωργίῳ Ρούση τῷ ἐκ Σιατίστης. Εἰς Ἁγιον Ὄρος ὁ Παχώμιος ἐμελέτα τὸ τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ἐπίκηρον, καίπερ ἔχων ἐν Θεσσαλονίκῃ φίλους. Ὁ δυστυχεὴς Ἀνθρακίτης, ὑποβαλὼν ἐν Καστοριά, ὅπου μέχρι τοῦ 1723 ἐδίδασκεν, ὁμολογίαν πίστεως εἰς Ἰωάσαφ, ἀρχιεπίσκοπον Ἀχρῶν, ἐδικαιώθη ὑπὸ τῆς περὶ αὐτὸν τότε συνόδου². Ἀλλὰ καὶ τὴν εὐσέβειαν τοῦ ἱερομονάχου φιλοσόφου Ἀνθρακίτου ἐμαρτύρουν τῶν Ἰωαννίνων οἱ πρόκριτοι, γράφαντες³

¹ Ταῦτα κατὰ τὸν κώδικα τοῦ Νεοφύτου.

² ΖΑΒΙΡΑ, Θέατρον Ἑλληνικόν, σ. 420. Τὴν περὶ τὸν Ἰωάσαφ σύνοδον συνεκρότουσιν οἱ μητροπολίται Χρυσάνθος Καστορίας, Ἰωσήφ Πελαγονίας, Μητροφάνης Βοδενῶν, Νικηφόρος Βελεγράδων, καὶ Τιβεριοπόλεως Καλλίνικος.

³ Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ Χρονογραφίας Ἠπειροῦ, τ. Β', σ. 277.

πρὸς Παῖσιον μητροπολίτην Νικομηδείας, τὸν μετὰ ταῦτα πατριάρχη.

Ἡ κατ' ἀρχάς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος πνευματικὴ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ ἔθνει κίνησις ἐλκύνει τὸν θαυμασμὸν ἡμῶν, πρέπει δὲ ἵνα παρορμήσῃ πρὸς τὴν μετὰ προσοχῆς ἐξερεύνησιν τῶν τότε χρόνων Μόλις ἐλώφησεν ὁ κλύδων ὁ διασπῶν τὴν φιλογενεστάτην ἑλληνικὴν κοινότητα τῶν Ἰωαννίνων, ἔνεκα τῆς θεολογικῆς, ἢ φιλοσοφικῆς, συζητήσεως περὶ θείας οὐσίας καὶ θείας ἐνεργείας, καθ' ἣν παρ' ὀλίγον ἔπιπτε θῦμα Γεώργιος ἱερεὺς ὁ Σουγδουρῆς, ὁ σπουδάσας ἐν Βενετία τὴν φιλοσοφίαν καὶ διδάξας ἐν Ἰωαννίνοις, καί, καθὰ Μελέτιος Ἀθηνῶν λέγει, «τοῖς ἰδίῳις μαθηταῖς, διασπαρθεῖσι κατὰ πᾶσαν χώραν καὶ πόλιν, τὴν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν τούρκων οὔσαν Εὐρώπην, καταβαρβαρωθεῖσάν πως, ἐκπαιδεύσας»¹— μόλις εἰρήνευσεν— εἰ καὶ ὅλως εἰρήνευσε— τῶν Ἰωαννίνων ἡ κοινωρία— ἀνευρίσκονται ἐν Ραιδεστῷ τῆς πρὸς τὴν Προποντίδα Θράκης «ξένοι καλόγηροι καὶ διδάσκαλοι διάβολοι» μένοντες εἰς τὸ μικρὸν ἐκεῖ Μετόχιον τοῦ Παναγίου Τάφου, ὧν τὴν ἔξωσιν διέταπτε Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων, ἐν Κωνσταντινοπόλει μένων καὶ γράφων². Τὸ Πατριαρχεῖον ἡμῶν ἐκῆδετο τῆς κοινωνικῆς εὐεστοῦς, ἐζητεῖτο ἵνα προφθάνῃ πανταχοῦ, ἀλλὰ περιεσπᾶτο ὑπὸ τῶν πολὺ συνεχῶς ἀναιθροσκοουσῶν καινοφανῶν διδασκαλιῶν. Ἰωαννίμιος ἱερομόναχος, διδάσκων ἐν Ναούσῃ, γράφει τῇ 6 Σεπτεμβρίου 1720 πρὸς Χρῦσανθον Ἱεροσολύμων, δι' αὐτοῦ ζητῶν ἀπὸ τοῦ Κωνσταντινοπόλεως Ἱερεμίον, κανονικὴν λύσιν διαφωνίας τινὸς ἀναφερομένης εἰς τὴν μετάληψιν τῶν θείων μυστηρίων. Τῷ 1725, κατὰ αὐγουστον, ὁ Ἱερεμίας, σὺν τῷ τῆς Ἀντιοχείας Σιλβέστρω, μαθόντες ὅτι, εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Σιδῶνος δύο μονῆδρια, τὸ τοῦ Σωτήρος Χριστοῦ καὶ τὸ τοῦ Ἰωάννου Θεολόγου, τὸ ἐπικαλούμενον Σουβέρ, εἰσεχώρησαν καινοφανεῖς δοξασίαι, διαδιδόμεναι μεταξὺ τῶν εὐσεβῶν, καθαιροῦσι καὶ ἀφορίζουσι τοὺς διαδίδοντας αὐτὰς κληρικοὺς καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτῶν λαϊκοὺς. Δυστυχῶς, οὐδεμίαν εἴδησιν εὔρον περὶ τῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν τούτων³. Ἄλλ' αὐταὶ μακρὰν τῆς Κωνσταντινοπόλεως ἐγεννήθησαν, ὡς καὶ αἱ λοιπαί,

¹ ΜΕΛΕΤΙΟΣ ΑΘΗΝΩΝ, Γ' σ. 482.

² Κώδῃξ ἀγιοταφ. 605 φ. 49.

³ Αἱ ἐπιστολαὶ ἐν τοῖς ἀρχείοις τοῦ Παναγίου Τάφου.

ὧν ἐμνήσθημεν. Ὅταν ὁμως ἐν αὐτῷ τῷ Φαναριῷ ἀνακαλύπτονται τρεῖς «ἄθροι» κληρικοὶ καὶ μετ' αὐτῶν λαϊκὸς εἷς, μετὰ τῷ 1731, βεβαίως πολλὸν πρὶν αὐτοῦ τοῦ ἔτους ἐπρωάζομενοι, δι' οὓς ἐγράφη καὶ κανὼν, ὡς οἱ ψαλλόμενοι κατὰ τὸν ὄρθρον, εἶδος τι λοιδορίου λιβέλλου, τοῦτο, κινεῖ περισσότερον τὸν θανασιασμὸν ἡμῶν, ἐφ' ὅσον μάλιστα μανθάνομεν ὅτι ὁ εἷς τῶν κληρικῶν ἦν ὁ μητροπολίτης Δέρκων, δηλὰ γε δὴ Σαμουήλ ὁ Χαντζερῆς ὁ μετὰ ταῦτα (1763 - 68) πατριάρχης, ὃν Κωνστάντιος Α' ὁ πατριάρχης ὁ ἀπὸ Σιναίου καταγγέλλει ὡς ἀχωρίστως τῇ τοῦ Σταγειρίτου φιλοσοφίᾳ προσκείμενον¹. Περὶ τῶν λοιπῶν ἀθέων, πανθειστῶν ἴσως, ἔγραφα ἄλλοτε διὰ μακρῶν². Εὐχάριστον δ' ὅτι πολλοὶ κατὰ τοὺς τότε χρόνους ἐφιλοσόφουν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὁ διδάσκαλος τῆς Πάτιμου Γεράσιμος, πρὸς τὸν Ἀλεξανδρείας Κοσμᾶν γράφων, τὸν ἀπὸ Πισιδείας (1737), βεβαιοῖ ὅτι, ἀνεκουφίσθη ἀπὸ τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ διδασκάλου Μακαρίου λύπης «τοῖς παρακλητικοῖς μάλιστα ρήμασι τῆς ὄντως φιλοσόφου ἀνεψιᾶς τῆς σῆς μακαριότητος, ἣν καὶ δευτέραν Ὑπατίαν εἰπὼν τις οὐκ [ἂν] ἀμάρτοι τῆς ἀληθείας»³.

Ἐκπλήττει τὸν ἐρευνῶντα τὴν βραχεῖαν ἐκείνην χρονικὴν περιόδον — 1700 - 1730 — ἢ πρὸς τὰ πρόσω ὀρμὴ τῶν ἀνεπτυγμένων ἐλλήνων, μάλιστα μέχρι σημείου παραδεικνύοντος ἐλευθεριάζον πνεῦμα καὶ παρ' αὐτῷ τῷ ἱερῷ κλήρῳ. Χρῦσανθος Ἱεροσολύμων ὁ Νοταρὰς ἐσπούδασεν ἐν Παρισίοις ἀστρονομίαν καὶ μαθηματικὰ ἐν γένει, πρὸ τοῦ 1702, ὅτε μητροπολίτης ἐχειροτονήθη Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης. Οὐδεὶς ἐδίδαξε βεβαίως ἐν Παρισίοις εἰς τὸν Χρῦσανθον τὸ σύστημα τοῦ Πτολεμαίου καὶ ὁμως, ἐκδοὺς αὐτὸς ἐν Παρισίοις, τῷ 1716, τὴν *in folio* «Εἰσαγωγὴν εἰς τὰ Γεωγραφικὰ καὶ Σφαιρικὰ» γράφει (σελ. 85, στίχῳ 13 κ. ἐξ.). «Ἐπειδὴ ὁμως καὶ τὸ πτολεμαϊκὸν σύστημα, τόσον διὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν τόσων σοφῶν, ὅπου τὸ ἐδέχθησαν, ὅσον καὶ διατὶ εἶναι σύμφωνον τῇ θεῖᾳ Γραφῇ, κρίνεται τὸ μᾶλλον ἀληθέστερον... καὶ δύναται νὰ εἶναι κέντρον (ἢ γῆ) καὶ νὰ κινῆται περὶ τὸν ἴδιόν της ἄξονα καθ' ἡμέραν εἰς 24 ὥρας»... καὶ κατοπτέρῳ «Εἰς

¹ Ἐλάσσονες Συγγραφαὶ Κωνσταντίου τοῦ ἀπὸ Σιναίου, σ. 359.

² Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας, τ. 36, ἀριθ. 25 καὶ 26.

³ Χειρόγραφον 495 βιβλιοθήκης ἀγιοταφικῆς ἐν Κωνσταντινοπόλει, φυλλ. 86α.

τὰ αἰσθητὰ καὶ φαινόμενα πράγματα νὰ ἀφήσῃ τινὰς τὴν αἴσθησιν καὶ νὰ γυρεύῃ λόγους, εἶναι ἴδιον ἀνθρώπων τυφλῶν, ἢ τρελῶν . . . Ἐπειδὴ λοιπὸν βλέπομεν καὶ ἡμεῖς, πῶς ἢ μὲν γῆ ἴσταται, ὁ δὲ ἥλιος καὶ οἱ ἀστέρες κινουῦνται, τίς ἢ κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἀρνηθῶμεν τὴν αἴσθησιν». Καὶ ὁμως, ὁ πολεμαϊκὸς ἀστρονόμος, ὁ κληρικὸς, ὁ τόσον ἐμφανῶς τηρήσας τὴν παράδοσιν παλαιῶν διδασκάλων κληρικῶν, γράφων πρὸς τινὰ τῆς Μολδαβίας ἡγεμόνα (πρὸ τοῦ 1702), τολμᾷ νὰ ὑποστηρίξῃ γνώμας ἐλευθεριαζούσας, τὸ πρῶτον ἴσως ἐν τοῖς τότε καιροῖς ὑπὸ κληρικοῦ γραφομένας. Εἰς δύο θέσεις ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ κατ' ἔκτασιν «1) ὅτι πρέπει νὰ προκρίνηται ἀναγκαίως ἡ οἰκοδομὴ καὶ κατάστασις τῶν σχολείων ἀπὸ τὴν οἰκοδομὴν ἀπλῶς τῶν κοινοβίων καὶ μοναστηρίων, 2) ὅτι πρέπει τὰ εἰσοδήματα τῶν ἀρχήστων μοναστηρίων νὰ ἀναφέρονται εἰς κατάστασιν σχολείων καὶ σπουδῆς ὠφέλειαν, ὅταν δὲν εἶναι ἄλλος τρόπος, μῆτε ἄλλο μέσον»¹.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἐκαντονταετηρίδος, τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα φαίνεται ζητοῦν νὰ θραύσῃ τὰ δεσμὰ προλήψεων οἰωνδήποτε. Εἴτε διὰ τὴν κατ' ὀλίγον ταπεινουμένην ἀλαζονίαν τῶν τούρκων, μάλιστα μετὰ τὰς ἐπιτυχίας τοῦ Μοροζίνη τοῦ Πελοποννησιακοῦ, μετὰ τὴν ἐν Κάρλοβιτς συνθήκην, καὶ βραδύτερον, μετὰ τὰς τοῦ Μεγάλου Πέτρου κατὰ τῶν τούρκων νίκας, εἴτε διὰ τὴν ἀπὸ Παναγιώτου Νικοσίου καὶ Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου κερδηθεῖσαν περσιπὴν, ἢ παρρησίαν τῶν ἐλλήνων παρὰ τοῖς ὀθωμανοῖς, φοβουμένοις ἅμα καὶ τὴν ἀπὸ Βορῶν προστασίαν, ἐφαίνοντο παραμικρὸν χαλαρούμενα τὰ δεσμὰ τῆς ξένης ἡμῶν κυριαρχίας, καὶ ἐντεῦθεν, εἰς εἶδός τι ζωῆς ἐλευθέρως δῆθεν μεταβαίνοντες, ἐδείξαμεν ὅτι ζητοῦμεν πνευματικὴν κίνησιν καὶ βίου ἐθνικοῦ περίοδον μᾶλλον ἀνεξάρτητον, ἐζητήσαμεν εὐρύτητα καὶ σκέψως καὶ διδασκαλίας οἱ τε λαϊκοὶ καὶ οἱ κληρικοί, καίτοι ἐβλέπομεν ὅτι οἱ ἐν τοῖσι ἀγῶσι προεξανιστάμενοι ἐραπίζοντο. Ταῦτα κατὰ τὰς ἐρευνηθείσας πηγὰς. Ὅταν δὲ καὶ ἕτερα γραμματοφυλακεῖα, πλὴν τῶν ἐξετασθέντων ὑπ' ἐμοῦ, μελετηθῶσιν, ἐνθρονηθῶσι δὲ πολλὰ σημεῖα τοῦ μεγάλου κατὰ τοῦ σκοτίους ἀγῶνος τῶν διδασκάλων καὶ προγόνων ἡμῶν, οἱ μελετήσοντες ταῦτα

¹ Τὸ μακρὸν ὑπόμνημα κεῖται ἐν τῷ 27 χειρογράφῳ τῆς αὐτῆς βιβλιοθήκης, εἰς φύλλον, ἀπὸ σ. 217 - 227.

θὰ δυνηθῶσι ἵνα ἐπαναλάβωσι μετ' ἐμοῦ τὸ παρὰ Φίλωνος τοῦ Ἰουδαίου μετὰ θαυμασμοῦ λεχθέν, ὅτι «μόνη ἡ Ἑλλάς ἀψευδῶς ἀνθρωπογονεῖ φυτόν οὐράνιον καὶ βλάστημα θεῖον, ἠξριβωμένον λογισμὸν ἀποτίκτουσα, οἰκειούμενον ἐπιστήμη».

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ 25^{ης} ΜΑΡΤΙΟΥ

Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην ἀντεπροσώπευσαν τὴν Κυβέρνησιν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς κ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος καὶ οἱ ὑπουργοὶ κκ. Γ. Παπανδρέου, Α. Μιχαλακόπουλος, Θ. Σοφούλης καὶ Β. Καραπαναγιώτης. Παρέστη ἐπίσης ὁ δήμαρχος Ἀθηναίων κ. Σπ. Μερκούρης.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΑ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΛΙΓΓΕΝΕΣΙΑΣ

ΥΠΟ ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Πρὸς τὴν μεγίστην ἡμέραν, τῆς ὁποίας τὴν ἑκατονταετηρίδα πανηγυρίζομεν σήμερον, συμπύπτει ἡ τετάρτη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της ἐπέτειος τῆς Ἀκαδημίας. Ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν, διὰ τὰ ὀμιλήσω, ἂν μοῦ ἐπιτρέπεται, μὲ τὴν ὑποβλητικὴν γλῶσσαν τῶν εἰκόνων, δὲν θὰ εἶναι ὡς ἡ κατερχομένη ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς Νίκη τοῦ Παιωνίου μὲ ἀνοιγμένας τὰς πτέρυγας, κολπούμενον ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τὸ φόρεμα, καὶ μόνον πὸν δὲν ἀλαλάζει. Ἡ Ἀκαδημία, καὶ ἄς ἔχῃ ἔμβλημα τῆς τῆν Ἀθηναῖν, δὲν θὰ εἶναι οὔτε ἡ Πρόμαχος μὲ τὸ δόρυ καὶ μὲ τὸ κράνος ἀπαστρέπτοντ' ἀπὸ τὰ ὕψη τῆς Ἀκροπόλεως πὸν ἐξάφρισαν, καθὼς θέλει ὁ θεὸς, τὸν Ἀλάριχον. Τὸ Μουσεῖον τῆς Ἀκροπόλεως περιέχει τὸ ἀνάγλυφον τῆς σκεπτομένης, καθὼς λέγεται, Ἀθηναῖς. Προσκλίνουσα ἡ θεὰ στηρίζεται εἰς τὸ δόρυ της, πὸν ἐνθυμίζει περισσότερο ποιμενικὴν βακτηρίαν. Ἡ στάσις της παρ' ὄλην τὴν διάχρον ἐκεῖ γαλήνην εἶναι στάσις περισκέψεως, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν εἶναι ξένη κάποια μελαγχολικὴ ἀπόχρωσις. Ὁ βίος μιᾶς Ἀκαδημίας, μάλιστα νεοφανοῦς, δὲν εἶναι παράδοξον ἂν θὰ προσδίδῃ κάποια ἐντύπωσιν ἀνάλογον πρὸς τὴν

εικόνα περισυλλεγομένης εἰς ἑαυτὴν Ἀθηναῖς. Ὁ ἀρεσκομένος εἰς τὰ σφοδρὰ κινήματα, τὰ λαμπροφανῆ χρώματα, τὰ συγκεχυμένα σχήματα καὶ τὰ βιαστικά, δὲν εἶναι ἀπίθανον ἂν ἴσως παραμένη ἀπαθῆς εἰς τὴν φύσιν τῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς μελέτης, εἰς τὴν σπεύδουσαν βραδέως ἐργασίαν τῶν ἐπιστημονικῶν ἰδρυμάτων, τῶν ὁποίων τὰ κύρια γνωρίσματα εἶναι οὕτως εἰπεῖν ἀθύρῳβα, σχεδὸν σιωπηλά, ἤρεμα, ἀγέλαστ', ἀλαμπῆ. Καὶ ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηναίων ὑπακούει εἰς τὴν φωνὴν τῆς φύσεως. Ἐτάχθη νὰ περισυλλέγη, νὰ συγκεντρώνη, νὰ ἐξακριβώνη, καὶ νὰ προάγῃ τὴν ἐπιστημονικὴν κίνησιν, κυριώτατα, τοῦ τόπου, νὰ τῆς δίδῃ στέγην, ἄσυλον, φωνήν, νὰ ἀνυψώνη τὸ ἐθνικὸν ἐπίπεδον, νὰ ἐξυπηρετῇ τὸ Κράτος εἰς ἰδιαζούσας διεθνεῖς ἀνάγκας του καὶ σχέσεις, νὰ γνωρίζῃ, νὰ κατανοῇ, νὰ σέβεται καὶ νὰ ἐπιταρύνῃ ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πνεύματος εἰς ὅλας τὰς διακλαδώσεις τῆς θεωρητικῆς καὶ τῆς πρακτικῆς ἐνεργείας. Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἡ ὁποία προβαίνει εἰς τὸν δρόμον τῆς αἰσίως, εὐχομαι νὰ ἀποβῇ ἡ τετάρτη αὐτῆ ἐπέτειος καὶ σταθμὸς πρὸς περαιτέρω πορείαν, πάντοτ' ἐπὶ τὰ πρόσω ἀκόμη καὶ «μὲ καιρὸν καὶ μὲ κόπον», καθὼς ἔλεγε περὶ ἄλλων προβλημάτων ὁ ποιητής. Ἀλλ' εἶπα «ὁ ποιητής» καὶ τὸν ἀκούω νὰ λέγῃ, ὡσὰν ἀπὸ τὰ βάρη τῆς αἰωνιότητος, ὅτι σήμερον πρέπει νὰ παραμερίσουν ὅλα πρὸ τῆς ἐθνικῆς Ἰδέας, τὴν ὁποίαν σήμερον πανηγυρίζομεν. Ὡραία, καθὼς ἡ Ἑλένη εἰς τὴν τέχνην τοῦ Ὀλυμπίου Γκαῖτε, ὅταν ἐξαναβγῆκε στὴ ζωὴ ἀπὸ τοῦς κόλπους τῶν μυστικῶν Μητέρων, εἶναι καὶ αὕτη.

ἀπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα σοφὸς ἔνδοξος τῆς Δύσεως ἐχαρακτήριζε τὸν Ἱερὸν Ἀγῶνα. Ἐλεγεν: «Εἶναι ὁ δικαιοτάτος μεταξὺ τῶν διεκδικητῶν, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ὁ αἰὼν οὗτος εἶναι αἰὼν τῶν ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεων». Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχεν ἀποθάνει. Δὲν εἶναι θάνατος ἡ νεκροφάνεια. Ἀλλὰ ἐξ ἄλλου καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς νεκροφάνειας δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀκριβής. Προστίθεται εἰς τὸ μυστηριακὸν θάμβος τὸ κυριεῦον τὸν μελετητὴν τῆς ἀρχαίας ἐντελείας. Ἡ Ἑλληνικὴ Παλιγγενεσία,

καὶ μὲ ὅλας τὰς περιπετείας της, ἀπορρέει ἀπὸ τὴν αὐτὴν πηγὴν τοῦ «ἐλληνικοῦ θαύματος». Ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ σοφοῦ μὲ τὴν ἀποφθεγματικὴν ταχυλογίαν του λέγει περισσότερα ἢ ὅσα θὰ ἐξέφραζε διεξοδικὸς πανηγυρικός. Καὶ τώρα μοῦ γεννᾶται ἡ σκέψις, πόσον καλύτερον θὰ προσηρομόζετο, μάλιστα ὑπὸ τὴν στέγην ταύτην, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς σημερινῆς πανηγύρεως λόγος ἐρευνητῆς, μὲ κάποιον ἀποκλειστικὸν ἐντὸς καθωρισμένων ὁρίων οὐσιαστικὸν περιεχόμενον τοῦτο θὰ ἐξειδίκευε τὸ μέγα γενικὸν θέμα καὶ ἴσως θὰ προσέδιδεν εἰς τοῦτο νέον τι ἐνδιαφέρον. Ἀλλὰ μὲ παρηγορεῖ καὶ ἡ σκέψις ὅτι προεξάρχουν ὡς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐθνικῶν ἱστοριῶν ἀγήραστα θέματα λόγου, ἐπανερχόμενα ὡς τὰ καθοδηγητικὰ μοτίβα τῶν μουσικῶν δραμάτων. Ὅπως καὶ ἂν τὰ ἐκμεταλλευθῆ κανεῖς, δὲν ἀποβάλλουν τὸ γόητρον. Καὶ σήμερον διὰ τοῦ στόματος τῆς πανελληνίου ψυχῆς λαλοῦμεν. Καὶ ἡ Ἀκαδημία τὰς πύλας της ἀνοίγει διὰ τὴν ψυχὴν αὐτὴν καὶ μὲ αὐτὴν πανηγυρίζει σήμερον. Θὰ εὐρίσκουν εὐκαιρίαν οἱ ρήτορες καὶ οἱ πολλοὶ κλητοὶ καὶ οἱ ὀλίγοι ἐκλεκτοὶ νὰ ψάλουν εἰς ὥρας λειτουργικὰς, καθὼς αὐταί, τὸ καθιερωμένον τροπᾶρι τὸ φέρον τὴν κατάνυξιν εἰς τοὺς πιστούς. «Αἰ ἰδέαι, εἶπεν ὁ ψυχολόγος, δὲν κρίνονται ἀπὸ τὰς ρίζας των, ἀλλ' ἀπὸ τὰς κορυφὰς των». Καὶ τὴν κορυφὴν τῆς ἰδέας πὸν πανηγυρίζομεν σήμερον τὴν βλέπομεν νὰ ἐγγίξῃ μὲ τὸ μέτωπόν της τὰ ἄστρα, καθὼς ἔβλεπεν ὁ ρωμαῖος λυρικὸς τὸ ἄσμα τοῦ Ἑλληνοῦ, τοῦ ἀφθάστου προτύπου του.

Εἰς τὸν «Δὸν Ζουάν» τοῦ Βύρωνος τὸ Τραγοῦδι τῶν Ἑλληνικῶν νησιῶν εἶναι τὸ ἐλεγειακὸν δοξαστικὸν τῆς δουλωμένης πατρίδος, καθὼς εἶναι ἡ κόκνειος κραυγὴ του μέσα εἰς τὸ Μεσολόγγι τὸ θριαμβευτικὸν της δοξολόγημα. Εἰς τὸ τραγοῦδι τῶν «Ἑλληνικῶν νησιῶν» ὁ ποιητῆς του πονεῖ, τοῦ δακρῦζόντων τὰ μάτια καθὼς βλέπει νὰ χορεύουν οἱ ὠραῖες παρθένες Ἑλληνίδες, πὸν τὰς ἐμοίωσαν ἡ Μοῖρα νὰ γεννήσουν, λέγει, καὶ νὰ βυζάξουν δούλους. Ἐμπνευσμένος Ἕλληνας μετὰ καιρὸν εἰς κάποιον ποίημά του τοῦ ἔτους 1860 καλεῖ τὰς Ἑλληνίδας νὰ τρέξουν εἰς τὸν τάφον τοῦ Βύρωνος, (ὁ ἀφελὴς λυριστῆς ἀηδονάκι τὸν ὀνομάζει μὲ τὸ ὑποκοριστικὸν τοῦτο, θωπευτικώτατον εἰς τὴν γλῶσσαν μας, τὸν ζοφερόν Μαρμφρέδον). Καλεῖ τὰς Ἑλλη-

νίδας νὰ τρέξουν εἰς τὸ μνημα του, νὰ γονατίσουν ἐκεῖ, νὰ τὸ φιλήσουν, καὶ νὰ τοῦ κρᾶξουν :

Ἄηδονάκι,

Γεννήσαμε τὴν Κλείσοβα καὶ τὸν Καραϊσκάκη.

Ἐπιμονὴ αὐτὸς στίχος μὲ τὴν ὑποβλητικὴν του παρατηρητικότητά προσιδιάζει περισσότερον ἀπὸ ῥῥὰς πολυστίχους καὶ περισσολόγους περιόδους εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς ἐπαναστατικῆς ἐποποιΐας. Μᾶς ἐνθυμίζουσι ὅτι ἐφθάσαμεν εἰς τὸ ἀκράτητον σημεῖον νὰ θεωρῶμεν ὡς τὸν κάλλιστον τρόπον τῆς ἀναπαυσιμότητος τῆς ὄχι τὰς ὀσονδήπουτ' ἐκφραστικὰς διακοσμητικὰς ἀναπτύξεις, ὅσον τὰς ἀστολίστους μαθηματικὰς ἀπαριθμήσεις, ὅσον τὰς ὡς ἀνατινασσομένης συμβολικὰς ὑπομνήσεις περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς. Καὶ διὰ τοῦτο πιστεύω πῶς τὴν εὐγλωττοτέραν προσφορὰν τιμῆς καὶ ἐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς Πατέρας τὴν ἀποτελοῦν τὰ γραμματόσημα τῶν πρωταγωνιστῶν ποῦ θὰ κυκλοφορήσουν, μετ' οὐ πολὺ, χάρις εἰς τὴν ὀργανωτικὴν Ἐπιτροπὴν ἐπὶ τῆς Ἐκατονταετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας. Ὁ πανηγυρικὸς τοῦ Ἀγῶνος θὰ ἔπρεπε τώρα νὰ γίνετα ὡς νὰ εἶχεν ἀποσπασθῆ ἀπὸ σκαλισμένας ἐπιγραφὰς ὀνομάτων μαρμαρίνου μανσωλείου. Ἄλλ' ὅσον εὐτυχημένον εἰς τὴν περιεκτικότητά του καὶ ἂν εἶναι τὸ λακωνικὸν ἀνάκρασμα τοῦ 1860, φέρει τὴν σκέψιν καὶ πόσων ἄλλων ποῦ τὸ συντονίζουσι καὶ τὸ συμπληρῶνουν. Πόσαι μετ' αὐτοῦ ἀνακύπτουσι φυσιογνωμίαι, περιληπτικαί, ἀντιπροσωπευτικαί τάξεων, ἀτόμων, παλληκαριῶν, πολιτικῶν, προεστώτων καὶ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ. Ἐπροβάλλουσι ὁ ἀρματοῦλος καὶ ὁ γραμματικὸς. Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ διδάσκαλος. Ἄνδρες τοῦ σπαθιοῦ καὶ ἄνθρωποι τοῦ λόγου. Ὄνόματα, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, φημισμένα, παραδειγματικά. Οἱ ἀντρεωμένοι τῶν παραμυθιῶν περισσότερον παρὰ οἱ ξεχωρισμένοι τῶν ἱστορικῶν χρονικῶν. Ὄλίγα ὀνόματα ποῦ θὰ ὀμιλήσουσι δι' ὅλα τ' ἄλλα. Μιαούλης. Σαχτούρης. Κανάρης. Καψάλης. Μπότσαρης. Παπαφλέσσας. Τζαβέλας. Γρίβας. Ὁ Νικηταρᾶς. Ὁ Ἡλίας Μανρομιχάλης. Καὶ ποῦ τελειῶνει ἡ ποίησις καὶ ποῦ ἀρχίζει ἡ ἱστορία! Καὶ παρελαύνουσι ἐμπρός, ὁ σταυρὸς τοῦ παπᾶ, τὸ δαυλὶ τοῦ μπουρλοτιέρη, ἡ φουστάνελλα, τὸ καρνοφύλλι. Ἄτακτοι. Θρυλικοί. Δύσκολα πευδαρχοῦντες, εὐκόλα συγγεόμενοι εἰς τὴν προοπτικὴν τοῦ πίνακος. Ἰσοπε-

δωτικοί. Προσωπολάτραι. Πρωτογενείς. Ἡρωϊκοί. Ὀμηρικοί. Περισσότερον πλήττον τὴν φαντασίαν ἢ ὅσον σταματοῦν τὸν λογισμόν. Δύσκολα ἤμπορεῖς νὰ καταλάβῃς ἂν ἔρχονται νὰ κτυπήσουν τὸν ἀλλόφυλον, ἢ νὰ κτυπηθοῦν μεταξὺ των. Καὶ μέσα εἰς τὸν σάλαγον καὶ τὴν «πολέμια χλαλοῆ» ἀπαστρόπτοντα σημεῖα ἢ σκιεροὶ ἀποτεφρωμένοι ὄγκοι. Οἱ τόποι. Τοὺς περιέχουν ὁ Μωριάς, ἡ Ροῦμέλη, χώματα εἰς τὰ ὁποῖα ἡ ἱστορία διέτρεξεν ὅλην τὴν μουσικὴν τῆς κλίμακα τῶν περιπετειῶν καὶ τῶν θριάμβων. Τὰ νησιά. «Τὰ νησιά τῆς Ἑλλάδος, ὦ νησιά εὐλογημένα!» «ὅπου ἄνθισαν — λέγει ὁ ποιητῆς — οἱ τέχνες τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης!» Εἰς τὸ βᾶθος ὡς νὰ διαφυλάττον τὸ πολὺ τῆς φλογός των διὰ τὸ μέλλον, ἠφαίστεια. Ἡ Κρήτη, ἡ Μακεδονία. Καὶ ἡ Θεσσαλία καὶ ἡ Θράκη. Καὶ χειρονομίαι καὶ κινήματα πὺν ὁμοιάζουν ὕψηλά πτερυγίσματα. Ὁ Κολοκοτρώνης, προέχων ἵπποκένταυρος, βροντοφωνῶν τὸ σύνθημά του «Φωτιὰ καὶ Τσεκούρι» κατὰ κεφαλῆς τῶν φυγάδων καὶ τῶν προσκνηθέντων. Ἐνας λόγος τοῦ Γεωργίου Γενναδίου εἰς τὸ Ναύπλιον, θανατουργός. Ὁ Διάκος μὲ τὸ τραγούδι τοῦ Μαγιάπριλον εἰς τὸ μαρτύριόν του. Ἡ Ἔξοδος. Αἱ γυναῖκες μίαν ὥραν ἀρχήτερα, ἀληθινώτερα χειραφετημένα εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ ἠρωϊσμοῦ. Ὁ Κουντουριώτης προσφέρων εἰς τὸ Ἔθνος τὸ ἔχειν του. Ἐν ἀπερίγραπτον φίλημα πὺν τὸ ἀνταλλάσσουν δύο ἕως τότε ἄσπονδοι πολέμοι, Ζαΐμης καὶ Καραϊσκάκης. Οἱ τακτικοὶ τοῦ Φαβιέρου, τροφοδοτοῦντες μὲ μπαρούτι τὴν Ἀκρόπολιν. Ὁ Τρικούπης μὲ τοὺς ἐπιταφίους του, ὁ Μακρουγιάννης μὲ τὸ ἀρχεῖον του. Ὁ Κολοκοτρώνης μὲ τ' Ἀπομνημονεύματα τῆς Φυλῆς. Ὁ Φωτάκος, ὁ Περγραιβός. Θεμέλια διὰ τὰ κρίσματα τῶν ἱστορικῶν καὶ τῶν Αἰσχύλων τοῦ μέλλοντος. Εἰς τὴν ρίζαν αἱματοστάλακτις πυραμίδος οἱ Φιλικοί, ἢ πρόσκλησις τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου, ἡ θυσία τοῦ Ρήγα, τὸ μαρτύριον τοῦ Πατριάρχου. Ἡ καθιέρωσις εἰς τὴν Ἀγίαν Λαύραν μὲ τὸν Γερμανόν. Εἰς τὴν κορυφὴν ὁ Καποδίστριας, μεγαλομάρτυς τῆς ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως. Ὁ Κοραῖς ἀναγεννᾷ τὴν Παιδείαν καὶ εἰς τὸν ἄλλον πόλον ὁ Σολωμὸς ἀναδημουργεῖ τὴν ποίησιν.

Καὶ συμπληρώνοντ' ἑκατὸν ἔτη ἀπὸ τὴν εἴσοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν

χορείαν τῶν ἀνεξαρτήτων Κρατῶν. Αὐθεντικὸς ἀνάδοχος τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λονδίνου. Ἀκολουθοῦν οἱ πρωτεργάται καὶ οἱ συντελεσταὶ τῆς ἀποκαταστάσεως. Προπέμπον οἱ λαοὶ ἀγαλλόμενοι. Πληβεῖοι, πατριζιοὶ, ἡγεμόνες. Ὅλοι ὅσοι ἐκίνησαν ἢ ἀνέτειναν τὰς χεῖρας ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων διὰ νὰ δρᾶσιν ἢ καὶ ἀπλῶς διὰ νὰ προσευχηθοῦν. Οἱ φιλέλληνες εἰς τὸν παλαιὸν καὶ νέον κόσμον μυριόργανος συμφωνία. Προεξάρχουν, ὡς νὰ φαντάζονται πατρίδα των τοὺς δελφικοὺς βράχους οἱ φοιβόληπτοι ποιηταί. Ἐμεσουράει τότε ὅ,τι ὀνομάζεται εἰς τὴν ἱστορίαν ρωμαντισμός. Τὸ πολυσύνθετον ἐπαναστατικὸν παγκοσμίως τότε διαδεδομένον ἠθικὸν καὶ καλαισθητικὸν φαινόμενον, εἰς τὸ ὁποῖον προέχει τῆς ὑποταγῆς εἰς τὸν κανόνα ἢ ὀρμὴ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ αἰσθήματος. Ἀπὸ τὴν γωνίαν αὐτὴν ἡ Ἑλλὰς τοῦ 1830 προσβλεπομένη, φαίνεται ὡς νὰ ἐξεφύτρωσεν ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τοῦ ρωμαντισμοῦ. Εἶναι καθὼς τὰς ἀντιπαραθέτει ὁ Βίκτωρ Οὐγκὼ εἰς τὸ «Ναβαρίνον» του, ἡ Ἑλλὰς τοῦ Βύρωνος καὶ ἡ Ἑλλὰς τοῦ Ὀμήρου. Πράγματι μία καὶ ἀδιαίρετος ἡ Ἑλλὰς. Καὶ εἶναι ἡ μαγνητίζουσα ἐπιρροή της τόση, ὥστε καὶ τοὺς ἀετοὺς τῆς φαντασίας φέρει νὰ ἐκφράζονται ὡς ἄνθρωποι πρακτικοί, καὶ τοὺς θετικώτερον δρωῶντας νὰ τονίζουσιν τὸν λόγον ὡς ὑμνογράφοι. Ὁ Βύρων λέγει: «Δὲν ἦλθα εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ ἐπιδιώξω περιπετείας, ἦλθα διὰ νὰ βοηθήσω τὴν ἀναγέννησιν ἑνὸς λαοῦ ἀκόμη καὶ εἰς τὸν ἔκπεσμόν του ὁ λαὸς αὐτὸς φέρει τιμὴν εἰς ἐκεῖνον, πὸν ἔρχεται νὰ τοῦ γίνῃ φίλος». Καὶ ὁ λαμπρὸς μας Ἐϋνάρδος εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς ὑπογραφῆς τοῦ πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου γράφει πρὸς τὸν Καποδίστριαν: «Τὸ μέλλον καὶ ἡ θεία Πρόνοια θὰ κάμουν ὅ,τι ὑπολείπεται, δὲν ἀμφιβάλλω. Ἄς ἐὺχαριστήσωμεν τὴν θεῖαν Πρόνοιαν, δι' ὅ,τι ἔπραξε πρὸς χάριν σας. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν ὀρμώμενοι, χρεός εἶναι νὰ κράζωμεν, καὶ πάλιν καὶ μυριάκις νὰ ἀνακράζωμεν: ἀλληλοῦϊα!» Ἄλλ' ὅμως εἰς τὸ βάθος τῆς σκηνῆς ὁ πρωταγωνιστῆς τοῦ δράματος, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, τὸ σύνθημα καὶ ἡ σφραγίς, οἱ πατέρες μας! Αἱ Ἀθηναῖοι τῶν ἀρχαίων εἶχον ἰδρυμένον βωμὸν εἰς τὸν «ἄγνωστον θεόν». Προσφάτως ἐτονίζετο ὅτι ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι ἀκολουθία καὶ συμπλήρωσις τῶν πολιτικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν ἰδεωδῶν τῶν Ἑλλήνων. Ὅ,τι μετὰ τὸν μεσαιῶνα ὀνομάζομεν Ἀναγέν-

νησιν, εἶναι, εἰς τὴν ἀκριβῆ ὀνομασίαν του, ἢ Ἀναγέννησις εἰς τὴν Εὐρώπην τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος. Καὶ ἡ Ἀναγέννησις αὐτὴ δὲν ἐπερατώθη μέχρι τῆς σήμερον. Μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον θὰ ἔλεγέ τις ὅτι τοὺς βωμοὺς τῶν ἀγνώστων θεῶν τείνουν νὰ διαδεχθοῦν, παραλλήλως πρὸς τὰ δημοκρατικὰ ἰδεώδη, οἱ βωμοὶ τῶν ἀγνώστων στρατιωτῶν. Ἡμεῖς πρὸ πάσης ἱεροτελεστίας, ὅπου καὶ ἂν κατευθυνόμεθα, θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχωμεν ἰδρωμένους τοὺς βωμούς, διὰ τὴν λατρείαν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι, καθὼς ἀναφέρει ὁ χρονογράφος ἐποποιός, ἔκαμαν νὰ φύγουν στρατοὶ τὴν δίκελλαν ζευγυτῶν καὶ στόλοι τὴν κώπην λέμβων.

Ὅμως πρόσωπα καὶ πράγματα, ὁσάκις ἀπὸ τοὺς βυθοὺς τοῦ παρελθόντος ἐπανέρχονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ποτὲ δὲν εἶναι ὀλότελα τὰ ἴδια. Καὶ τὰ προσβλέπομεν ὁμοῦ τὰ αὐτὰ καὶ παραλλάσσοντα, καὶ ὡς ἀφορμὰς δι' ἐπανόδους εἰς γνωστὰ καὶ ὡς ἀφετηρίαν διὰ νὰ μᾶς ἀνοίξουν ὀρίζοντας. Ἄλλως τε καὶ ἡ περίοδος τὴν ὁποίαν πανηγυρίζομεν, καὶ μὲ ὅλον τὸν φωτιστὴν μὲ τὸν ὁποῖον περιβάλλει τὴν Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ μὲ ὅλας τὰς ἕως τώρα περὶ αὐτὴν σπουδὰς χρονογράφων καὶ ἱστορικῶν, ποιητῶν καὶ στοχαστῶν, εἶναι ἀκόμη, καὶ εἰς πολλὰς λεπτομερείας της, ὑποκείμενον ποίας καὶ πόσης ἐργασίας ἐξερευνητικῆς! Ἄν ἐλέχθη ποτὲ ἀπὸ μέρους ἐξόχου κοινωνιολόγου, περὶ τῆς μεγάλης Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ὅτι ἀκόμη δὲν ἐγράφη ἡ ἱστορία της, περισσότερον διὰ τὸν αὐστηρὸν κριτὴν τὸ χρονικὸν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος θὰ κάμνη ἐντύπωσιν γεωγραφικοῦ χάρτου, τοῦ ὁποίου ἐκτάσεις ἱκαναὶ πρέπει νὰ σημειῶνονται ὡς ἀνεξερεύνητοι. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἐργατῶν ποὺ φέρουν εἰς φῶς μὲ τὴν ἀναδιφῶσαν δίκελλαν νέα ἀντικείμενα ἢ προσαρμόζουν ἀγνωστα μαρτύρια εἰς τὰ γνωστὰ καὶ οἱ φιλοσοφικοὶ τῆς ἱστορίας καὶ οἱ ἀπὸ περιωπῆς ἐξετασταὶ διαφορετικὰ φωτίζουν μὲ τοὺς λύχνους των καὶ γεγονότ' ἀκόμη ὡς ἐξακριβωθέντα πιστευόμενα. Ἄλλοτε προσπαθοῦν νὰ προσαρμόσουν τὰς θεωρίας των εἰς τὰ πράγματα, ἄλλοτε ἀγωνίζονται, μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, νὰ ὑποτάξουν τὰ πράγματα εἰς τὰς ἀπόψεις των, ἀκόμη καὶ στενοχωροῦντες καὶ στρεβλώνοντες ἐκεῖνα. Ὑπάρχουν ὅμως γεγονότα, τὰ ὁποῖα καὶ μὲ ὅποιονοδήποτε φακὸν προσβλεπόμενα καὶ μὲ ὅποιονοδήποτε μεθόδον ἐξερευνηόμενα, διατηροῦν, παρ' ὅλας τὰς βιασίνας ποὺ ὑφίστανται, κάποιον

χαρακτηριστικὸν ἀπαραχάρακτον. Τοῦτο ἀποκαλύπτεται εἰς ὄσους ἡ αἰσθητικὴ ἀλήθεια εἶναι ἡ προέχουσα. Δι' ἐκείνους ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Παλιγγενεσίας, εἴτε ἀναδύεται ἀπὸ τῶν ἀποκρύφων θείας προνοίας, εἴτε ἀνακύπτει ἀπὸ τὰ ὀρθολογικὰ δεδομένα ἀναποδράστου νόμου, εἴτε ἐκτυλίσσεται διὰ τῶν κινήτρων τοῦ λεγομένου ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ, δὲν παύει νὰ ὑπάρχη ὡς ὠραιότης. Καὶ εἶναι πραγματικὴ, διότι εἶναι ὠραία. Ἄλλὰ καὶ ἡ ἀλήθεια τῶν πραγμάτων, ὅποιαδήποτε, χρειάζεται, πολὺν χρειάζεται νὰ διατηρῆ κάποιαν ἐὺλυσίαν, δοκιμαστήριον καὶ αὐτὴν τῆς ζωτικότητός της, ὀργανικῆς, καὶ νὰ παρουσιάζεται καὶ νὰ κινῆται εἰς εὐρύχωρα περιβάλλοντα, καὶ νὰ συντονίζεται, ὅσον εἶναι τοῦτο δυνατὸν, καὶ νὰ συγχρονίζεται. Εἶναι ἡ σπουδαιότερα ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν τὸ παρελθὸν προσφέρει εἰς τὸ παρόν. Ὡς νὰ ἀντέλεγεν εἰς τὸ βαθὺν ρητὸν τοῦ φιλοσόφου «Οἱ νεκροὶ μᾶς κυβερνοῦν», ἐσημειώοντο πρὸ χρόνων εἰς περισπούδαστον μελέτην: «Χρειάζονται νέοι θεοὶ διὰ νὰ κατακτήσουν τὴν ζωὴν. Οἱ παλαιοὶ δὲν ἀναζοῦν». Ἄλλ' ἂν στοχαστικώτερον προσβλέψωμεν τὴν ἰδέαν, ἠμποροῦμεν νὰ προσαπαντήσωμεν: «Νεκροὶ δὲν ὑπάρχουν.» Ὅλα ζοῦν εἰς τὸν κόσμον. Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἔγκειται, ἀπὸ τὸν ἀνθρωπὸν ἐξααρτᾶται ἡ δύναμις ἡ ζωοποιός».

Ποῖος δὲν γνωρίζει τὸ παλαιῦκὸν τραγούδι μετὰ τὴν Ἄλωσιν :

Σημαίνει θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἔπουράνια,
σημαίνει κ' ἡ ἀγία Σοφία, τὸ μέγα μοναστήρι.

Ἡ Δέσποινα ταράχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.

Φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ κι ἀπ' Ἀρχαγγέλου στόμα :

«Σώπασε, Κυρὰ Δέσποινα» καὶ μὴ πολυδακρύξεις :

Πάλι, μὲ χρόνια, μὲ καιροὺς, πάλι δικά σας εἶναι.

Τοὺς στίχους τούτους δὲν ἠμποροῦσαν ἄλλοτε, ἴσως καὶ σήμερον δύσκολον νὰ τοὺς ἀκούσῃ ἑλληνικὴ καρδιά χωρὶς νὰ τὴν ραγίσῃ κάποια συγκίνησις. Εἶναι τὸ αἶσθημα πὸν κυριεύει τὴν ψυχὴν, ἀκόμη καὶ ἀκαθόριστον, ἀκόμη καὶ εἰς τὴν κακὴν του ὥραν, διὰ νὰ τὴν σηρίξῃ, ὅσον καὶ ἂν κλονίζεται, μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὸ ἰδανικόν. Εἶναι εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς ἱστορίας μας ἡ Μεγάλῃ Ἰδέα. Ἄλλ' ὁ Ἀρχαγγελικὸς χρησμός δὲν εἶναι διὰ νὰ παραμένῃ περιορισμένος εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὸν τόπον τῆς ἐμφανί-

σεώς του, κατωχρωμένος μέσα εις τὸ ἱστορικόν του πλαίσιον, ὡς μέσα εις γυναικεῖον στηθόδεσμον. Τὰς Μεγάλας Ἰδέας τὰς ζοῦν τὰ Ἕθνη τὰ δοξασιμέν' ἀπὸ τὴν ἱστορίαν των, καὶ διακυμαινομένας καὶ πρωτεϊκάς, διὰ νὰ τὰ ζήσουν καὶ ἐκεῖναι τὰ Ἕθνη. Ἐγράφη: «Αἱ μορφαὶ ἀλλάζουν, τὸ ἰδανικὸν παραμένει». Τὸ σήμαντρον θὰ τὸ σημαίνει θεός, ἢ Κυρὰ Δέσπονα θὰ ταράζεται καὶ θὰ δακρύζει, θὰ παρηγορῆται, ἀποκαλυπτικὴ θὰ ἐπιφαίνεται, θὰ ἐμπνέη τὴν καρτερίαν, τὴν ὑπομονήν, τὴν προσδοκίαν, ὡς νὰ μᾶς λέγει: ὅσα μᾶς φεύγουν, θὰ ξαναγυρίζουν, καὶ μὲ χρόνια καὶ μὲ καιρούς, φθάνει νὰ τὸ πιστεύωμεν καὶ νὰ τὸ θέλωμεν. Ἡ Ἑλλάς θὰ ἀναγεννᾶται μὲ τὰ ἠθικὰ προστάγματα πάντα καὶ πατροπαράδοτα καὶ νεοπαραδομένα. Τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ Πολέμου ἀδύνατον κανεὶς νὰ τὴν φαντασθῆ. Ὅμως ἀρχίζομεν νὰ τὸ φανταζώμεθα τὸ βάντρον του ὄχι ἀπαρασάλευτον, ὡς πρὶν αἰσθανόμεθα ὅτι ἀποβάλλουν μέγα ποσὸν ἀπὸ τὸ κῶρος των οἱ διαλαληταὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀναγκαιότητος τοῦ τέρατος. Ἡ Ἀνδρομέδα Εἰρήνη ὡς νὰ εἶναι εἰς τὴν διάκρισίν του ἀκόμη. Ἀλλ' εἰς τὴν ὄψιν της ἀνθίζει χαμόγελο. Εἶναι ὡς ἡ ἀκούη νὰ βουτίζον τὰ περὰ τοῦ Πηγάσου, ἐπάνω εἰς τὸν ὁποῖον ἴσως ἔρχεται ὁ λυτρωτής. Καὶ μοῦ ἐνθυμίζον τὰ περὰ, μοῦ ἐνθυμίζον τὴν μεγίστην τῶν κατακτήσεων τῶν νέων καιρῶν, τὸν μέγιστον τῶν θριάμβων τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως. Εἶναι ἡ ἀεροπορία. Χθὲς ἀκόμη ὁ Ἕλλην πρωθυπουργὸς ἐτόνιζεν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ ἀεροδρομίου τὰ ἀνυπολόγιστα εὐεργετήματά της. Εἰς τὰ 1917 ἔξοχος ἀνὴρ φυσιολόγος εἰς μελέτην του περὶ τῆς «Βιολογίας τοῦ Πολέμου» καταγγέλλον ὡς ἀβάσιμα πολλὰ πιστευόμενα περὶ ἐκείνου ὡς περὶ νόμου ἱστορικῶ ἀπαραβάτου, μεταξὺ ἄλλων, ὡς νὰ ἦσαν ὁ ἀντέρωσ καὶ ὁ ἔρωσ, δύο πολέμους ἐξεχώριζε, τὸν πόλεμον τὸν ἐξολοθρευτήν καὶ τὸν πόλεμον τὸν δημιουργόν. Εἰς τὸ μέσον τῶν δύο τούτων στοιχείων ἔχει τὴν θέσιν της ἡ δύναμις τῆς ἀεροπορίας καὶ τὰ δύο τὴν διεκδικοῦν. Ἄς εὐχηθῶμεν νὰ καταστοῦν ἀδύνατοι αἱ ὑπηρεσίαι της εἰς τὸν ὄλεθρον, τόσον περισσότερον, ὅσον δι' ἐκείνων θὰ ἐσημειώητο πιθανὸν τὸ τέλος ἑνὸς κόσμου ἄς εὐχηθῶμεν νὰ βαρύνονν θαναματουργοὶ τελειωτικῶς αἱ ὑπηρεσίαι της εἰς τὴν πλάστιγγα τοῦ δημιουργοῦ στοιχείου. Μεγάλῃ Ἰδέᾳ εἶναι καὶ πρέπει νὰ

εἶναι ἢ βαθμιαία, πολύμοχθος, ἠρωϊκὴ, μαρτυρικὴ, οὐδέποτε αὐτάρκης, εἰς τὰ ἔμπροδ πάντοτε βλέπουσα πάλῃ πρὸς ἀνάπτυξιν, πρὸς βελτίωσιν, πρὸς ἐπικρατίησιν. Ἡ Κυρὰ Δέσποινα μὲ τοὺς ἀγγέλους της καὶ μὲ τοὺς ἱερεῖς της, πού εἶναι οἱ μεγάλοι διανοούμενοι καὶ οἱ μεγάλοι κυβερνηταί, δίδει τὸ σύνθημα, προάγει, μὲ τὴν παθητικὴν λατρείαν, καὶ τὴν σταυροφορίαν τὴν ἐνεργόν. Αἱ ιδέαι ἐπικρατοῦν ὁσάκις γίνονται θρησκειαί. Τὰ σήμαντρα τοῦ Μεγάλου Μοναστηριοῦ καὶ τὰ δάκρυα τῆς ὑπερμάχου εἶναι ὑπὲρ πάντα συνθήματα πρὸς γένεσιν τῆς λυρικῆς ἐκείνης διαθέσεως, ἢ ὁποία, εἴτε ἀπὸ τὰ ἄτομα εἴτε ἀπὸ τὰς μάζας πηγάζει, εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὰ γεμίσει τὴν ἀτμόσφαιραν τῶν λαῶν μὲ τὸν ἐνθουσιασμόν, πού εἶναι τὸ τηλανγὲς μέτωπον τῆς ἐνεργείας.

Εἶναι πολὺ πλησίον εἰς τὸ ἔτος, τοῦ ὁποίου τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον πανηγυρίζομεν, ἢ 25 Μαρτίου τοῦ 1838. Μία κυρία τῶν τιμῶν τῆς πρώτης Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων ἀντίκρουζεν ἀπὸ τὸ παράθυρόν της τὴν ἐορτάσιμον νυκτερινὴν φωταίαν. Μέγας Σταυρὸς ἀπὸ καιόμενα ξύλα μεταξὺ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἀνκαρητιοῦ ἔρριπτεν εἰς τὰ πέριξ τὴν λάμπριν του. Εἰς τὴν εὐαίσθητον συμπολίτιν τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Χάϊνε ἢ ἀκτινοβολία τοῦ σταυροῦ ἐνέπνευσε στίχους, οἱ ὅποιοι καταλήγουν ὡς ἐξῆς: «Γλυκὺ φῶς ποῦ φωτίζεις »καὶ δὲν θαμβώνεις, ἱερὴ ἐγγύησις εἶσαι δι' εὐτυχέστερον μέλλον!» Ὁ,τι βαρῖα »στενάζει ἀκόμη στὸ σκοτάδι πνευματικῆς νυκτός, γρηγόρα θὰ στραφῆ μετὰ »χαρᾶς πρὸς τὰς ἀκτῖνάς σου». Ὑστερον ἀπὸ ἑκατὸν χρόνους ἠμποροῦμεν τὰ ὑπερηφανευόμεθα. Πόσα ἐδάφη πνευματικῆς νυκτός ἐφωτίσθησαν ἀπὸ τότε! Ἀλλὰ καὶ πόσα ἔχασαν ἀπὸ τότε τὰς ἀκτῖνάς των! Τὸ ποιηματάκι τοῦ Σταυροῦ εὐρίσκειται εἰς σειρὰν ἐπιστολῶν πρὸς φίλην τῆς ἀειμνήστου κυρίας, ἢ ὁποία μετ' ὀλίγον ἐδῶ ἀπέθνησκε καὶ ἐθάπτετο ἐδῶ. Αἱ ἐπιστολαὶ της, περιέχουσαι ἀξιαναγνώστους πληροφορίας περὶ τῶν χρόνων ἐκείνων, εὐρίσκονται μεταφρασμέναι εἰς ἓνα τόμον τοῦ «Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας». Ἐὰν κανεὶς συγκρίνει τὰς ἐπιστολάς αὐτὰς τοῦ 1838 πρὸς δημοσιεύματα πρόσφατα περὶ Ἑλλάδος καὶ τῶν Ἀθηνῶν ξένων δημοσιολόγων θὰ ἠμποροῦσε τὰ νομίσει ὅτι γίνεται λόγος περὶ ἄλλης χώρας, ἐὰν ἢ ἀντίληψις ὅτι πρόκειται περὶ τῆς αὐτῆς δὲν ἦτο ἀρκετὴ διὰ τὰ ἔμπνεύση,

μὲ κάποιαν γλυκύπικρον μελαγχολίαν, μίαν ὑπερήφανον χαράν. Δὲν εἶναι μόνον ἡ ἀπόστασις τῶν ἑκατὸν χρόνων, ἡ ὁποία, ἀκριβῶς διότι μᾶς εἶναι παρ' ὄλον της τὸ μᾶκρος ἀρκετὰ πλησίον, μᾶς γεννᾶ συγκίνησιν, ὅσον δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ μᾶς συγκινήσουν χιλιετῆ παρελθόντα· εἶναι ὡς νὰ βλέπωμεν ἀκόμη γνωρίμους σκιὰς νὰ περυνγίζον ἀνωθέν μας. Ἄλλ' ἡ χαρά, ἡ ἐν ταυτῶ μελαγχολικῇ καὶ ὑπερήφανος, πηγάζει περισσότερον ἀπὸ τὸ ὅτι κατὰ τὸ ἑκατονταετήριον διάστημα ἡ Ἑλλάς ἔπαιε τὰ ποτήρια γεμᾶτα καὶ τῶν εὐτυχιμάτων καὶ τῶν συμφορῶν, καὶ κατακτυπημένη ἐγονάτισε καὶ τρισεύελπις ἀνεστηλώθη. Καὶ εἶναι σήμερον Ἡ ΜΙΑ ΕΛΛΑΣ καὶ πάλιν, ἡ ἁγία Γῆ, μὲ περισυναγμένα τὰ τέκνα της, καθὼς ἡ ὄρις περισυνάγει τοὺς νεοσσούς της. Ἐμπιστεύεται τὰς τύχας της εἰς τοὺς τεταγμένους πρὸς τοῦτο καὶ ἀγωνίζεται νὰ στερεώσῃ τὸ βῆμά της καὶ νὰ τὸ συντονίσῃ πρὸς τὰ κυρίαρχα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην ἰδανικά, τῶν ὁποίων ὡς ἐξ οὐρανοῦ ἀνατέλλει εὐδαίμων σημεῖον ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν. Ἀλλὰ ἡ σήμερον ἂν εἶναι ἡμέρα ἀναδρομικῆ, εἶναι καὶ μαζὶ καὶ περισσότερον δοξαστικῆ παντός, καὶ προσώπου καὶ πράγματος, πὺν συνεδέθη, καθ' ὅποιονδήποτε τρόπον, πρὸς τὴν ἀνάμνησιν καὶ πρὸς τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος. Εἰς ὅλους ὅσοι τὴν πατρίδα κατὰ κατορῶνς ὑπῆρέτησαν, — διότι παρὰ τὴν δόξαν τοῦ νὰ δημοουργῆς ὑπάρχει καὶ ἡ δόξα τοῦ νὰ ὑπηρετῆς, — καὶ μὲ τὴν φιλοδοξίαν καὶ μὲ τὴν διάθεσιν νὰ κατορθώσουν τὸ καλόν, καὶ εἰς τὰς εὐτυχίας των καὶ εἰς τὰς ἀτυχίας των, τιμὴ καὶ σέβας καὶ συμπάθεια. Δόξα εἰς ὅλους, «ὅτι πολὺ ἠγάπησαν». Καὶ εἶναι δίκαιον καταλήγων νὰ μνημονεύσω τοὺς λόγους Ἑλληνολάτρου ἐκ τῶν εὐγενεστάτων, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἐτιμήθη παρ' ἡμῶν ὅσον ἔπρεπε. Εἶναι ὁ *Louis Menard*, φιλόσοφος συγγραφεὺς τῆς «Ἑλληνικῆς πολυθείας» καὶ τῆς «Ἡθικῆς πρὸ τῶν φιλοσόφων». Ἐγραφεν ὄχι πλέον εἰς τοὺς καιροὺς τοῦ Σατωβριάνδου καὶ τοῦ Κάνιγγος, εἰς τοὺς καιροὺς τῶν μεγάλων ρωμαντικῶν διαχύσεων. Ἐγραφεν εἰς ἄμοιρον περισσότερον ἔτος, εἰς τὸ 1897, προλογίζων γαλλικὴν μετάφρασιν μιᾶς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἀπὸ τὸν Ἀναστάσιον Γεννάδιον. Ἐλεγε: «Τὴν διανοητικὴν ἀγωγὴν, εἰς ὅλα της τὰ εἶδη, τὴν χρεωστοῦμεν εἰς τὰ μαθήματα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἡ νεωτέρα Ἑλλάς μᾶς ἔδωκε κάτι περισσότερον ἀπὸ μαθήματα· παρεσκεύασε

μὲ τὸ παράδειγμά της τὴν ἠθικὴν μυσταγωγίαν τοῦ μέλλοντος. Ὁ ἑπταετὴς πόλεμος τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν Ἀνεξαρτησίαν των εἶναι σελὶς ἐνδοξοτάτη εἰς τὰ χρονικά της ἀνθρωπότητος. Δὲν εὐρίσκω τίποτε τόσον ὠραῖον εἰς τὴν καθολικὴν ἱστορίαν, ὅσον ὁ ἡρωϊσμός πρὸς ἀνεπτύχθη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη ἀπὸ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τὴν ἐπανακτῆσιν τὴν ἐλευθερίαν του». Καὶ κατωτέρω μὲ τὸ ἀκτινοβόλημα μιᾶς προφητείας, αὐτά: «Ὁ θρίαμβος τῶν Ἑλλήνων ἴσως θὰ ἐπιβραδυνθῇ. Διότι ἡ Νέμεσις πολὺ ἀργοπορεῖ. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο θὰ εἶναι καὶ ὁ θρίαμβος πολὺ ἐνδοξότερος, καὶ οἱ μέλλοντες ἱστορικοὶ θὰ θέσουν τὴν νέαν Ἑλλάδα εἰς τὸ πλευρὸν τῆς ἀρχαίας».

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

ΑΠΟΝΟΜΗ ΒΡΑΒΕΙΩΝ

Τὸ ἔργον τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως εἶναι πεζόν. Νὰ ἐξαγγείλω εἰς τίνας ἀπένευμε καὶ πάλιν ἡ Ἀκαδημία τὰ ἱστορικά, γλωσσικά, ποιητικά καὶ καλλιτεχνικά ἔπαθλα γενναίων χορηγῶν καὶ πρῶτον καὶ πρὸ πάντων τὸ βραβεῖον τῆς Ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας.

Ἀλλὰ τὴν σιγμὴν ταύτην, ἔχων θερμὴν ἀκόμη τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν λόγων τοῦ Προέδρου ποιητοῦ, αἰσθανόμενος βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην πρὸς ἐκείνους, ὅσοι ἐθυσίασαν ἀπὸ 109 ἐτῶν πᾶν ὅτι πολῦτιμον εἶχαν διὰ τὴν παραδῶσιν τὴν πατρίδα «πλείω καὶ ἀρείω», μεγαλυτέραν καὶ καλυτέραν, ἀπενίζων πρὸς ἐπιφανεῖς ἄνδρας ἀντιπροσωπεύοντας ἕκαστον μίαν ἐποχὴν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸ ἄνθος τῆς ἡμετέρας κοινωνίας, ἐρωτῶ ἂν τὸ βραβεῖον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς αὐτοθυσίας δὲν ἀνήκει εἰς ὅλον τὸν πολυπαθῆ Ἑλληνικὸν λαόν, τὸν δημιουργήσαντα—γνωρίζομεν διὰ ποίων θυσιῶν—τὴν τρίτην Ἑλλάδα τῆς ἱστορίας.

Ὁ Κωνσταντῖνος Παπαροηγόπουλος περιγράφων τὴν κρίσιν τῶν τρομερῶν ἐτῶν 1825, 1826 καὶ 1827, ἀπὸ τῆς καταστροφῆς τῶν Φαρῶν μέχρι τῆς ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου, ἔγραφε τὰ ἀκόλουθα: «Δὲν ἀγαπῶ τὰς ὑπερβολάς, ... τὸ ψιμύθιον τῆς ἱστορίας ἐπὶ τοσοῦτον ὅμως χρόνον συζήσας...

μετὰ τοῦ ἀρχαίου, τοῦ μέσου καὶ τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ, ἡμπορῶ νομίζω νὰ εἶπω ὅτι... οὐδέποτε ὑπῆρξε λαμπρότερος ἢ κατὰ τὴν ἀποφράδα ἐκείνην περίοδον. Ὅχι, οὐδέποτε, οὐδ' ἐπὶ τῶν πολυμυνήτων ἐκείνων χρόνων, καθ' οὓς ἐπῆλθεν... ἡ δυσσαρῖθμητος τοῦ Ξέρξου στρατιά. Ὁ θάνατος τοῦ Λεωνίδου, ἡ ἐθελουσία τῶν Ἀθηναίων, ἡ ἐν Σαλαμίῳ ναυμαχία ὑπῆρξαν βεβαίως ἔργα μεγάλα· ἀλλὰ ἡ κρίσις ἐκείνη δὲν διήρκεσεν εἰμὴ μῆνας τρεῖς, ἐνῶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἡ ὀλεθρία κρίσις παρετάθη ἐπὶ τρία καὶ πλέον ἔτη. Γυναῖκες καὶ πρεσβῦται κατέφευγον εἰς τὰ βουνὰ εἰς τὰ σπήλαια, εἰς τὰ τενάγη, ἐδίψων, ἐροίγουν, ἔθνησκον, ἐξηγδραποδίζοντο, ἀλλὰ δὲν ὑπετάσσοντο, δὲν παρεδίδοντο».

Ἀλλὰ τὰ αὐτὰ περὶ τοῦ θὰ ἔγραφεν ὁ ἐθνικὸς ἱστοριογράφος διὰ τὴν δεκαετῆ ἀπὸ τοῦ 1912 μέχρι τοῦ 1922 «κρίσιν», διὰ τὰς λαμπρὰς νίκας τοῦ 12 καὶ 13, τὴν αἴγλην τοῦ 18 καὶ 19 καὶ θὰ ἦτον ἴσως εὐγλωττότερος ἢ τοῦ ἐπέπωτο νὰ περιγράψῃ τὸν ἐθνικὸν σεισμόν τοῦ 1922. Πόση καὶ πάλιν ἀπεδείχθη ἡ ὑπομονή, ἡ φιλαδελφία, ἡ ἐργατικότης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τοιαύτας τεραστίας συμφορὰς τὴν συμπάθειαν τῶν ἱστοριογράφων, καθὼς εἶδαμεν, δὲν κινοῦν οἱ ἀρχηγοί, οὐδὲ τὰ Ἐπιτελεῖα καὶ τὰ Ὑπουργεῖα, ὅσον οἱ ταπεινοὶ πληθυσμοί, οἱ στρατιῶται, οἱ νοσοκόμοι, οἱ γέροντες, αἱ γυναῖκες, τὰ παιδιά, ὅλον τὸ ἄγνωστον καὶ σιωπηλὸν πλῆθος τῶν μαρτύρων, οἱ σφζόμενοι ἀνώνυμοι Αἰνεῖαι, οἱ βαστάζοντες τὰς ἀναμνήσεις καὶ τύχας καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν Ἑθνῶν.

Καὶ ἀκριβῶς οἱ κοσμούμενοι ἐφέτος μὲ τὰ βραβεῖα τῆς Ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας ἀνήκουν εἰς τὴν μετριόφρονα ταύτην τάξιν τὴν ἐκτελοῦσαν τὸ καθήκον τρόπον τινὰ ἐξ ἐνστίκτου, «ἐν ἀφελότητι καρδίας», ὡς λέγει ὁ Εὐαγγελιστής.

Ἡ Δις Ἀγγελικὴ Φικιώρη ὑπηρέτησεν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυνδροῦ Σταυροῦ ἀπὸ τοῦ 1914 εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Θεσσαλονίκης, τὸ 1918 εἰς τὸ Χειρουργεῖον τοῦ μετώπου καὶ ἐκεῖθεν ἠκολούθησε τὴν νικηφόρον στρατιὰν εἰς τὴν Δράμαν καὶ τὴν Ὀδησσόν, ὅθεν δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποπλεύσῃ, πρὶν ἐπιβιβασθῆ καὶ ὁ τελευταῖος τραυματίας. Τὸ 1919 εἰργά-

ζετο εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατόπιν εἰς τὴν Βραΐλαν, τὸ 1920 εἰς τὴν Σμύρνην, τὸ 1921 εἰς τὴν Προῦσαν. Ἐκ τῆς καταστροφῆς εἰργάζετο εἰς τὸ Προσφυγικὸν νοσοκομεῖον τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τοῦ Μαΐου τοῦ 1924, ὁπότε κληθεῖσα ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἰατρείου τῆς Καισαριανῆς. Ἐκ τοῦ 1926 εἶναι ἡ διευθύνουσα ἀδελφὴ τοῦ Ἐὐαγγελισμοῦ. Ἐκ τῆς εἰργασθῆς ἡ χριστιανὴ αὕτη Σπαρτιατὶς; Φθάνει νὰ σᾶς εἴπω ὅτι ἐξ φορᾶς μετέδωκεν εἰς ἀρρώστους τὸ αἷμα τῶν φλεβῶν της. Τὸ σπῆθος της κοσμοῦν ἤδη τὸ μετάλλιον τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας, ὁ πολεμικὸς σταυρὸς, τὸ μετάλλιον τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τὸ διεθνὲς παράσημον τῆς Φλωρεντίας Ναϊτιγκέιλ. Πλησίον των ἂς ἀναρτήσῃ τελευταῖον, ἀλλ' ὄχι ἐλάχιστον, τὸ Ἀκαδημαϊκὸν μετάλλιον τῆς Ἀρετῆς καὶ τῆς αὐτοθυσίας, καὶ ἡ ὅλη δροᾶς της γενναίας ἀδελφῆς καὶ τῆς πέρυσι βραβευθείσης Δίδος Βασιλοπούλου ἂς παραμείνουν ὡς ὑπόδειγμα τῶν νεωτέρων νοσοκόμων, ἃς θὰ περιποιηθῶν εὐτυχέστερον Ἑλληνικὸν στρατόν.

Τὸ αἷμα του ἔδωσε καὶ ὁ στρατιώτης Καισαρλῆς Δημήτριος τοῦ Ἐυστρατίου, καὶ αὐτὸς ὄχι μίαν φορᾶν. Δηλαδή α', 600 γραμμ. εἰς στρατιώτην πάσχοντα ἐκ βαρυντάτου τυφοειδοῦς πυρετοῦ καὶ β', 900 γραμμάρια εἰς ἄλλον πάσχοντα ἐκ βαρυντάτης σηψαιμίας. Ἐκ τῆς φοβερώτερον, Κύριοι, εἶναι ὅτι ἐδέχθη καὶ ἐνοσοποιήθη κατὰ τῆς στρεπτοκοκκικῆς λοιμώξεως, ὑποστὰς πολλοὺς ἐμβολιασμούς, διὰ νὰ χορηγήσῃ τὸ ἄνοσον αἷμα του εἰς πάσχοντας λοιμώξιν τοιαύτην.

Τέλος τὸ Ἐθνικὸν Συμβούλιον τῶν Ἑλληνίδων προέτεινε τὴν βραβευσιν τῆς γηραιᾶς Σμυρναίας κ. Ἐλένης Ἐυστρατιάδου, ἡ ὁποία, καθὼς μᾶς ἐπιστοποίησαν αἱ ἀρμόδια Ἑλληνικαὶ ἀρχαί, ἠλευθέρωσεν ὑπὸ τὸ Τουρκικὸν καθεστὸς φυλακισμένους χριστιανούς καὶ ἐνέδυν αὐτούς, συντρέχουσα κατὰ μῆνας δυστυχεῖς, ἄπορος αὐτὴ ἀπόρους. Ἀληθῶς εὐαγγελικὴ ἀγάπη τοῦ πλησίον. Ἡ Ἀκαδημία θέλουσα καὶ ὑλικῶς νὰ ἀνταμείψῃ τὴν Κυρίαν Ἐυστρατιάδου καὶ τὸν γενναῖον στρατιώτην, διανέμει ἐξ ἰδίων εἰς καθένα 3 χιλ. δραχμῶν. Τὸ ἐρχόμενον ἔτος τὸ βραβεῖον τῆς Ἀρετῆς θὰ εἶναι πολὺ ἀδρότερον, ἐκ τῆς γενναίας δωρεᾶς τοῦ ἀειμνήστου Ἀλεξάνδρου

Μαυρογένους εἰς μνήμην τοῦ Στεφάνου Μαυρογένους καὶ τῆς Μαντοῦς.

Ἄλλ' ἐκτὸς τῆς αὐτοθυσίας ἡ Ἀκαδημία, βλέπουσα καὶ ἀπώτερον, τιμᾷ καὶ ἄλλας ὑπηρεσίας, ἐξ ἴσου ἀναγκαίας εἰς τὰ Ἑθνη. Δηλαδή τὴν συστηματικὴν καλλιέργειαν μεταξὺ τῆς νέας γενεᾶς τῶν πατροπαραδότων ἀρετῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐμεγαλοῦργησεν ἡ Ἑλληνικὴ φυλή.

Ἡ κ. Πηνελόπη Σ. Δέλτα, ἡ κόρη τοῦ Ἐμ. Μπενάκη, διὰ ὅκτὸ μέχρι τοῦδε τόμων κηρῦσει εἰς μεγάλους καὶ μικροὺς τὸ Ἐναγγέλιον τοῦ ἔφεστιου της Θεοῦ, τοῦ Θεοῦ τῆς φιλοπατρίας καὶ φιλανθρωπίας. Εἰς τὰ διηγήματά της «Γιὰ τὴν Πατρίδα» καὶ «Τὸν καιρὸ τοῦ Βουλγαροκτόνου» καλλιεργεῖ τὴν εὐγενῆ φιλοπατριαν. Ὅ,τι πρέπει ἰδιαίτερος νὰ ἐξαρθῆ εἶναι ἡ ἀρχαϊκῶς Ἑλληνικὴ ἀμεροληψία τῆς συγγραφέως, δηλαδή ἡ ἀναγνώρισις καὶ τῶν προτερημάτων τοῦ ἐχθροῦ, ὅπου δῆποτε τὰ εὐρίσκει. Κατόπιν μὲ τὰ «Παραμύθια» της τὰ προωρισμένα διὰ παιδιὰ, διδάσκει τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῆς θελήσεως. Τέλος ἡ δίτομος «Ζωὴ τοῦ Χριστοῦ» εἶναι ἀπλή, εὐλαβὴς καὶ πιστὴ διδασκαλία τῶν εὐαγγελικῶν ρημάτων. Ἡ Ἀκαδημία, τιμῶσα τὴν ὅλην εὐεργετικὴν δρᾶσιν τῆς κ. Πηνελόπης Δέλτα, τῆς ἀπονέμει τὸ ἀργυροῦν αὐτῆς μετάλλιον.

Ἀπὸ τῶν ἔργων τῆς κυρίας Δέλτα, τῶν κατ' ἐξοχὴν ἠθοπλαστικῶν, μεταβαίνομεν εἰς τὰ διηγήματα, τὰ διεκδικοῦντα τὸ Βικέλειον Βραβεῖον. Τούτων διακρίνονται τὰ «Ὀνειρα», συλλογὴ νέου διηγηματογράφου Α. Α. Κ. Τὰ διηγήματα εἶναι μόνον τέσσαρα, ἀλλὰ ὅλα μελετημένα μέχρι τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν καὶ περιγράφοντα ὄχι τὸ λεγόμενον πρωλεταριᾶτον, ἀλλὰ τὴν μεσαίαν τάξιν, τὴν ἀγωνιζομένην νὰ κατακτήσῃ μίαν θέσιν κοινωνικὴν. Χαρακτηριστικώτερον τῶν σημερινῶν ἠθῶν εἶναι τὸ δεύτερον «Ἐνα μῆνα στὸ Νησί, ἀπεικονίζον τὸ κυριώτατον ψεῦδος τῆς σημερινῆς ἀστικῆς ζωῆς, τὴν ἐπίδειξιν ἀνυπάρκτου εὐμαρείας. Τὴν ἀξίαν τῶν «Ὀνειρῶν» ἐξαίρει ἡ γλωσσά των, ὅπως φυσικῆ, ὄχι τεχνητὸν ἀπόσταγμα κακῆς γλωσσολογίας.

Ὁ τόμος τῆς κ. Κλεαρέτης Δίπλα Μαλάμου περιέχει 19 διηγήματα καὶ ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ πρῶτον «Γιὰ λίγη ἀγάπη».

Οἱ ἀκούοντες γυναῖκα συγγραφέα καὶ μάλιστα, οἱ γνωρίζοντες τὴν

Κυρίαν Μαλάμου γνωστήν ἤδη ὡς ποιήτριαν, φαντάζονται τὸ βιβλίον τῶν διηγημάτων της γεμῆτον τρυφερότητα καὶ χάριν. Τρυφερός εἶναι μόνον ὁ Πισσιρικός. Ἀλλά, καθὼς ἔλεγε Γάλλος κριτικός, τὰ ὠραῖα αἰσθήματα δὲν ἀποτελοῦν καὶ τὴν ὠραίαν τέχνην. Τὰ καλύτερα πρόσωπά της εἶναι τύποι λαϊκοί, τοὺς ὁποίους ἡ ἀρρενωπὴ ποιήτρια παρουσιάζει δι' ὀλίγων ἀλλ' ἀσφαλῶν γραμμῶν μὲ διαλόγους ἰσαξίους πρὸς δίσκους φωνογράφου.

Τέλος τὰ διηγήματά τοῦ κ. Εὐστρατιάδου, τὰ ἐπιγραφόμενα τὸ « Ῥημάδι » ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ ἀποτυπώνουν εἰς προχειροὺς εἰκόνας χαρακτηριστικὰ καθαρῶς ἐντόπια ποικίλων ὄψεων τῆς Νεοελληνικῆς ζωῆς. Ἄν στεροῦνται πολλῆς ἐξάρσεως, διακρίνονται ὅμως διὰ τὴν ὁμαλὴν καὶ ἀπλὴν σύνθεσιν καὶ τὴν πιστὴν ἀπόδοσιν ἰδίως ἠρέμων πρωτογενῶν ψυχῶν.

Ἡ Ἀκαδημία, λαμβάνουσα πάντας τοὺς ὄρους ὑπ' ὄψιν, κατανέμει τὸ διπλοῦν **Βικέλειον Ῥεπαθλον** ὡς ἐξῆς: 4 χιλ. δραχμῶν εἰς τὸν συγγραφέα τῶν « Ὀνειρών » 3 χιλ. δραχμῶν εἰς τὴν Κυρίαν Μαλάμου καὶ 2 χιλ. δραχμῶν εἰς τὸν κ. Εὐστρατιάδην.

Τὸ **Λαμπίκειον βραβεῖον**, διανεμόμενον ἐφέτος εἰς θεατρικοὺς συγγραφεῖς, εἶναι μικρότερον — ὁ κ. Λαμπίκης ἐχορήγησε καὶ χορηγεῖ καὶ ἄλλα μεγαλύτερα βραβεῖα — ἀλλ' εἴμεθα βέβαιοι ὅτι οἱ ἀγωνισταὶ ἀποβλέπουν μᾶλλον εἰς τὴν τιμὴν. Εὐτυχῶς δὲ μεταξὺ τῶν 13 ἐκδοθέντων δραμάτων ὑπάρχουν καὶ ἔργα λογίων γνωστῶν, τοῦ κ. Ἀγγέλου Σημηριώτου, τοῦ κ. Ἠλία Βουτιερίδου καὶ ἐνὸς γνωστοτάτου, τοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου.

Τὸ « Δὲν εἴμ' ἐγὼ ἡ Λογικὴ » ἡ τρίπρακτος κωμῶδιά τοῦ κ. Ξενοπούλου, παρεστάθη πλέον ἢ 50 φορὰς ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς ἀναγνωσκομένη προκαλεῖ τὴν ἰλαρότητα. Διότι ἔχει πλοκὴν δεξιωτάτην — ὁ ἔμπειρος δραματικός διακρίνεται ἀμέσως — καὶ εἶναι χαριτωμένη σάτυρα τῆς ἐπιστημονικῆς λογικῆς ἐνὸς στενοκεφάλου καθηγητοῦ τῶν μαθηματικῶν Πέτρου Παπαπέτρου, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ εἰς τὸν ἴδιον δρόμον μ' ἓνα συνώνυμόν του ἐπίσης καθηγητὴν, ἀλλὰ πολὺ νεώτερον, καὶ τ' ἀπροσδόκητ' ἀποτελέσματα τῆς ὁμωνυμίας ἀποδίδει λογικῶς εἰς τὴν ψύχωσιν τοῦ διχασμοῦ τοῦ ἐγώ.

“Ο,τι διακρίνει τὸ ἔργον, εἶναι ἡ τάσις τοῦ συγγραφέως πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ φαιδροῦ τούτου σκηνηκοῦ εἶδους εἰς ψυχολογικὴν μελέτην.

Ἡ «Κασάνδρα» τοῦ κ. Ἡλία Βουτιεριδῆ—γραφομένη διὰ δύο σσ καὶ διὰ τ—εἶναι ἀπόπειρα πρὸς ἀνάστασιν τῆς ἀρχαίας τραγωδίας μετὰ χορικῶν ἁσμάτων. Ἡ ὑπόθεσις στρέφεται περὶ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὴν ἱέρειαν τῆς Ἀθηναῖς ἀλλ’ ἡ Κασάνδρα προτιμᾷ θνητὸν ἐραστήν, τὸν Ἀστυδάμαντα, καὶ ἐν τέλει, ὅτε κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας φονεύεται ζητῶν νὰ τὴν σώσῃ ὁ Ἀστυδάμας, ἡ ἱέρεια ἀπαντᾷ ὑπερηφάνως πρὸς τὸν θεόν:

«ἔχει ὁ ἄνθρωπος στιγμὲς πού στέκει
κι ἀπὸ τὸ θεῖο πιὸ ψηλά»

Τὸ τραγικὸν ἀποτελεῖ πάντοτε ὁ παλαιὸς μῦθος, ὅτι τὸ μαντικὸν δῶρον ἔπου τῆς ἐχάρισε ὁ Ἀπόλλων ἐπέτεινε τὴν δυστυχίαν της, ἀφοῦ κανεῖς δὲν ἐπίστευε τὰ προμαντεύματά της. Ἡ τραγωδία τοῦ κ. Βουτιεριδῆ ἔμμετρος, λιτὴ καὶ ἐγκρατής, εἶναι ἀξιόλογον δεῖγμα ὄχι ψυχροῦ κλασικισμοῦ.

Ἡ «Ἀστροαία» τοῦ κ. Σημηριώτη, εἶναι ἀπεναντίας ἔργον ὑπερρωμαντικὸν ἐκφευγὸν τῆς πραγματικότητος καὶ ἐνθυμίζον Μαίτεριγγ, Δανούντσιο, Ἴψεν καὶ Βάγγερ. Ἡ σκηνὴ του ὑπόκειται εἰς κάποιον νησί τοῦ Αἰγαίου μέσα εἰς ἓνα παλαιὸν βενετικὸν πύργον, ὅπου ἡ ἡρωϊνὴ ζῆ μὲ τὸν ἄνδρα της, τὴν μητέρα της καὶ τὸ παιδί της. Ἀλλὰ πράγματι ζῆ περισσότερον μὲ τὰς σκιὰς δηλαδή μὲ τὰς ἀναμνήσεις ἄλλης πρώτης ζωῆς. Καὶ μίαν θυελλώδη νύκτα κάποιον στοιχειωμένο καράβι ἀποβιβάζει ναυαγόν, τὸν ἀλλοτινόν της ἐραστήν, τὸν ζωγράφον Πάλμαν. Τότε εἶχον ἀποθάνει μαζί, φαρμακωμένοι ἀπὸ τὸν Δοῦκα καὶ ὠρκίσθησαν νὰ ξανανταμωθοῦν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ὁ Πάλμας λοιπὸν ἦλθεν, ὁ παλαιὸς ἔρωσ ἀναζῆ, καὶ ὁ Πάλμας τὴν καλεῖ νὰ φύγουν. Ἀλλ’ ἐκεῖνη, διστάζει καὶ ἀρνεῖται. Μετ’ ὀλίγον ὁμως ἀποθνήσκει ἐκ συγκοπῆς καὶ τὸ καράβι παίρνει καὶ τὸν ἦσκιό της, ἀγκαλιασμένον μὲ τὸν Πάλμαν.

Ἀντίθετος πρὸς τὴν ἀφθορίαν τῶν δραμάτων καὶ μάλιστα τῶν διηγημάτων ὑπῆρξεν ἡ ἱστορικὴ παραγωγή. Τοῦλάχιστον τὰ τέσσαρα πλούσια ἱστορικὰ ἔπαυλα ἔμειναν ἀζήτητα καὶ δὴ ὄχι μόνον τὰ στενῶς ἐπιστημονικὰ ἀλλὰ

καὶ αὐτὸ τὸ πρὸς συγγραφὴν δημοδεστέρου Ἐγχειριδίου ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπὸ τοῦ 1453-1828, χάριν τοῦ ὁποίου ὁ κ. Λαμπίκης ἔταξεν 22.500 δραχ. Δηλαδή τοῦτο ἐζήτησε μία καὶ μόνη πραγματεία, δυστυχῶς ὅμως καὶ αὐτὴ ἐλλιπής, ἰδίως ὡς πρὸς τὴν βιβλιογραφίαν καὶ μάλιστα τὴν ξένην. Μόνον ἂν τὸ ἔργον καταλλήλως συμπληρωθῆ, θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποβληθῆ ἐκ νέου.

Κατόπιν α') τὸ ἐκ **13 χιλ. δραχ.** ἔπαθλον τῆς **Τραπέζης Ἀθηνῶν** εἰς ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ 1453-1821 Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, καὶ β') τὸ ἐκ **10 χιλ. δραχ.** τοῦ **ἀειμνήστου Μακρυγιάννη** «εἰς ἔργον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1821-1912 ἑλληνικὴν ἱστορίαν» οὐδεὶς ἐφρόντισε νὰ διεκδικήσῃ. Τέλος τὸ περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ οικονομικῆς ἱστορίας τῆς Μεσσηνίας ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τοῦ 1715 ἔπαθλον ἐξ **9 χιλ. δραχ.** τοῦ συναδέλφου **κ. Γ. Κυριακοῦ** ἐπέζητησε μία διατριβὴ 17 δακτυλογραφημένων σελίδων, μικροτέρα ἐνὸς ἄρθρου Ἐγκυκλοπαιδείας.

Ποῦ πρέπει ἄρα γε νὰ ἀποδοθῆ ἡ ἱστοριογραφικὴ αὕτη ξηρασία; Πιθανῶς εἰς τὴν ἑλλειψιν βιβλιοθηκῶν, ἀπαραιτήτων τοῦλάχιστον εἰς τὰς πρωτευούσας τῶν νομῶν, εἰς τὴν ἑλλειψιν τῆς ἀναγκαίας προπαιδείας, οὐχ ἦντον δὲ εἰς τὴν ἑλλειψιν πνεύματος ἱστορικοῦ.

Ἄλλὰ καὶ τὸ γενναιότατον ἐκ **50 χιλ. δραχ. βραβεῖον τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Ἀριστόφρονος**—μεγάλων δωρητῶν τῆς Ἀκαδημίας—τὸ ταχθὲν πρὸς συγγραφὴν Γραμματικοῦ Ὁδηγοῦ τοῦ Διδασκάλου, ἦτοι βιβλίου περιέχοντος ὁδηγίαν πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς Σχολείοις τῆς Μέσης Ἐκπαιδύσεως τῆς Γραμματικῆς τῆς σήμερον κοινῶς γραφομένης Ἑλληνικῆς γλώσσης μετὰ στοιχείων γενικῆς γλωσσολογίας καὶ ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, οὐδεὶς παιδαγωγικὸς παρεκινήθη νὰ ζητήσῃ. Καὶ ὅμως ὁ κ. Ἀριστόφρων ἐχορήγησε καὶ ἄλλας 150 χιλ. δραχ. πρὸς ἐκδοσιν τοῦ ἀναμενομένου ἔργου.

Ἐπίσης οὐδεὶς διεξεδίκησε τὸ ἐξ **8 χιλ. δραχ. βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας** εἰς γλωσσικὴν μελέτην ἀναφερομένην εἰς τὰς νῦν ἐν Μακεδονίᾳ λαλουμένας ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐποίκων διαλέκτους.

Ἄλλ' εὐτυχέστερον ὑπῆρξε τὸ ἐκ **4 χιλ. δραχ.** ἔπαθλον τοῦ **κ. Σκεύου Ζερβοῦ** τὸ χάριν τῶν διαλέκτων καὶ τῆς Λαογραφίας τῶν Δώδεκα Ἑλληνίδων νήσων, ἃς ἤδη κυβερνᾶ δύναμις φίλη τῆς Ἑλλάδος. Εὐτυχῶς περὶ τοῦ θέματος δημοσιεύονται ἀξιόλογα βιβλία Δωδεκανησίων, τὸ δὲ βραβεῖον διεξεδίκησαν δύο λόγιοι, γνωστοὶ ἐκ προτέρων ἐργασιῶν. Καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦ κ. Χρίστου Παντελίδου εἶναι ἡ πέρουσι τυπωθεῖσα ἀξιόλογος «Φωνητικὴ τῶν ἰδιωμαίων Κύπρου Δωδεκανήσων καὶ Ἰκαρίας». Τὸ δὲ δεύτερον ὑποβληθὲν δακτυλογραφημένον ὑπὸ τὸ ρητὸν «οὐδὲν γλύκιον πατρίδος» ἐπιγράφεται «Ἱστορικά, Λαογραφικὰ καὶ Γλωσσικὰ περὶ τῆς νήσου Κάσου» καὶ ἀποτελεῖ μεθοδικὴν καὶ εὐσυνείδητον συναγωγὴν, ὀφειλομένην εἰς τὸν κ. Μ. Μιχαηλίδην Νουάρον.

Καὶ τέλος ἐρχόμεθα εἰς τὰ δύο προκηρυχθέντα καλλιτεχνικὰ βραβεῖα. Τὸ **Μπενάκειον 50 χιλ. δραχ.** καὶ τὸ **Δαμπίκειον 10 χιλ. δραχ.**

Καὶ τοῦτο μὲν προοριζόμενον διὰ τὸν κάλλιστον ζωγραφικὸν πίνακα τὸν ἔχοντα θέμα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως διεξεδίκησεν εἰς μόνον ζωγράφος, ἀλλ' οὐδὲ τούτου τὸ ἔργον ἐθεώρησε βραβεύσιμον ἡ Ἀκαδημία.

Τὸ δὲ Μπενάκειον διεξεδίκησαν τέσσαρες καλλιτέχναι, ἐξ ὧν ἡ Ἀκαδημία βραβεύει τὸν κ. Σπυρίδωνα Βασιλείου, διότι ἡ σύνθεσις αὐτοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν προκήρυξιν, παρουσιάζει ἐπιμελῆ καὶ ἀξιόλογον εἰκόνα διακοσμήσεως ναοῦ ἀπὸ ἀρχιτεκτονικῆς καὶ ζωγραφικῆς ἀπόψεως, παρέχει χαρακτηριστικὴν συνέχισιν τῆς βυζαντινῆς τεχνοτροπίας καὶ δεικνύει ἰκανὴν δεξιότητα περὶ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἐπαινεῖ δὲ τὸν κ. Δημήτριον Δήμαν.

Καὶ τώρα προκηρῦσσομεν τὰ ἀκόλουθα βραβεῖα, ἀπονεμηθησόμενα (πλὴν τοῦ Μακρουγιαννείου) τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1931.

Καὶ πρῶτον τὰ ἕξ ἐφέτος ματαιωθέντα, ἦτοι,

α) τὸ ἐκ **50 χιλ. δραχ.** βραβεῖον τοῦ κυρίου καὶ τῆς Κυρίας Ἀριστόφρονος, εἰς τὸν ἄριστον Γραμματικὸν Ὅδηγόν τοῦ Διδασκάλου.

β) τὸ διπλοῦν ἔπαθλον **27 χιλ. δραχ.** τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν εἰς ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ 1453-1821 Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, ἐκδοθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1930.

γ') τὸ **Λαμπίκειον ἔπαθλον 22.500 δραχ.** πρὸς συγγραφήν Ἐγχειριδίου τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἀπὸ τοῦ 1453-1828, ὄχι μακροτέρου τῶν 400 σελίδων.

δ') τὸ ἱστορικὸν **ἔπαθλον τοῦ ἀειμνήστου Κίτσου Μακρυγιάννη**, διπλοῦν, ἦτοι **20 χιλ. δραχ.** εἰς ἔργον ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1821-1912 Ἑλληνικὴν ἱστορίαν, μετὰ τῆς δεούσης μνείας τῶν πηγῶν.

ε') **βραβεῖον 9 χιλ. δραχ. Γεωργίου Κυριακοῦ** πρὸς συγγραφήν τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς Μεσσηνίας ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀλοσχεροῦς κατακτῆσεως αὐτῆς τὸ 1715 μετὰ τῆς μνείας τῶν πηγῶν.

ς') τὰ δύο ἐξ **8 χιλ. δραχ. βραβεῖα τῆς Ἀκαδημίας** ἦτοι 1) εἰς τὴν γλωσσικὴν μελέτην τὴν ἀναφερομένην εἰς τὰς νῦν ἐν Μακεδονίᾳ λαλουμένας ὑπὸ τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐποίκων διαλέκτους. Καὶ 2) εἰς τὴν καλύτεραν πραγματείαν τὴν ἀναφερομένην εἰς οἰανδήποτε περίοδον τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἠντλημένην δὲ ἐκ τῶν πηγῶν μετὰ τῆς μνείας αὐτῶν.

Ἐπιβραβεῖαι ἔργων εἴτε ἐντύπων εἴτε δακτυλογραφημένων εἰς τρία ἀντίτυπα γίνονται δεκτὰ μέχρι τῆς 31^{ης} Δεκεμβρίου 1930.

Κατόπιν παρατείνομεν τὴν προθεσμίαν τοῦ ἐκ **10 χιλ. δραχ. καλλιτεχνικοῦ βραβεῖου Λαμπίκη** «εἰς τὸν κάλλιστον ζωγραφικὸν πίνακα τὸν ἔχοντα θέμα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως» μέχρι τέλους Νοεμβρίου, ὥστε ἡ βράβευσις νὰ γίνῃ κατὰ Δεκέμβριον τοῦ ἐορτασίμου τούτου ἔτους.

Ἀνανεοῦμεν δὲ τὰ ἐξῆς:

α') **Μπενάκειον βραβεῖον 50 χιλ. δραχ.** εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα, ὅστις θὰ ὑποβάλῃ τὰ ἄριστα σχέδια ἐκτελεσθέντος ἢ καὶ μόνον σχεδιασθέντος πρωτοτύπου ἀρχιτεκτονικοῦ ἔργου, προτιμωμένων τῶν Ἑλληνικοῦ ρυθμοῦ πασῶν τῶν περιόδων. Ἔργα δεκτὰ μέχρι τῆς 31^{ης} Δεκεμβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβεῖου κατὰ τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1932.

β') **Βικέλειον ἔπαθλον 4.500 δραχ.** εἰς πρωτότυπον Ἑλληνικὸν μυθιστόρημα ἢ σειρὰν διηγημάτων ἀποτελούντων τόμον ἐκδοθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1930.

γ') **Λαμπίκειον βραβεῖον 4.500 δραχ.** εἰς τόμον ποιημάτων,

ἐκδοθέντα κατὰ τὸ ἔτος 1930. Τῶν δύο τούτων ἀγόνων μετέχουσι τὰ ἔργα, ὧν κατὰ τὸν νόμον κατετέθησαν ἀντίτυπα εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην μέχρι τῆς 30^{ης} Δεκεμβρίου 1930.

Πλὴν δὲ τῶν ἀνωτέρω χαίρω δυνάμενος νὰ ἐξαγγείλω καὶ νέα ἔπαθλα.

Καὶ πρῶτον τὸ ἐκ **50 χιλ. δραχ.** ἔπαθλον τοῦ Δήμου Ἀθηναίων χάριν ἔργου σχετικοῦ πρὸς τὰς Ἀθήνας, ὁρισθησομένου ἐν τῇ προκηρῦξει.

Ἐπειτα ὁ ἀκάματος ἀθλοθέτης ἱατρός κ. **Δαυπίκης** πλὴν τοῦ ἱστορικοῦ, τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ τοῦ ποιητικοῦ βραβείου, ἰδρύει ἐφέτος ἄλλα δύο βραβεῖα, **5.000 δραχ.** ἑκάτερον, ἀπονεμηθησόμενα τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1931 εἰς ἔργα οὐχ ἦπτον χρήσιμα, ἦτοι:

α') εἰς τὴν ἀρίστην πραγματείαν, τὴν ἀναφερομένην εἰς τὴν σχολικὴν ὑγιεινὴν καὶ

β') εἰς τὴν ἀρίστην «περὶ τῆς σωματικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας» πραγματείαν. Δεκτὰ γίνονται ἔργα τυπωθέντα κατὰ τὴν τελευταίαν τετραετίαν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1927 ἢ ὑποβαλλόμενα δακτυλογραφημένα εἰς τρία ἀντίτυπα μέχρι τῆς 31^{ης} Δεκεμβρίου 1930.

Ὁ δὲ κ. **Τάκης Κανδηλώρος**, ὁ γνωστός ἱστοριοδίφης, ἠθέλησε νὰ γίνῃ ἀγωνοθέτης μονίμου βραβείου **25 χιλ. δραχ.** ἀπονεμομένου ἀνὰ διετίαν εἰς Ἑλλῆνα τὸ γένος διαπρέψαντα ὑπερόχως καὶ τιμῶντα παρ' ἡμῶν ἢ ἐν τῇ ξένῃ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα. Καὶ πρῶτον μὲν θ' ἀπονεμηθῆ τῇ 25^{ην} Μαρτίου 1932 **Κανδηλώρειον βραβεῖον θετικῶν Ἐπιστημῶν**, ἱατρικῆς, φυσικομαθηματικῶν, πολιτικῶν μηχανικῶν, μηχανουργῶν κτλ., ὅπερ καὶ προκηρῦσσομεν ἐπισήμως ἀπὸ τοῦδε.

Μετὰ διετίαν θ' ἀπονεμηθῆ **Κανδηλώρειον βραβεῖον Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν**, μετ' ἄλλην διετίαν βραβεῖον καλλιτεχνικόν, μετ' ἄλλην βραβεῖον δημοσιογραφικόν εἰς τὸν συντελοῦντα πρὸς διαπαιδαγώγησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἰς τὰ μεγάλα καὶ ἐθνωφελῆ. Τὰ πέντε ταῦτα βραβεῖα θὰ ἐπαναλαμβάνωνται ἐντὸς κύκλον δεκαετοῦς. Βλέπετε πόσον μεγαλεπήβολος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἀγωνοθέτου.

Τοιοῦτοτρόπως ἢ γενναϊότης καὶ ἢ φιλομουσία τῶν ἀθλοθετῶν,

ὑπερακοντίζει τὸν ζῆλον τῶν ἀγωνιστῶν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰς ἰδικάς μας προσδοκίας. Σώζομεν λοιπὸν τὸ γνῶρισμα τοῦλάχιστον ἐκεῖνο «Ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν».

Ἄλλὰ τὴν ὥραν ταύτην ἰστάμενοι ἐπὶ ὑψηλοῦ σταθμοῦ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας, βλέποντες «ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω», πῶς νὰ μὴ προσδοκῶμεν ταχύτεραν καὶ λαμπροτέραν τὴν ἀπὸ τοῦδε πνευματικῆν τοῦ ἔθνους προκοπήν; «Ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἀνακτήσουν τὴν ἐλευθερίαν (ἔγραφε πρὸ 106 ἐτῶν ὁ Φωριέλ) τὰ πάντα παρέχουν τὴν ἐλπίδα ὅτι γρήγορα θὰ φθάσουν καὶ ἴσως θὰ ὑπερβοῦν κατὰ τὸν πολιτισμὸν τοὺς λοιποὺς εὐρωπαϊκούς λαοὺς» Βεβαίως κεφάλαια νέου πολιτισμοῦ κατόπιν δουλείας τόσον στυγεράς ἦτον ἀδύνατον νὰ συναχθοῦν ἐντὸς ἐνὸς αἰῶνος. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὕλικου πλούτου, τοῦ ἀναγκαίου καὶ εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ εἰς τὰ γράμματα καὶ τὴν τέχνην, ἀναλογιζόμεθα ὅτι ἔχομεν ἀδίκτους ἄλλους θησαυρούς. Οἱ θεοὶ αἰοδοί, οἱ δραματικοί, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ἱστοριογράφοι, ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Πολύβιος εἶναι κατὰ τὴν φράσιν μεγάλου Ἑγγλοῦ φιλολόγου «δυνάμεις ἀδιαλείπτως ἐπιδρῶσαι εἰς τὴν Βρετανικὴν ψυχὴν», εἰς τὸν δημόσιον βίον τῆς Ἀγγλίας. Ἐξ ἀνάγκης, Κύριοι, ἱστορικῆς αἰ ὑπέροχοι ἐκεῖνοι σκιαὶ θὰ γίνωνν πάλιν, θὰ γίνωνν οἱ αἰῶνιοὶ σύντροφοι καὶ ὑπιπέται ὁδηγοὶ τῶν ἐρχομένων Ἑλληνικῶν γενεῶν. Ἐνθυμηθῆτε πόσον διὰ τῆς σεπτῆς ψυχῆς τοῦ Κοραῖ συντελέσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Πατρίδος. Ἐὰν δὲ τὰ ἐξαίσια μνημεῖα, ὅσα προσβλέπομεν παιδιόθεν, εἰάν τὰ εὐγενικὰ μάρμαρα, ὅσα φυλάττομεν εἰς τὰ μουσεῖα, δὲν κατορθώνωνν τέλος νὰ μᾶς διδάξουν τὸ ἕψιστον καλόν, τότε ἡμεῖς, — ὄχι ἐκεῖνα, — θὰ εἴμεθα λίθοι. Ἄλλ' ἴσως ὑπὲρ πᾶν ἄλλο θὰ αἰσθανθῆ βαθύτερον τὸ ἔθνος τὴν ἱεράν τοῦ Χριστιανισμοῦ Διαθήκην ὡς ἀχώριστον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καὶ τότε θ' ἀκούσῃ τὴν θεῖαν τοῦ Λόγου φωνήν, Ἑλληνιστὶ λαλοῦντος πρὸς ἡμᾶς «Θαρσεῖτε ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον».

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ κ. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΚΟΥΓΕΑ *

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, ποῦ σᾶς βλέπομεν ἐν μέσῳ ἡμῶν, ἀφ' ὅτου ἡ Ἀκαδημία σᾶς ἐξέλεξε καὶ ἡ Πολιτεία ἐπεκύρωσε τὴν ἐκλογὴν σας εἰς τὴν τακτικὴν ἔδραν τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ κατὰ πρῶτον σήμερον μᾶς δίδει εὐκαιρίαν ἡ τακτὴ ἡμέρα τῆς ἐπισήμου δεξιώσεως ὑμῶν νὰ σᾶς χαιρετίσωμεν καὶ καλέσωμεν νὰ καταλάβετε τὴν ἔδραν σας. Ἡ ἐπιστήμη τὴν ὁποίαν θεραπεύετε, ὅσον καὶ ἂν θὰ τὴν βλέπουν ἴσως οἱ πολλοὶ εὐπρόσιτον εἰς τοὺς μετὰ ζήλου μελετῶντας τὴν ροὴν τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοῦς θεράποντας αὐτῆς ὀλιγώτερον πλοῦσια ἐφόδια καὶ κόπους ἐλαφροτέρους ἀπὸ ἐκείνους ποὺ διακρίνουν εἰς τοὺς οἰκείους κύκλους τοὺς ἀκαμάτους ἐργάτας τῶν ἐπιστημῶν. Μάλιστα θὰ ἔλεγα ὅτι αὐτὸς ὁ κάπως δυσπρόστατος χαρακτήρ τῆς ἱστορίας, ἡ ὁποία συχνὰ παρεστάθη ὡς νὰ διακυμαίνεται καὶ νὰ παλαίη μεταξὺ τῆς ἐπιστήμης, ἀντικειμενικῆς, καὶ τοῦ ὑποκειμενισμοῦ τῆς τέχνης, ὥστε νὰ γίνεται ἀμφίβολος εἰς ὠρισμένας φιλοσοφικὰς συνειδήσεις ἀκριβῆς καθορισμὸς αὐτῆς, τὸ διφυῆς τοῦτο τῆς ἱστορίας καθιστᾷ τὸ ἔργον τοῦ ἱστορικοῦ περισσότερον ἐπίμοχθον, ἀθλητικώτερον κατόρθωμα παρὰ τὸ ἔργον τῶν διατριβόντων εἰς ἄλλους ἀπαρασαλεύτους εἰς τὰ θεμέλιά των κόσμους. Καὶ θὰ εἶχε πολὺν δίκαιον ὁ ὑπέροχος ἱστορικὸς τοῦ «Ἀρχαίου Ἀστεως», ἡ ἑκατονταετηρεὶς τῆς γεννήσεως τοῦ ὁποίου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο πανηγυρίζεται καὶ αὐτὴ εἰς τὴν Γαλ-

* Συνεδρία τῆς 10 Ἀπριλίου 1930.

λίαν, θὰ εἶχε πολὺ δίκαιον ὁ Fustel de Coulange — τὸ ἀνέφερε πρὸ τινος παλαιὸς μαθητῆς του, σήμερον ἀκαδημαϊκός, — ὅτε εἰς μίαν ἀπὸ τὰς παραδόσεις του εἰς τὴν Ecole Normale εὐρέθη πρὸ ἐνὸς δυσεξερευνητοῦ κειμένου διέκοψεν ἀποτόμως τὸ μάθημά του, ἀκίνητος παρέμεινε, σιωπηλός, γυρός, καὶ τὸν ἤκουσαν μετὰ τινος στιγμῆς νὰ ψιθυρίζῃ: «Comme l'histoire est difficile!»

Ἡ κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἀκαδημαϊκῶν συναδέλφων κατὰ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν, ἡ ἐξαίρουσα τὴν διακρίνουσαν τὰς πραγματείας σας ὀρθὴν μέθοδον, πρωτοτυπίαν καὶ ἐξερευνητικότητα κάμνει νὰ πιστεύωμεν ὅτι ἀνήκετε εἰς τοὺς γνωρίζοντας νὰ ὑπερνικῶν τοιαύτας ἀπελπιστικὰς δυσκολίας. Ἀλλὰ περὶ τούτων ἀρμόδιος μετὰ κύρους νὰ διαλάβῃ σήμερον, τριπλοῦς θὰ ἔλεγα εἰς τὴν συναδελφότητά του μαζί σας, τοῦ Πανεπιστημίου, τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῆς Ἱστορίας συνάδελφος, ὁ κ. Κ. Ἀμαντος, καθιστῶν περιττὸν εἰς ἐμὲ περαιτέρω λόγον διὰ σᾶς. Ὅμως ἀξίζει καταλήγων καὶ ἀπλῶς νὰ μνημονεύσω τρία σημεῖα εἰς τὸ ἔργον σας, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα καὶ μόνον ἀκουόμενα συγκινοῦν ὄχι ἀποκλειστικῶς τοὺς ὁμοφύλους σας εἰδήμονας, ἀλλὰ τὰς Ἑλληνικὰς καρδίας. Εἶναι ἡ ἰδέα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καθὼς ἐν πρώτοις ἀνεπτύχθη εἰς τοὺς Ἕλληνας, εἶναι τὸ χρυσόβουλλον τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, εἶναι, κυριώτατα, τὸ θέμα τῆς σημερινῆς ὀμιλίας σας, πόσον ἐπίκαιρον εἰς τὸ πανηγυρικὸν τοῦτο ἔτος, ὁ μέγας ἱστορικὸς τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος.

ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ Κ. Σ. ΚΟΥΓΕΑ

ΥΠΟ Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ

Εἶμαι εὐτυχῆς, ἀγαπητὲ Συναδέλφε, διότι προσφωνῶ Ὑμᾶς σήμερον ὡς νέον τακτικὸν μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἔχω νὰ ὀμιλήσω περὶ ἐργασίας ἐπιστημονικῆς πρωτοτύπου καὶ ἀξιολογωτάτης.

Ἡ νεωτέρα ἱστορικὴ ἔρευνα ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς, τοῦ ἀειμνήστου Ἀνδρέου Μουστοξύδου, μέχρι τοῦ τέλους τῆς πρώτης ἑκατονταετίας ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἀνέδειξε πολλοὺς ἀξιολόγους ἐρευνητὰς τῆς ἱστορίας

καὶ ἱστοριογράφους, τινὰς καὶ μεγάλους, δὲν εἶναι δὲ δυστυχῶς πάντων τὸ ἔργον ἀκόμη πολὺ γνωστόν. Εἰς τοὺς ἱστορικοὺς τῆς νέας ἑκατονταετίας, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκετε καὶ Ὑμεῖς κατὰ τὸ σπουδαιότερον ἔργον σας, ἐπιβάλλεται τὸ καθήκον νὰ σαφηνίσουν καὶ ἐκτιμήσουν δεόντως τὸ ἔργον τῶν προκατόχων, νὰ συμπληρώσουν δὲ αὐτὸ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν. Ἡ μέχρι τοῦδε σταδιοδρομία σας ἐγγυᾶται ὅτι ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα πολλὰ δύναται ν' ἀναμείνη ἀπὸ τὴν περαιτέρω ἐργασίαν σας.

Συνεπληρώσατε τὰς φιλολογικὰς σας σπουδὰς εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Πανεπιστήμιον τὸ 1899, τὸ δὲ 1904 διὰ διαγωνισμοῦ ἐξελέγητε ὡς ὑπότροφος τοῦ Κράτους καὶ ἀπεστάλητε εἰς Ἑσπερίαν πρὸς ἐπέκτασιν τῶν φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν μελετῶν σας, ἠκούσατε δὲ ὀνομαστοὺς καθηγητὰς εἰς τὴν Χάλκην, τὸ Βερολῖνον, τὸ Μόναχον καὶ τοὺς Παρισίους. Περὶ τῆς ἐνεργοῦ καὶ εὐδοκίμου συμμετοχῆς σας εἰς πανεπιστημιακὰ φροντιστήρια τῆς Γερμανίας ὑπάρχουν ἤδη εὐφρημοὶ δηλώσεις τῶν καθηγητῶν Robert, Wilcken κ. ἄ., ὁ δὲ Krumbacher δὲν ἐδίστασε νὰ ἐξάρη φροντιστηριακὴν ἐργασίαν σας ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῇ Βαυαρικῇ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ Sitzungsberichte τοῦ 1906 (Heft III). Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν σας ἐκ Γερμανίας διορίσθητε τὸ 1910 καθηγητὴς τῶν φιλολογικῶν μαθημάτων εἰς τὸ πρότυπον Γυμνάσιον τοῦ Διδασκαλείου τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, τὸ δὲ 1916 γραμματεὺς τῶν Ἱστορικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους καὶ καθηγητὴς τῶν Ἑλληνικῶν εἰς τὸ Μετσόβειον Πολυτεχνεῖον, τὸ δὲ 1918 ἐξελέγητε καθηγητὴς τῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν.

Ἡ εὐρεῖα μόρφωσις καὶ προπαρασκευὴ ἐρμηνεύει τὸ εἶδος τῶν 35 περίπου μελετῶν σας, αἱ ὁποῖαι ἀναφέρονται εἰς ὅλας τὰς περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, εἶναι δὲ καὶ φιλολογικαὶ καὶ παλαιογραφικαί, γεγραμμένα μὲ πρωτοτυπίαν καὶ αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν μέθοδον, πολλάκις ὑποδειγματικὴν διὰ νεωτέρους ἐρευνητὰς τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας. Τῶν μελετῶν σας πολλαὶ ἐδημοσιεύθησαν εἰς ξένα περιοδικά, τὴν Glotta, τὸν Philologus, τὸν Hermes, τὴν Byz. Zeitschrift, ἢ ἀνεκoinώθησαν εἰς Ἀκαδημίας ἢ ἐπιστημονικὰ συνέδρια, πολλὰ δ' ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὰ ἄριστα τῶν ἰδικῶν

μας ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν, τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, τὴν Ἀθηναῖαν, τὴν Λαογραφίαν, τὴν Ἐπειηρίδα τοῦ Παρνασσοῦ, τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἔτυχον πολλῶν ἐπαίνων, ἐνίοτε δ' ἐπροκάλεσαν καὶ ὀλόκληρον ἐπιστημονικὴν κίνησιν. Ἡ περὶ παροιμοιογράφων φιλολογικὴ καὶ παλαιογραφικὴ μελέτη σας ἀνεκοινώθη διὰ τοῦ καθηγητοῦ Crusius εἰς τὴν Βαυαρικὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὰ Πρακτικὰ αὐτῆς ἤδη τὸ 1910. Εἰς τὸν πρῶτον τόμον τοῦ περιοδικοῦ Glotta ἐδημοσιεύθη ἡ περὶ Νικλιάνων καὶ Φαμέγιων μελέτη, ἡ ὁποία καὶ κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην ἔδωκε τὴν ὀρθὴν ἐρμηνεῖαν τῶν ὀνομάτων τούτων. Εἰς τὴν Byz. Zeitschrift ἐδημοσιεύθησαν τρεῖς ἀξιόλογοι μελέται: Zur Geschichte der Münchener Thukydides Handschrift Augustanus F, τὸ Notizbuch eines Beamten der Metropolis in Thessalonike aus dem Anfang des XV. Jahrhunderts καὶ τὰ Analekta Planudea. Εἰς τὴν τελευταίαν δὲ ταύτην διεφωτίσατε σπουδαιότατον ἱστορικὸν πρόβλημα, τὸ περὶ τῶν Ἱστορικῶν Ἀπανθισμάτων τοῦ Πλανούδη, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ἀπασχολήσει καὶ τὸν μέγαν Mommsen.

Αὐτο μελέται δημοσιευθεῖσαι εἰς τὴν Λαογραφίαν, ἡ κριτικὴ τῆς ἐκδόσεως τῶν Varia graeca sacra ὑπὸ τοῦ Α. Π. Κεραμέως (τ. 3) καὶ ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ ἐν τοῖς σχολίοις τοῦ Ἀρέθα λαογραφικαὶ εἰδήσεις» (τ. 4) δεικνύουν καὶ τὴν προσοχὴν σας εἰς τὴν μεγάλην σημασίαν τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας καὶ εἶναι συγχρόνως ὑπόδειγμα αὐστηρᾶς ἀντικειμενικῆς κριτικῆς καὶ μεθόδου.

Μεγαλυτέρα φιλολογικὴ καὶ ἱστορικὴ μελέτη εἶναι ἡ ἐκδοθεῖσα τὸ 1913 ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Καισαρείας Ἀρέθας καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ. Συμβολὴ» εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πρώτης ἀναγεννήσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν Βυζαντίῳ». Ἡ μελέτη αὕτη ὀνομάσθη «περισπούδαστος» ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, οἱ ὁποῖοι ἔκριναν τὸ 1917 τοὺς ὑποψηφίους διὰ τὴν ἔδραν τῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὑπὸ δὲ τοῦ πολλοῦ Wilamowitz ἐθεωρήθη «πολύτιμος» καὶ τὴν γνώμην του ταύτην δὲν ἐδίστασε νὰ σημειώσῃ ὄχι εἰς βιβλιοκρισίαν τινά, ἀλλ' εἰς ἐπιστημονικὸν ἐγχειρίδιον, ὡς εἶναι ἡ Geschichte der Philologie, τὴν ὁποίαν ἔγραψε διὰ τὸ

βιβλίον τῶν Gercke καὶ Norden: Einleitung in die Altertumswissenschaft (1921 σελ. 3).

Ἡ αὐτὴ ἀστυερὰ μέθοδος διακρίνει καὶ τὴν ἔκδοσιν κειμένων, ἐπιγραφῶν ἢ ἐγγράφων. Ἡ μελέτη «Ἐπιγραφικαὶ ἐκ Γυθείου συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Λακωνικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας», μὲ τὴν ὁποίαν ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του τὸ περιοδικὸν Ἑλληνικά, ἐπροκάλεσεν ὀλόκληρον κίνησιν. Ἔργων εὐφημοὶ συζητήσεις σχετικαὶ εἰς πολλὰ ξένα περιοδικά, τελευταῖον δὲ ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Rostovzeff εἰς τὸ πρὸ ἡμερῶν ἐκδοθὲν πρῶτον τεῦχος τῆς Revue historique τοῦ 1930. Ἐξ ἴσου λαμπρὰ εἶναι καὶ ἡ ἔκδοσις καὶ ἐρμηνεία ἀγνώστου τέως πρωτογράφου χρυσοβούλλου τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου, ἐπίσης εἰς τὰ Ἑλληνικά.

Ἡ μελέτη «Τὸ Κοινὸν τῶν Ἑλλήνων κατ' ἐπιγραφὴν Ἐπιδαύρου» δὲν ἔδωκε μόνον ἐρμηνείαν ὀρθοτέραν φιλολογικῶς, ἀλλὰ καὶ κατέληξεν εἰς σπουδαιότατα ἱστορικὰ συμπεράσματα. Ἡ ἐπιγραφὴ τῆς Ἐπιδαύρου συνεζητήθη εὐρύτατα ὑπὸ μεγάλων ξένων ἐπιστημόνων καὶ σᾶς ὀφείλονται εὐχαριστίαι ὅτι καὶ ἡ Ἑλλάς δι' ὧν μετέσχε τῆς συζητήσεως τόσον ἐπιτυχῶς. Γενικωτέρας σημασίας εἶναι ἡ συνθετικὴ μελέτη σας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἰδέα τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν παρὰ τοῖς Ἑλλησι», ἡ ὁποία ἐβραβεύθη εἰς τὸ Κανδηλόρειον διαγώνισμα τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἐπομένως δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ἰδικῶν μου ἐπαίνων.

Καὶ τὰ ἐκλαϊκευτικὰ ἔργα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας εἶναι σημαντικά, εἰς ταῦτα δὲ κατατάσσω καὶ σειρὰν λόγων ἐκφωνηθέντων κατ' ἐντολήν τοῦ Πανεπιστημίου ἢ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, τὸ Μεσολόγγι, τὸ Ναυαρίνον, εἰς μνήμην τοῦ Φαβιέρου κλπ. Οἱ ἐκφωνηθέντες λόγοι, μάλιστα δ' ὁ εἰς Σανταρόζαν, χαρακτηρίζουν δεόντως αὐτὰ τὰ πράγματα καὶ εἶναι δι' αὐτὸ καὶ ἐπιστημονικῶς χρήσιμοι.

Ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτὴ ἐργασία ἐρμηνεύει τὴν ἀποστολὴν ὧν εἰς πολλὰ ἐπιστημονικὰ συνέδρια, τὸ ἱστορικὸν τῶν Βρυξελλῶν τὸ 1923, τοῦ Oslo τὸ 1928, εἰς τὸ Βυζαντιολογικὸν συνέδριον τοῦ Βουκουρεστίου 1924, ὅπου ἐκάμετε ἐπιστημονικὰ ἀνακοινώσεις, καὶ ἐπισήμους ἐκ μέρους τῶν

ξένων συνέδρων όμιλίας, εἰς τὰς συνελεύσεις τοῦ Comité international des Sciences historiques, τοῦ ὁποίου ἀποτελεῖτε μέλος ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος.

Ἄλλην μεγάλην ὕμῶν ὑπηρεσίαν ὀφείλω νὰ τονίσω τὴν ἀμισθὶ ἀπὸ ἕξ ἐτῶν διεύθυνσιν τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, τοῦ ὁποίου συντάσσετε τώρα καὶ λεπτομερῆ κατάλογον. Σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ συνεργασία ὑμῶν εἰς πολλὰς ἐπιστημονικὰς ἐπιτροπὰς καὶ συμβούλια, εἰς τὸ Ἀρχαιολογικὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, εἰς τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ Ἐφορευτικὸν Συμβούλιον τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης, εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν τοπωνυμίων τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν Ἱστορικὴν καὶ Λαογραφικὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Συλλόγου Ὁφελίμων βιβλίων κλπ.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιστημονικὴ ἐργασία διεξήχθη τόσον ἀθορύβως, ὥστε ὀλίγοι γνωρίζουν αὐτήν. Ἀλλὰ πλὴν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς τοῦ ἀνεπιδείκτου ὀφείλω νὰ τονίσω καὶ τὴν παρρησίαν, μεθ' ἧς ἐκφράζετε πάντοτε τὰς ἐπιστημονικὰς γνώμας ὑμῶν καὶ ἦτις δύναται νὰ εἶναι πολὺν χρήσιμος καὶ εἰς τὴν νεαρὰν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν.

Ἡ Ἑλλάς κατὰ τὴν δευτέραν ἑκατονταετίαν ἀπὸ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἔχει καθῆκον νὰ δημιουργήσῃ ἐπιστήμην ἀξίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Εἰς τοῦτο θὰ συντελέσῃ καὶ ἡ νεαρὰ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, εἰς δὲ τοὺς νεωτέρους τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἐπιβάλλεται καὶ τὸ καθῆκον τοῦτο, τῆς παρασκευῆς νεωτέρας γενεᾶς μὲ θερμὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς πρωτοτύπου καὶ ἀνιδιοτελοῦς καὶ ἀντικειμενικῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐργασία σας εἶναι ἐγγύησις ὅτι θὰ ἐργασθῆτε περαιτέρω καὶ ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, τοῦτο δ' εὐχόμαι ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Σ. ΚΟΥΓΕΑ

Εὐχαριστῶ ἐγκαρδίως τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν διὰ τὴν εὐμενῆ αὐτῶν ψῆφον, ἦτις μοῦ ἔδωκε τὸ δικαίωμα καὶ τὴν τιμὴν νὰ

συμπαρεδρεύω ὡς τακτικὸν μέλος εἰς τὴν αἴθουσαν ταύτην, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν διὰ τὴν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς μου. Εὐχαριστῶ τὸν προσφωνήσαντα ἀγαπητὸν συνάδελφον καὶ χαίρω ὅτι ἡ φιλική μου συνεργασία, ὑφισταμένη ἀπὸ μακροῦ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἐπεκταθεῖσα ἀπὸ διετίας εἰς τὴν διεύθυνσιν εἰδικοῦ διὰ τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ, μέλλει ἤδη νὰ πυκνωθῇ εἰς τὸν κύκλον τῶν ἱστορικῶν τῆς Ἀκαδημίας ἐργασιῶν. Εὐχαριστῶ τὸν σεβαστὸν πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας διὰ τοὺς καλοὺς καὶ ἀληθινὰ σοφοὺς λόγους, μὲ τοὺς ὁποίους εὐηρεστήθη νὰ χαιρετίσῃ τὴν πρώτην εἰς τὸν κύκλον τοῦτον ἐπίσημον ἐμφάνισίν μου, λόγους, οἱ ὅποιοι παίρνουν ἐξαιρετικὴν ἀξίαν, ὅταν ἔρχονται ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ μεγάλου ποιητοῦ. Ἀντιλαμβανόμενος δὲ ὅτι ἡ τιμὴ αὕτη προσγίνεται ὄχι τόσον εἰς τὸ πρόσωπόν μου, ὅσον εἰς τὸν κλάδον, τὸν ὅποιον ἀντιπροσωπεύω, καὶ γνωρίζων καλὰ τὰς δυσκολίας τοῦ κλάδου τούτου, τὰς ὁποίας τόσον εὐστόχως μοῦ ὑπέμνησεν ὁ κύριος πρόεδρος, αἰσθάνομαι βαρύτερας τὰς ὑποχρεώσεις μου, ὅπως ἀνταποκριθῶ εἰς τὰς προσδοκίας καὶ τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἀκαδημίας.

Μὲ τὴν προὴν αὐτὴν τῆς εὐχαριστίας καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης ἐπιτρέψατέ μου κατὰ τὴν ἐπίσημον ταύτην στιγμήν τῆς ἐπιστημονικῆς μου ζωῆς ν' ἀναφέρω, μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχαίου τεχνίτου, τὰ ὀνόματα δύο διδασκάλων μου, εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλω κυρίως τὴν ἀρχικὴν πρόσκλησιν τῶν μικρῶν ἐπιστημονικῶν ἐφοδίων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀποβλέψαντες μὲ ἐκρίνατε ἄξιον νὰ γίνω συμπαρεδρὸς σας. Ἐννοῶ τὸν Νικόλαον Πολίτην καὶ τὸν Σπυρίδωνα Λάμπρον. Ὁ Νικόλαος Πολίτης μὲ ἐδίδαξε πρῶτος τὸ ἐπιστημονικῶς σκέπτεσθαι καὶ τὸ μετὰ προσοχῆς καὶ μεθόδου ἐξετάζειν τὰ πράγματα. Συνδεόμενος δὲ διὰ πατρῶας φιλίας καὶ ἐπικοινωνῶν πρὸς αὐτὸν συχνὰ καὶ μὲ οἰκειότητα, εἶχα τὴν εὐτυχίαν νὰ δεχθῶ παρ' αὐτοῦ τὰ σιωπηρὰ διδάγματα, τὰ ὁποῖα ἐπήγαζαν ἀφθόνως ἀπὸ τὸν ὑψηλόφρονα χαρακτῆρά του καὶ τὸ ὑπέροχον ἠθικόν του παράδειγμα. Ὁ Σπυρίδων Λάμπρος, ἐκλεκτὸς τῆς Κλειοῦς ἱεροφάντης, μὲ ἐμύησεν εἰς τὴν ἐπιστήμην, τῆς ὁποίας ἐτάχθην μὲ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις ταπεινὸς ἐργάτης. Προσλαβὼν με δευτεροετῆ ἀκόμη φοιτητὴν εἰς τὴν δευτέραν εἰς Ἄγιον Ὄρος παλαιογραφί-

κὴν του ἐκδρομῆν, μὲ εἰσῆγαγεν ἐνεργῶς εἰς τὴν Παλαιογραφίαν, ἣτις εἶναι σπουδαιοτάτη τῆς Ἱστορίας βοηθητικὴ ἐπιστήμη, καὶ ἔκτοτε δὲν ἔπαυσε ποτὲ ἀπὸ τοῦ νὰ μὲ καθοδηγῇ καὶ νὰ παρακολουθῇ μὲ ἐνδιαφέρον τὴν ἐπιστημονικὴν μου πορείαν. Περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ Σπυρίδωνος Δάμπρου ἐπεθύμουν καὶ ὄφειλα ἴσως νὰ πραγματευθῶ κατὰ τὴν σημερινὴν εἰσιτήριον ὁμιλίαν μου, ἀφοῦ συνέπεσε νὰ γίνω ὄχι μόνον μαθητὴς του ἀλλὰ καὶ διάδοχός του εἰς τὴν πανεπιστημιακὴν ἔδραν τῆς Ἱστορίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ περὶ τούτου ὠμίλησεν ἤδη ἄλλος συνάδελφος, ἔχω δὲ ἀφ' ἐτέρου τὴν τιμὴν νὰ εἶμαι ὁ πρῶτος τῶν (ἀπὸ καθέδρας τοῦλάχιστον) περὶ τὴν ἱστορίαν ἀσχολουμένων, ὅστις εἰσέρχεται εἰς τὴν Ἀκαδημίαν διὰ τῆς ψήφου τῶν μελῶν αὐτῆς, ἐνόμισα καθήκόν μου νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα κυριαρχεῖ εἰς τὸν πνευματικὸν ὀρίζοντα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἐπὶ μίαν ἑκατονταετίαν, τοῦ ὁποίου τὸ ἀνάστημα ὑψωσε καὶ ἐβάστασε τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, καὶ ὁ ὁποῖος μὲ τὸ κλασικόν του ἔργον ἔγινεν ὁ διδάσκαλος ὅλων, ὄχι μόνον ἡμῶν ἐδῶ, ἀλλὰ τῶν Πανελλήνων. Ἄλλωστε πλὴν τῆς ἐξαιρετικῆς θέσεως καὶ ἀξίας, τὴν ὁποίαν ἔχει ὁ Παπαρρηγόπουλος ὡς ἱστορικός, ὑπῆρξε καὶ αὐτός, ὅπως καὶ ὁ φίλος του Ραγκαβῆς, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἐπιδιώξαντας τὴν ἴδρυσιν τῆς Ἀκαδημίας. Συχνὰ ἐκφράζει δημοσίᾳ τὴν λύπην του διὰ τὴν ἀργίαν τοῦ καλλιμαρμάρου κτιρίου, τοῦ ὁποίου θαυμάζει τὴν ἀρμονίαν, τὴν καλλονὴν καὶ τὴν χάριν, καὶ εἰς τὸν πανεπιστημιακόν του λόγον τοῦ 1878¹ ἐκλέγει τὴν εἰκόνα τοῦ τριμεροῦς, ὡς τὸ ἀποκαλεῖ, ἀριστοτεχνήματος διὰ νὰ παραλληλίσῃ τὴν εἰκόνα τῆς τριλογίας τοῦ ἀρχαίου, τοῦ μακεδονικοῦ καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ὅταν πρὸ 39 ἀκριβῶς ἐτῶν μίαν Ἀπριλιάτικην ἡμέραν, ὅπως σήμερα, ἔσβυνεν ἡ πνοὴ τοῦ Παπαρρηγοπούλου, διακεκομμένος λόγιος², νεκρολογῶν τὸν μέγαν ἱστορικόν, ἔγραφε μεταξὺ τῶν ἄλλων: «Ἐὰν ἡμέραν τινὰ » τὰ δίκαια τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπερισχύσωσι καὶ εὐρυνθῶσι τὰ στενὰ » ὄρια, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀσφυκτιᾷ τῶρα τὸ ἔθνος ἡμῶν, οἱ μεταγενέ-

¹ Δημοσιευμένον εἰς τὸν Παρρασόν, 2, 1878, σ. 829 - 840.

² Ὁ Χ, Ἄννης εἰς τὴν Ἑστίαν, 1891, σ. 307.

» στεροὶ ἔχουν καθῆκον νὰ μὴ λησμονήσουν τὰς μεγάλας καὶ πολυτί-
 » μους ἐκδουλεύσεις, τὰς ὁποίας προσήνεγκεν ὁ μεταστάς κλεινὸς ἱστο-
 » ρικὸς πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἰδέαν, καὶ ὅταν πανηγυρίζωσι μέγα τι καὶ
 » εὐφρόσυνον γεγονός, ἄς κοσμήσωσι μὲ δάφνην καὶ τὸ μάρμαρον τοῦ
 » τάφου τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου». Καθ' ἃς ἡμέρας ἡ
 εὐρυνθεῖσα Ἑλλάς πανηγυρίζει μέγα ἀληθῶς καὶ εὐφρόσυνον γεγονός, τὴν
 ἑκατονταετηρίδα τοῦ θριάμβου τῆς ἐθνικῆς ἰδέας, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν,
 τῆς ὁποίας στυλὸς καὶ ἐγκαλλώπισμα θὰ ἦτο ὁ Παπαρηγόπουλος, ἐὰν αὕτη
 ἐλειτούργει, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκεῖνος ἔζη, ἄς τελέσῃ σήμερον εὐλαβητικὸν
 μνημόσυνον εἰς τὸν μέγιστον τῶν ἐπιστημονικῶν ἐργατῶν καὶ τὸν ἐμψυχω-
 τὴν τῆς ἐθνικῆς ἰδέας.

Περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου ἠμπορεῖ νὰ λεχθῆ ὅ,τι
 λέγεται διὰ τὸν ποιητὴν. Δὲν ἔγινε, ἐγεννήθη ἱστορικός. Ὅπως ὁ Ἡρόδοτος,
 ἐπιδεικνύων τὰς ἱστορίας του εἰς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ ἀντιληφθεὶς τὸν μικρὸν
 Θουκυδίδην δακρύοντα εἰς τὸ ἀκρόαμα, ἐστράφη καὶ εἶπε πρὸς τὸν πατέρα
 του: «ὦ Ὀλορε, ὄργῃ ἡ φύσις τοῦ υἱοῦ σου πρὸς μαθήματα», ἔτσι καὶ ὁ
 διδάσκαλος τῆς ἱστορίας Körpen, διακρίνας τὴν ἱστορικὴν ἰδιοφυΐαν τοῦ
 μικροῦ Παπαρηγοπούλου, μαθητεύοντος εἰς τὸ ἐν Ὀδησσῶ Λύκειον Riche-
 lieu, προεμάντευσε τὸ στάδιόν του. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ καθηγητὴς τοῦ
 Λυκείου δὲν ἠδύνατο ν' ἀναγγείλῃ τὴν εὐχάριστον μαντείαν εἰς τὸν πατέρα
 Παπαρηγόπουλου, διότι οὗτος εἶχεν ἀπαγχομισθῆ μαζὶ μὲ τὸν πατριάρχη
 καὶ τοὺς ἄλλους προκρίτους τῆς Κων/πόλεως εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1821. Πόσῃ
 βαθυτάτῃ ἐπίδρασιν εἶχε τὸ τραγικὸν αὐτὸ γεγονός εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ
 Κωνστ. Παπαρηγοπούλου, νὰ ἰδῆ ἑξαετὲς παιδὶ συρομένους εἰς τὴν ἀγχό-
 νην, πατέρα, ἀδελφόν, θεῖον καὶ γαμβρόν, ὅλους μαζὶ, τὸ αἰσθανόμεθα καὶ
 τὸ βλέπομεν εἰς τὸ δραματικὸν πάθος τῶν ἱστορικῶν του ἀφηγήσεων.

Μόλις εἶχεν αἰθριάσει ὁ ἐλληρικὸς ὀρίζων ἀπὸ τὴν θύελλαν τοῦ μεγάλου
 Ἀγῶνος, εἰς τὴν πρώτην αὐγὴν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Ἑλλάδος, προ-
 βάλλει ἐπιβλητικὴ ἡ μορφή τοῦ Παπαρηγοπούλου. Ὑπερέτει ὡς ὑπάλλη-
 λος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, ὅταν ὡς βόμβα ἔπεσεν εἰς τοὺς ἐπι-

στημονικούς κύκλους τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Εὐρώπης ἢ θεωρία τοῦ Φαλμεράϋερ. Καθ' ἣν στιγμὴν ἕκθαμβος ὁ εὐρωπαϊκὸς κόσμος ἐχαιρέτιζε μὲ εὐκρινῆ ἀγαλλίασιν τὴν ἐκ τοῦ μακροῦ καὶ σκληροῦ ἀγῶνος ἀνακύψασαν ἐλευθέραν Ἑλλάδα ὡς ἀπόγονον καὶ κληρονόμον τῆς ἀρχαίας, καὶ μία φιλελληνικὴ πνοὴ ἔπνεε εἰς ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἕνας μυστηριώδης Τυρολέζος, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ εἶχε σπουδάσει ἰατρικὴν, φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν, ἠθέλησε νὰ καταγίνῃ φεῦ καὶ μὲ τὴν ἱστορίαν, ἐξαπέλυνεν εἰς τὸ μέσον ἀπαίσιον κήρυγμα, ὅτι ὁ λαός, ὁ δεκαετίαν ἀθλήσας ὡς Ἑλλήνων ἀπόγονος καὶ ἀναγνωρισθεὶς ὡς τοιοῦτος ἀπὸ τὸν κόσμον ὅλον, δὲν ἔχει εἰς τὰς φλέβας του οὐδὲ ρανίδα αἵματος ἑλληνικοῦ, ἀλλ' εἶναι γένος νόθον καὶ συρφετὸς Σλαύων. Τὸ γεγονός αὐτό, τὸ συνταράξαν τὰ ἑλληνικὰ πνεύματα, δὲν ἦτο δυνατὸν ν' ἀφήσῃ ἀσυγκίνητον τὸν Παπαροηγόπουλον. Ὡσὰν ἠλεκτρικὸς σπινθὴρ ἀνάπτει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ δικαστικοῦ παρέδρου τὸ ζῶπυρον τοῦ ἱστορικοῦ, καὶ τῷ 1843 ἐκδίδεται ἡ πρώτη ἱστορικὴ πραγματεία του: «Περὶ τῆς ἐποικίσεως Σλαυικῶν τινῶν φύλων εἰς τὴν Πελοπόννησον», ἣτις προξενεῖ κατάπληξιν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον. Πάνοπλος κατέρχεται ὁ μαχητὴς εἰς τὸν στίβον τῆς ἱστορίας. Εἰς τὴν ἐπιπόλαιον τῶν πραγμάτων σπουδὴν, ἀντιπιάσει τὴν προσεκτικὴν ἐξέτασιν· εἰς τὴν παρεξήγησιν τῶν κειμένων, τὴν ὀρθὴν αὐτῶν ἐρμηνείαν· εἰς τὴν κακοπιστίαν καὶ τὴν ἀπάτην, τὰ ἀκαταμάχητα γεγονότα. Ἡ κριτικὴ βάσανος τῶν πηγῶν, ἡ ἐρμηνεία τῶν χωρίων, αἱ σημειώσεις, αἱ παραπομπαί, ἡ μέθοδος ἐν γένει ἢ ἐπιστημονικὴ τῆς πραγματείας, παρουσιάζουσι δοκιμώτατον ἐρευνητήν. Εἶχαν ἐπιχειρήσει καὶ ἄλλοι πρὸ τοῦ Παπαροηγοπούλου νὰ ἀναιρέσουν τὸν Φαλμεράϋερ, μάλιστα δὲ οἱ Γερμανοὶ Hopf καὶ Zinkeisen. Ἀλλ' ἐνῶ ἐκεῖνοι ἠρνήθησαν ἀπολύτως τὰς σλαυικὰς ἐποικίσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ Παπαροηγόπουλος ἔθεσεν ὀρθῶς τὸ ζήτημα ἀποδειχθεὶς καὶ εἰς τοῦτο ὑπέροχος καὶ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ ἐθνικὰς μικροφιλοτιμίας. Ἐδέχθη δηλαδὴ ὡς ἀναμφισβήτητον τὴν κάθοδον Σλαύων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ἀπέδειξεν ὅτι οἱ Σλαῦοι οὗτοι δὲν ἦλθον ὡς κατακτηταί, οὔτε κατέστρεψαν τὴν χώραν, οὔτε ἐξωλόθρευσαν τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς κατοίκους. Τοῦναντίον ἐδαμάσθησαν ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐδέχθησαν τὴν θρησκείαν καὶ τὴν γλῶσσάν της καὶ ἐσυγχωνεύθησαν

ἐντὸς αὐτῆς, καθὼς, ὅπως ὁ ἴδιος γράφει, τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ, τὰ σώζοντα μὲν περὶ τὰς ἐκβολὰς τὸ χρωμα αὐτῶν καὶ τὴν ποιότητα, ἀλλ' ἀφανιζόμενα μικρὸν ἔπειτα ἐντὸς τοῦ ἄχανοῦς ὕγροῦ τῆς θαλάσσης. Εἰς τὴν ἀκλόνητον ἐπιχειρηματολογία καὶ ἀποδεικτικότητα τοῦ Παπαρρηγοπούλου ὀφείλεται τὸ ὅτι οὐδείς ἔκτοτε ἐπανῆλθεν εἰς τὰς παραδοξολογίας τοῦ Φαλμεράνερ.

Ἐν ἔτος ὑστερον, τὸ 1844, δημοσιεύει τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἱστορικὴν πραγματείαν: «Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας», διὰ τῆς ὁποίας προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, τὸ ἔτος δηλαδὴ τῆς ἀλώσεως τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, δὲν εἶναι τὸ 146 ἀλλὰ τὸ 145 π. Χ. Ἡ μικρὰ αὕτη πραγματεία, τὴν ὁποίαν ἐπήνεσεν εἰς τὰς Göttinger-Abhandlungen ὁ μεγαλύτερος τότε φιλόλογος Hermann, εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο ἀξία προσοχῆς· ὅτι μᾶς παρέχει εἶδησιν, καθ' ἣν ἔκτοτε, ἀπὸ τὸ 1844, ἐσχεδίαζεν ὁ Παπαρρηγόπουλος τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους εἰς ἐνιαῖον σύνολον ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων, ἢ μᾶλλον ὁραματίζεται χωρὶς ἀκόμη νὰ τολμᾷ νὰ συλλάβῃ καὶ ἀποφασίσῃ τὸ ἐγχεῖρημα. Ὁμιλῶν δηλαδὴ εἰς τὸν πρόλογον τῆς μικρᾶς αὐτῆς πραγματείας περὶ τῆς ἀξίας τῶν καθ' ἕκαστα ἱστορικῶν πραγματειῶν καὶ τοῦ συνολικοῦ ἱστορικοῦ ἔργου, λέγει διὰ τὸ δεύτερον: «Μακάριος ὅστις ποιήσει ἐπαξίως τὴν μακρὰν αὐτὴν Ὀδύσειαν ἔθλους » πολυπαθοῦς καὶ γενναίου· τὸ ὄνομά του θέλει ζῆσει, ὅσον τὰ θάλλοντα » βουνὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη τῆς πατρίδος θέλει τιμῆσει » τὴν μεγαλοφυΐαν του. Καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦτο εἶναι ἔνδοξον· ἔχουσι δὲ » καὶ τὴν ἀξίαν τῶν καὶ αἱ εἰδικαὶ πραγματεῖαι. . . . διότι ἐξακριβώνουσι » τὰ γεγονότα πολὺ περισσότερον παρὰ ὅτι δύναται νὰ τὰ ἐξακριβώσῃ » ὁ γενικὸς ἱστοριογράφος καὶ δὲν θέλομεν ἀστοχήσει λέγοντες ὅτι παρα- » σκευάζουσιν, ἐκλέγουσι καὶ καθορίζουσιν τὴν ὕλην, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὁ μέγας ἀρχιτέκτων θέλει ποτὲ ὠφελῆθῃ διὰ νὰ ἀνεγείρῃ τὸ λαμπρὸν οἰκοδόμημά του». Καὶ τελειώνει τὸ πρωτόλειον τοῦτο ὁ Παπαρρηγόπουλος μὲ τὸν ἐξῆς ἐπίλογον, ὅστις παρουσιάζει καθαρὰ τὸν καὶ εἰς ὅλα τὰ ἐπακολουθήσαντα ἔργα ἐκδηλούμενον ὠφελιμιστικὸν σκοπὸν τοῦ συγγραφέως: « Ἄλλ' ἤδη βλέπω τινὰς ἀποροῦντας πῶς ἐν μέσῳ τοῦ πολιτικοῦ σάλου

»(ἤμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπιβολῆς τοῦ συντάγματος) εὐρίσκεται ἀνθρώπος ἀσχολούμενος μὲν εἰς τοσοῦτον ἀπηρχαιωμένα πράγματα, φανταζόμενος δὲ ὅτι θέλει κανένας προσέξει εἰς αὐτά. Καὶ ἴσως τινὲς προχωροῦντες ἔτι πλέον μὲ κατακρίνουσι, διότι δραπετεύων τὰς σοβαρὰς φροντίδας τοῦ ἐνεστώτος αὐτομολῶ εἰς τὸ παρελθὸν ψυχαγωγούμενος μὲ ἱστορικὰς καὶ χρονολογικὰς ἐρεῦνας. Εἰς τοὺς αὐστηροὺς αὐτοὺς ἐπιτιμητὰς ἀπαντῶ ὅτι δὲν ἔπραξα, νομίζω, κακοῦ πολίτου ἔργον ἐνθυμίσας εἰς τὴν ἐπιλήσιμονα τοῦ παρελθόντος αὐτὴν κοινωνίαν ὅτι ἐπὶ τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν πατοῦμεν, τὰ αὐτὰ πρόσωπα καὶ πράγματα ἐπανέρχονται πολλάκις ἀπαράλλακτα, καὶ ὅτι ἂν δὲν εἴμεθα φρονημώτεροι, εἶναι φόβος μήπως ἐπανέλθωσι καὶ τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα».

Μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ 1845 ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀπολύεται τῆς δικαστικῆς ὑπηρεσίας ὡς «ἐτερόχθων», ἀλλ' ἔχει ἐπιβληθῆ πλέον διὰ τῶν ἐργασιῶν του ὡς ἱστορικός. Διορισθεὶς καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου καὶ διδάξας ἐπὶ τετραετίαν τὸ μάθημα τῆς ἱστορίας, ἐξέδωκεν ἐν τῷ μεταξὺ «Στοιχεῖα Γενικῆς ἱστορίας κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Γάλλου Λευί, (1845), ἐξαντληθέντος δὲ τούτου καὶ ἰδίαν Γενικὴν ἱστορίαν εἰς 2 τόμους (1849).

Ὁ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον διορισμὸς τοῦ Παπαρρηγοπούλου τῷ 1851 ὡς ἐκτάκτου καὶ ἀπὸ τοῦ 1855 ὡς τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους παρέχει εἰς αὐτὸν εὐρὴν καὶ ἐλεύθερον τὸ στάδιον τῆς δράσεως καὶ τῆς ἀναδείξεώς του. Ὁ εἰσαγωγικὸς του λόγος ὡς τακτικοῦ καθηγητοῦ, ἐκφωνηθεὶς εἰς τρεῖς ἀκροάσεις, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους 1855 - 56, εἶναι ἀληθῶς ρηξικέλευθος. Πραγματευόμενος ὁ Παπαρρηγόπουλος «Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς διαμορφώσεως τῶν φυλῶν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», ἰσχυρίζεται ὅτι ἐκ τῶν τεσσάρων φυλῶν, ἀφ' ὧν λέγεται ἀπαρτισθὲν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος, ἡ μόνη ὑπάρξασα φαίνεται ἡ Ἀχαϊκὴ. Δωρικὴ Ἰωνικὴ καὶ Αἰολικὴ φυλὴ οὐδέποτε πραγματικῶς ὑπῆρξαν, αἱ δὲ περὶ αὐτῶν παραδόσεις εἶναι πρωτόστερα ἐπινοήματα τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηναίων, κατασκευασθέντα χάριν τῶν πολιτικῶν συμφερόντων τῶν δύο ἐκείνων πόλεων, πιστευθέντα κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὑπ' αὐτῶν τῶν

ἀρχαίων καὶ προξενήσαντα παράδοξον σύγχυσι. Ἡ μελέτη αὕτη, διὰ τῆς ὁποίας κυρίως ἐπιχειρεῖ ὁ Παπαρηγόπουλος ν' ἀντικρούσῃ τὴν περὶ Δωρικῆς κατακτίσεως καινοφανῆ τότε θεωρίαν τοῦ *K. O. Müller*, ἐπροκάλεσεν ὕβρεις καὶ λουιδωρίας κατὰ τοῦ ἱστορικοῦ ἐν Ἑλλάδι. Ἄλλ' εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξετιμήθη δεόντως, ὁ δὲ Ἐρνέστος Κούρτιος ἔγραψε τῷ 1857 εὐμενεστάτην κρίσιν εἰς τὰ *Gött. Gel. Anzeiger*, ἀναγνωρίζων ὅτι νέαι καὶ ἄγνωστοι χαράσσονται εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ζητήματος ἀπόψεις. Τὴν σημασίαν τῆς θεωρίας του ἐκτιμῶν προσηκόντως καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς γράφει ἐν τέλει: «Μεγάλη» βεβαίως εἶναι ἡ εὐθύνη, ἣν ἀναλαμβάνομεν, φέροντες εἰς μέσον δοξασίαν, ἀξιοῦσαν οὐ μόνον νὰ τροπολογήσῃ τὴν ἔποψιν πολλῶν ἀντικειμένων τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ καὶ τὰ θεμέλια αὐτὰ οὕτως εἰπεῖν αὐτῆς νὰ μετακινήσῃ ἔτολμήσαμεν δ' ὅμως, ἀπὸ βαθείας πεποιθήσεως ἐνθαρρυνόμενοι, νὰ ἐκθέσωμεν τὴν γνώμην ἡμῶν, ἂν ὅχι δι' ἄλλο, τοῦλάχιστον ἵνα ἕτεροι κρείττονες ἡμῶν ἐκ τούτων λαβόντες ἀφορμὴν ἐπιχειρήσωσι τὴν ὀριστικὴν διευκρίνησιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου «ζητήματος».

Τρία ἔτη βραδύτερον ἀνατυπῶνων τὴν πραγματείαν ταύτην ὁ Παπαρηγόπουλος εἰς τὰς Ἱστορικὰς αὐτοῦ πραγματείας τροποποιεῖ αὐτήν, ἔτι δὲ περισσότερον ἀπομακρύνεται αὐτῆς εἰς τὴν ἀργότερα ἐκδοθεῖσαν Ἱστορίαν του. Ἄλλ' εἰς ἐμέ, διεξελθόντα τελευταῖον τὴν πραγματείαν ταύτην, ἐπεφυλάσσετο ἢ ἀπροσδόκητος κατάπληξις νὰ ἴδω ὅτι εἰς τὰς κειρωσιμένας ἀπὸ τὸν χρόνον σελίδας τοῦ Ἑλληνικοῦ ἱστορικοῦ εὐρίσκονται αὐτούσιοι σχεδὸν αἱ ἀρνητικαὶ περὶ τῆς καθόδου τῶν Δωριέων θεωρίαι τοῦ πέρυσιν ἀποθανόντος μεγάλου Γερμανοῦ ἱστορικοῦ *Beloch* καὶ νὰ διαπιστώσω ὅτι ὅσα περὶ Ἀχαιῶν μὲ τὴν κριτικὴν του δεξύνουσαν εἶκασε πρὸ ἑβδομήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ὁ Παπαρηγόπουλος, ἀποτελοῦν ἀπὸ τινος τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, καθ' ἣν οἱ Δωριεῖς κατῆλθον ὕστατοι πάντων ἀπὸ Βορρᾶ, ὅτι τὰ ὀνόματα τῶν Ἰώνων καὶ τῶν Αἰολέων ἐγένοντο πολὺ ἀργὰ καὶ δὴ εἰς τὰς μικρασιατικὰς ἀποικίας φυλῶν δηλωτικά, καὶ ὅτι ἀντὶ Αἰολέων ὀμιλοῦν σήμερον πάντες διὰ τὴν μητροπολιτικὴν Ἑλλάδα, ὅπως καὶ ὁ Παπαρηγόπουλος, περὶ Ἀχαιῶν. Καὶ ὁ μὲν Παπαρηγόπουλος στηριζόμενος μόνον εἰς τὸν Ὀμηρον

δὲν ἔπεισε τότε οὔτε τὸν ἑαυτὸν του καλά-καλά. Διέκρινεν ὁμως μὲ τὴν κριτικήν του ὀξύδερκειαν ἔκτοτε τὴν ἀλήθειαν, ἥτις διὰ τὰ γίγη κοινὸν κτῆμα ἔπρεπε νὰ φωτισθῇ ἐξ Ἀνατολῶν. Αἱ τελευταίως γνωσθεῖσαι σφηνοειδεῖς ἐπιγραφαὶ τοῦ Βογάτσκιοῦ καὶ αἱ ἱερογλυφικαὶ τῆς Αἰγύπτου, ὁμιλοῦσαι περὶ τῶν Ἀχαιῶν ὡς λαοῦ ἰσχυροῦ καὶ εὐρυτάτην ἔχοντος ἐξάπλωσιν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔξω αὐτῆς κατὰ τὴν 2αν π. Χ. χιλιετηρίδα, ἐνίσχυσαν καὶ ἐπεββαίωσαν τὰ πορίσματα τῶν νεωτέρων ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν ὡς πρὸς τὸν μυκηναϊκὸν λεγόμενον πολιτισμὸν, ὅστις δὲν εἶναι ἄλλος παρὰ ὁ πολιτισμὸς τῶν Ἀχαιῶν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἔκτοτε διακρίνει ὁ Παπαρρηγόπουλος κρυμμένον εἰς τὰ βάρθη τῆς γῆς.

Ἡ Πανεπιστημιακὴ διδασκαλία εἶναι τὸ κυριώτατον καὶ πολυτιμώτατον ἔργον τοῦ Παπαρρηγοπούλου. Ἡ βαθύτης μὲ τὴν ὁποίαν ἐπεσκόπει τὰ πράγματα, ἡ νηφαλιότης καὶ ἡ ἀμεροληψία τῆς κρίσεως, ἡ σύγκρισις προσώπων καὶ γεγονότων ἱστορικῶν πρὸς τὰ σύγχρονα, πάντα ταῦτα ἐκφραζόμενα μὲ ἀσυνήθη εὐγλωττίαν, καθίστανον τὸ μάθημα τοῦ Παπαρρηγοπούλου ἐπαγωγότατον, εἰς τὸ ὁποῖον συνέρχον ἀθροοὶ φοιτηταὶ ὄλων τῶν Σχολῶν καὶ ἄνθρωποι φιλόστορες πάσης τάξεως. Τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνος ἐδίδασκεν εἰς τρεῖς καὶ ἄλλοτε εἰς τέσσαρας ἐνιαυσίους κύκλους. Τοῦτο ἐξάγεται ἀπὸ τοὺς ἐναρκητήριους ἐκάστου νέου ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους λόγους, οἱ ὁποῖοι περιέχοντες κατὰ κανόνα συγκεφαλαίωσιν τῶν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος διδαχθέντων καὶ ἀποτελοῦντες ἐνιαῖον σύνολον, ἄριον ἀπὸ ἐπιστημονικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀπόψεως, ἐδημοσιεύοντο κατὰ τὰ πρῶτα τῆς καθηγεσίας του ἔτη εἰς τὴν «Πανδώραν», κατόπιν δὲ εἰς τὸν «Παρνασσὸν» καὶ εἰς ἄλλα περιοδικά.

Ἡ ἀπὸ καθέδρας διδασκαλία τοῦ Παπαρρηγοπούλου ὄχι μόνον προπαρεσκεύασε τὸ ὕλικὸν διὰ τὸ μέγα συνθετικὸν ἔργον αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναμφιβόλως καὶ ἐπέδρασε πολὺ εἰς αὐτό. Ὁ προφορικὸς λόγος τοῦ διδασκάλου, ἐμπνευσμένος καὶ ζωντανός, ὅπως ἦτο, ἀποτυπώνεται καὶ εἰς τὸν γραπτὸν λόγον τοῦ ἱστοριογράφου. Ἡ ἀριστοτεχνικὴ ἀποστρογγύλωσις τῶν κεφαλαίων καὶ τῶν περιόδων, εἰς τὰς ὁποίας διαιρεῖται τὸ πεντάτομον ἔργον, ὁ τρόπος τῆς ἐκφράσεως, τὸ λεκτικὸν ὕφος, τὰ ῥητορικὰ σχήματα καὶ πρὸ

πάντων ἢ εἰς κάθε σελίδα καὶ κάθε γραμμὴν ἐμφάνις τοῦ εἰς πρῶτον πρόσωπον ὁμιλοῦντος ἱστοριογράφου, μαρτυροῦν ὅτι τὰ γραμμένα ἦσαν καὶ εἰπωμένα.

Τὸ 1860 εἶδε τὸ φῶς ὁ Α' τόμος τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τὸ 1862 ὁ Β'. Ἐν τῷ μεταξὺ παρασκευάζοντος τοῦ συγγραφέως τὴν συνέχειαν τῶν δυσκόλων περιόδων, ἐξηγτηλήθησαν οἱ ἐκδοθέντες δύο πρῶτοι τόμοι, οἵτινες καὶ ἐπανεκδίδονται μὲ μικρὰς βελτιώσεις τῷ 1865, ἐμφανίζονται δὲ καὶ οἱ ἀκόλουθοι 3 τόμοι κατὰ διαλείμματα μέχρι τοῦ 1872. Ἐπισημαίνει δὲ τὸ πεντάτομον ἔργον ὁ κατὰ τὸ 1877 ἐκδοθεὶς «Ἐπίλογος τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους», ὅστις μεταφρασθεὶς καὶ ἐκδοθεὶς γαλλιστὶ δαπάναις τοῦ Γρηγορίου Μαρασλῆ ὑπὸ τὸν τίτλον: Histoire de la civilisation Hellénique, ἀποτελεῖ σύνοφιν τοῦ μεγάλου ἔργου τοῦ Παπαρρηγοπούλου.

Διὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους διπλοῦν ἐπιδιώκει σκοπὸν ὁ ἱστορικός. Πρῶτον νὰ καταδείξῃ τὴν ἀδιάσπαστον διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐνότητα τοῦ Ἔθνους καὶ δεύτερον νὰ φρονηματίσῃ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν διὰ τῆς γνωριμίας τῆς τρισχιλιετοῦς ἱστορίας του. Τὸ δεύτερον τοῦτο διαφαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ῥῆσιν τοῦ Γκυζώ, τὴν ὁποίαν θέτει ὁ Παπαρρηγόπουλος ὡς προμετωπίδα τοῦ ἔργου του: «Ὁ λαός, ὁ μελετῶν καὶ γινώσκων τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ, κρίνει σχεδὸν πάντοτε ἀσφαλέστερον καὶ ὀρθότερον περὶ τῶν παρόντων αὐτοῦ πραγμάτων, περὶ τῶν ὄρων τῆς προόδου, καὶ περὶ τῆς μελλούσης αὐτοῦ τύχης». Ἀκολουθεῖ λοιπὸν καὶ ὁ Παπαρρηγόπουλος τὴν παιδευτικὴν ἢ πραγματικὴν λεγομένην ἱστορίαν, τῆς ὁποίας πρῶτος γνήσιος ἀντιπρόσωπος εἶναι ὁ μέγιστος πολιτικὸς ἱστοριογράφος τοῦ κόσμου, ὁ Ἀθηναῖος Θουκυδίδης. Ὅπως ἐκεῖνος εἶπε: «Ὅσοι δὲ βουλήσονται τῶν τε γενομένων τὸ σαφὲς σκοπεῖν καὶ τῶν μελλόντων ποτὲ αὐθις κατὰ τὸ ἀνθρώπειον τοιοῦτων καὶ παραπλησίων ἔσσεσθαι, ὠφέλιμα κρίνειν αὐτά, ἀρκούντως ἔξει», ἔτσι καὶ ὁ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ἱστορικός ἐπανελάβε: «ἐνδιατρίβομεν εἰς τὴν ἱστορίαν οὐχὶ ἐκ περιεργείας, ἀλλ' ἵνα κρίνωμεν, εἰ δυνατόν, ἐκ τοῦ παρελθόντος τῆς χθὲς περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς αὔριου». Καὶ ὅπως τοῦ Θουκυδίδου τὸ ἔργον σύγκειται «κτῆμα ἔσαί», ἔτσι καὶ τοῦ

Παπαρηγοπούλου τὸ ἔργον δὲν ἀπέβη «ἀγώνισμα εἰς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν», ἀλλ' ἔγινε τὸ εὐλογητὸν ὄργανον τῆς διὰ τῆς μελέτης καὶ τῆς γνώσεως τῆς πατρίου ἱστορίας ἀναπλάσεως καὶ ὀρθοποδήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ Ἱστορία τοῦ Παπαρηγοπούλου εἶναι τὸ πρῶτον ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκτίθεται ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐν συνεχείᾳ καὶ ἀδιάσπαστος. Καὶ εἶχε μὲν ἀποπειραθῆ πρὸ τοῦ Παπαρηγοπούλου ὁ Γερμανὸς Zinkeisen νὰ συγγράψῃ Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῶν ἀρχαίων μέχρι καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, ἀλλ' εἶχεν ἀφήσει πολλὰ τμήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐν οἷς τὴν Κρήτην καὶ ἄλλας νήσους, ἔξω τῆς ἐκθέσεώς του. Τὸ ἔργον τοῦ Ἑλλήνος ἱστορικοῦ, πληρέστερον, ἀναλυτικώτερον καὶ εὐρυθμότερον εἰς τὴν διάταξιν, παρουσιάζεται πλήρες καὶ ἄρτιον ὡς ἰσχυρὰ καὶ ἀναπόσπαστος ἄλυσις συγγενῶν περιόδων καὶ σχετικῶν πρὸς ἄλληλα γεγονότων, ἐμψυχομένων ἀπὸ μίαν ἀληθῶς ἐπικὴν πνοήν.

Εἰς τὴν ἐκθεσίν του χρησιμοποιεῖ βεβαίως καὶ βοηθήματα ὁ Παπαρηγόπουλος. Διὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁδηγὸν ἔχει τὸν Γκρότε, χωρὶς ὅμως νὰ πρόσκηται εἰς αὐτὸν δουλικῶς καὶ ἀβασανίστως. Ἀκολουθεῖ αὐτὸν εἰς τὸ μυθολογικὸν μέρος, θαυμάζει ὡς καὶ ἐκεῖνος τὸ δημοκρατικὸν στοιχεῖον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ἀλλὰ δὲν συμμερίζεται ἀνεπιφυλάκτως τὸν ἐνθουσιασμόν τοῦ Ἄγγλου ἱστορικοῦ διὰ τὴν ἄκρατον καὶ ἀκόλαστον δημοκρατίαν. Διὰ τοὺς Μακεδονικοὺς χρόνους βοηθεῖται ἀπὸ τὸν Δρόυζεν, ἀλλὰ κρίνει καὶ χαρακτηρίζει κατὰ τὴν ἰδικήν του ἀνεξάρτητον ἀντίληψιν τὰς φυσιογνωμίας τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Φιλίππου.

Εἰς τὴν περίοδον τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ὁ Παπαρηγόπουλος στήριζεται εἰς τὰς ἰδίας δυνάμεις, εἰς δὲ τὴν ἐξιστόρησιν τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ δημιουργεῖ τὴν πρωτότυπον καὶ σπουδαιοτάτην ἐργασίαν του. Καὶ εἶχε μὲν προηγηθῆ ἡ ἀξιόλογος μεσαιωνικὴ ἔρευνα τοῦ Χόπφ, ἀλλὰ ἐνσαρκωθεῖσα εἰς ἔργον ἄμουσον καὶ μικρολόγον, κατεδικάσθη εἰς πρόωρον λήθην. Ἡράκλειος εἶναι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ὁ ἱστορικὸς ἄθλος τοῦ Παπαρηγοπούλου. Ἐχὼν νὰ παλαίσῃ μὲ προλήψεις ἡμεδαπῶν καὶ ἀλλοδαπῶν, ἀγωνίζεται νὰ ἀνατρέψῃ τὰς συκοφαντίας τοῦ καθολικισμοῦ, νὰ ἀποκρούσῃ τὰς κατηγο-

οίας σοφῶν ὡς ὁ Γίββων καὶ ὁ Μοντεσκιέ, νὰ ἐπανορθώσῃ τὴν περιφρόνησιν τῶν κλασικιστῶν, καὶ μάλιστα τῶν Ἑλλήνων, οὓς κατηγορεῖ ὡς περιορίζοντας διὰ τῶν θεωριῶν των τὰ σύνορα ἐντὸς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ, νὰ φωτίσῃ αἰῶνας θεωρουμένους σκοτεινοῦς, νὰ ἀποκαθάρσῃ τοὺς πολλαχόθεν καὶ ἀδίκως ἐγκολαφθέντας εἰς τὸ Βυζάντιον ῥύπους. Εἰς τὸν Κωνσταντῖνον Παπαρηγόπουλον ἀνήκει ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα ὅτι πρῶτος κατέδειξε τὴν μεγάλην σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὸ ἔθνος ὁ μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς, καὶ ὅτι πρῶτος ἐχάραξε τὴν ὁδόν, ἣτις ὠδήγησεν ὕστερον εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς φήμης τοῦ Βυζαντίου καὶ εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς προσηκούσης θέσεως εἰς τὴν ἱστορίαν μιᾶς περιόδου καὶ ἐνὸς πολιτισμοῦ, ὅστις παρὰ τὰς σκιεράς εἶχε νὰ ἐπιδείξῃ καὶ λαμπροτάτας ὄψεις.

Ἡ περίοδος τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ ἔχει ἱστορηθῆ ἀπὸ τὸν Παπαρηγόπουλον ὄχι μόνον μὲ πρωτοτυπίαν, ἀλλὰ καὶ μὲ δραματικότητα. Αἱ σκηναὶ τοῦ βίου τῆς δουλείας περιγράφονται μὲ πάθος καὶ χρωματίζονται μὲ ζωηρότατον καὶ γνησίως Ἑλληνικὸν χρῶμα· μερικαὶ μάλιστα σελίδες ἀπηχοῦν ὡς λυρικὸ τραγούδι πρωτακούστου μουσικῆς. Μὲ αὐστηρότητα κρίνονται οἱ εἰς Ρωσίαν καὶ Ἰταλίαν φυγάδες τοῦ Βυζαντίου, οἱ ζημιώσαντες τὸ γένος, χωρὶς νὰ ὠφελήσουν καὶ τὴν Ἀναγέννησιν, ἣ ὁποία θὰ ἐγίνετο καὶ ἄνευ αὐτῶν κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἱστορικοῦ. Ὅλη ἡ συμπάθεια τοῦ Παπαρηγοπούλου εἶναι μὲ τοὺς ἐναπομείναντας, οἵτινες διὰ τῶν μαρτυριῶν των ἐγένοντο οἱ σωτῆρες τῆς φυλῆς. Ἐξάιρει τὴν δύναμιν τῆς Ἐκκλησίας, ἐκθειάζει τὸν παράγοντα τῶν Φαναριωτῶν, εἰς τοὺς ὁποίους καὶ ὁ ἴδιος ἀνήκει, καὶ ἀφιερώνει ἀπαραμίλλους σελίδας εἰς τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτες καὶ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐπλάσθη, ὡς λέγει, ἡ γενεὰ ἢ κατασκευάσασα τὸ προζύμιον αὐτό, τὸ καλούμενον Ἑλληνικὸν Κράτος.

Ἄδρα καὶ δραματικαὶ εἶναι καὶ αἱ σελίδες αἱ ἀφηγούμεναι τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, τῆς ὁποίας ἡ σύντομος ἐκθεσις ἀποτελεῖ τὴν ἀρίστην εἰκόνα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος. Ψέγων τὰς κυβερνήσεις, τονίζει ὅτι οἱ πολεμισταὶ ἠλευθέρωσαν τὴν χώραν καὶ ὄχι τὰ Βουλευτικὰ καὶ τὰ Ἐκτελεστικά. Μεταξὺ δὲ τῶν πολεμιστῶν ἐξυψώνει ὡς ἥρωα καὶ σύμβολον τοῦ Ἀγῶνος τὸν Καραϊσκάκη, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιέρωσε καὶ χωριστὴν πολυσέλιδον μονογραφίαν.

Ἐπιπέδων ἐνώπιον ἀχροατηρίου, πρὸς τὸ ὁποῖον γνωριμωτάτη καὶ οἰκειοτάτη εἶναι ἡ Ἱστορία τοῦ Παπαρρηγοπούλου, δὲν ἔχω ἀνάγκη οὔτε εἰς τὸ περιεχόμενον αὐτῆς νὰ ἐνδιατρίψω περισσότερον, οὔτε τὴν ἀξίαν καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς ὡς ἐπιστημονικοῦ καὶ λογοτεχνικοῦ ἔργου νὰ ἐξάρω. Κατ' ἐμὲ εἶναι τὸ τελειότατον καὶ ὑψηλότατον δημοῦργημα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἐπιστήμης, ἀντάξιον πρὸς τὰ μεγάλα πνευματικὰ δημοῦργήματα τῆς κλασσικῆς ἑλληνικῆς περιόδου, ἀληθινὸν ἐθνικὸν μνημεῖον, «κτῆμα ἔσαεί».

Ἡ Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ τὰ ἄλλα προαναφερθέντα ἀποτελοῦν βέβαια τὸ κύριον, ἀλλ' ὅχι καὶ τὸ μόνον ἔργον τοῦ Παπαρρηγοπούλου. Ἐχων ὡς σκοπὸν τοῦ βίου του νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ διδάξῃ εἰς τὸν πολὺν κόσμον τῶν Ἑλλήνων τὴν πάτριον ἱστορίαν καὶ ἐκλαϊκεύων τὴν ἐπιστήμην χάριν τῶν πολλῶν, ἐδημοσίευσεν πληθὺς μικροτέρων πραγματειῶν, λόγων καὶ ὁμιλιῶν εἰς διάφορα περιοδικά, πρὸ πάντων εἰς τὴν «Πανδώραν», τῆς ὁποίας εἶναι τακτικὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου τεύχους συνεργάτης. Εἶναι ἀφαντάστου ἀξίας ὁ θησαυρὸς αὐτὸς τῆς σοφίας καὶ τῆς τέχνης τοῦ Παπαρρηγοπούλου, ὁ σκορπισμένος ὡς κέρματα καθαροῦ χρυσοῦ εἰς δυσπροσίτους ἐφημερίδας καὶ περιοδικά. Τὰ θέματα τῶν τοιούτων λαϊκῶν πραγματειῶν ἐκλέγει ὁ Παπαρρηγόπουλος ἀπὸ ὅλας τὰς περιόδους τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἐνισχύων τὴν ἀλήθειαν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐποχή, καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος δὲν ἔφερον ἐντίμως τὸ μέγα αὐτοῦ ὄνομα. Βιογραφῶν ἱστορικὰ πρόσωπα ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκθέτει ὀλόκληρον μικρογραφικὴν πινακοθήκην, ὡς τὴν ἀποκαλεῖ, Βυζαντινῶν προσωποποιήτων καὶ φυσιογνωμιῶν τοῦ Ἀγῶνος. Πραγματεύεται ἐπὶ τὸ δημοδέστερον σπουδαῖα ἱστορικὰ γεγονότα καὶ ἐπεισόδια. Ἐτυμολογεῖ ἱστορικὰ τοπωνύμια. Κρίνει νεοφανῆ βιβλία. Μεταφράζει ξένας πραγματείας ἐπὶ θεμάτων ἐπαγωγῶν καὶ διδακτικῶν. Τῶν ἐλασσόνων τούτων διατριβῶν ἐξέδωκεν ὁ ἴδιος συγγραφεὺς ἐξ εἰς ἓν τεῦχος τῷ 1858, ἔκτοτε δὲ ἐγένοντο δύο ἄλλαι ἀπόπειραι ἐκδόσεων, καὶ αἱ δύο ἀτυχεῖς. Μία προσεκτικὴ καὶ ἐκλεκτικὴ ἔκδοσις τούτων θὰ ἀπετέλει ἀναμφιβόλως χρησιμώτατον συμπλήρωμα τοῦ ἔργου τοῦ Παπαρρηγοπούλου. Ἑλλήν δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ζήσας καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ

καθηγητῆς δράσας, δὲν ἦτο δυνατόν οὔτε ὁ Παπαρρηγόπουλος νὰ μείνη μακρὸν καὶ ἀμέτοχος τῶν εἰς τοὺς Ἑλληνας συντρόφων φιλολογικῶν ἐριδῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν προϊόντων τῆς ἐριστικῆς φιλολογίας, τὰ ὁποῖα ἄφθονα δυστυχῶς παρήχθησαν εἰς τὸν τόπον μας, τὰ κατὰ τοὺς πρὸς τὸν Παῦλον Καλλιγᾶν φιλολογικο-ἱστορικοὺς ἀγῶνας ἐκδοθέντα φυλλάδια τοῦ Παπαρρηγοπούλου, διακρίνονται διὰ τὴν εὐπρέπειαν τῆς γλώσσης, τὴν εὐγενικὴν μετριοπάθειαν, τὴν λεπτὴν εἰρωνείαν, τὴν ἀπαράμυλλον δύναμιν καὶ τὴν πειστικὴν ἐπιχειρηματολογίαν.

Ἄλλὰ πλὴν τῆς πανεπιστημιακῆς καὶ τῆς συγγραφικῆς εἶχε καὶ κοινωνικὴν καὶ ἄλλην ἐθνικὴν δράσιν ἐξέχουσαν ὁ Παπαρρηγόπουλος. Ὑπῆρξεν εἷς ἐκ τῶν πρώτων ἰδρυτῶν τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργον καὶ διὰ λόγων καὶ διὰ βιβλίων καὶ δι' ἐράνων προήγαγε καὶ ἐνίσχυσε. Τοῦ Συλλόγου «Παρνασσῶ» ἦτο ὁ εὐγλωττος ὁμιλητῆς καὶ ὁ διαλεγόμενος Νέστορ, τοῦ ὁποῖου αἱ ἀπὸ μνήμης συνήθως ἀπαγελλόμεναι διαλέξεις ἠκούοντο ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν καθ' ἕκαστον Ἰανουάριον. Τῷ 1876 ἐξελέγη πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῷ 1884 πρόεδρος τῆς ἐκθέσεως τῶν κειμηλίων τοῦ Ἀγῶνος. Ἀνέλαβε καὶ ἐξετέλεσε διαφόρους ἐθνικὰς ἀποστολάς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ἐξ ὧν ἡ τῆς Κων)πόλεως πρὸς τακτοποίησιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος τοῦ γεννηθέντος μετὰ τὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα προσάρτησιν τῶν Θεσσαλικῶν ἐπαρχιῶν, διεξήχθη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας. Προσκληθεὶς ἐπεσκέφθη κατ' ἐπανάληψιν τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας τοῦ ἐξωτερικοῦ, τυγχάνων πανταχοῦ θερμῆς ὑποδοχῆς καὶ φρονηματίζων τὸν Ἑλληνισμόν τῆς διασπορᾶς δι' ὁμιλιῶν καὶ δημοσιῶν διαλέξεων. Θαυμάσια δὲ ἀληθῶς εἶναι τὰ ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ 1880 εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐστία» ἀποσταλέντα καὶ δημοσιευθέντα «Ἐπιστολιμαῖα ἱστορήματα» ἐξ Ἀλεξανδρείας, Καΐρου, Μασσαλίας, Λονδίνου, εἰς τὰ ὁποῖα εἰρωνευόμενος ἐξ ἀποστάσεως τὴν ἐπιεικῆ εὐφροσύνην τοῦ Ραγκαβῆ καὶ τὴν ἀδυσώπητον τοῦ Ροῦδη, ὁμιλεῖ περὶ πολλῶν καὶ ποικίλων πραγμάτων καὶ ἐντυπώσεων μετὰ τῆς οἰκείας εἰς αὐτὸν χάριτος καὶ εὐτραπείας. Γράφων ἐκ Καΐρου π. χ. περὶ τοῦ μυστηρίου τῶν ἱερο-

γλυφικῶν ἐπιγραφῶν, καὶ προσποιούμενος ἀγανάκτησιν διότι καὶ ἑλληνό-
 γλωσσοὶ ἐπιγραφαὶ εἶναι ἐπίσης ἀκατάληπτοι, εὐρίσκει εὐκαιρίαν νὰ ἐκδη-
 λώσῃ τὰ δημοκρατικά του φρονήματα. « Ἐπὶ τῆς πύλης τῆς μεγάλης πυρα-
 μίδος τοῦ Χέοπος ἀνέγγων (λέγει) ἐπιγραφὴν ἑλληνικὴν οὕτως ἔχουσαν :
 « Ζήτω τὸ Σύνταγμα ὅσον καὶ αἱ πυραμίδες. Ἀλέξανδρος Σοῦτζος ». Τὶ
 » ἄρα γε ἠθέλησε νὰ εἶπῃ ὁ ποιητὴς διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ; Μήπως
 » ἠυχήθη εἰς τὴν συνταγματικὴν βασιλείαν βίον ἐξακισχιλίων ἐτῶν ; ἀλλὰ
 » τότε τί γίνεται ἢ πρόοδος τῆς ἀνθρωπότητος ; Εἰς τοιαύτην μακροβιό-
 » τητα τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος δὲν πιστεύουσι βεβαίως οὐδ' αὐ-
 » τοὶ οἱ συνταγματικώτατοι τῶν βασιλέων, βλέποντες μάλιστα τὴν συμ-
 » βαίνει ἀπὸ τοῦδε ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ. Ἡ ἐπιγραφή
 » λοιπὸν ἔχει τι τὸ μυστηριῶδες. Καὶ ὅμως ὁ ἐν Καῖρῳ Ἑλλήν ἐπίσκο-
 » πος μ' ἐβεβαίωσεν ὅτι πολλοὶ τῶν ἐνταῦθα Ἑλλήνων ἀπέρχονται εἰς τὰς
 » πυραμίδας οὐχὶ ἵνα ἴδωσι τὸ ἐν τῶν 7 θαυμάτων τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα
 » ἀναγνώσωσι τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Σοῦτζου. Ἄξιός ὁ
 » μισθός των ».

Γράφων δ' ἐκ Μασσαλίας καὶ περιγράφων τὰ ὑδραυλικά τῆς πόλεως
 « ἔργα ἐπιλέγει : « Διὰ τοιούτων θυσιῶν ἐκτήσατο ἡ Μασσαλία τὸ μέγι-
 » στον τῶν ἀγαθῶν, ὅσα δύναται νὰ ποθήσῃ πολυάνθρωπος πόλις
 » καὶ κατέστη δυνατὴ εἰς τὰ περίξ αὐτῆς ἡ κατασκευὴ τῶν παραδείσων
 » ἐκείνων, ἐντὸς τῶν ὁποίων διήγαγον ἐφέτος τε καὶ ἄλλοτε τοσαύτας
 » εὐφροσύνας ἡμέρας χάρις εἰς τὴν τῶν ὁμογενῶν φιλοξενίαν. Θέλει
 » ἄρα γε ἀξιωθῆ ποτε καὶ ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν τοιαύτης τινὸς μεταμορ-
 » φώσεως ; Πολλοὶ τῶν ἀναγνωστῶν ὑμῶν θέλουσιν εἰπεῖ ποῦ ὁ ποτα-
 » μὸς ὁ δυνάμενος νὰ ἐπιτελέσῃ τοιαῦτα θαύματα, καὶ ποῦ τὰ χρήματα
 » τὰ ἀπαιτούμενα εἰς κατασκευὴν τοιούτου ἔργου. Τὸ κατ' ἐμέ, οὔτε μηγα-
 » νικὸς εἶμαι, οὔτε οἰκονομικὸς ἀνὴρ. Δὲν μοὶ φαίνεται ὅμως ἀδύνατον
 » νὰ εὐρεθῆ ἐν τῷ Βοιωτικῷ πεδίῳ τὸ ρεῦμα, τὸ ὁποῖον κατακρημιζό-
 » μενον ἐπὶ τοῦ Ἀττικοῦ νὰ ποτίσῃ δαψιλῶς αὐτό τε καὶ τοὺς κατοί-
 » κους αὐτοῦ, οὐδὲ ἀδύνατον ἴσως εἶναι νὰ εὐρεθῶσι τὰ πρὸς τοῦτο
 » ἀναγκαῖα κεφάλαια εἰς χώραν, ὅπου καταβάλλονται ἑκατομμύρια πρὸς

»κατασκευὴν φρενοκομείων ἄνευ πολλῶν φρενοβλαβῶν καὶ ᾿Ακαδημίας
»ἄνευ οὐδενὸς ᾿Ακαδημαϊκοῦ».

Πολυσχιδές λοιπὸν καὶ πολυμερές εἶναι τὸ ἔργον τοῦ Κωνσταντίνου Παπαροηγοπούλου. Ἡ δὲ σημασία καὶ ἡ ἀξία τοῦ ἔργου τούτου δὲν εἶναι μόνον ἐπιστημονική, εἶναι πρὸ πάντων ἐθνική. Κανὲν ἄλλο βιβλίον δὲν ἀνεγνώσθη τόσον εὐρέως καὶ κανεὶς ἄλλος παράγων δὲν ἤσκησε μείζονα ἐπίδρασιν καὶ παιδευτικὴν δύναμιν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ὅσην ἤσκησεν ὁ Παπαροηγόπουλος μὲ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους. Πολλοὺς βεβαίως ἀνέδειξεν ἢ νεωτέρα Ἑλλὰς διαπρέψαντας εἰς τὰ γράμματα καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας. ᾿Αλλ' οὐδεὶς συνέδεσε τὸ ὄνομά του τόσον στενὰ μὲ τὸ Ἔθνος, ὅσον ὁ Κωνσταντῖνος Παπαροηγόπουλος. Αὐτὸς ζωντανεύσας τὸ ἑλληνικὸν παρελθὸν ἐνέπνευσε τὴν πίστιν καὶ διὰ τὰς τύχας τοῦ μέλλοντος, τοῦ ὁποίου ἔγινεν ὁ ἐμπνευσμένος προφήτης. Διδάσκων «ἄνευ ποιήσεως καὶ οἰήσεως πραγμάτων καὶ δογμάτων» ἐνεστάλαξε τὴν ἰδίαν φιλοπατριάν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀναγνωστῶν του. Ἐποδηγέτησε τὸ ἔθνος εἰς τὸν δρόμον τῶν πεπρωμένων του ἀκολουθῶν ὡς κυρίαν γραμμὴν τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα, ἣτις ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ τὴν προορμητικωτέραν κατεύθυνσιν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Ἀνεζωπύρωσε τὸ αἶσθημα καὶ ἐνεφύσησε τὴν εἰς ἑαυτὸ πεποίθησιν τοῦ Ἔθνους. Τὰ διδάγματα του κατέστησαν ἱστορικοὶ νόμοι καὶ αἱ ὑποθῆκαὶ του πολιτικὰ ἀποφθέγματα. Διεκήρυξεν ὅτι «τὰ ἔθνη μεγαλουργοῦν, ὅταν ἄγωνται ὑπὸ δεξιῶν κυβερνητῶν». Ἀπεφάνθη ὅτι «ἡ κυριωτάτη τοῦ δημοσίου ἀνδρὸς ἀρετὴ» «εἶναι ἡ ἠθικὴ δύναμις καὶ ὅτι τὰ ἔθνη τὰ παραδίδοντα τὰς τύχας αὐτῶν» «εἰς ἀνδρας μὴ ἔχοντας τὴν ἀρετὴν ἐκείνην δὲν δύνανται νὰ συντηρηθῶσι» «καὶ νὰ εὐδαιμονήσωσι». Εὐστόχως παραβάλλον εἶπεν ὅτι «ἡ πολιτικὴ τέχνη ὁμοιάζει ὀλίγον τὴν ἰατρικὴν, ἣτις θεραπεύει μὲν πολλὰ νοσήματα, ἀλλὰ τὴν αὐτοκτονίαν δὲν δύναται νὰ θεραπεύσῃ». Ἀπευθυνόμενος δὲ πρὸς τοὺς φοιτητὰς κατὰ τὸ ἐναρκτήριον μάθημα τοῦ 1883 ἔλεγε: «Κύριοί μου, πολλοὶ δὲν πιστεύουσιν εἰς τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας. Ἐγὼ» «πιστεύω εἰς αὐτά, διότι διαγαγὼν τὸν βίον ἅπαντα εἰς τὸ νὰ τὰ μελετῶ

«εἶδον πολλάκις τὴν κύρωσιν τῶν διδαγμάτων τούτων ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς
 »αἰῶνι. Σᾶς λέγω λοιπὸν ὅτι ἡ τύχη τῆς Ἀνατολῆς κεῖται εἰς χεῖρας τῶν
 »λαῶν αὐτῆς οὐδὲν ἦττον ἢ τῶν πανισχύρων ἡγετῶν τῆς Εὐρώπης. Ἐνώ-
 »πιον δὲ τῆς διαιτησίας, ἣν θέλει ἐπὶ τέλους προκαλέσει ἢ προσήκουσα
 »τοῦ κληρονομήματος διανομή, οὐδεὶς τῶν λαῶν ἐκείνων ἔχει νὰ προτείνη
 »πλείότερα καὶ πειστικώτερα τῶν ἡμετέρων δίκαια· ἀρκεῖ νὰ μὴ λησμο-
 »νήσωμεν ὅτι τὸ πειστικώτατον τῶν ἐθνικῶν δικαίων ἐπιχείρημα εἶναι
 »ἡ δύναμις, τὴν δὲ δύναμιν δημιουργεῖ ἡ πρόνοια, ἡ ἐθελουσιία, καὶ ἡ
 »πειθαρχία». *Λέγων δὲ δύναμιν δὲν ἐνόει τὴν ὑλικήν, ἥτις καὶ αὐτὴ βεβαίως*
δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος, ἀλλὰ τὴν ἠθικὴν, ἥτις, ὡς ἄλλοῦ παρατηρεῖ,
μυριοπλασιάζει τὴν ὑλικήν. Πολλάκις διεκήρυξε τὴν ἱστορικὴν του πίστιν,
ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὸ ἐκπληρῶσαν δύο μεγάλας ἱστορικὰς ἐντολάς:
τὴν θεμελίωσιν τοῦ ἐλευθέρου διανοητικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου εἰς τὴν
ἀρχαιότητα καὶ τὴν προάσπισιν καὶ διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὸν
μεσαίωνα, ὅποτε γενόμενον ἀπόστολος καὶ πρόμαχος τοῦ θείου λόγου
συνετέλεσεν εἰς τὴν ἠθικὴν διάπλασιν τοῦ ἀνθρώπου, κέκληται νὰ ἐκπληρώσῃ
καὶ μίαν τρίτην: «τὴν διάσωσιν τῆς ἐθνικότητός του, εἰς ἣν πιθανῶς
 »ἀπόκειται ἡ πολιτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀναμόρφωσις τῆς Ἀνατολῆς. Μετὰ
 »βαθείας πεποιθήσεως λέγομεν ὅτι τὸ ἔθνος τοῦτο τὸ διεθνὸν σῶον διὰ
 »τοσοῦτων καὶ τηλικούτων δοκιμασιῶν, δὲν ἐσώθη βεβαίως ἵνα μείνῃ
 »σμικρὸν καὶ ἀκατονόμαστον, ἀλλ' ἵνα ἐκπληρώσῃ καὶ αὐτὴς μεγάλην
 »τινὰ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐντολήν».

Γνωρίζετε πολὺ καλά, Κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ ὀμιλῇ
ὥρας πολλάς διὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον. Γνωρίζω καὶ ἐγὼ ὅτι εἰς τὴν
αἴθουσαν ταύτην ἀκούεται εὐμενῶς καὶ ὁ ἀδεξιότατος τῶν ὀμιλητῶν, ὅπως
ἐγὼ, ὅταν ὀμιλῇ διὰ τὸν Παπαρρηγόπουλον. Ἀλλὰ γνωρίζω ἐπίσης ὅτι
εἶναι καιρὸς νὰ τελειώσω.

Ὅμιλῶν ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος τὸν Φεβρουάριον τοῦ
1885 ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦ «Παρνασσῶ» περὶ τῶν περιπετειῶν τῆς ὑστε-
ροφημίας καὶ ἀπαριθμῶν ὀνόματα καὶ παραδείγματα ἐξόχων προσώπων

καλυφθέντα προόρωσ ἀπὸ τὴν λήθην, ἀφίνει νὰ διαφαίνεται ὅτι ἔχει καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν του κάποιας ἀμφιβολίας. Εἶχεν ἐπίγνωσιν τῆς ἀξίας του ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος, μολονότι οὐδαμοῦ τὸ φανερόνει. Συναισθάνεται ὅτι εἶναι καὶ αὐτὸς ἐν ἀπὸ τὰ ἐκλεκτὰ σκευὴ τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ὁ ἱστορικὸς ὁ ἀπονεύμας ἐγκύρωσ τὸ γέρας τῆς ὑστεροφημίας εἰς τοὺς ἐκλεκτούς, φαίνεται ἀνησυχῶν διὰ τὴν ἰδικήν του μνήμην. Δὲν εἶχεν ἄδικον. Ὁ μέγας ἱστορικὸς, ὅστις καὶ ὡς ἄνθρωπος ἦτο ἐξαιρέτως εὐγενικὴ φύσις, τέλειος εὐπατρίδης, μολονότι ἀφῆκε τόσον ζωηρὰ καὶ ἐπιφανῆ τὰ ἔργη τῆς δράσεως καὶ τῆς ἐπιδράσεώς του, δὲν ἐτιμήθη ἀναλόγως τῆς ἀξίας του ἀπὸ τοὺς συγχρόνους. Ἄλλ' οἱ μεταγενέστεροι τιμοῦν καὶ θὰ τιμοῦν μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ἀκόμη περισσότερον τὴν μνήμην καὶ τὸ ἔργον του. Ἡ δὲ ἔρευνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, διὰ τὴν ὁποίαν τόσον θερμὸν ἐνδιαφέρον δεικνύει καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, θὰ ὑπάρχη, θὰ κινήται καὶ θὰ προάγεται εἰς τὸν τόπον μας μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θὰ ζῆ, ὅσον καὶ τὰ θάλλοντα βουνὰ τῆς Ἑλλάδος.

ΔΕΞΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣΕΔΡΟΥ ΜΕΛΟΥΣ κ. ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ*

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

Ἐπὶ τοῦ Ἐπισημοῦ τοῦ Υπουργείου τῆς Παιδείας ἀνεκοινώθη πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ὅτι διὰ Προεδρικοῦ Διατάγματος τῆς 22 Φεβρουαρίου ἐ. ἔ. ἐκδοθέντος καὶ δημοσιευθέντος τῇ 26ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 43 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐπεκυρώθη ἡ ἐκλογή τοῦ κ. Ἐπαμεινώνδα Θωμοπούλου, καθηγητοῦ τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ὡς προσέδρου μέλους τῆς Ἀκαδημίας.

Ἡ Ἀκαδημία σήμερον δεξιούται καὶ χαιρετίζει δι' ἐμοῦ τὸν νέον συνάδελφον, τὸν ὁποῖον παρακαλῶ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν του.

Φίλε Συνάδελφε. Ἡ Ἀκαδημία, ἐκλέξασα ὑμᾶς, εἶχεν ὑπ' ὄψιν προσόντα ὁμολογουμένως διακρίνοντα τὸ ἔργον σας. Ἀπὸ πολλοῦ τὰ προσόντα αὐτὰ θὰ σᾶς ἔδωκαν εἰς τὴν Σχολὴν τῶν Καλῶν Τεχνῶν τὴν ἔδραν καθηγητοῦ τῶν ὑπαιθρίων σπουδῶν. Τὰ ὑπέδειξεν ἡ κριτικὴ Ἐπιτροπὴ, ἡ ταχθεῖσα πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς Τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Κυριώτατα, ἐτόνισεν τὴν κυριαρχοῦσαν εἰς τὰς εἰκόνας σας δεξιότητιαν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν χρωμάτων, μαρτυροῦσαν μεγάλην θέλῃσιν ἐργασίας. Πράγματι, τὰς ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι, καὶ ἀσχέτως πρὸς τὰ φυσικὰ χαρίσματα, ἐτόνωσαν τὸν χρωστικόν σας, χάρις εἰς τοὺς Ἱταλοὺς διδασκάλους, τῶν ὁποίων ὑπήρξατε μαθητὴς, ἰσχυρῶς τὰς ἐνηρμονίσατε εἰς τὸ ἔργον σας, πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ φῶς τῆς Ἑλλάδος, πρὸς πρόσωπα καὶ σχήματα

* Συνεδρία τῆς 3 Μαΐου 1930.

τοῦ ἀγροτικοῦ κατὰ προτίμησιν κόσμου, δηλονότι πρὸς τὴν κίνησιν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ τοπέιου, ὅπου ἡ λαμπρότης καὶ ἡ διαύγεια τοῦ περιβάλλοντος, ἀπευθυνομένη πρωτίστως εἰς τὴν λαϊκὴν ψυχὴν, εἶναι διὰ τὰ ἀποσπᾶ ἀπὸ τὴν ψυχὴν αὐτὴν μίαν ἀναφώνησιν· τὴν ἐκδηλώνει λέξεις συμπαθεστάτη καὶ συνηθεστάτη εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ· ἡ λέξις ὁ μ ο ρ φ ι ά, ὅσον καὶ ἂν εἶναι πολύτροπος εἰς νόημα.

Κάπως παράμερα στέκομαι ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς συστηματικὴν παρατήρησιν καὶ παρακολούθησιν τῶν προόδων τῆς ζωγραφικῆς τέχνης καὶ ἴσως δὲν εἶμαι τεταγμένος νὰ ἐκφέρω ἔγκυρον γνώμην περὶ αὐτῆς. Τοῦτο δὲν μ' ἐμποδίζει νὰ εἶπω ὅτι, ὁσάκις μοῦ ἔτυχε νὰ ἔλθω εἰς κάποιαν ἐπαφὴν μὲ τὸ ἔργον σας, δὲν ἔμεινα ἀσυγκίνητος. Ὁρισμένα τοπογραφία σας μοῦ ἐξυπνοῦσαν ἀόριστον τὴν νοσταλγίαν κάποιων μακροσμένων ἀπὸ τὴν μνήμην μου εἰδυλλιακῶν ἀσύλων, πού τὰ ἐγνώρισ' ἄλλοτε ἢ ἐπόθησα νὰ τὰ γνωρίσω. Καὶ θὰ εἶναι εὐλόγος ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ λογίου θαυμαστοῦ σας, εἰς τὸν ὁποῖον αἱ εἰκόνες σας ἐνθυμίζον βουκολικά ποιήματα τῶν Ἀλεξανδριανῶν καιρῶν. Ἀλλὰ καλὰ γνωρίζω ὅτι τὸ ἔδαφος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηρίζονται τὰ πράγματα τῆς τέχνης, εἶναι σεισμόπληκτον.

Τὰ θεωρούμενα ὡς ἀπαραίτητα τῆς χθὲς λυγίζονται καὶ γέρονουν ὡς νὰ συντρίβονται. Νεαραὶ ιδέαι ἀναστυλώνονται, εἰδωλοποιοῦνται. Ἀλλὰ καὶ τίποτε δὲν μοῦ κλονίζει τὴν σκέψιν ὅτι παρ' ὄλον τὸ ἀμφίροπον καὶ τὰς διακυμάνσεις τῆς καλαισθησίας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν νεωτεριστικῶν δογμάτων, συχνὰ γινομένων δεκτῶν ἀβασανίστως, ὑπάρχουν εἰς τὴν τέχνην νόμοι καὶ τρόποι ἀμετακίνητοι. Οἱ καλλιτέχναι οἱ ὑπακούοντες εἰς τούτους καὶ σώζονται καὶ προέχουν, ὁποιασδήποτε τεχνοτροπίας τὴν σφραγίδα καὶ ἂν παρουσιάζουν τὰ ἔργα των. Πρωτοτυπία καὶ παραδόσεις εἶναι ὄροι σχετικοί. Ἡ ἐπιβολὴ τῆς πρωτοτυπίας δὲν ἀρκεῖ νὰ καταλύσῃ τὴν δύναμιν τῆς παραδόσεως. Καὶ εἰς τὴν σφαιρὰν τῆς παραδόσεως, τὴν ὁποίαν δυνατὸν νὰ καταφρονοῦν ἀνήσυχα ἢ ἀστόχαστα πνεύματα, ὑπάρχει τόπος διὰ τὴν ἐκδήλωσιν μιᾶς γνησίας καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυΐας. Ἄλλως τε καὶ εἰς τὴν τέχνην τὸ φαινόμενον τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου μῆπως δὲν ἔχουν μεγάλην ἀναλογίαν πρὸς ὅ,τι παρουσιάζουν εἰς τὴν ἐπιστήμην οἱ νόμοι τῆς ἐξελίξεως

καὶ τῆς κληρονομικότητος: Μεταβολὴ καὶ συντήρησις. Συνυπάρχουν καὶ συγκυβεροῦν.

Φίλε Συνάδελφε, μοῦ δίδει πρὸς τοῖς ἄλλοις ἢ σημερινῇ δεξιῶσις τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀναφέρω καὶ νὰ χαιρετίσω ὡς αἴσιον γεγονός, τὴν παρατηρουμένην ἀπὸ τινος παρ' ἡμῶν καὶ ὀσημέραι πληθυνομένην κίνησιν νεαρῶν καλλιτεχνῶν ζωγράφων καὶ τῶν δύο φύλων ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς μας ἐδῶ ἢ προερχομένων ἀπὸ χώρας, ὅπου ἀνθοῦν αἱ εἰκαστικαὶ τέχναι κίνησιν δι' ἐκθέσεων καὶ συνθέσεων ἀξίων προσοχῆς· προμηνύματα ὅτι προχωροῦμεν εἰς τὸν δρόμον τίς οἶδεν ὁποίας ἀναγεννήσεως! Καθὼς τὸ αἰσθανόμεθα καὶ εἰς ἄλλους πνευματικούς κύκλους. Καὶ διακρίνονται ἐν μέσῳ τούτων καὶ προσωπικότητες κυριαρχοῦσαι εἰς τὴν Τέχνην. Τὸ θέμα τῶν σημερινῶν εὐχαριστηρίων σας στρέφεται, ὡς ὁ τίτλος του δεικνύει, περὶ τὸν Νικηφόρον Λύτραν. Μεταξὺ τῶν κορυφαίων μας παλαιῶν, μεταξὺ τοῦ Γύζη, τοῦ Βολωνάκη καὶ ἐκείνου τὸν ὁποῖον εὐτυχοῦμεν συμπεριλαμβάνοντες μεταξὺ τῶν συναδέλφων, τοῦ Ἰακωβίδη, ὁ Λύτρας εἶναι ὁ παλαιότατος. Ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἔργα του ὀλιγότερον νέα καὶ μὲ τὴν ἔμπνευσιν γνησίως ἑλληνικά, καθὼς τοῦλάχιστον τὰ χαρακτηρισίζουσι ὅσοι τὸν γνωρίζουσι καὶ τὸν συμπαιθοῦν.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Ε. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

Ἐπὶ τῇ εἰσοδοῇ μου εἰς τὸ σεμνὸν τοῦτο Τέμενος τῆς Ἐπιστήμης τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν, αἰσθάνομαι τὸ καθήκον νὰ ἐκφράσω τὴν βαθεῖαν ἐγγνωμοσύνην μου πρὸς τοὺς σεβαστοὺς συναδέλφους, διότι δις μὲ ἐτίμησαν, διὰ τῆς πρὸ τετραετίας ἀπονομῆς τοῦ Ἐθν. Ἀριστείου τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν καὶ ἤδη διὰ τῆς ἐκλογῆς μου ὡς προσέδρου μέλους τῆς Ἀκαδημίας. Ἐπίσης ἐκφράζω τὰς θερμὰς εὐχαριστίας πρὸς τὸν κ. Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας ἐπικυρώσαντα τὴν ἐκλογὴν μου καὶ πρὸς τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας, ὅστις εὐμενῶς ἐμνήσθη τῆς καλλιτεχνικῆς ἐργασίας μου.

Μολονότι δὲν χειρίζομαι τὸν κάλαμον ἀλλὰ τὸν χρωστίηρα, ἐθεώρησα ἐπιβεβλημένον νὰ σᾶς ἀπασχολήσω ἐπ' ὀλίγον, διὰ ν' ἀποτίσω φόρον εὐλαβοῦς μνήμης ἐν τῇ ιδιότητί μου ὡς ζωγράφου πρὸς ἓνα τῶν ἐπιφανεστάτων ἐκπροσώπων τῆς νεοελληνικῆς τέχνης, πρὸς ἐκλιπόντα Διδάσκαλον, εἰς ὃν πολλὰ ὀφείλει ὁ καλλιτεχνικὸς κόσμος, τὸν Νικηφόρον Αὐτραν. Τέσσαρες εἶναι οἱ πρωτοπόροι τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς. Ὁ Νικηφόρος Αὐτρας, ὁ δέκα ἔτη νεώτερος Νικόλαος Γύζης, ὁ θαλασσογράφος Κωνσταντῖνος Βολωνάκης καὶ ὁ συμπάρεδρος καὶ προῦτος Ἀκαδημαϊκὸς καλλιτέχνης κ. Γεώργιος Ἰακωβίδης, ὁ τιμῶν καὶ συνεχίζων διὰ τῆς ὑπερόχου δημοουργικῆς ἐργασίας του τὰς παραδόσεις τῆς γνησίας Ἀκαδημαϊκῆς τέχνης. Διὰ τὸν Νικηφόρον Αὐτραν προσήκει νὰ γίνῃ ἰδιαίτερα μνεία, διότι ὑπῆρξεν ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τῆς ἀναγεννηθείσης ἐν Ἑλλάδι τέχνης, ὅχι μόνον διὰ τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα παρήγαγε, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μακροῦς καὶ ἀκαμάτου διδασκαλίας του. Τὰς δύο αὐτὰς ἀπόψεις τῆς σταδιοδρομίας του θὰ προσπαθῆσω ἀμυδρῶς νὰ σκιαγραφήσω.

Ὁ Αὐτρας, ὅστις ἐγεννήθη τῷ 1832 εἰς τὴν νῆσον, ἣτις ἀνέδειξε τοὺς σπουδαιότερους καλλιτέχνας, τὴν Τήνον, υἱὸς μαρμαρογλύπτου, ἐσπούδασε εἰς τὸ ἐνταῦθα Πολυτεχνεῖον, μεθ' ὃ μετέβη ὡς ὑπότροφος τοῦ ἐν Τήνῳ Ναοῦ τῆς Εὐαγγελιστρίας τῇ ὑποδείξει τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Ὁθωνος εἰς Μόναχον. Συνεπλήρωσε ἐκεῖ τὰς σπουδὰς του ὑπὸ τὸν καθηγητὴν Πιλότι καὶ κατόπιν ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα μονίμως ἐγκατεστάθη ἀφοσιωθεὶς μετὰ μοναδικῷ ζήλῳ εἰς τὴν τέχνην. Ὁ Αὐτρας ὑπῆρξεν ὡς καλλιτέχνης πρὸ παντὸς Ἑλλήν' χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῇ ἀπὸ Εὐρωπαϊκὰς σχολὰς ἢ νὰ ἐλκυσθῇ ἀπὸ ξένα θέματα, ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τὴν Ἑλληνικὴν, ἀπὸ τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς Ἑλλάδος. Ἐμελέτησε τὴν ἱστορίαν μας τὴν τόσῳ πλουσίαν εἰς θέματα καὶ ἐφιλοτέχνησε τὸν Ἀπαρχονισμόν τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε', τὴν Πυρπόλησιν τῆς Τουρκικῆς ναυαρχίδος ὑπὸ τοῦ Κανάρη, τὴν Ἑλένην Ἀνανειπονώμου κατὰ τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Σπυρίδωνος Τριζούπη ἐπεισόδιον, τὸν ἐνταφιασμόν τοῦ Πολυνείκους, τὴν Πηγελόπην. Εὐρύτερον εἶναι τὸ ἔργον του τὸ ἀναφερόμενον εἰς τύπους χαρακτηρηστικὰ καὶ εἰς ἔθιμα νησιωτικά, εἰς σκηνὰς τῆς καθ' ἡμέραν

ζωῆς, ἢ εἰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις. Τὰ Κάλαντα, ὁ Ὁρθρος, ὁ Ἀγιασμός τοῦ πλοίου, Γιὰ τὴ μάσσα, ἢ Μελλόνυμφος, τὰ ἄνθη τοῦ Ἐπιταφίου, Μετὰ τὴν πανήγυριν, τὸ Ψαριανὸ μοιρολόγι, τὸ Διβάνισμα, ἢ Ὁρφανή, ἢ Πειρατία, ἢ Κλεμμένη, τὸ Φίλημα, ἢ Δουομένη. Ὁ καλλιτέχνης ἐμελέτησε ἀλλὰ καὶ ἠγάπησε τὴν λαϊκὴν ψυχὴν, ἔλαβεν ἐκεῖθεν κατὰ προτίμησιν τὰ πρότυπά του καὶ ἐδημιούργησεν ἔργα γνησίως Ἑλληνικά, ἀναπαρέστησε ἕνα κόσμον παλλόμενον ἀπὸ τὰς ἐθνικὰς παραδόσεις. Εἰς τοὺς πίνακάς του ὁ Αὐτρας ἐμφανίζεται ἀκριβῆς εἰς τὸ σχέδιον, ἄρμονικὸς εἰς τὸν χρωματισμόν, λεπτὸς εἰς τὴν ἔκφρασιν, δυνατὸς εἰς τὴν σύνθεσιν, ὁ «τεχνίτης», ὅστις ἀποδίδει κατ' ἴδιον τρόπον ὅ,τι ἡ καλλιτεχνικὴ του ψυχὴ αἰσθάνεται, ὅπου βαθύτερον εἰσδύει τὸ καλλιτεχνικὸν του βλέμμα. Εἰς τὴν τέχνην του δὲν ὑπάρχει ἡ ψυχρὰ ἀντιγραφή τῆς φύσεως, ἀλλ' ἡ αἰσθητικὴ ἀντίληψις τῆς ἐννοίας μιᾶς ἀπεικονίσεως. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν συνθέσεων καὶ εἰς τὰς προσωπογραφίας διεκρίθη, ὧν κυριώτεραι εἶναι τοῦ Ὁθωνος καὶ τῆς Ἀμαλίας, τοῦ Σκαλιστήρη, τοῦ Καντανζόγλου, τοῦ Ρενιέρη, τοῦ Δογοθέτου, τοῦ Ζωσιμᾶ. Ὁ Αὐτρας ἐτιμήθη διὰ βραβείων καὶ μεταλλίων διεθνῶν ἐκθέσεων, ἀλλὰ τὸ ἀνώτερον βραβεῖον καὶ ὁ μεγαλύτερος ἔπαινος πρέπει νὰ ἀπονεμηθῇ εἰς τὸν Αὐτραν, διότι δὲν ἠθέλησε ν' ἀπομακρυνθῇ τῆς πατρίδος του ἔμεινεν ἐδῶ, μολοντοῦ τὸ καλλιτεχνικὸν περιβάλλον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦτο κατάλληλον διὰ σπουδὰς ἢ δι' ἰκανοποιητικὸν στάδιον ἢ ὕλικὴν ἐνίσχυσιν. Δὲν ἐπεζήτησε τὴν δόξαν, ἀλλὰ φύσει μετριόφρων ἠσθάνετο ὡς μόνην ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς του νὰ μοιράζῃ τὰς ὥρας τῆς ἐργασίας—καὶ εἰργάζετο πολὺ—μεταξὺ τῆς δημιουργίας καλλιτεχνικῶν ἔργων καὶ τῆς διδασκαλίας ἐν τῇ σχολῇ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, ἐν ἣ ἔδίδαξεν ἐπὶ 37 ἔτη, ἀναδειχθεὶς διδάσκαλος ὄλων σχεδὸν τῶν μετέπειτα διακριθέντων ζωγράφων. Ὡς διδάσκαλος ἦτο στοργικὸς πρὸς τοὺς μαθητάς του, προσπαθῶν νὰ τοὺς μνήσῃ εἰς τὰ μυστικά τῆς τέχνης διὰ τοῦ ἀπλουστεροῦ τρόπου. Καὶ ὁ καλλιτέχνης, ὅστις κατηνάλωσε ὄλην του τὴν ζωὴν εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς τέχνης καὶ μόνον αὐτῆς, ἀπέθανε θῦμα αὐτῆς καὶ πένης, ἀφήσας εἰς τοὺς υἱούς του ὡς μόνην κληρονομίαν αὐτῶν τὴν τέχνην, εἰς ἣν τοὺς ἐχειρωγώγησεν. Ἐκ τούτων ὁ Νικόλαος Αὐτρας, ὁ ἀλησμόνητος συνάδελφός μου, εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ μὴ ἐπιζήσῃ

θανὸν ἐν τῇ ἀνθήσει τῆς καλλιτεχνικῆς του δράσεως. Τοιούτου καλλιτέχρου, οἷος ὁ Νικηφόρος Λύτρας, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ἀνεπιτήδευτος καὶ εἰλικρινῆς καὶ ἀγνὸς εἰκονογράφος τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἔργα πρέπει νὰ κοσμήσουν ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερα τὴν Ἐθνικὴν Πανακοθήκην, ἣ ὁποία ἀτυχῶς μόνον δύο πίνακας ἔχει, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἡμιτελής, ὁ δὲ ἄλλος δὲν εἶναι ἰκανὸς νὰ ἀντιπροσωπεύσῃ τὸ μέγα ἔργον του. Τὸ Κράτος ἄς ἔλθῃ ἀρωγόν, ἵνα διασωθῇ ἐκεῖ ἀδρότερον ἢ ἐξαιρετικῇ τοῦ μεγάλου Διδασκάλου τῆς τέχνης φρυσιογνωμία.

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 26ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ

Κατὰ τὴν συνεδρίαν ταύτην παρέστη ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Ἀλέξανδρος Ζαΐμης, τὴν δὲ Κυβέρνησιν ἀντιπροσώπευσαν ὁ Πρόεδρος αὐτῆς κ. Ἐλευθέριος Βενιζέλος, οἱ ὑπουργοὶ κκ. Παπανδρέου, Ἀβραὰμ καὶ Ἀλεξανδρῆς καὶ ὁ ὑφυπουργὸς κ. Λαδάς.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

ΟΙ ΑΘΑΝΑΤΟΙ ΤΟΥ 1930

Ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὸν παρελθόντα Φεβρουάριον μὲ τὴν εὐκαιρίαν ποὺ τῆς παρεῖχεν ἡ ἑκατοστὴ ἐπέτειος τῆς ἀναγνωρίσεως τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας ἔδωκε τὸ σύνθημα διὰ τ' ἀποκαλυπτῆρια τῆς ιδεώδους εἰκόνας. Τῆς εἰκόνας τῆς Ἑλλάδος πανηγυρικῆς, ἐπάνω εἰς τὸ ἄρμα τῆς, τὸ θριαμβευτικὸν ἄρμα τῶν ἑκατὸν τῆς χρόνων, μὲ τηλαυγῆς μέτωπον τὸν ἐπιαετῆ ἀγῶνα. Ὁ ἀγαπητὸς ἀντιπρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας, τὸν ὁποῖον εὐχόμεθα νὰ ἐπανίδωμεν ταχέως ἐν μέσῳ ἡμῶν, ὑπέμνησε τότε δι' ὀλίγων τὸ ἱστορικὸν τῆς ἡμέρας. Ἐπειτα ἡ ἑορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου ἐβροντοφώνησε τὴν ἐπίσημον ἔναρξιν τῆς ἑκατονταετηρίδος. Ἡ Ἀκαδημία ἐχαιρέτισε τὴν ἀνατολὴν τῆς περιλάμπρου ἡμέρας. Τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ ἡλιοβασίλεμα χαιρετίζομεν μὲ τὴν αὐτὴν συγκίνησιν. Τὸ 1930 καὶ ἀνέτειλε καὶ δύνει μὲ τὴν αὐτὴν πομπήν. Σπιθαμῇ, νομίζεις, γῆς, Ἑλληνικῆς γῆς, δὲν ἔλειψε ποὺ νὰ μὴν ὑψωσε τὸ μνημεῖόν τῆς, ποὺ νὰ μὴ προσέφερε θυσίαν εἰς τοὺς θεοὺς τοῦ εἰκοσιένα. «Τὰ πράγματα εἶναι θεῖα, δι' αὐτὸ ἀνάγκη καὶ νὰ δημιουργοῦνται θεοὶ διὰ

νά ἐκφράζον τὰ πράγματα» εἶπεν ἓνας μεγάλος διανοητής. Ἐξω καὶ ὁ παλαιὸς καὶ ὁ νέος κόσμος καὶ εἰς ἐπισήμους καὶ εἰς παντοίας ἐκδηλώσεις προσεφώνησε τὴν πανήγυριν πὺν ἐπανηγυρίσαμεν μὲ γλῶσσαν συχνὰ ἐνθουμίζουσαν ἐκείνην, πρὸ ἑκατὸν καὶ πλέον ἐτῶν, τοῦ ἀκμάζοντος φιλελληνισμοῦ. Παράδειγμα, ἐκτὸς ἄλλων, τὰ συγκαρητήρια μιᾶς νεαρᾶς Δημοκρατίας, τῆς Ἑσθονίας, κατασκευαστικά, ὡς νὰ ἠθέλησαν νὰ περικλείσουν συνωψισμένην μέσα των τὴν καθολικὴν συγκίνησιν διὰ τὴν ἑορτὴν μας. Ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Δύο Κόσμων», τὸ αἰωνόβιον περιοδικόν, συνεορτάζον καὶ τοῦτο τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς ιδρύσεώς του, ἀπὸ τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου ἐπέρασαν οἱ κλασικοὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ καὶ τὸ ἄνθος τῆς διανοουμένης Γαλλίας, ἐζήτησε καὶ ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ἡμετέρου συναδέλφου τῆς Ἀκαδημίας, ὡς διὰ νὰ χορηγηθῇ πᾶσα, κατὰ τὸ δυνατόν, πληροφορία εἰς τὸ μέγα διεθνὲς ἀναγινῶσκον κοινὸν περὶ τοῦ «Κύκλου τῶν Ἑλληνικῶν ἑορτῶν». Ἀλλὰ τὸν ἑκατονταέτηρον ὕμνον τῆς δὲν ἔπαυσε νὰ τὸν τραγουδῇ ἢ ἴδια Ἑλληνικὴ ψυχὴ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πανηγύρεως μὲ τὴν συνείδησιν ὅτι καὶ παρ' ὅλας τὰς ἐναντιότητας καὶ τὰ ἀτυχήματα κατὰ τὸ διαρρεῦσαν χρονικὸν διάστημα ἀξίζει νὰ στέκεται ἢ Ἑλληνικὴ ψυχὴ μὲ ὑψωμένον καὶ μὲ στεφανωμένον τὸ μέτωπον. Ἀλλ' ἰδιάζουσα περίπτωσις τὰ κατασταίνει πολυτιμότερα καὶ τὸ λιβάνι καὶ τὰ πρόσφορα ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ 1930 εἰς τὴν μητέρα τοῦ 1830. Ἡ ἠρωολατρεία τοῦ παρελθόντος συνταιριασμένη πρὸς τὴν ἀνακαινιστικὴν ἐνέργειαν τοῦ παρόντος τοῦ παρασκευάζοντος τὸ μέλλον καὶ τὴν μονόπλευρον φιλοπατρίαν ὀλοκληρῶνει καὶ τὴν ἀσύστατον ἰδέαν τοῦ κοσμοπολιτισμοῦ ἐδραιώνει, κρατύνει καὶ τὰ δύο ἰδανικά. Ἰδιαιτέρως τὸ θέαμα τῆς Ἑλλάδος πὺν ἀννηρῶνει εἰς θείαν περιωπὴν τοὺς προμάχους, οἱ ὅποιοι τῆς ἐχάρισαν τὴν ἐλευθερίαν μὲ τὸ αἷμα των, τῆς Ἑλλάδος πὺν ἐξαιτεῖται τὴν εὐλογίαν τῶν πατέρων τῆς τώρα, ὅτε τὸ πρόσταγμα τῶν καιρῶν ἐπιβάλλει ζωὴν βλέπουσαν εἰς ἄλλα ὄροσσημα, δοκιμάζουσαν ἄλλα βαδίσματα, διὰ τὴν προκοπὴν καὶ τὴν πρόοδον, διὰ τὴν συνέχισιν καὶ τὴν τελείωσιν τῶν ὑψηλῶν ἐθνικῶν δεδομένων, τὸ θέαμα τοῦτο εἶν' ἐξόχως ὑποβλητικόν, συνέχεται πρὸς εὐρύτερους ὀρίζοντας διανοιγομένους πρὸ τοῦ σκεπτομένου παρατηρητοῦ. Ἡ πρόσφατος ἀκόμη ἀνάμνησις τοῦ βροτολογιοῦ πολέμου, καὶ κάπια αἰσθητὴ καθισταμένη, ὀσημέραι ζωη-

ρότερον, ἠθικὴ ἰδέα ἀνατείνουσα τὰ πνεύματα πρὸς τὸ ἀόρατον, ἀκόμη καὶ μεταξὺ ἀντιπροσώπων τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν τῶν μὴ συγκινουμένων ἀπὸ μεταφυσικῶν ρεμβασμῶν, συντελοῦσιν ἴσως εἰς τὴν ἐπίρρωσιν τῶν ἰδανικῶν πρὸς ἀντιτάσσουσαν εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ εἰς τοὺς πολέμους τὴν συνεννόησιν καὶ τὴν συναντίληψιν, καὶ εἰς τὸ κλάγγισμα τῶν ὄπλων, τὸ κελάδημα τοῦ φιλοῦ τῆς ἀγάπης. Ἐκ τούτου καὶ τὰ συγγενῆ καὶ τὰ διάφορα σχέδια τὰ ἀπασχολοῦντα τοὺς ἐγκεφάλους φιλοσοφικῶν ἐρευνητῶν καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν, αἱ πανευρωπαϊκαὶ ὁμοσπονδίαί, αἱ βαλκανικαὶ διασκέψεις, αἱ κοινωνίαί τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν διανοιῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι ἐχαιρετίσθη προέχουσα ὡς ἄριστος οἰωνός, ἐπιρρωστικός τῆς μεγάλης εἰρηνοφίλου ἰδέας, ἡ συμφωνία τῆς Ἀγκύρας. Βεβαίως καθὼς κινοῦνται οἱ ὄραματιζόμενοι τὴν εἰρήνην ὡς τὴν κατάκτησιν προσεχοῦς μέλλοντος, ὑπάρχουν καὶ οἱ ὄραματισταὶ τῶν πολεμικῶν συρράξεων· ὁ πόλεμος δι' ἐκείνους εἶναι ἱστορικὸς νόμος, ὡς ὁ φυσικὸς, μὴ ἐπιδεχόμενος ἐξαίρεσιν. Ἀλλὰ καὶ βέβαιον φαίνεται ὅτι ἡ γνώμη αὕτη δὲν ἔχει τὴν ἔκτασιν καὶ τὸ κῦρος τοῦ πρὶν καιροῦ. Ὁ φιλειρηνισμὸς τῆς Εὐρώπης ἐξεδηλώθη κατὰ τρόπον παραστατικόν, εἰς τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς βελγικῆς ἀνεξαρτησίας τὴν πανηγυρισθεῖσαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος μὲ τὴν Ἑλληνικὴν. Πληθὸς ἄνω τῶν ἑκατὸν χιλιάδων, οἱ μαχηταὶ τοῦ μεγάλου πολέμου συρρέυσαντες ἐκ τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων τῆς Βελγικῆς παρήλασαν ἐνώπιον τοῦ βασιλικοῦ ζεύγους. Παρατηρήθη ὅτι ὅλοι ἔφερον πολιτικὰς ἐνδυμασίας. Ἡ περιβολὴ αὕτη ἐθεωρήθη ὅτι συμβολίζει τὴν ἀληθῆ ὄψιν καὶ παράστασιν τῆς πατρίδος των. Οἱ λόγοι τοῦ βασιλέως των ἐπεσφράγισαν τὴν σημασίαν τῆς διαδηλώσεως. «Ἐδέχθημεν—εἶπε—τὸν πόλεμον, διὰ νὰ ἔχωμεν, ἐλεύθεροι καὶ τίμοι, τὴν εἰρήνην. Ἡ παγκόσμιος εἰρήνη, εὐχὴ μας ὁλόφυχος».

Οἱ Ἑλληνικοὶ ἀθάνατοι, συμβολιζόμενοι εἰς ἔργα ἢ εἰς πρόσωπα, σημεῖα τῶν καιρῶν, ἴσως ἀπὸ τὸ βαθὺν ἀνθρωπιστικὸν νόημα πρὸς τοὺς διακρίνει, συχνὰ συμβαίνει νὰ ἐμφανίζωνται, ὁσάκις ἡ ἀνθρωπότης προσλαμβάνει συνείδησιν ἐξαιρετικῶν γεγονότων, ὡς νὰ τὰ ἐπισφραγίζουν. Ἔτσι, μετὰ τὸν πόλεμον ἀπασχόλησε τοὺς σκεπτομένους ὁ Θουκυδίδης τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, δι' ὅσους διέβλεπον κοινὰς ἀπόψεις εἰς τοὺς δύο καταστρεπτικοὺς

συγκλονισμούς. Ένας από τους πλέον υπερόχους πολιτευτής, ο πολὺς Κλεμανσῶ, μὲ τὸν Δημοσθένη ἐπεσφράγισε τὴν φιλοσοφίαν του κατὰ τὸ τέρας τοῦ πολυχρονίου τρικυμιώδους σταδίου του. Ὁ Πλούταρχος τῶν Παραλλήλων ὁ «βιογραφῶν Σαιξπήρος τῆς καθολικῆς ἱστορίας», καθὼς ἀπεκλήθη, εἶναι ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ ὑπογραμμὸς τῆς διεθνοῦς πνευματικῆς ἐξελίξεως, ἡ ὁποία κατέστησε τὴν βιογραφίαν εἶδος λογοτεχνικὸν κορυφαῖον, ὑπερεκχειλίζον εἰς διεθνῆ παραγωγήν. Παρὰ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν κατάχρησιν ποὺ γίνεται εἰς ὅλα τὰ καλὰ τοῦ πνεύματος ἀπὸ τοὺς μετρίους καὶ τοὺς βιομηχάνους τῆς τέχνης, ἡ βιογραφία εἶναι τρόπον τινὰ ἀριωτέρα, συντονισμένη πρὸς τὰ παρόντα μορφή τοῦ ἱστορικοῦ μυθιστορήματος, συναμιλλᾶται πρὸς τὸ κυρίως μυθιστόρημα, ὁ πραγματισμὸς τῆς δὲν ἀποκλείει τὴν ποίησιν, ἐπιβάλλεται ζωηρότερον εἰς τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀναγνώστου.

Αἱ ἀπόψεις τοῦ εἵδους καὶ ποιικίλαι καὶ πολυσήμαντοι, καθὼς λεπτομερῶς τὰς διέκρινεν εἰς βιβλίον του σχετικὸν εἰς ἓκ τῶν εὐφρευστέρων λογοτεχνῶν τῆς συγχρόνου Γαλλίας, ὁ βιογράφος τοῦ Δισραέλη καὶ τοῦ Βύρωνος, διασώτης τῆς βρετανικῆς μορφώσεως καὶ διανοήσεως, ἐκεῖ ὅπου κυριώτερον ἐξέλαμψε τὸ λογοτεχνικὸν βιογράφημα.

Τὸ 21 ὅσον βαθύτερον ἀποσύρεται εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ παρελθόντος, τόσον περισσότερον καθίσταται ποιητικόν, τόσον ζωηρότερον θ' ἀπασχολῆ τὴν λογοτεχνίαν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο παρατηρήθη μεταξὺ τῶν ἰδικῶν μας εὐφρόσυνος τάσις πρὸς ἐκτενεστέρας ἐξηκριβωμένας πραγματείας, ὄχι μόνον διὰ τὴν προαγωγήν τῆς ἱστορικῆς ἐρεῦνης γύρω εἰς πρόσωπα καὶ εἰς πράγματα τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν πλουτισμὸν τῆς τέχνης. Εἰς τὴν λογοτεχνικὴν ἢ καλλίτερα εἰς τὴν ἐπικὴν βιογραφίαν διανοίγεται εὐρὸν στάδιον δόξης. Οἱ ποιηταὶ δὲν εἶναι μακρὰν. Φαντάζομαι πῶς ἀργὰ ἢ γρήγορα ἢ ἐποποιῖα τοῦ 21 θὰ εὖρη τὸν Ὅμηρον τῆς. Καὶ θὰ ἤθελα — διὰ νὰ μὴ λησμονήσω ἓνα πρωτοστάτην, τὸν Πλούταρχον, καθὼς εὐτυχοῦμεν εἰς ἀξιολόγους, εἰς ὠραίας μεταφράσεις τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Αἰσχύλου, τῶν λυρικῶν μας καὶ τῶν τραγικῶν, καθὼς ἀκόμη προσδοκῶμεν τὴν ἐξαγγελθεῖσαν μετάφρασιν τοῦ Θουκυδίδου, θὰ ἤθελα ἓνα μεταφραστὴν τῶν Παραλλήλων, ἓνα λογοτέχνην, ἓνα ποιητὴν,

ένα γνήσιον ἀναγεννητὴν ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ὁ Βιλαμόβιτς, αὐστηρὸς εἰς ἄλλα τινὰ ἐπικριτὴς του, ὠνόμασε «γλωσσικῶς ἔξοχον».

Ὡσαύτως πρὸ ὀλίγου καιροῦ διεδραμάτισε μέρος περιέργου, χωρὶς νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ τὸ προῖδη διὰ τὸ τραγικὸν του δαιμόνιον, ὁ Αἰσχύλος. Αἱ Δελφικαὶ ἑορταὶ τὸν ἔφεραν τροπαιοφόρον εἰς τὸ μέτωπον, ἀνακαινισμένον, μὲ τὸν «Προμηθεά» καὶ μὲ τὰς «Ἰκέτιδας». Εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν ἑορτῶν τῆς Ἐκατονταετηρίδος ἀνεγράφετο διδασκαλία τῶν Περσῶν. Ἡ παράστασις, δὲν γνωρίζω ἀπὸ ποίαν ἀφορμὴν, δὲν ἐπραγματοποιήθη. Ἀλλὰ θὰ εἶχε τὸν τόπον της εἰς τὴν ἑορτὴν πανηγυρίζουσαν πολεμικὰ κλέη. Ὁ θεῖος λόγος τοῦ ποιητοῦ ἐπίκαιρος δι' ὅλους τοὺς αἰῶνας ἠθέλην ἀπηχῆσει τὴν Τένεδον καὶ τὴν Ἀράχωβαν, μὲ τὴν Σαλαμίνα καὶ τὰς Πλαταιάς. Ἀλλὰ τῶν Περσῶν διδασκαλία εἰς μέγα θέατρον τῶν Παρισίων ἀπὸ Ἐπιτροπὴν, ὀργάνωσιν τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, ὑπὲρ τῆς ἰδέας τοῦ ἀφοπλισμοῦ καὶ πρὸς τιμὴν τῆς εἰρήνης, ἐφάνη ἀπροσάρμοστος διὰ τὴν περίστασιν. Φύλλα ἔγκριτα, τὸ ἔφεξαν καὶ τὸ εἰρωνεύθησαν ὡς φαντασιοπληξίαν ὑπερβαίνουσαν τὰ ὅρια. Ἀναμφιβόλως ἡ τραγωδία τονίζει τὴν νίκην τῆς Σαλαμῖνος, ἐξαιρεῖ τὸν θρίαμβον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλὰ κυριώτερον καὶ βαθυτέρον ἐκεῖ κρατεῖ δι' ὅλου τοῦ ἔργου, μὲ ὄλην τὴν θρησκευτικὴν κατάνυξιν τοῦ φόβου καὶ τοῦ ἐλέου, τὸ μάθημα τῆς θείας δίκης, τιμωροῦ τοῦ ἐπηρμένου καὶ τοῦ ἀλαζόνος, τοῦ ὑπέρφρονος ὑβριστοῦ, τοῦ μεγάλου βασιλέως, τοῦ Ξέρξου. Αὐτὸς εἶναι ὁ Πόλεμος. Καὶ τὸν ἐγέννησε καὶ τὸν συμβολίζει. Εἶναι τὸ ἄνθος τῆς ὕβρεως μὲ καρπὸν του τὴν Ἄτην, καθὼς λέγει ὁ ποιητής, τὴν καταστροφὴν, «πάγκλαυτον θέρως». Τὸ ποίημα πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον ἐξαιρεῖ τὴν λατρείαν τῶν πατρίδων σιγματίζει τὴν ἀφροσύνην τῶν ἐπιδρομέων. Οἱ «Πέρσαι» εἶναι ποίημα ἀντιπολεμικόν.

Μᾶς ἀφήνει τὸ λῆγον ἔτος μὲ χαρακτηριστικὰ σημεῖα συγκινήσεων, ἐνδιαφέροντα τοὺς παρακολουθοῦντας τὰ διεθνή γράμματα. Ἐκατονταετηρίδες ἐωρτάσθησαν μεγάλων ποιητῶν, πὸν εἶναι καὶ τῶν πατρίδων δόξαι καὶ τῶν ἀνθρώπων χαράι. Ἀξιομνημόνευτοι, διὰ τὸ ἀνθολογηθῶν, οἱ λόγοι αὐτοί: «θρησκευαί, μεταφυσικαί, ἠθικαί, καλαὶ τέχναι, ἐπὶ μακρὸν παρηγό-

ρησαν τὴν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα, τὴν ἔκαμαν νὰ λησμονῇ τὴν ἀθλιότητα τοῦ παρόντος μὲ τὸ ὄραμα ἢ μὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὑπερκοσμίου κόσμου. Ἡ ἀποστολή των εἰς τὸ μέλλον θὰ εἶναι ἡ παρηγορία τῆς ὑπάρξεως ἀπὸ τὴν δημιουργηθεῖσαν μηχανοποίησιν τῆς ζωῆς. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀνθρωπότης θὰ ἔπρεπε νὰ διατηρήσῃ κήπους διὰ τὸν ρεμβασμόν, ναοὺς διὰ τὴν προσευχήν, ἱερὰ δάση κατοικοῦμεν ἀπὸ ποιητὰς, ἀπὸ ἐραστὰς, ἀπὸ σοφούς, ἀκροπόλεις, ἀπὸ τῶν ὁποίων τὰ ὕψη νὰ κυριαρχῆται ἡ ἀνθρωπίνη κωμωδία. Κακίστη μοίρα θὰ ἐφοβέριζε τὴν ἀνθρωπότητα, ἐὰν ἔχανε μέσα εἰς τὴν μακαριότητα τῆς μακροζωΐας, ἐὰν ἔχανε τὴν ἀγωνίαν τῆς διανοήσεως». Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν ἐπετείων των, ἡ ἀνάμνησις μεγάλων ποιητῶν ἀπησχόλησε φαντασίας καὶ καρδίας. Οἱ ποιηταὶ οὗτοι ἀνήκουν εἰς τὸν θίασον ἐκείνων, περὶ τῶν ὁποίων ἕνας τῶν ὁμοτίμων εἶπεν ὅτι καμμία κανενὸς εἴδους καιρικῆ μεταβολῆ εἰς τὴν γραμματικὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν, εἰς τὰ πρόσωπα καὶ τὰ πράγματα δὲν μετατρέπον τίποτε ἀπὸ τὸν χαρακτῆρα τῆς ὑψηλῆς ποιήσεως. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι οἱ ποιηταί, τῶν ὁποίων ἐωρτάσθησαν ἐφέτος αἱ ἑκατονταετηρίδες, ἀνήκουν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἀθανάτων τοῦ Σέλλεϋ. Ὅσον λιτὸς καὶ ἂν παρίσταται εἰς τὰ ὄμματά των κολοσσῶν ὀμηλικῶν τοῦ Ὁ Χριστιανὸς Ἄνδερσεν, τὸν ὁποῖον δημοτελῶς ἐπανηγύρισεν ἡ πατρίς του Δανιμαρκία, εἶναι ὁ γόης ποιητῆς, πρῶτιστα πάντων, τῆς παιδικῆς ἡλικίας, καὶ μαζὶ ὁ ἐρατεινὸς μυθοπλάστης πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς εὐαισθητοῦ εὐγενικὸς παρηγορητῆς. Τὰ παραμύθια τοῦ Ἄνδερσεν εἶναι γνώριμα εἰς τὴν γλῶσσαν μας, μεταφρασμένα εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ χάρις τῆς ἀβροτάτης εὐρέσεως μὲ τὴν ὑποβολὴν ἑνὸς ἠθικοῦ μαθήματος, ποιήσεως καὶ διδασκαλίας ἀδιάρρηκτος σύνδεσμος. Ὁ Ἄνδερσεν, καρπὸς τῶν γάμων λαϊκωτάτων ἀνθρώπων, ἑνὸς ὑποδηματοποιοῦ καὶ μιᾶς πλύστρας, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ τὸν ἔρωτα δύο σαιξπηρικῶν ἡρώων, τοῦ Ἄριελ καὶ τῆς Τιτανίας. Εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπανηγυρίσθη ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μακόν, τῆς ἰδιαίτερας πατρίδος τοῦ Λαμαρτίνου, μὲ τὴν ἐορτὴν ταύτην συνέδεσε τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον τοῦ ἔτους τῆς ἐκδόσεως τῶν «Ποιητικῶν ἀρμονιῶν», ὅπου ἡ ἔμπνευσις, πληρομένη ἀπὸ τὸν ἀγνότερον καὶ τὸν πλουσιώτερον λυρισμὸν ποῦ ἤθελε ποθήσει ποιητῆς,

ροεί μὲ τὴν ἀκάθεκτον ὄρμην ποταμοῦ. Ὁ Λαμαρτῖνος ἰδιαζόντως μᾶς ἐνδιαφέρει, λατρευτῆς καὶ ὑμνητῆς τοῦ 21, μὲ τὴν κατανυκτικὴν ξεχωριστὰ ὑπὲρ τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων τοῦ ἀγῶνος θρησκευτικὴν δέησίν του εἰς τὸ βιβλίον τῶν «Ποιητικῶν Ἀρμονιῶν», παρὰ τὰς μεταγενεστεράς θλιβεράς καὶ δι' ἐκεῖνον καὶ δι' ἡμᾶς περιπετείας τοῦ βίου του. Εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐμπνευστῆς καὶ διδάσκαλος τῆς ἀθηναϊκῆς συμπολιτείας τῶν ποιητῶν μας, ἀπὸ τῶν Σούτσων μέχρι τῶν Παράσχων. Μάλιστα ἡ ἔμμετρος μετάφρασις τῶν πρώτων «Ποιητικῶν Μελετῶν» ἀπὸ τὸν Ἄγγελον Βλάχον δίδει ἀποχρῶσαν ἐξήγησιν τοῦ τρόπου, μὲ τὸν ὁποῖον ἐπέδρασεν ὁ Λαμαρτῖνος ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων ποιητῶν.

Τοῦ δὲ ρωμαντισμοῦ ἡ ἑκατονταετηρὶς μᾶς ἐνθυμίζει ὅτι τὸ παγκόσμιον τοῦτο φαινόμενον ἔχει τὰς ρίζας του πολὺν πρὸ τοῦ 1830 εἰς τὴν ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν του μακροχρόνιον περίοδον τοῦ προρρωμαντισμοῦ, ὅτι ὁ ρωμαντισμὸς εἶναι φαινόμενον ὁμοῦ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τέχνης, ὅτι ὑπάρχουν οἱ κλασικοὶ τοῦ ρωμαντισμοῦ καθὼς ὑπάρχουν οἱ ρωμαντικοὶ τοῦ κλασικισμοῦ, ὅτι ρωμαντισμὸς, κλασικισμὸς, θετικισμὸς, νατουραλισμὸς, συμβολισμὸς, φροϊδισμὸς καὶ ὅσα ὅμοια, εἶναι περισσότερον ἀπλᾶ σήματα ποῦ, διευκολύνουν τοὺς ἱστορικοὺς καὶ τοὺς κριτικοὺς εἰς τὴν τοποθέτησιν καὶ τὴν τακτοποίησιν παρὰ εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ τὴν ψυχογραφίαν, ὅτι οἱ ὄροι οὗτοι δὲν χαρακτηρίζουν ἐπαρκῶς τοὺς κορυφαίους δημιουργοὺς, συνδιαλλακτικούς, ὑπεράνω τῶν σχολικῶν ἢ τῶν σχολαστικῶν διακρίσεων, ὅτι, οὕτως ἢ ἄλλως, εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ πανηγυριζομένου σήμερον ρωμαντισμοῦ λογαριάζεται ὅτι ἐγεννήθη ὑπὸ τὰς πτέρυγας του ποίησις, λυρισμὸς, ἀπαράμιλλα.

«Μέγας ἐπικός ποιητῆς μᾶς ἐγεννήθη», ἀνέκραζεν ὁ Λαμαρτῖνος εἰς τὸ 1859, χαριεῖζων τὴν ἔκδοσιν τῆς «Μιρέγιας», τοῦ ἀριστουργήματος τοῦ Φρειδερίκου Μιστρᾶλ. Ἀληθινὸς—ἐξακολουθεῖ—λυρικός ποιητῆς, μεταμορφωτῆς μᾶς λαϊκῆς παρημελημένης διαλέκτου εἰς εἰκονογραφικὴν παραρμόνιον γλῶσσαν, συναρπάζουσιν τὴν φαντασίαν καὶ τὴν ἀκοήν. Τῆς γεννήσεως τοῦ Μιστρᾶλ ἡ ἑκατονταετηρὶς ἐπανηγυρίσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Ὁ Μιστρᾶλ αὐτονομάζεται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματός του «ταπεινὸς μαθητῆς τοῦ μεγάλου Ὀμήρου». «Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος—μᾶς λέγει ἄριστος μελετητῆς

του—καθὼς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ τῶν «Βουκολικῶν», τῶν «Γεωργικῶν» καὶ τῆς Αἰνειάδος». Ἀναλογίαι τοιαῦται ἐνεθάρρουναν μεταξὺ τῶν διασωτῶν τοῦ Μιστραλ τὰς εὐκόλους ὠραίας παρομοιώσεις πρὸς μεγάλους ἀναμίλλους του ὡς νὰ παρεμέριζαν οὗτοι τὴν ἀλήθειαν ὅτι ὁ πρωτότυπος εἶναι, κυρίως εἰπεῖν, ἀσύγκριτος. Τὸν παρέβαλαν, εἰς μετὰ τὸν ἄλλον, πρὸς τὸν Ὅμηρον, πρὸς τὸν Βιργίλιον, πρὸς τὸν Σοφοκλῆ, πρὸς τὸν Θεόκριτον, πρὸς τὸν Δάντην. Εἰς ἡμᾶς ὁ Μιστραλ εἶν' ἰδιαίτερος συμπαθῆς. Εἰς ἡμέρας ἀγωνίας, ἐνῶ ἡ Ἑλλάς ἠτοιμάζετο ν' ἀποδυσθῆ εἰς ἀγῶνα ἀτυχήσαντα, ἠκούσθη τὸ σάλπισμά του, τυρταϊκόν, μοναχικόν· ἐδόξαζε τὴν αἰωνίαν Ἑλλάδα κ' ἐγκαρδίωνε τὰ τέκνα της, ὡς νὰ ἦτο συμπολεμιστὴς των. Ἄς εἴμεθα εὐγνώμονες εἰς τὴν μνήμην του καὶ ἄς μᾶς εἶν' εὐλογημένον τ' ὄνομά του! Νέαν λάμψην ἐσκόρπισεν εἰς τὸ ἀπερχόμενον ἔτος ἡ δισχλιετηρὶς τοῦ Βιργιλίου. Ἡ Ρώμη καὶ τὰ Παρίσια ἐστεφάνωσαν τὴν ἄφθαρτον εἰκόνα του μὲ τελετὰς καὶ πανηγύρεις ἐρωτικὰς. Ὁ Βιργίλιος, τοῦ ὁποίου κατέχομεν εἰς τὴν ποιητικὴν μας γλῶσσαν τὴν μετάφρασιν τῶν Γεωργικῶν ἀξιοθαύμαστον ἀπὸ τὸν Κωνσταντῖνον Θεοτόκην, ὡς αἱ ἀνώτεραι φύσεις συνήθως συνδιαλλακτικαί, ἀκόμη καὶ ἀντιφατικαί, πολυσύνθετοι, εἶναι ἐν ταυτῷ μιμητῆς καὶ πρωτότυπος, ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸν Ὅμηρον καὶ προμηνύει τὴν ποίησιν τοῦ νεωτέρου καιροῦ ὑποφώσκουσαν. Διὰ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τοὺς στίχους τοῦ Βίκτορος Οὐγκώ.

«σὰν ἔκλαιε βρέφος ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνος τραγουδοῦσε,
γιατὶ ὁ θεὸς τὸ θέλησε
ν' ἀσπρίσ' ἡ αὐγὴ τῆς Βηθλεὲμ τὸ μέτωπο τῆς Ρώμης».

Ὁ Δάντης πρὸς τὸν ἐξέλεξε πλοηγόν του διαφωτίζει τὸ μυστηριακὸν γόητρόν του ὄχι μόνον ὡς τοῦ τελειοτάτου τῶν Ρωμαίων ποιητῶν, ἀλλὰ καὶ ὡς μάγου, καὶ ὡς προφήτου ἀπὸ χριστιανικὸν φωτιστέφανον λαμπρυνόμενου. Σπανίως ποιητῆς ἐχαιρετίσθη μὲ τὸ αἶσθημα καὶ μὲ τὴν ζέσιν πρὸς προσηγορεύθη ἀπὸ τὸν διανοούμενον κόσμον καὶ τοὺς βιργιλικούς τῶν ἡμερῶν ἡμῶν ὁ πανηγυρισμὸς τῆς δισχλιετηρίδος του. Συνέτεινε καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς ιδέας ὅτι ἡ ἀνατολὴ τῶν ὑψηλῶν ποιητῶν ἀγνοεῖ τὴν δύσιν.

Καὶ ἰδοὺ, ἐνῶ ἐτοιμάζομαι νὰ καταλήξω, ὁ Βιργίλιος μ' ἐπαναφέρει εἰς τὸν μέγιστον τῶν διδασκάλων του, πρὸ τοῦ ὁποίου προσκλίνουν εὐλαβῶς

ὄλαι τῶν Παρνασσῶν καὶ τῶν Ἑλικίωνων αἱ χάριτες. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ὁ Γάλλος ὁμηριστὴς Βίκτωρ Μπερὰρ ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πλέον ἔτων ἀφιερῶσας τὸν βίον του εἰς τὴν μελέτην καὶ τὴν διευκρίνησιν τῶν ὁμηρικῶν προβλημάτων, ἐδημοσίευσεν δίτομον συγγραφὴν ἐπιγραφομένην «*La resurrection d'Homère*» ἢ «Ἀνάστασις τοῦ Ὀμήρου», θὰ τὴν ἔλεγα καλύτερα «ὁ γυρισμὸς τοῦ Ὀμήρου» μὲ τὴν σκέψιν ὅτι ὁ Ὀμηρος ποτὲ δὲν εἶχεν ἀποθάνει. Ἡ συγγραφή του αὕτη συνοφίζει χάριν τοῦ πλατυτέρου κοινοῦ τῶν μορφωμένων ἀναγνωστῶν πολύτομον μετὰ μακρᾶς εἰσαγωγῆς μετάφρασιν τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τῶν συνδεομένων πρὸς τὸ ποίημα ζητήσεων καὶ ἀποριῶν, πὸν ἐνδιαφέρουν εἰδικοὺς ἐντριβεῖς ἐπιστήμονας φιλολόγους. Ἡ δίτομος αὕτη πραγματεία κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἰδοῦσα τὸ φῶς, εἶναι ὡς νὰ ἤθελε νὰ τὴν προσφέρῃ ὁ συγγραφεὺς τῆς εἰς τὴν ἑκατονταετηρίδα τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεΐας, στεφάνωμα τῶν ἑορτῶν τῆς. Ἐγραφεν ὁ κλεινὸς Ρενὰν πρὸ ἐξῆντα χρόνων εἰς τοὺς «Φιλοσοφικοὺς διαλόγους» του: «Ἄλλοι ἐπίστευαν περὶ Ὀμήρου ὅτι συνέγραψε τὰ ποιήματά του, ὡς νὰ ἦτο λόγιος, εἰς τὸ σπουδαστήριόν του. Τώρα τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα εἶναι τὸ ἀνώνυμον ἔργον τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ μᾶς φαίνονται χιλιάκις ὠραιότερα». Ἀλλὰ σήμερον εἰς τὸ σοφὸν βιβλίον τοῦ 1930 ἀναγνώσκομεν: «Ἡ γερμανικὴ πολυγνωσία τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἐξυπηρετοῦσα τὸν ρωμαντισμὸν εἶχε κομματιάσει καὶ εἶχεν ἐξαλείψει ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τὸ πρόσωπον τοῦ γενάρχου τῆς ποιήσεως. Ἡ ἐπιστήμη τοῦ 20^{ου} αἰῶνος ἀποκαθιστᾷ τὸν ἀνδριάντα του ἐπὶ τοῦ βάρους του εἰς τὸ κοινὸν τέμενος τῶν φιλολογιῶν τῆς Δύσεως. Ἐγνώρισα, προσθέτει, τὸν καιρὸν, ὅτε ἐθεωρεῖτο τὸ ἄκρον ἄωτον τοῦ γελίου δι' ἓνα ὁμηριστὴν νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν ὑπαρξιν ἑνὸς Ὀμήρου συγγραφέως τῶν ποιημάτων του. Σήμερον εἶν' ἐσχάτη ἀμάθεια, λέγει, τὸ νὰ πιστεύῃ κανεὶς ὅτι ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσεια δὲν συνετάχθησαν ἀπὸ τὸν τυφλὸν ποιητὴν». Καὶ λεπτομερέστερον εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῆς «εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ὀδύσειαν»: συμπεραίνει: «Μέχρι τοῦ 1890 ἢ τελευταία λέξις τῆς ὁμηρικῆς ὀρθοδοξίας ἦτο: Ὀμηρος δὲν ὑπῆρξεν. Ἀπὸ τοῦ 1919 πιστεύεται εἰς τὸν κώδικα τῆς νέας αἰσθητικῆς ὅτι ὁ Ὀμηρος ὑπῆρξεν, ὁ Ὀμηρος ἔγραψε, κατὰ τοὺς κανόνας τέχνης θαυμασιῶς διαφανομένης εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ εἰς τὸ ὕφος. Ὁ Ὀμηρος ἐπα-

νηλθεν. Ὁ Ὅμηρος ἀνεστήθη. Ἡ ἀμφιβολία καὶ ἡ ἀθεΐα ἦσαν κατὰ τὸ 1890 τὸ πρῶτον χροῖος τοῦ ὀμηριστοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1923 ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη εἶναι οἱ δρόμοι πὸν ἐπαναφέρουν εἰς τὸν Ὅμηρον».

Σοφὸς ἀνὴρ ὁ ἀείμνηστος Στέφανος Κουμανούδης ἠκούσθη ποτὲ λέγων ἀπὸ τῆς πανεπιστημιακῆς ἑδρας του. «Οἱ Ἕλληνες τρέφομεν εἶδος φανατισμοῦ πὸν δὲν μᾶς ἀφίνει νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας. Ἄν κανεὶς ἀρνηθῆ τὴν ἐπιστημονικὴν ὑπαρξιν τοῦ Ὀμήρου θὰ νομίσωμεν ὅτι μᾶς ὑβρίζει». Ἄλλ' ἰδὸν ὅτι σήμερον ἀπὸ στόματα σοφῶν, ἀπὸ θεματοφύλακας τῶν ἐπιστημονικῶν ἀληθειῶν φθάνει μέχρις ἡμῶν ἐκπληκτικὸν ἐξάγγελμα ἃς ἐπιτραπῆ εἰς τὸν σπεύδοντα ἕως ἐνὸς ἀφελοῦς λογοτέχνου λόγον μου νὰ τὸ διατυπώσῃ ὡς ἐξῆς: Τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου δὲν εἶναι ὡς τὰ ἀνώνυμα δημοτικὰ τραγούδια, οὔτε ἡ γλῶσσά των, κρᾶμα παραξενεῦον καὶ ἀπελπίζον τοὺς γλωσσολόγους, οὔτε τὰ μέτρα των, ὁ σοφὸς αὐστηρὸς δακτυλικὸς ἐξάμετρος, οὔτε τὸ ὕφος των, οὔτε ἡ ἔκτασις τῶν περιόδων των· Ἡ ποίησί των, ποίησις προηγμένης τέχνης, προηγμένου πολιτισμοῦ.

Τοιοῦτοτρόπως ἀποκατασταίνονται τὰ δίκαια τῆς ἀτομικῆς μεγαλοφυΐας, ἀνευρίσκει τὴν θέσιν τῆς ἡ προσωπικότητος πὸν εἶναι τὸ πᾶν εἰς τὴν τέχνην, ἡ προσωπικότητος, περισυλλογῆ, συγκέντρωσις καὶ τοῦ ἀνωλύμου ὀμαδικοῦ στοιχείου πὸν προσλαμβάνει συνείδησιν ἑαυτοῦ. Χρειάζεται μεγάλη δόσις — πῶς νὰ τὸ εἶπω! — βορεινῆς ἐντεταμένης φαντασίας διὰ νὰ χωνευθοῦν θεωρηταί περιωνύμων κριτικῶν, περὶ τοῦ ὅτι ἡ ὀμηρικὴ ἐποποιΐα δὲν συνελήφθη, δὲν ἐξετελέσθη, ἀλλ' ἐγεννήθη καὶ ἠῤῥησε κατὰ φύσιν. Δόγματα τοιαῦτα, ὅπου καὶ ἂν στηρίζωνται, εἶναι καθὼς τὰ θεολογικὰ δόγματα, συχνὰ ἐπιβαλλόμενα διὰ τῆς σκοτεινότητός των. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς καμπῆς εἰς τὴν ὀποίαν εἰσηλθεν ἡ ὀμηρικὴ ἀλήθεια, καὶ χωρὶς νὰ θέλω, οὔτε νὰ δύναμαι νὰ τὴν ἐξονυχίσω μὲ τὸ προσῆκον κῦρος, τὴν βλέπω νὰ καταυγάζεται ἀπὸ τὴν διαύγειαν τοῦ ἀπικτοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τὸ φῶς τῶν Ἑλληνικῶν ὀριζόντων. Τὰ ψυχία τῶν ὀμηρικῶν δειπνων, μὲ τὰ ὀποῖα ἐτρέφοντο οἱ Αἰσχύλοι, βλέπομεν ὅτι ἐρρίπτοντο εἰς αὐτοὺς ὄχι μὲ τὴν ἀρωγὴν ἀοράτων μαγικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως πὸν εἶναι ὡς νὰ ὑπερβαίνουν τὴν ἀντίληψιν τοῦ κοινοῦ θνητοῦ, τῶν δυνάμεων τῆς ρωμαντικῆς ἀπροσωπίας καὶ τῆς δαρβινικῆς ἐξελέξεως,

ὅσον καὶ ἂν τὴν θωρακίῳ ἢ ἐπιστημονικῇ ἐπιβολῇ, ἀλλ' ὡς ἀπὸ ἑνα καθω-
ρισμένον, Δούκουλλον—θὰ τὸν εἶπω—τῆς ποιητικῆς μεγαλοφυΐας. Ὁ Γκαῖτε
μὲ τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ καθολικοῦ πνεύματός του ἔγραφε πρὸ 136 χρόνων
εἰς τὸν φίλον του Βόλφ τῶν περιφημῶν Προλεγομένων εἰς τὸν Ὅμηρον,
«Πάντοῦ ἐπίστευα διὰ τὰ ὁμηρικὰ ποιήματα ὅτι συνετέθησαν τὸ καθὲν ἀπὸ
ἑνα καὶ τὸν αὐτὸν ποιητὴν». Καὶ πρὸς τὸν Ἑκερμαν ἔλεγεν: «Ὁ Ὅμηρος,
καὶ ἐκθρονιζόμενος, εἶναι ὡς οἱ ἦρωες τῆς Βαλχάλλας. Κομματιάζονται,
ἀλλ' ἀνασταίνονται σῶοι καὶ ἀκέραιοι».

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

ΣΙΜΟΥ ΜΕΝΑΡΔΟΥ

Τὸ λῆγον ἔτος, τὸ ἐορτάσιμον τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, ὑπῆρξε καὶ
δι' ἡμᾶς ἔτος πολλαπλῆς ἐργασίας. Ὁ Πρόεδρος ποιητῆς πλὴν τῶν ἄλλων
πεζῶν του καθηκόντων ἐξεφώνησε καὶ πεζούς, ἀλλὰ πάντοτε περωτοὺς
λόγους, τῶν ὁποίων δεῖγμα ἐχειροκροτήσαμεν πρὸ ὀλίγου. Ὁ δὲ Γενικὸς
Γραμματεὺς, ἀφοῦ εἰργάσθη χάριν ἄλλου συνεδρίου, λογοδοτῶν ἀπόψε περι
τῆς Ἀκαδημίας, δὲν ἔχει νὰ παραθέσῃ παρὰ μόνον ἀριθμούς, ἀλλὰ μερικὸν
λίαν εὐαρέστους.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν μελῶν τῆς Ἀκαδημίας προεκηρύξαμεν τρεῖς
ἔδρας κενάς, μίαν λογοτέχνου, μίαν νομικοῦ καὶ μίαν θεολόγου.

Ἀνακοινώσεις ἔγιναν 86, ἐξ ὧν τὰς 30 ἔκαμαν οἱ ἐξῆς Ἀκαδημαῖκοι:
Ἄμαντος, Ἀνδρεάδης, Βορέας 2, Βουρνάζος, Βέης Ἐξαρχόπουλος 2,
Ἐμμανουήλ 2, Ζέγγελης, Ἰωακείμογλου (μετὰ Κλεισιούνη), Καμπούρογλου,
Καραθεοδωρῆ, Κατσαράς, Κεραμόπουλλος 4, Κουγέας, Κτενάς, Κου-
ρονηιώτης, Μενάρδος 2, Ὁρλάνδος, Ράλλης 2, Σωτηριάδης, Φωκᾶς
(μετὰ Πατρικίου) καὶ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν. Ἀνακοινώσεις 9 ἔκαμαν
οἱ πρόεδροι: Γεδεῶν 3, Θωμόπουλος, Κοττός 3 καὶ Κοσμετάτος 2.

Ἄλλοδαποὶ ἐπιστήμονες ἀνεκοίνωσαν αὐτοπροσώπως μὲν ὁ Οὐγγρος
Ἀκαδημαῖκός κ. Δαρκό, δι' ἡμετέρων δὲ ὁ Γάλλος κ. Vessiot, διευθυντῆς

τῆς *École Normale supérieure*, ὁ κ. Ρέντς, ὁ κ. Ἐδδινκτων μετὰ τοῦ κ. Πλακίδη, καὶ ὁ Οὔγγρος ὑφηγητῆς κ. *Moravcsik*.

Ἄλλὰ εἰς πόσῃ ἐπιστημονικῇ κίνησιν ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ Ἀκαδημία παριστάνουσα αἱ 42 ἀνακοινώσεις, ὅσας δι' ἀκαδημαϊκῶν ἀνεκοίνωσαν οἱ ἐξῆς φιλότιμοι ἐπιστήμονες: Πάνος Ἀναγνωστόπουλος, Θ. Βαρόπουλος, Φ. Βασιλείου, Σοφία Γεδεών, Ἀ. Δημητρίου, Α. Δημητρίου καὶ Ε. Λαδικὸς 2, Σ. Θεοτόκης, Γ. Καραγκούνης, Ι. Καλιτσουνάκις, Χ. Κατρούκης καὶ Ι. Μεγαλοικονόμου Δ. Κατακουζηνός, Ν. Κλεισιούνης, Π. Κόκκορος, Ν. Κρητικός 3, Β. Κριμπᾶς, Α. Λιβαθηνός, Σ. Λιβιεράτος, Μ. Βαλλιάνος καὶ Α. Δερβέναγας 2, Ν. Λουῖρος, Α. Μαρκέττος καὶ Α. Πετσετάκης, Γ. Μυλωνᾶς, Ι. Ξανθάκης, Ἀγγ. Παναγιωτίτου, Ι. Παπασταματίου, Ν. Περράκης 2, Μ. Περετῆς, Μ. Πετσετάκης, Γ. Πανταζῆς, Ν. Ρουσόπουλος, Π. Σαντορίνης 2, Κ. Σίμωσις, Θεμ. Σκλαβοῦνος, Α. Σοφινόπουλος, Θ. Σταθόπουλος, Ι. Τριγκαλινός, Α. Τσαμαδός, Α. Τζώρτζης καὶ Α. Χατζῆς.

Αἱ ἀνακοινώσεις αὗται σχεδὸν ὅλαι περιλαμβάνονται εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας, τὰ ὁποῖα συχνὰ πλέον ἀναφέρονται εἰς τὰ ἀδελφὰ δημοσιεύματα τῆς *Εὐρώπης*. Πρέπει δὲ νὰ εἶναι κανεὶς ὅσον ἡμεῖς ἐγγύς, διὰ τὰ βλέπη πόσῃ ἀμιλλαν ἐξεγείρουσιν μεταξὺ τῶν νεωτέρων.

Ἄλλὰ καὶ χωριστὰ τῶν Πρακτικῶν ἐδημοσιεύθη ἐφέτος τοῦ κ. Καλιτσουνάκι, τὸ «Περὶ ξενιτείας» ποίημα, εὐρίσκονται δὲ ὑπὸ ἐκτύπωσιν αἱ ἐπόμενα πραγματεῖαι: τοῦ κ. Κτενᾶ: *Le groupe d'îles de Santorin. Contribution à l'étude des laves tertiaires et quaternaires de la mer Égée*. Τοῦ κ. Ἀμάντου, *Σπυρίδωνος Λάμπρου Βραχέα Χρονικά*, καὶ Μ. Μητσπούλου, *Beiträge zur Cephalopodenfauna des Oberen Lias der Alta Brianza*.

Τῶν δὲ διαρκεστέρων ἡμῶν ἔργων ἀξιολογώτερα εἶναι τὰ ἐξῆς:

Ἦρχισαμεν συντόμως τὰς πρὸς ἀνέυρεσιν τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημίας ἀνασκαφάς, τὰς ὁποίας ἐμελετήσαμεν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς νέας, ἀλλὰ δυνατὰς εἰς ἡμᾶς κατέστησε γενναία χορηγία ἀνωνύμου χορηγοῦ. Διὰ τῆς πρώτης καὶ διὰ νέας δόσεως συνεχίζεται ὑπὸ εἰδικῆς Ἀκαδημαϊκῆς Ἐπιτροπῆς ἀνασκαφῆ τοῦ πρὸς νότον τοῦ Ναοῦ τοῦ Ἀγίου Γεωργίου δημοτικοῦ χώρου,

ὅπου ὑπῆρχε τὸ καταργηθὲν Νεκροταφεῖον. Ἐκεῖ ἀνευρέθησαν παλαιοὶ τάφοι ἐκατέρωθεν ἀρχαίας ὁδοῦ. Καὶ τὰ μὲν εὐρήματα τῶν τάφων χρονολογοῦνται ἀπὸ τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος μέχρι τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων ἢ δὲ ἐξιχνευομένη ὁδὸς ὑποτίθεται ὅτι ἄγει πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν, ἀλλὰ τοῦτο ἀναμένομεν εἰσέτι νὰ βοήσῃ καμμία ἐπιγραφή, ἔστω καὶ τάφου, γνωστοῦ ὅτι ἔκειτο παρὰ τὴν περίφημον Πλατωνικὴν Σχολήν.

Ἐξηκολογησάμεν τὴν συγκέντρωσιν στοιχείων διὰ τὴν γεωλογικὴν ἔρευναν τῆς χώρας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Κτενᾶ. Ἐξετελέσθη ἐπίσης δαπάναις τῆς Ἀκαδημίας ἢ τοπογράφησις τοῦ κεντρικοῦ τομέως τοῦ ἠφαιστείου τῶν Καμένων.

Ἐπειτα ἐνεργότατον ἐλάβαμεν μέρος εἰς συνέδρια.

Εἰς τὸ Βυζαντιολογικόν, ὅπερ συνῆλθε τὸν Ὀκτώβριον εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶχαμεν ἀκαδημαϊκοὺς ἀντιπροσώπους ὅχι ὀλιγωτέρους τῶν 13. Τούτων πολλοὶ ἦσαν καὶ μέλη τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὡς πρόεδρος αὐτῆς ὀφείλω νὰ ἐκφράσω πολλοὺς ἐπαίνους πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα κ. Ὀρλάνδον τὸν διευθυντὴν τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου κ. Γ. Σωτηρίου καὶ πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς ἐργάτας τοῦ συνεδρίου, τὸ ὁποῖον ὁμολογουμένως ἐτίμησε τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς δὲ τὴν ἐν Στοκόλμῃ Δ' σύνοδον τῆς Γεωδαιτικῆς καὶ Γεωφυσικῆς Ἐνώσεως τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου Ἑρευνῶν, ἀντιπροσώπευσαν τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ὀρισθέντες ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ὁ κ. Αἰγινήτης, ὁ κ. Κτενᾶς καὶ ὁ κ. Δαμπαδάριος μετὰ τοῦ κ. Μαριολοπούλου. Ἐκαστος αὐτῶν, ἀφοῦ ἐξέθεσε τὰς ἐν Ἑλλάδι γενομένας σχετικὰς πρὸς τὸν κλάδον τῆς ἐρεύνας, ἀνεκοίνωσε καὶ ἰδίας μελέτας. Πάντες οἱ ἀντιπρόσωποι ἡμῶν ἐτιμήθησαν δεόντως, ὁ δὲ κ. Κτενᾶς ἐξελέγη ἀντιπρόεδρος τοῦ ἠφαιστειολογικοῦ τμήματος διὰ τὴν νέαν τριετίαν, εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ διασῆμου Ἰσπανοῦ *Navarro*, τοῦ ὁποίου ἔληξεν ἡ θητεία. Τοιαύτη τιμὴ πρῶτην φορὰν παρέχεται ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Ἑρευνῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Εἰς δὲ τὸ ἐν Λιέγη 10^{ον} Διεθνὲς Συνέδριον τῆς Χημείας ἀντεπροσώπευσε τὴν Ἀκαδημίαν ὁ κ. Ζέγγελης, δύο δὲ ἄλλας ἀντιπροσωπίας εἰς τὸ Φιλοσοφικὸν Συνέδριον τῆς Ὁξφόρδης καὶ εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Γεωλογικῆς

Ἑταιρείας τῆς Γαλλίας, τῆς ὁποίας τὸ μέγα ἔργον ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰς Ἑλληνικὰς χώρας, ἀνεθέσαμεν εἰς τοὺς Πρεσβευτὰς κ. Κακλαμάνου καὶ Πολίτην.

Τὰ δὲ διὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας προσηρηθέντα εἰς αὐτὴν δύο Ἀρχεῖα, τὸ Λεξικογραφικὸν καὶ τὸ Λαογραφικόν, ἐξηκολούθησαν ἐπιμελῶς τὰ οἰκεῖα ἔργα.

Καὶ τὸ μὲν Λεξικογραφικὸν ἤρχισε τέλος νὰ ἐκδίδη τὸν Α' τόμον τοῦ Λεξικοῦ τῆς ὀμιλουμένης, τοῦ ὁποίου τὰ πρῶτα τυπογραφικὰ φύλλα, τεθέντα ἐνώπιον τῶν ἀλλοδαπῶν ἐλληριστῶν τοῦ Βυζαντιολογικοῦ Συνεδρίου, ἔτυχαν ἀνυποκριτῶν ἐγκωμίων. Ὁ ἀείμνηστος Χάϊζεμπεργ, τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγον ἐκήδευαν ἡ Βαυαρία καὶ ἡ Ἑλλάς, ἔγραφεν «Εἶμαι κατευχαριστημένος, κατενθουσιασμένος ἐκ τοῦ μεγαλειώδους τούτου ἔργου· εἶναι παμμέγιστον ὅ,τι περιέχει καὶ ὅ,τι διδάσκει, περὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιστήμη δὲν ἔχει ἀκόμη ἰδέαν».

Ἀτυχῶς τὸ ἄλλο Ἀρχεῖον, τὸ Λαογραφικόν, ἀφ' ἧς ἀνεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον τοὺς ἐκεῖ ἀπεσπασμένους λειτουργοὺς τῆς Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἦτοι ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1929, περιορίσθη εἰς ἓνα μόνον ταξινόμον (τὸν κ. Πολίτην, ἀσχολούμενον εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν συμμείκτων τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς του). Ἡμεῖς διωρίσαμεν διευθύνοντα ταξινόμον τὸν κ. Φουρίκην, ὁ ὁποῖος ἀσχολεῖται εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ἀναγκαίων πινάκων πρὸς εὐκολωτέραν χρῆσιν τοῦ σωρευθέντος ὕλικου. Τέλος προσελάβαμεν τὸν συνταξιούχον κ. Λουκόπουλον, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ θέρους κατ' αἴτησιν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν βοήθει εἰς τὴν συλλογὴν τῶν δημοτικῶν μελωδιῶν, τὴν ὁποίαν ἀνέλαβεν ὁ καθηγητὴς κ. Περονώ.

Διὰ τὰ δύο αὐτὰ Ἀρχεῖα ἔχομεν ἐτοιμάσει ἀπὸ τῆς μεταφορᾶς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου εὐρύχωρα δωμάτια εἰς τὰ ἰσόγεια τοῦ μεγάρου τούτου, ὥστε νὰ ἐξυπηρετῶνται ἀμοιβαίως διὰ κοινῆς βιβλιοθήκης. Ἐπίσης ὠφέλιμος θὰ εἶναι ἡ συνεννόησις τῶν συντακτῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰς ἐπιτροπὰς τῆς Ἀκαδημίας. Ἀλλὰ τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον προφανῶς ἔχει ἀνάγκην ἐνισχύσεως, ἡ δὲ ἀπόσπασις διδασκάλων καὶ καθηγητῶν θὰ εἶναι καὶ δι' αὐτοὺς καλλίστη μετεκπαίδευσις καὶ τρόπος διαδόσεως τῶν λαογραφικῶν ἐρευνῶν. Ὅμοιον ἔργον ἐπιτελεῖται καλῶς ἐν Θεσσαλονίκῃ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν

τοῦ καθηγητοῦ κ. Στίλπωνος Κυριακίδου. Διὰ τῶν ἀρχείων τούτων ἡ Ἑλλάς θὰ ἀποδειχθῇ ἀξία τῶν ἐπαινῶν, ὅσους ἐδαφίλευσεν ἐσχάτως πρὸς τοὺς Ἑλληνας λογίους ὁ ἐν Ὁξφόρδῃ καθηγητῆς κ. *Dawkins*.

Ἄλλὰ καὶ δύο ἄλλα ἀναγκαῖα καὶ σπουδαιότατα ἀρχεῖα ἴδρυσαν ἐφέτος ἐξ ἰδίων πόρων ἡ Ἀκαδημία, τὸ Μεσαιωνικὸν καὶ τὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τοῦ παρόντος θὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν σύνταξιν Λεξικοῦ τῶν κυρίων ὀνομάτων, καὶ τῶν τοπωνυμίων τῶν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Χριστοῦ μέχρι τοῦδε. Οὕτως αἱ μεσαιωνικαὶ καὶ αἱ κατόπιν ἔρευναι, ἱστορικαί, γεωγραφικαί, τοπωνυμικαί, θὰ ἀποκτήσουν ἀναγκαιοτάτην κλειδα. Ἡ διοικοῦσα Ἀκαδημαϊκὴ Ἐπιτροπὴ ἀποτελουμένη, ἐκ τῶν κ. κ. Χατζιδάκη, Ἀμάντου, καὶ ἐμοῦ, συνεννοήθη περὶ τῶν λεπτομερειῶν μετὰ τῶν ξένων ἀρμοδιῶν συναδέλφων τοῦ Βυζαντιολογικοῦ Συνεδρίου. Προπαιδεύσαντες τρεῖς ἀποδελτιωτὰς ἐν Μονάχῳ, τῶν ὁποίων οἱ δύο ἤρχισαν ἤδη νὰ ἐργάζονται, ἐλπίζομεν ὅτι τὸ ἔργον θὰ περατωθῇ ἐντὸς ἐπταετίας καὶ δὲν θὰ στοιχίσῃ περισσότερα τῶν 2.000.000 Δρχ.

Τὸ δὲ Ἀρχεῖον τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου, διοικούμενον ὑπὸ Ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ἐκ τοῦ Προέδρου κ. Παππούλια καὶ τῶν κ. κ. Ἀνδρεάδη καὶ Ράλλη, θὰ ἐγκατασταθῇ ἀπὸ τοῦ νέου ἔτους ἐντὸς δωματίου τῆς Ἀκαδημίας. Εὐτυχῶς καὶ τοῦ Ἀρχείου τούτου ἡ ἴδρυσις ἐχαιρετίσθη μετὰ χαρᾶς ἔσω καὶ ἔξω τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Α' Δικηγορικὸν Συνέδριον ἐξέφρασε τὴν εὐχὴν περὶ συλλογῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἐθίμων, τὸ δὲ Νομικὸν τμῆμα τοῦ Γ' Βυζαντιολογικοῦ, νὰ ἀναλάβῃ ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν νέαν ἔκδοσιν τῶν Βασιλικῶν, — ἔργον, ἐννοεῖται, χρειαζόμενον μεγάλους πόρους.

Τοιοιτοτρόπως ἐκτελοῦντες, κύριοι, τὰς ἡμετέρας ἐπαγγελίας, ἀκούομεν — ἰδίως ἔξωθεν πολλὰς — προτροπὰς. Ἄλλὰ σταθμίζομεν καλῶς τὰς ἡμετέρας δυνάμεις καὶ προσπαθοῦμεν νὰ ἀναπληρώσωμεν τὴν ἐπιστημονικὴν καθυστέρησιν, ὅσην ἔπαθεν, ὡς μὴ ὄφελεν, ἡ Πατρίς τῶν ἐπιστημῶν ἐπὶ 57 ἔτη, ἀφήσασα κενὸν τὸ μέγαρον τοῦτο τοῦ Σίνα καὶ νεκρὸν τὸ μέγα κληροδόχημα τοῦ Τσοῦφλη.

Ἄλλ' ἀφ' οὗ ἀνελάβαμεν τόσα μακροχρόνια ἔργα — τὰ κύρια καθήκοντα τῶν Ἀκαδημιῶν — ἄς ἐπιτραπῇ νὰ δηλώσωμεν ὅτι ἔστω καὶ μικραὶ

μεταβολαί, δὲν θὰ εἶναι ἐπωφελεῖς. Τύποι Ἀκαδημιῶν καὶ μέθοδοι Ἀρχαίων ὑπάρχουν ἀνὰ τὸν κόσμον πολλοὶ καὶ διάφοροι, ἀλλὰ μόνον οἱ ἐξελισσόμενοι βαθμηδὸν ἀφ' ἑαυτῶν μεγαλύνονται καὶ ἀκμάζουν. Διότι τὰ αἰωνόβια ἰδρύματα στηρίζονται κυρίως εἰς τὴν μονιμότητα καὶ εἰς τὴν κοινὴν ὑπόληψιν καὶ πίστιν.

Εὐτυχῶς ἡ ἡμετέρα Ἀκαδημία κατώρθωσεν ἐντὸς τῶν 57 μηνῶν τῆς ὑπάρξεώς της νὰ προσελκύσῃ τὴν ἀμέριστον ἐμπιστοσύνην τοῦ Πανελληνίου. Τίποτε ἄλλο δὲν ἀποδεικνύει κάλλιον αὐτὴν παρὰ αἱ ἀδιάκοποι δωρεαί, αἱ προσφερόμεναι πανταχόθεν παρ' ὅλων τῶν Τάξεων τοῦ ἔθνους, εἴτε πρὸς ἴδρυσιν παντοδαπῶν βραβείων, εἴτε πρὸς προαγωγὴν τοῦ ἔργου τῆς Ἀκαδημίας.

Θὰ ἀπαριθμήσω ταύτας χρονολογικῶς.

Πρῶτον ἡ Ἑλληνικὴ Δέσχη τῆς Ἀλεξανδρείας μᾶς ἀπέστειλε (τὴν 21^{ην} Μαρτίου) 50 χιλ. Δρχ. πρὸς βράβευσιν ἔργου συγγραφικοῦ ἢ καλλιτεχνικοῦ « συναφοῦς πρὸς τὴν Ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος » καὶ ἀφῆκε τὴν ἐκλογὴν καὶ βράβευσιν « εἰς τὴν ἀπόλυτον ἐκτίμησιν τῆς Ἀκαδημίας ἄνευ οὐδενὸς περιορισμοῦ ». Τὸν ἀγῶνα, λήγοντα κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1933, προεκηρύξαμεν ἤδη, ἀλλ' ὀφείλομεν δημοσίας εὐχαριστίας πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς ἡγέτας τοῦ παρὰ τὸν Νεῖλον Ἑλληνισμοῦ, τοὺς φιλοτιμουμένους νὰ τηρήσουν ἐντὸς τῆς μεγαλωνύμου πόλεως τὴν παλαιὰν φιλομουσίαν τῶν Πτολεμαίων.

Κατόπιν, (τὴν 8^{ην} Μαΐου) ἡ ἐν Ἀμερικῇ ὀργάνωσις ΑΧΕΠΙΑ ἀπέστειλε πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν 1.000 δολλάρια διὰ δύο βραβεῖα, 50 καὶ 25 χιλ. Δρχ., « ὑπὲρ τῶν Κοινοτήτων ἐκείνων, αἵτινες θὰ παρουσιάσουν γενικωτέραν ἐκπολιτιστικὴν, ἐξυγιαντικὴν, ἐξωραϊστικὴν καὶ συγκοινωνιακὴν δρασίαν διὰ τῆς προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων ». Τὰ βραβεῖα ταῦτα θὰ ἀπονεμηθῶν τὸν ἐρχόμενον Μάρτιον. Παρόμοια χάριν συνεταιρισμῶν καὶ ἀτόμων προαγόντων τὴν γεωργίαν, θὰ μοιράσωμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον ἐκ δωρεᾶς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης. Ἀλλὰ τὸ νέον τοῦτο βραβεῖον ἐξεγεῖρον τὴν ἄμιλλαν τῶν Κοινοτήτων, ἐνέχει ὅλον τὸ πρακτικὸν πνεῦμα τοῦ ἐν Ἀμερικῇ ἀγωνιζομένου καὶ προαγομένου Ἑλληνισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ τόσον

καλῶς ἢ ὀργάνωσις *ΑΧΕΠΑ* καὶ ὁ ζήλωτῆς Πρόεδρος αὐτῆς κ. Γ. Ε. Φίλης.

Κατόπιν εἶχαμεν τὴν δωρεὰν σπανίας βιβλιοθήκης 4.000 τόμων τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου Ξενοφῶντος Σιδερίδου ὑπὸ τῶν κληρονόμων αὐτοῦ. Ἡ παραλαβὴ τῶν βιβλίων καὶ τῶν χειρογράφων ἐπερατώθη πρὸ μηνός, κατὰ δὲ τὴν ὑπόσχεσίν μας ἐγκατεστήσαμεν αὐτὰ ἐντὸς χωριστῆς αἰθούσης, ὅπου θὰ εἶναι χρησιμωτάτη εἰς τὰ Ἀρχεῖα καὶ τοὺς ἄλλους εἰδικοὺς μελετητάς. Τοιαύτη ἦτο ἡ θέλησις καὶ τοῦ ἀοιδίμου βυζαντιολόγου καὶ τῶν εὐγενῶν αὐτοῦ ἀδελφῶν Κυρίας Ἀλεξάνδρας Ν. Κούρτελη καὶ τῆς Κυρίας Ἐδλαμπίας Χ. Ἀχτιάρη, εἰς τὰς ὁποίας πολλὰς ὀφείλομεν εὐχαριστίας. Τὸν κατάλογον συντάσσει ὁ ἡμέτερος βιβλιονόμος καὶ ὑφηγητῆς τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας κ. Συκουτρῆς, ταξινομῶν καὶ τὸ περιεχόμενον εἰς ἡμᾶς μέρος τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μανροκορδάτου.

Ἄλλος ἀνώνυμος ὁμογενῆς ἔθεσε, καθὼς εἶπα, εἰς τὴν διάθεσίν μας τὰ πρὸς ἀνασκαφὴν τῆς Ἀκαδημίας ἀναγκαῖα χρήματα, προσέει δὲ καὶ ὄλον του τὸν ζῆλον καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων ἐνθουσιασμόν, εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν καὶ μικρότερα πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν δῶρα. Ἐὰν ὅλοι οἱ πολυτάλαντοι Ἕλληνες ἦσαν τόσον εὐλαβῶς φιλόρχειοι, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀνασκάψωμεν τὴν πατρίδα μας, καθὼς οἱ γείτονες Ἴταλοί, διὰ μόνον τῶν ἰδικῶν μας πόρων.

Κατόπιν (11 Σεπτεμβρίου) ὁ ἐκτελεστῆς τῆς διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου Μανρογένους ἀξιότιμος κ. Ἡλιάσκος μετὰ τὴν ἐκκαθάρισιν τῆς κληρονομίας μᾶς ἀπέστειλεν ἄλλας δύο ὁμολογίας διαρκοῦς καταθέσεως εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ἑκατέραν ἐκ Διρ. Ἀγγλ. 1327.2.6. Οὕτω συναποτελοῦνται τέσσαρες ὁμολογαίαι ἀξίας ἐν ὄλῳ 5.308 Διρῶν καὶ 10 σελινίων καὶ ἰδρύνονται δύο-ἀντὶ ἐνὸς-ἐτήσια βραβεῖα. Δηλαδή τὸν ἐρχόμενον Μάρτιον θὰ προκηρῶξωμεν βραβεῖον Γραμμάτων καὶ Ἐφευρέσεων, Διρῶν 150 καὶ τὸν Δεκέμβριον ἴσου ποσοῦ «βραβεῖον Ἀρετῆς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς». Εἶθε μόνον αἱ δύο πόλεις νὰ ἀναδείξουν τόσους ἐφευρέτας, ὅσους ἐπόθησεν ὁ ἀεὶμνηστος χορηγός.

Τὴν 25^{ην} Νοεμβρίου ἡ Κυρία Ἑλενα Βενιζέλου εὐηρεστήθη νὰ γνωστοποιήσῃ πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν ὅτι «προσφέρει ἐτήσιον ποσὸν Δρχ. 100 χιλ. ὅπως κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Ἀκαδημίας, 1) Ἐνισχύονται ἔργα ἢ συγγράμματα

προάγοντα τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν, 2) Βραβεύονται ἐν ἧ πλείονα λογοτεχνικά ἔργα παντὸς εἴδους, 3) Ἐκδίδονται ἑλληνικά κείμενα ἀρχαῖα μεσαιωνικά καὶ νέα, 4) Ἀποστέλλονται νέοι ἐπιστήμονες ἢ καλλιτέχναι ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον πρὸς ἐπιτόπιον μελέτην ὠρισμένων θεμάτων».

Περιεκτικωτέραν δωρεὰν ἦτο δύσκολον νὰ σκεφθῆ κανεῖς, δύο δὲ Τάξεις τῆς Ἀκαδημίας προβαίνουν σήμερον εἰς προκηρῦξεις βραβείων, α) πρὸς παραγωγὴν καλυτέρου βάμβακος καὶ β) πρὸς βελτίωσιν τῆς ἐμπορίας τῆς Ναξίας σύριδος. Ἡ β' τάξις θὰ ὀρίσῃ τὸ ἔπαθλον κατὰ Μάρτιον. Τὸ δ' ἕτερον ἤμισον τοῦ ποσοῦ θὰ χρησιμοποιουῖμεν ἐπὶ τινα ἔτη πρὸς ἔκδοσιν τῶν ὕμνων τοῦ μεγάλου μελωδοῦ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ρωμανοῦ, ἐκ τῶν καταλοίπων τοῦ *Krumbacher*, καὶ πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἐν Βενετία ἀρχείου τῶν ἐκ Κρήτης πεμπομένων ἀπὸ τοῦ 1211-1619 πρεσβειῶν, ὅπερ ἔχει ἔτοιμον ὁ κ. Σπ. Θεοτόκης.

Τιοιουτοτρόπως, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς ἐριτίμου αὐτοῦ συντρόφου, στρεφόμεθα ἐξ ἴσου καὶ πρὸς τὰς ὑλικὰς καὶ πρὸς τὰς πνευματικὰς τοῦ ἔθνους ἀνάγκας. Οὕτω δὲ θ' ἀντηχῆ πολλὰ ἐντὸς τῆς αἰθούσης ταύτης, πάντοτε προτρεπτικὸν εἰς δρᾶσιν καὶ σπουδῆν, τὸ ἱστορικὸν ὄνομα τοῦ Βενιζέλου.

Ἡ τελευταία δωρεὰ ἦτο ἄλλης φύσεως. Ὁ πρὸ μηνὸς ἀποθανὼν Ἡπειρώτης Εὐάγγελος Κονδύλης, ἐγκατέστησε διὰ διαθήκης του κληρονόμον τὴν Ἀκαδημίαν, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ διαθέτῃ αὐτὴ πᾶσαν 25^{ην} Μαρτίου ὄλον τὸ εἰσόδημα τῆς περιουσίας ἧτοι Δίρας 100 διὰ τὴν προίκισιν μιᾶς ἀπόρου κόρης τοῦ γενεθλίου χωρίου του Δαμπόβου.

Τὸ παλαιὸν κληροδότημα τοῦ Βόζου, τοῦ ὁποίου τὴν διαχείρισιν ἀνέθηκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ὄργανισμός, μετεχειρίσθημεν συμφώνως πρὸς τὴν ἐντολὴν τοῦ διαθέτου εἰς ὑποτροφίας καλλιτεχνῶν. Δηλαδὴ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων 189 χιλ. Δρχ. συντηροῦμεν εἰς τὸ Παρίσι δύο ζωγράφους, τὸν κ. Ἀντ. Πολυκανδριώτην καὶ τὸν κ. Ἀλέξανδρον Κοντόπουλον, καὶ ἓνα σκηνοθέτην, τὸν κ. Δημήτριον Ροντήρην εἰς τὴν Γερμανίαν, δαπανῶντες ἐν ὅλῳ 164 χιλ. Δρχ.

Καὶ τώρα τέλος πάντων ἔρχομαι εἰς τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀγόνων.

Ἄλλ' ἐνθυμεῖσθε ὅτι πρὸ τῶν βραβείων συνηθίζομεν νὰ ἀπονέμωμεν μετάλλιον εἰς ἴδρυμα διερχόμενον ἕνα σταθμὸν τοῦ ἱστορικοῦ του βίου. Ἐφέτος συμπληρῶνει τὸ ἐξηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του τὸ Ὠδεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἰδρυσάντων αὐτὸ κατὰ τὸ 1871, καὶ δὴ πρώτου τοῦ Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου, ἦτον ἡ διάδοσις τῆς μουσικῆς εἰς τὸ τότε ὑστεροῦν ἀθηναϊκὸν κοινόν. Καὶ τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξετέλεσε πράγματι τὸ Ὠδεῖον. Κατ' εὐτυχίαν πρῶτος τοῦ Σωματείου Πρόεδρος ὑπῆρξεν ὁ Μᾶρκος Ρενιέρης, ἠδρε δὲ ἐπαξίους διαδόχους τὸν Ν. Κωστῆν, τὸν Δεωνίδαν Δελγιώργην, τὸν Γ. Ἀβέρωφ, τὸν κ. Ἀθανασάκην καὶ σήμερον τὸν κ. Σπ. Δοβέρδον. Εὐρέθησαν καὶ πρόθυμοι χορηγοὶ οἱ γνωστότατοι τῶν ἐθνικῶν εὐεργετῶν, ὁ Ἀβέρωφ, ὁ Συγγρός, ὁ Κοργιαλένιος, ὁ Αἰριστάρχης, ὁ Ψύχας. Τὸ 1890 εὐρέθη καὶ τὸ δυσκολώτερον, ὁ ὀργανωτὴς. Ὁ ἀκαταπόνητος κ. Γ. Νάζος, κληθεὶς καὶ ρυθμίσας εὐρύτερον τὴν ὅλην λειτουργίαν, ἀνέδειξε τὸ ἴδρυμα εἰς τὴν παροῦσαν περιωπήν. Τὸ Ὠδεῖον συντηρεῖ σήμερον Σχολὰς πιάνου, μονωδίας καὶ μελοδραματικῆς, βιολιοῦ βιολοντσέλου, ἄσπας, ὅλων τῶν πνευστῶν ὀργάνων, τῶν θεωρητικῶν μαθημάτων, καὶ τῆς δραματικῆς καὶ τῆς ἀπαγγελίας. Τῷ 1903 ἴδρυσεν καὶ τὴν ἔκτοτε λειτουργοῦσαν σχολὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς, ἣν ἐδίδαξεν ὁ μετακληθεὶς ἐκ Κωνσταντινουπόλεως καθηγητὴς κ. Ψάχος. Ἐκεῖ λειτουργεῖ ἀπὸ 37 ἐτῶν καὶ πλήρης συμφωνικὴ ὀρχήστρα, διὰ τῆς ὁποίας ἐδημιουργήθη ἡ μουσικὴ κίνησις τῆς χώρας. Αὐτὴ ἡ ἐκ τῆς κυψέλης ταύτης ἀπόσχις μουσικῶν ἀποικιῶν μαρτυρεῖ τὴν ἐπιτυχίαν. Τῷ 1901 διὰ τοῦ Ὠδεῖου Ἀθηνῶν ἀναδιοργανώθη καὶ τὸ Ὠδεῖον τοῦ Πειραιῶς. Οὕτω σήμερον τὸ κοινὸν αἰσθάνεται τὴν μουσικὴν ἴσως περισσότερον παρὰ πᾶσαν ἄλλην ὥραιαν τέχνην. Δὲν ἔγιναν βεβαίως ἀκόμη ὅλοι οἱ Ἕλληνες Κερκυραῖοι. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄριστοι τῶν ἀλλοδαπῶν καλλιτεχνῶν μετακαλούμενοι αἰσθάνονται ὅτι εὐρίσκονται ἐνώπιον δοκίμων ἀκροατῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ βᾶσις. Ἀλλὰ τὸ Ὠδεῖον συνετέλεσε καὶ εἰς τὴν συλλογὴν τῶν δημοτικῶν μελωδιῶν, τῆς ὁποίας δεῖγμα ἀποτελεῖ ὁ μόλις ἐκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ Συλλόγου τῶν Ὠφελίμων Βιβλίον τόμος 50 ἀσμάτων τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Κρήτης μετὰ ἐναρμονίσεως. Ἢδη ἐκ τῶν κληροδοτημάτων προετοιμάζει τὴν ἀνέγερσιν ἀληθινοῦ μεγάρου, περιλαμβάνοντος ἐκτὸς ἄλλων

μεγάλην αἴθουσαν συναυλιῶν, μικρὰν χάριν μουσικῆς δωματίου, ναῖσκον χάριν βυζαντινῶν λειτουργιῶν καὶ μουσικὴν βιβλιοθήκην. Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ οἰκοδομήματος ἀναμένεται καὶ νέος χορηγός. Ἄλλ' ἡμεῖς κοσμοῦμεν ἀπὸ τοῦδε διὰ χρυσοῦ μεταλλίου τὸ ἀληθῶς ἱστορικὸν ἴδρυμα, ἐορτάζον τὴν ἐξηκοστὴν τοῦ βίου του καμπήν.

Καὶ τώρα φθάνω εἰς τὰ βραβεῖα, χάριν τῶν ὁποίων μοιράζομεν σήμερον 250 χιλ. δραχ.

Ἡ Τάξις τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν εἶχε προκηρύξει 15 βραβεῖα :

Ἄλλ' ἐκ τούτων τέσσαρα τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἦτοι τὸ 2), τὸ περὶ ἐφαρμογῆς κανσίμων ὑλῶν τῆς Ἑλλάδος, τὸ 8), περὶ Φυματιώσεως, τὸ 9), περὶ κατασκευῆς ὠφελίμων μηχανημάτων χάριν τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας καὶ τὸ 10), περὶ κοιτασμάτων χρωμίτου τῆς Θεσσαλίας, καίτοι συναποφέροντα 90 χιλ. δραχ. καὶ ἐν (τὸ 15), τοῦ Ἐμμ. Μπενάκη «πρὸς μελέτην τοῦ γλεύκους τῶν ποικιλιῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἀμπέλου καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ οἴνου, καίπερ περικοσμούμενον ἀφθόνως διὰ 30 χιλ. δραχ., οὐδενὸς ἐρευνητοῦ ἐκίνησαν τὴν ὄρεξιν οὔτε πρὸς τὴν δόξαν οὔτε πρὸς τὸ χρῆμα :

Ἀπεναντίας τὸ 1^{ον} βραβεῖον τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τὸ εἰς τοὺς ἐμβολιάζοντας ἄγρια δένδρα, ἐπεξήτησαν πολλοί. Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει

α') 10 χιλ. δραχ. εἰς τὸν Σύνδεσμον Τρικολώνων τῆς Γορτυνίας διὰ τὸν ἐμβολιασμὸν πολλῶν χιλιάδων ἀγριαχλαδεῶν καὶ ἀγριελαιῶν καὶ διότι ὁ Σύνδεσμος διένειμεν ἐξ ἰδίων 8 χιλ. δραχ. εἰς τοὺς φυτεύσαντας καρποφόρα.

β') 5 χιλ. δραχ. εἰς τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Δεκελείας διὰ τὴν γενομένην βελτίωσιν τῆς λαχανοκομίας, ἰδίως μελιτζάνας καὶ τομάτας ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅπως τὸ βραβεῖον διατεθῆ πρὸς προμήθειαν ἐργαλείων

καὶ γ') 3 χιλ. δραχ. εἰς τὸν Συνεταιρισμὸν Ἀκτημόνων Βάθειας τῆς Εὐβοίας διὰ τὸν ἐμβολιασμὸν 1700 ἀγριελαιῶν.

Τὸ 3^{ον} βραβεῖον, 50.000 δραχ. τοῦ Ἐμμανουὴλ Μπενάκη «εἰς τοὺς κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἐκτέλεσαντας τὰ πλεῖστα πρὸς ἀναδάσωσιν ἔργα» διεξεδίκησαν τέσσαρα, τὸ δὲ Ὑπουργεῖον τῆς Γεωργίας συνέστησε πρὸς βράβευσιν ὄχι ὀλιγότερα τῶν 20 σωματείων.

Ἄλλ' ἢ Ἀκαδημία βραβεύει διὰ 10 χιλ. δραχ. ἕκαστον τῶν ἐξῆς πέντε σωματείων: α') τὸν Σύλλογον «Ἄλσος» Ἀγίου Γεωργίου Τριπόλεως, δημιουργήσαντα πάρκον 168 στρεμμάτων, β') τὴν Φιλοδασικὴν Ἐνωσιν Ἰωαννίνων, δαπανήσαντα πρὸς ἀναδάσωσιν 100 χιλ. δραχ., γ') τὴν τοῦ Γαλαξειδίου ἀναδασώσαντα 150 στρέμματα, δ') τὴν Ἐνωσιν Ἀργους, ἀναδασώσαντα 300 στρέμματα, καὶ ε') τὸν Φιλοδασικὸν Σύλλογον Πτέρης Αἰγίου, προστατεύοντα τὰ κύνκλω δάση διὰ ἰδικοῦ του δασοφύλακος.

Ἐπαινεῖ δὲ α') τὴν Φιλοδασικὴν Ἐνωσιν Βονίτσας, β') τὴν τῶν Χουλιαρᾶδων Ἰωαννίνων, γ') τὸν Δῆμον Χανίων, ἀναδασώσαντα τὸν λόφον Προφήτου Ἡλιοῦ, δ') τὸν Σύλλογον Φιλοδένδρων Σελλάσις, ε') τὸν τῶν Ἀραχαμιτῶν τῆς Μαντινείας, ζ') τὸν Σύνδεσμον Σκυριῶν, καὶ τέλος καὶ τὸ Δασαρχεῖον Ἀττικῆς διὰ τὴν ἐξαίρετον συντήρησιν τοῦ φυτωρίου καὶ τῶν παρὰ τὰς Ἀθήνας πάρκων.

Τὸ ἐκ 45.000 δραχ. βραβεῖον τοῦ Ἐμμανουὴλ Μπενάκη, τὸ ἀπονεμόμενον εἰς Ἰδρύματα καὶ διδασκάλους συντελοῦντας εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἀναλφαβήτων καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὰ πρακτικὰ ἔργα, ἢ Ἀκαδημία διεμοίρασεν ὡς ἐξῆς:

α') Εἰς τρία Σωματεῖα ἀνὰ 10 χιλ. δραχ., ἤτοι 1^{ον} τὸ Ἐμπειρίκειον Ἀσυλον, τὴν πατρικὴν ταύτην στέγην τῶν ἀποκλήρων παιδίων, β') τὸν Μικρασιατικὸν Σύλλογον «Ἀνατολή», τὸν ὁποῖον ἐβραβεύσαμεν καὶ πρόπερσι, διὰ τὴν νέαν ἐπέκτασιν τῶν νυκτερινῶν Σχολῶν του καὶ γ') τὸν Δημοδιδασκαλικὸν Σύλλογον τῆς περιφερείας Καβάλλας διὰ τὴν ἴδρυσιν σχολικῶν κήπων καὶ τὴν διδασκαλίαν γεωργικῶν μαθημάτων. Ἐπειτα δραχ. 5.000 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Κερκύρας κ. Ι. Λάσκαριν, διότι ἴδρυσεν νυκτερινὴν Σχολήν, ὅπου προσέρχονται 89 μαθηταὶ καὶ ἐδίδαξε καὶ ἐντὸς τῶν φυλακῶν. Καὶ τέλος ἀνὰ 2 χιλ. δραχ. εἰς τοὺς διευθυντὰς τῶν κάτωθι Σχολείων:

α') Τοῦ ἑξαταξίου Σχολείου Κάστρου Δήμνον κ. Σταμάτιον Πετριδην.

β') Τοῦ τριταξίου Δημοτικοῦ Σχολείου Ρωμανοῦ κ. Ἐφρ. Σεραφετινίδην.

γ') Τοῦ Β' ἑξαταξίου Σχολείου Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Γεώργιον Παπαδόπουλον.

δ') Τοῦ διαξίου Σχολείου Φυλαχτοῦ κ. Γ. Παναγιωτόπουλον.

ε') Τὸν Διευθυντὴν τοῦ Α' ἑξαταξίου Δημοτικοῦ Σχολείου Φερρῶν κ. Δημητριάδην.

Τέλος ἀπονέμεται ἔπαινον εἰς τὸν Φιλεκπαιδευτικὸν Σύλλογον Λαγκαδίων.

Τὸ 5^{ον}, **50.000 δραχ.** τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τοὺς συντελοῦντας εἰς ἐπέκτασιν καὶ προαγωγὴν τῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας ἢ Ἀκαδημία διανέμει ὡς ἑξῆς:

α') 7 χιλ. δραχ. εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Κροκυλείου τῆς Δωρίδος Θρασύβουλον Ζωγράφον, ὡς συντελέσαντα εἰς τὴν ἴδρυσιν φιλοδοσικῆς Ἐνώσεως, σχολικοῦ κήπου, φύτευσιν ἀμυγδαλεῶν, σπορὰς ἀργειλαιῶν καὶ καστανεῶν καὶ ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν σίτου.

β') 5 χιλ. δραχ. εἰς τὸν συνταξιοῦχον δημοδιδάσκαλον Κερκύρας Γεώργιον Τριβιζᾶν διὰ τὰς μακροχρονίους προσπαθείας πρὸς βελτίωσιν τῆς μελισσοκομίας.

Τὸ βραβεῖον ἐπεζήτησαν καὶ δύο ἄλλοι:

α') Ἡ Ἑλληνικὴ Γεωργικὴ Ἑταιρεία, τῆς ὁποίας πασίγνωστος εἶναι ἡ τριακονταετῆς εὐεργετικὴ δρασίς. Ἀλλὰ τὸ λαμπρὸν τοῦτο Σωματεῖον ἐβραβεύσαμεν τὸ 1928 διὰ 10 χιλ. δραχ., ἐπιφυλασσόμεθα δὲ νὰ τιμήσωμεν καταλλήλως καὶ ἄλλοτε.

καὶ β') ὁ κ. Δημ. Σ. Κατακουζηνός, ὑποδιευθυντὴς τοῦ κεντρικοῦ ἑδαφολογικοῦ ἐργαστηρίου καὶ συγγραφεὺς ἐναισίμου διατριβῆς, ἐπιγραφομένης «περὶ χημικῆς συστάσεως τῶν ἑδαφῶν τῆς Μακεδονίας». Ἡ μελέτη αὕτη προῖον ἐργαστηριακῆς ἐξετάσεως εἶναι μὲν ἀξία εὐφήμου μνείας, (ὡς πρώτη σχεδὸν συμβολὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἑδαφολογίαν), ἀλλὰ προφανῶς ἐξέρχεται τῶν ὁρίων τοῦ διαγωνίσματος, προωρισμένου χάριν τῶν πρακτικῶν σκαπανέων καὶ γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας.

Τὸ 6^{ον} βραβεῖον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περιλαμβάνον 3 βραβεῖα ἐκ 5 χιλ. δραχ. ἕκαστον εἰς τοὺς ἐρευνητάς, οἵτινες διὰ παρατηρήσεων καὶ πειραμάτων προάγουσι τὰς περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας γνώσεις, ἀπονέμει ἡ Ἀκαδημία ὡς ἑξῆς:

Ἐν εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ Μετεωρολογικοῦ Σταθμοῦ Νάξου κ. Γ. Ξένου διὰ τὰς κλιματολογικὰς καὶ σεισμολογικὰς παρατηρήσεις· ἔν εἰς τὸν ἐπιμελητὴν τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ι. Παπασταματίου διὰ τὰς περὶ τῆς γεωλογικῆς κατασκευῆς τοῦ ἠφαιστείου Ὀξυλίδου τῆς Εὐβοίας παρατηρήσεις, καὶ ἔν εἰς τὸν κ. Χρηστον Ζουράρη, διευθυντὴν τοῦ μετεωρολογικοῦ σταθμοῦ Ἡρακλείου Κρήτης.

Τὸ 7^{ον}, ἐκ 50 χιλ. δρχ. βραβεῖον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τὸ πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας ἢ Ἀκαδημία διανέμει ὡς ἐξῆς α') 20 χιλ. δρχ. εἰς τὸν Δῆμον Μεσολογγίου δι' ἀποστράγγισιν 14 στρεμμάτων καὶ ἐπιχωμάτωσιν 25 χιλ. τετραγωνικῶν μέτρων. β') 10 χιλ. δρχ. εἰς τὸν Δῆμον Σουφλίου δι' ἀποξηραντικὸν χάνδακα 7 χιλιομέτρων, ἐπαινεῖ δ' ἐξαιρέτως τὸν ἰατρὸν κ. Ἰω. Καρδαμάτην διὰ τὰς μακροχρονίους καὶ ἀξιολόγους περὶ τοῦ θέματος ἐπιστημονικὰς του ἐργασίας.

Τὸ 11^{ον}, βραβεῖον 18 χιλ. δρχ. Θεοδώρου Ἀρεταίου εἰς τὰς περὶ μιᾶς τῶν ἰαματικῶν πηγῶν μελέτας διεξεδίκησαν 3 πραγματεῖαι α') περὶ Αἰδηροῦ β') περὶ τῶν μεταλλικῶν ὑδάτων τοῦ Σμοκόβου καὶ γ') περὶ Λουτρακίου, ἀλλ' οὐδεμίαν εὐρίσκει ἀξίαν βραβεύσεως ἢ Ἀκαδημία.

Τὸ 12^{ον}, βραβεῖον 30 χιλ. δρχ. τοῦ Ἐμμ. Μπενάκη, « περὶ τῆς γεωγραφικῆς διανομῆς τῶν μεταλλοφόρων κοιτασμάτων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς μεταλλευτικῆς αὐτῶν » ἐπεζήτησε μία μόνον πραγματεία, ἀλλ' οὐδὲ ταύτην κρίνει ἀξίαν τοῦ βραβείου ἢ Ἀκαδημία.

Τὸ 13^{ον}, βραβεῖον 20 χιλ. δρχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς εἰς τὴν καλυτέραν περὶ βελτιώσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι χημικῶν βιομηχανιῶν μελέτην ἐπεζήτησαν 3 πραγματεῖαι, ἐξ ὧν ἢ Ἀκαδημία βραβεύει τὴν φέρουσαν τὸ ῥητὸν « ταῦτόν ἐστι νοεῖν τε καὶ εἶναι. » Αὕτη ἀναφέρεται εἰς δύο χημικὰς βιομηχανίας, ἥτοι τὰ ἀπὸ τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀζώτου προϊόντα καὶ τὴν ἠλεκτροόλυσιν τοῦ χλωραλκαλίου. Ὁ συγγραφεὺς ἀναπτύσσων συντόμως τὰς διαφόρους μεθόδους τῆς παραγωγῆς αὐτῶν διερευνᾷ τοὺς οικονομικοὺς ὅρους τῆς λειτουργίας τοῦ ἐργοστασίου, ὑπολογίζων τὸ ἀπαιτηθησόμενον κεφάλαιον εἰς 4.638.300 χρυσᾶς δρχ. Ὁρθότατα δὲ ὡς κύριον ὅρον τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὄλου ἔργου θεωρεῖ τὸν οικονομικὸν πορισμὸν τῆς ἠλεκτρικῆς

ἐνεργείας. Τὸ σκεπτικὸν τοῦ ὅλου ὑπολογισμοῦ γίνεται μετὰ πολλῆς ἐπιγνώσεως τῶν πραγμάτων, καλῶς δὲ προτείνει ὡς τόπον ἐγκαταστάσεώς του τὸν παρὰ τὸν Ἅγιον Γεώργιον ἐγγὺς τοῦ λιμένος τοῦ Πειραιῶς, πρὸς συνεργασίαν μετ' ἄλλων μεγάλων ἐργοστασίων καὶ πρὸς ἐνδεχομένην ἐξυπηρέτησιν τῆς ἀμόνης τῆς Χώρας.

Τὸ 14^{ον}, **βραβεῖον 30 χιλ. δραχ.** τοῦ Ἑμμ. Μπενάκη, εἰς τὴν καλυτέραν περὶ τῶν δασῶν τῆς Μακεδονίας μελέτην ἐπεζήτησε μία μόνη διατριβή, πλουσία μὲν εἰς στατιστικὰς περὶ τῆς διανομῆς τῶν δασικῶν εἰδῶν — πλὴν τῆς περιοχῆς τῶν Σερρῶν καὶ Καβάλλας — ἀλλὰ πενιχρὰ ἀπὸ πλουτολογικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀπόψεως. Ἡ Ἀκαδημία πρὸς παραθάρουνσιν ἀπονέμει ἔπαινον καὶ δραχ. 10 χιλ.

Βραβεῖα Β' Τάξεως.

Τὰ βραβεῖα τῆς Β' Τάξεως ἐξαγγέλλονται τὰ πλεῖστα κατὰ Μάρτιον. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦδε ἡ Ἀκαδημία ἔκρινε τὰ ἐξῆς δύο:

1) Τὸ ἐξ **9 χιλ. δραχ. καλλιτεχνικὸν βραβεῖον Λαμπίκη**, ὅπερ ἐπεζήτησαν πίνακες δύο ζωγράφων, ὁ πρῶτος παριστάνων τὰ παλληκάρια τῆς Γραβιᾶς, καὶ ὁ δεῦτερος τὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη μάχην, εἰς οὐδέτερον ἀπονέμει.

2) Τὸ ἐκ **10 χιλ. δραχ. Ἀκαδημαϊκὸν βραβεῖον** παρέχει εἰς τὰ Ἑπειρωτικὰ Χρονικά. Τὸ περιοδικὸν τοῦτο, συμπληρῶσαν πέντε τόμους, ἀποτελεῖ ἀπὸ τοῦδε σπουδαίαν πρὸς γνῶσιν τῆς προσφιλεστάτης χώρας συμβολήν, ὀφειλομένην εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν τῶν συντακτῶν καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν πρόνοιαν καὶ τοὺς μόχθους τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδωνος Βλάχου.

Τῶν βραβείων τῆς Γ' Τάξεως.

Τὸ 1^{ον}, ἐξ **20 χιλ. δραχ. βραβεῖον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς**, τὸ περὶ τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης, ἡ Ἀκαδημία διανέμει εἰς δύο.

Καὶ α') μὲν 14 χιλ. δραχ. χορηγεῖ εἰς τὴν κατὰ πολὺ ἐκτενεστέραν καὶ πληρεστέραν πραγματείαν τὴν φέρουσαν τὸ ῥητὸν «πλουτίζει, ἐνδύει καὶ

κοσμεῖ» ὡς ἐξετάζουσιν πάσας τὰς ἀπόψεις τῆς βιομηχανίας τῆς μετάξης καὶ ὑποδεικνύουσιν τὰ πρὸς ἐπέκτασιν αὐτῆς ἀναγκαῖα.

β') δὲ 6 χιλ. Δρχ. εἰς τὴν φέρουσιν τὸ ψευδώνυμον *Ma-Mou* καὶ ἐξετάζουσιν ἰδίως τὴν παραγωγὴν τῶν κονκουλίων. Τέλος ἡ Ἀκαδημία ἐπαινεῖ τὴν ἐπιγραφομένην *Bombyx mori* διὰ τὰς πολλὰς στατιστικάς.

Τὸ 2^{ον}, βραβεῖον 20 χιλ. δρχ. τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς, τὸ περὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν Ἑλληνικῶν οἴνων, ἐπεζήτησαν δύο πραγματεῖαι, μία ἰσχυροτάτη 24 σελίδων καὶ ἄλλη δεικνύουσα ἀντιλήψεις ὁρθὰς καὶ πρακτικὴν πείραν τῶν ζητημάτων, ἀλλὰ γραμμὴν μετὰ τινος σπουδῆς· οὕτω παρατρέχει τὰ οὐσιώδη ζητήματα π. χ. τοῦ κόστους τῆς παραγωγῆς, τῶν δαπανῶν μεταφορᾶς, τὸ τῶν ποικίλων φόρων καὶ τελῶν φορτώσεως κλπ. Ὅθεν ἡ Ἀκαδημία ἐπαινεῖ μὲν τὸ ἔργον, χορηγεῖ δὲ 10.000 δρχ. πρὸς ἐνίσχυσιν.

Τὸ 3^{ον}, ἔπαθλον τῆς κ. Ἀθηνᾶς καὶ Ὀθωνος Σταθάτου, τὸ «πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας» ἐπεζήτησε μία μόνον πραγματεία, ἀλλ' εὐτυχῶς καλή. Ὁ συγγραφεὺς εἶναι κάτοχος τοῦ θέματος, ὑποδεικνύει δὲ πρόσοφα ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ναυτιλίας μέτρα, κρατικά, διοικητικά καὶ νομοθετικά, καὶ ἰδίως τὴν ἴδρυσιν Ναυτικῆς Τραπεζῆς καὶ ἀσφαλιστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἴνα δημοσιευθῇ ἡ μελέτη, πολλαχοῦ ἀπαιτοῦνται περισσότεροι λεπτομέρειαι, ἀλλ' ἡ Ἀκαδημία ἀποβλέπουσα εἰς τὰς ἀρετὰς τῆς πραγματείας, ἀπονέμει τὸ ἔπαθλον εἰς τὸν συγγραφέα.

Νέα καὶ ἐπαναλαμβανόμενα βραβεῖα διὰ τὰ ἔτη 1931-1933.

1^{ον}. Βραβεῖον δρχ. 22.500 Τ. Κανδηλώρου διδόμενον εἰς Ἑλληνας τὸ γένος μύστας τῶν θεικῶν ἐπιστημῶν (ιατρικῶν, φυσικομαθηματικῶν, πολιτικῶν μηχανικῶν, μηχανουργῶν κλπ.), οἵτινες διέπρεψαν ὑπερόχως παρ' ἡμῶν ἢ ἐν τῇ ξένῃ καὶ συνέτειναν διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς δράσεως καθόλου αὐτῶν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος.

Αἰτήσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβεῖου κατὰ Μάρτιον 1932. Ἡ Ἀκαδημία δικαιο-

οὔται νὰ ἀπονεύμῃ τὸ βραβεῖον συμφώνως πρὸς τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀγωνοθέτου τεθέντας ὅρους καὶ εἰς μὴ ὑποβαλόντας αἴτησιν.

2^{ον}. **Βραβεῖον δρχ. 20 χιλ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης** εἰς τὰς καλλιτέρας κλινικὰς ἢ πειραματικὰς πρωτοτύπους ἐρεύνας ἐπὶ τῆς φυματιώσεως τὰς γενομένας ὑπὸ Ἑλληνοῦ ἐπιστήμονος κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη (1929-1930). Πραγματεῖται δεκταὶ μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβεῖον κατὰ Δεκέμβριον 1931.

3^{ον}. **Βραβεῖον δρχ. 30 χιλ. Ἐμμ. Μπενάκη** εἰς τὴν καλλιτέραν πρωτότυπον μελέτην ἐπὶ τῆς χημικῆς συστάσεως τοῦ γλεύκουσ καὶ τοῦ ἐξ αὐτοῦ παραγομένου οἴνου ἐκ τῶν ποικιλιῶν τῆς ἀμπέλου ὠρισμένης περιφερείας τῆς Ἑλλάδος. Πραγματεῖται δεκταὶ μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβεῖον κατὰ Δεκέμβριον 1931.

4^{ον}. **Βραβεῖον δρχ. 30 χιλ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης** εἰς κοινότητα, συνεταιρισμὸν ἢ ἄτομον, ὅπερ ἀποδεδειγμένως κατέστησε προσοδοφόρα δι' ἐμβολιασμοῦ ἄγρια δένδρα ἐν Ἑλλάδι εἰς εὐρειᾶν κλίμακα. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν δεκταὶ μέχρι 31^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβεῖον κατὰ Δεκέμβριον 1931.

5^{ον}. **Βραβεῖον δρχ. 20 χιλ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης** εἰς ἄτομον ἢ συνεταιρισμὸν, ὅστις ἤθελεν ἐγκαταστήσει τὸ τελειότερον καὶ παραγωγικώτερον πτηνοτροφεῖον ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις ἀρμοδίων ἀρχῶν μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβεῖον κατὰ Δεκέμβριον 1931.

6^{ον}. **Ἐν ἢ πλείονα βραβεῖα 50 χιλ. δρχ. ἐν ὄλῳ Ἐμμ. Μπενάκη** εἰς τὸν Δῆμον ἢ τὴν Κοινότητα ἢ τὸ σωματεῖον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν 1930-1931 ἤθελεν ἐκτελέσει τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἐν Ἑλλάδι ἔργα, δι' εἰσφορῶν χρημάτων ἢ καὶ προσωπικῆς ἐργασίας πρὸς ἀναδάσωσιν ἢ καὶ χρησιμοποίησιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἐπὶ τῶν ὀρέων, τῶν λόφων καὶ τῶν χειμάρρων κατὰ τὸ σύστημα τῶν τάφρων ἢ ἤθελε συντελέσει δι' ὀργανώσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς σκοπιμωτέρας ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν καὶ τῆς μειώσεως τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἐκ τῆς συλλογῆς καυσοξύλων καὶ τῆς ἀσκήσεως βοσκῆς. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις εἰς τὰ Γραφεῖα

τῆς Ἀκαδημίας δεκταὶ μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

7^{ον}. **Βραβεῖον 45 χιλ. δραχ.** (**Ἐμμ. Μπενάκη**) μέλλον νὰ διανεμηθῇ εἰς ἰδρύματα καὶ διδασκάλους, οἵτινες λόγῳ καὶ ἔργῳ συντελοῦν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἀναλφαβήτων, εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος τῶν μαθητῶν καὶ εἰς τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς τὰ γεωργικὰ ἢ ἄλλα πρακτικὰ ἔργα καὶ εἰς τὴν ἀγάπην τῶν δένδρων. Προτάσεις ἐκ μέρους τῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ λοιπῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν δεκταὶ μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

8^{ον}. **Βραβεῖον 50 χιλ. δραχ.** (**Ἐθνικῆς Τραπεζῆς**) διδόμενον εἰς ἱερεῖς, γεωπόνους, διδασκάλους, ἰατρούς, γεωργοτεχνίτας, ἐταιρείας, συνεταιρισμοὺς καὶ ἄλλα ἐν γένει ἰδρύματα ἢ ἄτομα, τὰ ὁποῖα λόγῳ καὶ ἔργῳ συντελοῦν εἰς ἐπέκτασιν, βελτίωσιν καὶ ἐν γένει προαγωγὴν τῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ γεωργικῆς βιομηχανίας. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

9^{ον}. **Τρία βραβεῖα ἐκ 5 χιλ. δραχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς** εἰς τοὺς παρατηρητὰς ἢ ἐρευνητὰς, οἵτινες διὰ συστηματικῶν παρατηρήσεων ἢ πειραμάτων ἢ ἄλλων ἐρευνῶν γενομένων ἐντὸς τοῦ 1931, προάγουσι τὰς γνώσεις περὶ τῆς φύσεως τῆς χώρας. Προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν ἢ αἰτήσεις τῶν ἐρευνητῶν δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

10^{ον}. **Βραβεῖον 50 χιλ. δραχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς** εἰς τὸν Δῆμον, τὴν Κοινότητα, τὸ Σωματεῖον, τὸν Ὄργανισμὸν ἢ ἄτομον, τὰ ὁποῖα κατὰ τὰ ἔτη 1930 καὶ 1931 ἐξετέλεσαν ἀποτελεσματικῶς τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἐν Ἑλλάδι ἔργα, δι' εἰσφορῶν χρημάτων ἢ καὶ προσωπικῆς ἐργασίας πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἐλονοσίας. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

11^{ον}. **Βραβεῖον 30 χιλ. δραχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς** περὶ τοῦ καταλληλοτέρου συστήματος καλλιέργειας καὶ τῆς καταλληλοτέρας διαθέσεως

τῶν διὰ τῶν ἐκτελουμένων ἀποστραγγίσεων ἐν Μακεδονίᾳ ἀποδοιμῶν εἰς τὴν γεωργίαν ἐκτάσεων. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

12^{ον}. **Βραβεῖον 20 χιλ. δραχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς** εἰς τὴν καλλιτέραν διατριβὴν περὶ τῆς γεωλογικῆς καὶ μεταλλευτικῆς μελέτης τῶν κοιτασμάτων χρωμίτου τῆς Θεσσαλίας ἢ Χαλκιδικῆς. Πραγματεῖαι δεκταὶ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

13^{ον}. **Βραβεῖον 20 χιλ. δραχ. Ἑλενας Βενιζέλου** εἰς γεωργοὺς ἢ γεωργικοὺς συνεταιρισμοὺς, οἵτινες ἤθελον παραγάγει κατὰ τὸ ἔτος 1931 ἐπὶ ἐκτάσεως 5 τοῦλάχιστον στρεμμάτων ἱκανοποιητικὴν ποσότητα βάμβακος μακροῦτον ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μέχρι τῆς 1^{ης} Δεκεμβρίου 1931. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1931.

14^{ον}. **Βραβεῖον 35 χιλ. δραχ. Θ. Ἀρεταίου** εἰς τὸν Δῆμον ἢ Κοινότητα λουτροπόλεως, ἣτις θὰ παρουσιάσῃ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1932 τὰς καλλιτέρας ἐγκαταστάσεις πρὸς θεραπείαν τῶν λουομένων καὶ θὰ ἐκτελέσῃ ἐξυγιαντικὰ ἔργα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς λουτροπόλεως. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων ἀρχῶν μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932.

15^{ον}. **Βραβεῖον 30 χιλ. δραχ. Ἐμμανουὴλ Μπενάκη** εἰς τὴν καλλιτέραν μελέτην μεταλλοφόρων κοιτασμάτων τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς γεωλογίας καὶ μεταλλευτικῆς αὐτῶν. Πραγματεῖαι δεκταὶ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932.

16^{ον}. **Βραβεῖον 20 χιλ. δραχ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς** εἰς τὴν καλλιτέραν μελέτην περὶ βελτιώσεως ἢ δημιουργίας χημικῶν βιομηχανιῶν ἐν Ἑλλάδι. Μελέται δεκταὶ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1930. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932.

17^{ον}. **Βραβεῖον 20 χιλ. δραχ. Ἐμμανουὴλ Μπενάκη** εἰς τὴν καλ-

λιτέραν μελέτην ἐπὶ τῆς γεωγραφικῆς ἐξαπλώσεως τῶν δασικῶν εἰδῶν ἐν Ἠπειρῷ καὶ Θεσσαλίᾳ καὶ τῆς οἰκονομικῆς σημασίας αὐτῶν. Μελέται δεκταὶ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι τῆς 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1930. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1930.

Βραβεῖα τῆς Β' Τάξεως Γραμμάτων καὶ καλῶν Τεχνῶν

Βραβεῖον 50 χιλ. Δρχ. (Κ^{αs} καὶ Κ^{οv} Ἀριστόφορος) εἰς τὴν ἀρίστην γραμματικὴν τῆς Νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης μετὰ σχετικῶν ὁδηγιῶν πρὸς διδασκαλίαν ἐν τοῖς σχολείοις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως διὰ τὸν διδάσκοντα καὶ ἑτέραν ἀντίστοιχον ταύτης ἄνευ ὁδηγιῶν κλ. διὰ τὸν διδασκόμενον. Πλείονας λεπτομερείας περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ τοῦ περιεχομένου παρέχουν εἰς τὸν αἰτοῦντα τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας.

Ἔργα δεκτὰ εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα μέχρι τέλους Σεπτεμβρίου 1932. Ἀπονομὴ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1932.

Νέα προκηρυσσόμενα βραβεῖα τῆς Γ' Τάξεως

Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν.

1^{ον}. **Βραβεῖον 20 χιλ. δρχ.** Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περὶ τῆς παρατηρηθείσης ἐν Ἑλλάδι ὑψώσεως τοῦ τόκου καὶ τῶν προσφορωτέρων μέσων πρὸς ἐπίτευξιν ὑποβιβασμοῦ αὐτοῦ.

2^{ον}. **Βραβεῖον 20 χιλ. δρχ.** Ἐθνικῆς Τραπεζῆς περὶ τῆς βιομηχανίας τῶν οἴνων ἐν Ἑλλάδι, εἰδικώτερον δὲ περὶ τῆς ἐνδεικνυομένης οἰκονομικῆς καὶ τεχνικῆς ὀργανώσεως τῆς Ἑλληνικῆς οἰνοποιίας καὶ τῶν ἐπενεκτέων εἰς αὐτὴν βελτιώσεων.

3^{ον}. **Βραβεῖον 9.450 δρχ.** Ἀθηνᾶς Σταθάτου περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀλιευτικῆς ναυτιλίας καὶ τῶν ἐπενεκτέων εἰς αὐτὴν βελτιώσεων.

4^{ον}. **Βραβεῖον 10 χιλ. δρχ.** Ἐλενας Βενιζέλου Περὶ τῶν ἐπενεκτέων βελτιώσεων εἰς τὴν ἐξόρυξιν, τὴν ἐξαγωγὴν καὶ τὴν ἐμπορίαν τῆς Ναξίας σμύριδος.

Μελέται δεκταὶ διὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω εἰς τρία δακτυλογραφημένα

ἀντίγραφα μέχρι 1^{ης} Ὀκτωβρίου 1931. Ἀπονομή βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1931.

Κυρίαί μου καὶ Κύριοι.

Αἰσθάνομαι ὅτι σᾶς ἐκούρασα. Ἀλλὰ μετὰ τόσα βραβεῖα νομίζομεν ὅτι οἱ ἐργάται τοῦ καλοῦ δὲν ἠμποροῦν νὰ ἔχουν πλέον τὸ παράπονον, ὅτι δὲν εὐρίσκουν τὴν ἀναγκαίαν προσοχὴν. Καὶ σεῖς ὅλοι, Κύριοι, ἐπίσημοι καὶ μὴ, καὶ ἡμεῖς συνερχόμενοι ἀθροοὶ δις τοῦ ἔτους εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ ταύτην αἴθουσαν τοῦ Σίνα ἓνα ἐπιδιώκομεν κοινὸν πόθον καὶ σκοπὸν, νὰ τιμήσωμεν τοὺς ἀγωνιζομένους καὶ νὰ προτρέψωμεν εἰς ἄμιλλαν τοὺς νέους. «Ἀγαθὴ δ' ἔρις ἦδε βροτοῖσιν». Ἀληθῶς τί δύναται νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς τοὺς πρεσβυτέρους πλέον χαροποῖόν παρὰ νὰ καμαρώσωμεν τὴν ἐρχομένην Ἑλληνικὴν γενεὰν σοφωτέραν, κοσμιωτέραν, ἀνδρειοτέραν ;

Οἱ κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν παρευρισκόμενοι ἐκ τῶν ἀξιωθέντων τοῦ βραβείου προσέρχονται καὶ παραλαμβάνουν τοῦτο παρὰ τοῦ προέδρου.
